

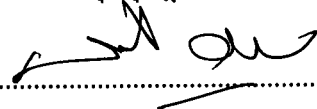
รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

อังกริยา สุวรรณเชษฐ

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
สิงหาคม 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

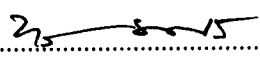
คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุษฎีนิพนธ์ของ อัจฉริยา สุวรรณเชษฐ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.ชัยพจน์ รักร่างม)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภายู ชีระวนิชตระกูล)

คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

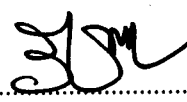

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ชารี มณีศรี)

.....กรรมการ
(ดร.ชัยพจน์ รักร่างม)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภายู ชีระวนิชตระกูล)

.....กรรมการ
(ดร.สมุทธร ชำนาญ)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่.....๕.....เดือน.....สิงหาคม.....พ.ศ. 2560

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จอย่างสมบูรณ์เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์หลายท่าน ท่านแรกที่ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง คือ ดร.ชัยพนธ์ รักงาม ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์ ท่านให้การเอาใจใส่ดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นต้นแบบที่ดีในเชิงวิชาการ และท่านเป็นผู้ให้สิ่งดีงามอันทรงคุณค่านานัปการแก่ผู้วิจัย เกินกว่าจะบรรยายได้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศญาญ ชีระวิชิตระกุล รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี และ ดร.สมุท รังนาญ ที่ให้ความเมตตาได้รับเป็นกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์ ท่านทั้ง 3 ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ ห่วงใยดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และส่งเสริมให้ผู้วิจัยมีความรอบรู้ และมีความก้าวหน้าในเชิงวิชาการตลอดเวลา อีกทั้งความสมบูรณ์ของงานวิจัยนี้คงเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธิชาติพิภย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องทางด้านจิตวิทยา ดร.ณัฐกฤตดา งามมีฤทธิ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องทางด้านสถิติวิจัย และการให้คำปรึกษาที่มีคุณค่าต่อผู้วิจัย ในการพัฒนางานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย ทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็น และการให้ข้อมูลที่จำเป็น การตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย การตรวจสอบ และประเมินหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครู-อาจารย์ โรงเรียนธรรมวาทีทุกท่าน โดยเฉพาะคุณครูอำนาจ เมืองโย ที่อำนวยความสะดวก และได้ช่วยเหลือผู้วิจัยในการทดลอง พัฒนารูปแบบเป็นอย่างดี

อีกกลุ่มหนึ่งที่ผู้วิจัยขอกล่าวขอบคุณในที่นี้ คือ รุ่นพี่และเพื่อนนิสิตปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่มีความปรารถนาดีคอยช่วยเหลือสนับสนุน และให้กำลังใจสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ตลอดมา โดยเฉพาะรุ่นพี่ คือ ดร.สมบูรณ์ ทังสมบัติ และเพื่อน คือ ดร.หนูไกร มาเชค ที่ดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษามาตลอด

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยมอบคุณงามความดีที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ให้แก่ครอบครัว ได้แก่ คุณพ่อพิเชษฐ สุวรรเชษฐ คุณแม่อังคณา สุวรรเชษฐ น้องสาวทั้ง 2 คือ นางสาววรรณพร สุวรรเชษฐ และนางสาวไอริม สุวรรเชษฐ ที่คอยสนับสนุนเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

อัจฉริยา สุวรรเชษฐ

55810177: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: รูปแบบ/ การพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง/ ระดับประถมศึกษา/
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

อัจฉริยา สุวรรณเชษฐ: รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองระดับประถมศึกษา
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (A MODEL OF SELF-HONESTY BEHAVIORAL
DEVELOPMENT IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS USING PARTICIPATORY ACTION
RESEARCH) คณะกรรมการควบคุมคณานิพนธ์: ชัยพจน์ รั้งงาม, กศ.ด., สฎายุ ธีระวิชิตระกูล, กศ.ด.
431 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ 3) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่าง โรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 60 คน การสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองใช้วิธีการประชุมระดมพลังสมอง สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม วิเคราะห์เนื้อหา และใช้แบบวัดสถานการณ์ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม หลังจากได้รูปแบบแล้วได้นำไปทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นเดียวกัน ทั้งจากโรงเรียนเดิมและต่างโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันในละแวกนั้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบ t -test แบบ dependent และ t -test แบบ independent ตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความเข้าใจ 2) สร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบ 3) เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรม 4) สร้างความตระหนักในคุณค่า 5) สร้างตัวแบบที่ดี 6) เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในอนาคต
2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)
3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มทดลอง สูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

55810177: MAJOR: EDUCATION ADMINISTRATION; Ph.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: MODEL/ SELF-HONESTY BEHAVIORAL DEVELOPMENT/ PRIMARY SCHOOL STUDENTS/ PARTICIPATORY ACTION RESEARCH

AUTCHARIYA SURAWORACHET: A MODEL OF SELF-HONESTY BEHAVIORAL DEVELOPMENT IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS USING PARTICIPATORY ACTION RESEARCH. DISSERTATION ADVISORS: CHAIPOT RAK-NGAM, Ed.D., SADAYU TEERAVANITRAKUL, Ed.D. 431 P. 2017.

This study was designed based on Participatory Action Research and were aimed 1) to develop a model for self-honesty behavior, 2) to compare self-honesty behavior of primary school students between before and after the implementation, and 3) to compare among different schools as experimental and control group. The group of participants obtained from students at the fifth grade level which divided into 2 groups for the experimental group with control group, and 60 students for each. Brainstorm, in-depth interview, focus group, content analysis, and situational test with participative observation were selected as the research processing methods, whereas Mean ($\bar{X}$), Standard Deviation (SD), t -test dependent, and t -test independent were used for data analysis. The model was constructed and experimented with same grade students, both from the same schools and the neighboring schools in the same context.

1. The model of self-honesty behavioral development of primary school students using Participatory Action Research (PAR) consisted of essential steps as listed: 1) Build understanding, 2) Construct rules and duty, 3) Concern of behavior, 4) Build value awareness, 5) Build a role model 6) Show the plausible reality.

2. The comparison results of prior and posterior model implementation towards self-honesty of primary school students showed that self-honesty behavior of the students after implementing the developed model was higher than those before the implementation at significance level of .01 ($p < .01$).

3. The comparison results towards self-honesty behavior of primary school students between the experimental group and the control group revealed that the students' behavior in experimental group was higher than those in control group at the .01 level of significance ($p < .01$).

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์.....	5
คำถามในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์	16
คุณธรรมและพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์.....	20
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์	40
วิธีการสอนโดยการศึกษาจากต้นแบบของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	80
การวิจัยพัฒนารูปแบบ	111
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	126
เทคนิค A-I-C (Appreciation-influence-control)	144
การวิจัยเชิงทดลอง.....	147
การวิจัยเชิงคุณภาพ	159
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	166

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	173
การเลือกกลุ่มเป้าหมาย	173
รูปแบบวิจัยที่ใช้	175
ขั้นตอนการวิจัยเชิงวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	176
การเก็บรวบรวมข้อมูล	190
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	192
วิเคราะห์ข้อมูล	194
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	197
ตอนที่ 1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา	197
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ	255
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	256
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	257
สรุปผลการวิจัย	257
อภิปรายผลการวิจัย	258
ข้อเสนอแนะ	272
บรรณานุกรม	273
ภาคผนวก	282
ภาคผนวก ก	283
ภาคผนวก ข	318
ภาคผนวก ค	321
ภาคผนวก ง	335
ภาคผนวก จ	353
ประวัติย่อของผู้วิจัย	431

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมเชิงปณัยหรือจริยธรรมจากภายนอก	53
2	เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก	59
3	สรุปหลักการพัฒนาการของทฤษฎีในช่วงวัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	76
4	คะแนนดัชนีการคอร์รัปชั่น	87
5	ผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้น เมื่อดำเนินงานตามขั้นตอนของ Best practice แล้วตอบ วัตถุประสงค์ของโครงการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนหนองหานวิทยาสื่อใด และอย่างไร	98
6	กิจกรรมที่สอดคล้องกับความซื่อสัตย์สุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี	106
7	กิจกรรมฮีโร่ในดวงใจ ใส่ใจข่าวสาร ในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	107
8	กิจกรรมที่สอดคล้องกับความซื่อสัตย์สุจริตของโรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์	110
9	กิจกรรมที่สอดคล้องกับปณิญา โรงเรียนสุจริต.....	110
10	สรุปแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง	124
11	สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยเชิงวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม.....	184
12	แผนการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ รอบที่ 1	208
13	ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม ก่อนและหลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยครู	233
14	ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม ก่อนและหลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยผู้ปกครองนักเรียน	234
15	แผนการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ รอบที่ 2	241
16	ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม ก่อนและหลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยครู	248

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
17 ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม ก่อนและหลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยผู้ปกครองนักเรียน	249
18 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา.....	252
19 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ย และค่าทดสอบ ก่อนทดลองและหลังทดลอง	254
20 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ย และค่าทดสอบ ระหว่าง โรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	255
21 คะแนนเฉลี่ย การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในสภาพบริบทที่ใกล้เคียงกัน	322
22 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ย และค่าทดสอบ ระหว่างการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	325
23 คะแนนเฉลี่ย ก่อนทดลองและหลังทดลอง ของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง	326
24 คะแนนเฉลี่ย ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	329

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 8
2	รูปแบบของพฤติกรรม 25
3	ขั้นตอนหลักการของการประมวลสารสนเทศของมนุษย์..... 66
4	หลักการใกล้ชิด..... 69
5	Best practice “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST” 96
6	Flow chart model SAGDAR..... 97
7	ลำดับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมพัฒนา Flow chart (แผนภูมิ) Model ของ Best practice กระบวนการบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี.. 101
8	ขั้นตอนการวางแผนโครงการ โรงเรียนสุจริตเมืองปัตตานี 102
9	แสดงขั้นตอน KM-PIDRE..... 105
10	Conceptual frame work..... 108
11	การจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดแบบหวนทวนใจ..... 108
12	ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ กรณีที่ 1 ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาจากสภาพจริง 118
13	ขั้นตอนการวิจัยพัฒนารูปแบบ กรณีที่ 2 ร่างรูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย..... 119
14	วงจรของวิจัยเชิงปฏิบัติการ 140
15	กระบวนการดำเนินการวิจัยแบบเกลียวสว่าน 140
16	การประชุมระดมพลังสมองของกลุ่มตัวอย่าง..... 201
17	การสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิพากษ์คู่มือ..... 206
18	กิจกรรมความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน 215
19	กิจกรรมแผนที่นำทาง..... 216
20	กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน..... 217
21	กิจกรรมโสมรุม..... 218
22	กิจกรรมรางวัลแห่งความดี..... 219
23	กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง.... 220

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า	
24	กิจกรรมวางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน	221
25	กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนธรรมวาที	222
26	กิจกรรมกฎแห่งกรรม.....	223
27	กิจกรรมเด็กเลี้ยงแกะ.....	224
28	กิจกรรมอบรมธรรมะหน้าเสาธง.....	225
29	กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมใน โรงเรียน	226
30	กิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม	227
31	กิจกรรมการใช้วิทยาสพิเศษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์.....	228
32	กิจกรรมทัศนศึกษาสถานประกอบการและชุมชน	230
33	กิจกรรมกรณีศึกษา การศึกษาของประเทศฟินแลนด์	231

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เด็กและเยาวชนไทยมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ ฯลฯ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เกิดปัญหาสังคมหลายฝ่ายต่างเร่งแก้ไข เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต รักความสามัคคี มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และมีระบบคุ้มครองทางสังคมที่ดี โดยต่างหวังว่าการศึกษจะเป็นกระบวนการช่วยสร้างคนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) สังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง และความรุนแรง ตลอด 10 ปีที่ผ่านมา นอกเหนือจากการที่สังคมคาดหวังที่จะให้สังคมไทยผ่านพ้นสถานการณ์ความขัดแย้งไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ โดยการให้โอกาสแก่นักการเมือง และมุ่งหวังเกิดสังคมให้อภัยแก่กันและกันนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความคาดหวังให้นักการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ทุจริตคอร์รัปชัน การที่สังคมไทยคาดหวังต่อคุณธรรม จริยธรรมในประเด็น “ความซื่อสัตย์สุจริต” นั้น สะท้อนให้เห็น 2 ประการ คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เคยปรากฏมีในสังคมไทย จึงเป็นปัจจัย และตัวแปรสำคัญที่ทำให้สังคมมุ่งเน้นอยากจะให้กลุ่มคนต่าง ๆ ได้พัฒนาให้มีขึ้น เพื่อประโยชน์ และความอยู่รอดของสังคมต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว หรือ 2) ความซื่อสัตย์สุจริต เคยเป็นมีและปรากฏในสังคมไทย จนกลายเป็นจุดแข็ง และเป็นค่านิยมหลักที่เคยได้รับการประพฤติปฏิบัติในสังคมมา 700 กว่าปีแล้ว สังคมจึงฉวยให้เพื่อให้นักกลุ่มคนต่าง ๆ ได้น้อมนำกลับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงานต่อไป (พระมหามหาราช ธรรมมหาโส, 2548)

“การทุจริต” เป็นภัยร้ายแรงสำคัญที่ทำลายความมั่นคงของชาติ รัฐบาลจึงมีนโยบายว่าจะสร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ให้แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ พร้อมทั้งพัฒนาความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมถึงการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ตลอดจนสนับสนุนการสร้างค่านิยมของสังคมให้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและถูกต้องชอบธรรม (ศูนย์บริหารจัดการความเสี่ยง มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554) จากผลการสำรวจ เมื่อถามถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาทางด้านคุณธรรม

จริยธรรม ที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.68 ระบุว่า เป็นเรื่องของความซื่อสัตย์ สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน ร้อยละ 14.95 ระบุว่า เป็นเรื่องของการเสียดสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ร้อยละ 12.47 ระบุว่า เป็นเรื่องของการขาดความสามัคคี ประองคอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม ร้อยละ 7.99 ระบุว่า เป็นเรื่องของการขาดจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และการประพฤติ ผิดศีลธรรมอันดีงาม ด้านความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล ที่ควรมี บทบาทหลักในการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยมากที่สุด พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.57 ระบุว่า เป็นสถานศึกษา (พระมหาพรหมยา ฐมฺหาโส, 2548)

ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) สำหรับคุณธรรมที่กระทรวงศึกษาธิการมุ่งเน้นปลูกฝังนั้นมีทั้งหมด 8 ประการ อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัย ซื่อสัตย์ สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ ซึ่งเมื่อพิจารณาคุณธรรม เหล่านี้แล้ว พบว่า สอดคล้องเป็นอย่างดีกับนิยามของคำว่า “คุณธรรม” ซึ่งให้ไว้โดยพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ซึ่งระบุว่า “คุณธรรม” หมายถึง “สภาพคุณงามความดีที่บุคคลมี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) โดยเฉพาะเรื่อง ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคม ปัจจุบัน ซึ่งมีสิ่งยั่วยุต่าง ๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้จะสั่นคลอนความจริงใจและความตั้งใจมั่นที่บุคคล มีกับตัวเองและพันธะหน้าที่ โดยเฉพาะในยุคสมัยที่เด็กและเยาวชนอาจพบเห็นพฤติกรรมที่แสดงถึง ความไม่ซื่อสัตย์ได้โดยทั่วไปจากสื่อต่าง ๆ อาทิเช่น การฉ้อโกง การคอร์รัปชัน(รัดนะ บัวสนธ์, 2550) และพบว่า หลายครั้งที่พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้ถูกลงโทษอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม เด็กและเยาวชน ซึ่งยังคงมีความอ่อนเยาว์ทางความคิดและประสบการณ์จึงอาจจดจำนำพฤติกรรม การไม่ซื่อสัตย์ไปเป็นต้นแบบ (Modeling) (Bandura, 1989) และประพฤติตามได้ อันจะก่อให้เกิด ผลเสียร้ายแรงที่เป็นปัญหาระยะยาวต่อสังคมไทย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5) มีความมุ่งหมายในหลักการ โดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, หน้า 4) ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2547 ได้กำหนดเป็น มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

ในข้อหนึ่งด้านคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ประกอบด้วยกรให้คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วชิสุจริต และมนสุจริต รับผิดชอบทางศีลธรรม และสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคม ในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ก) ฉะนั้นในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่หลักคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ คือ ต้องให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านจิตใจ ปัญญา ร่างกาย และทางสังคม ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณลักษณะทางจิตใจ ประการหนึ่งที่พึงปลูกฝัง พัฒนาให้เกิดกับเด็กทุกคน แต่การพัฒนาคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์สุจริตก็ต้องพัฒนาไป

โดยการปลูกฝังคุณธรรมนั้น นับเป็นประเด็นที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาจำนวนมากให้ความสนใจในสังคมตะวันตก นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงหลายคน (Freud, 1962; Erikson, 1950; Piaget, 1932; Kohlberg, Levine & Hower, 1983; Gilligan, 1982) ได้พยายามทำความเข้าใจถึงประเด็นนี้ และได้นำเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของตนเองขึ้น (Piaget, 1932; Kohlberg et al., 1983) แม้ทฤษฎีและมุมมองของนักจิตวิทยาเหล่านี้อาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อย เช่น ความแตกต่างระหว่างเพศในการพัฒนาคุณธรรม (Kohlberg et al., 1983; Gilligan, 1982) แต่นักจิตวิทยาเหล่านี้ก็มีความเห็นสอดคล้องกันถึงอิทธิพลที่สังคมวัฒนธรรมมีต่อการพัฒนาคุณธรรมหรืออีกนัยหนึ่งนั้น นักจิตวิทยาเหล่านี้มองว่าคุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้ผ่านกระบวนการสังคมประคิตในรูปแบบต่าง ๆ (Freud, 1962; Erikson, 1950; Piaget, 1932; Kohlberg et al., 1983; Gilligan, 1982) และการปลูกฝังนี้เริ่มทำได้ตั้งแต่บุคคลยังอยู่ในวัยเด็กและเยาวชน (Freud, 1962; Erikson, 1950; Piaget, 1932; Kohlberg et al., 1983) ทั้งนี้วิธีการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม สามารถทำได้หลายวิธีที่อยู่พ้นจาการอบรมด้วยการบรรยายหรือการว่ากล่าวตักเตือนตามรูปแบบเดิมที่ผู้คนมักคุ้นชิน เมื่อพบเห็นพฤติกรรมที่ตนเองเห็นว่าไม่เหมาะสม เช่น การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ก) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการปลูกฝังความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม

โบราณกล่าวว่ามีอ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก เปรียบดังคนก็เช่นเดียวกันการจะปลูกฝังทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม หรือลักษณะนิสัยใด ๆ ก็ตาม ต้องเริ่มปลูกฝังแต่ยังเยาว์วัย ปลูกฝังทีละน้อยให้สะสมไปเรื่อย ๆ เมื่อโตขึ้นก็ต้องปลูกฝังต่อไป แม้เป็นผู้ใหญ่ก็ต้องมีการปลูกฝังไปจนตลอดชีวิต แต่ลักษณะ และวิธีการปลูกฝัง จะต้องแตกต่างกันไปตามวัยและวุฒิภาวะของแต่ละคนที่แตกต่างกัน

โรงเรียนและสถานศึกษา เป็นสถาบันสำคัญที่ทำหน้าที่ให้การศึกษายอบรม บ่มนิสัย คือ ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง การสร้างนิสัย การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง หัวใจสำคัญของการศึกษา คือ การทำให้คนเป็นคนดีเป็นคนที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นทั้งต่อสังคมที่ตนอยู่อาศัยและต่อประเทศชาติ จนถึงมนุษยชาติในที่สุด การสร้างลักษณะนิสัยความซื่อสัตย์สุจริต จึงเป็นเรื่องสำคัญที่โรงเรียน และสถานศึกษาจะต้องให้การเอาใจใส่ดูแลไม่น้อยกว่าการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และมีลักษณะอื่น ๆ ที่พึงประสงค์ การปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตก็เหมือนกับการปลูกฝังคุณลักษณะอื่น ๆ ก็ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดศรัทธา เชื่อว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนพึงประพฤติปฏิบัติ และต้องให้ผู้เรียน ปฏิบัติเป็นกิจนิสัยควบคู่กับการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และให้เห็นตัวอย่างของจริงที่ถูกต้อง ด้วย การสร้างนิสัยความซื่อสัตย์สุจริตให้กับเด็กเป็นเรื่องที่ต้องทำต่อเนื่องเป็นเวลานาน ตลอดเวลาที่เด็กได้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียน เพื่อให้กระบวนการศึกษาเล่าเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสม ทุกฝ่ายในโรงเรียนจะช่วยกันรับผิดชอบตั้งแต่ผู้บริหารซึ่งต้องถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ คอยกำกับ ดูแลติดตามอย่างใกล้ชิดกระบวนการเรียนก็ต้องถูกต้องเหมาะสมกับวัยและพื้นฐานของเด็ก ครูที่สอนทุกคนทุกวิชาก็ต้องถือเป็นหน้าที่คอยดูแลเอาใจใส่ กิจกรรมทุกอย่างที่จัดก็ต้องอยู่บน พื้นฐานที่ถูกต้องเหมาะสมและส่งเสริมให้เกิดความซื่อสัตย์สุจริตไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเพื่อความรู้ ความบันเทิง หรือการกีฬาก็ตาม (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2551)

โรงเรียนธรรมวาที เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 761 ถนนราษฎร์ประสงค์ ตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ก่อตั้งโดยพระชลธารธรรมวาที อดีตเจ้าอาวาสวัดราษฎร์บำรุง เมื่อ พ.ศ. 2499 เดิมเปิดสอนบาลีมัธยม ให้แก่พระภิกษุสามเณร และเด็กชาย เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และปี พ.ศ. 2502 เปิดแบบประถมนามโรงเรียนประชาบาลประชาชน จัดตั้ง โดยมีพระมหาสุทิน อร่ามศักดิ์ พธ.บ, พ.ม. เป็นครูใหญ่ ในปัจจุบันผู้รับใบอนุญาตและ ผู้อำนวยการคือ นายนรินทร์ สีนเมืองนอง เป็นโรงเรียนเอกชนประเภทการศึกษาสงเคราะห์ ให้การสงเคราะห์แก่เด็กยากไร้ ไม่เก็บค่าธรรมเนียบการเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนธรรมวาที เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นเตรียมอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยมีชั้นเตรียมอนุบาลจำนวน 1 ห้องเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 9 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 ห้องเรียน รวมจำนวน ห้องเรียนทั้งหมด 22 ห้อง ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,011 คน จำนวนครูทั้งหมด 35 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2558) สภาพสังคมของชุมชน มีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิม มีประชากรประมาณ 34,500 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ วัดราษฎร์บำรุง วัดเครือวัลย์ วัดกลาง วัดน้อย ตลาดใหม่ ห้างเฉลิมไทยซ้อปปี้งมอลล์ และห้างวิคตอรี สภาพเศรษฐกิจของ

ชุมชน อาชีพหลักของชุมชน คือ รับจ้างและค้าขายเนื่องจากอาศัยอยู่ใกล้ตลาด และประชากรส่วนใหญ่ มีรายได้ปานกลาง ข้อมูลของผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 50 ค้าขาย ร้อยละ 50 รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 60,000 บาท จากสภาพพื้นฐานของผู้เรียนหรือปัญหาทางครอบครัว ทำให้ผู้เรียนขาดการติดตามเอาใจใส่ ทางด้านพฤติกรรมของนักเรียน โดยจากการสอบถามความประพฤติ โดยการสอบถามผู้ปกครอง ครู และเพื่อนนักเรียน ทำให้ทราบว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่สุดของนักเรียน คือ พฤติกรรมด้าน ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เนื่องจากนักเรียนขาดความเอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียน มักลอกการบ้านเพื่อน มักให้ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนเป็นผู้ทำการบ้านให้ไม่ยอมทำการบ้าน ด้วยตนเอง ด้วยสาเหตุนี้จึงทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียนเท่าที่ควร ส่งผลให้ระบบการเรียน การสอนไม่บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียน นอกจากนั้นยังขาดความมีส่วนร่วม อย่างจริงจังของผู้ปกครองนักเรียน ครูที่ปรึกษาและนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยด้าน ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (โรงเรียนธรรมมาทิ, 2556)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้กับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากความไม่ซื่อสัตย์ ของผู้เรียนในวันนี้จะเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติในอนาคต โดยอาศัยความร่วมมือ ของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา วัด ชุมชน ช่วยกันระดมประคับประคองส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อว่าหากพัฒนา พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองตั้งแตในระดับประถมศึกษา จะช่วยให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ในอนาคตนำพาประเทศชาติให้ก้าวหน้านั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คำถามในการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบมีพฤติกรรมดีขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบหรือไม่
3. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง สูงกว่าก่อนทดลอง
2. นักเรียนในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง สูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

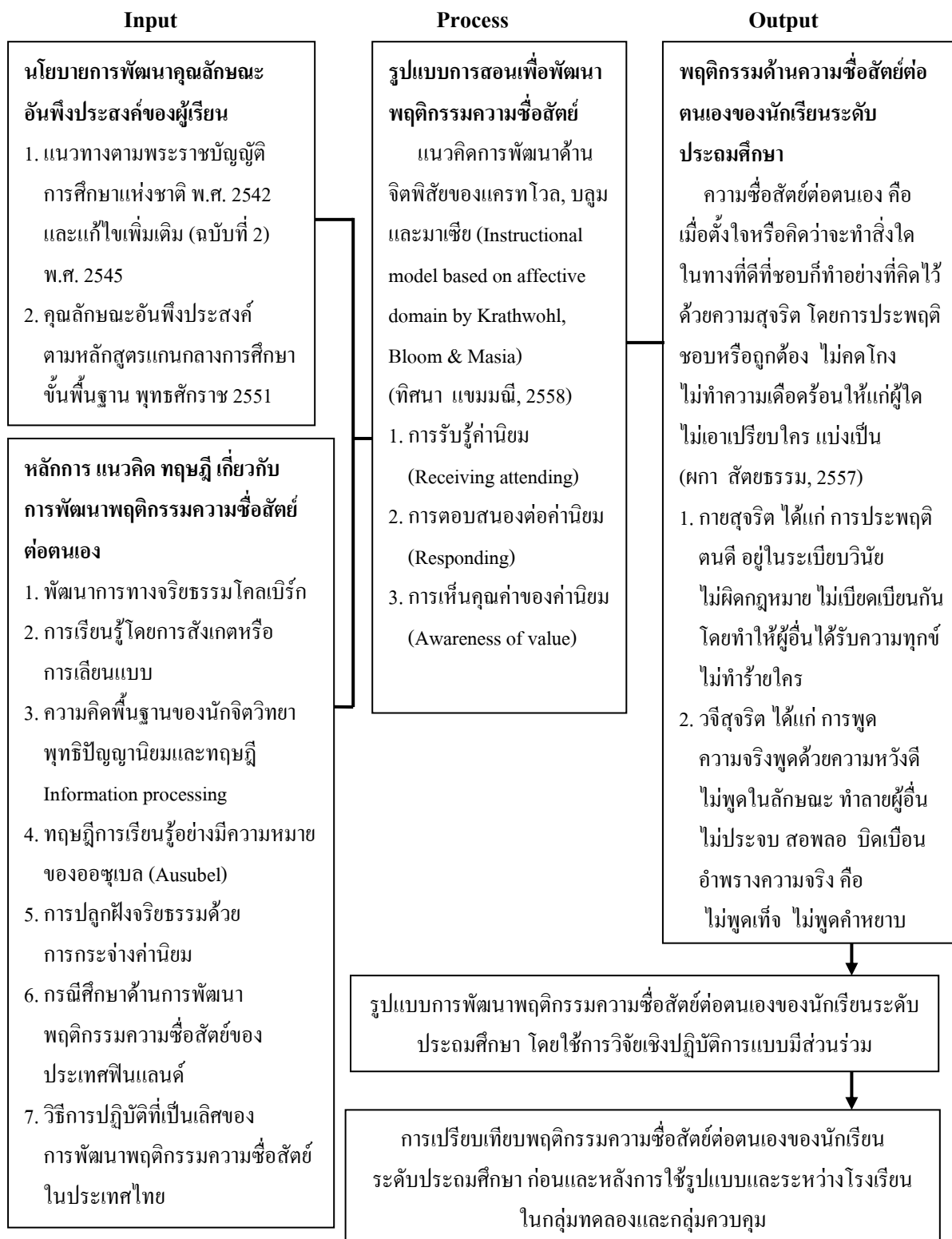
1. ได้รูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ของชุมชน นักเรียนและโรงเรียน
2. ได้แนวทางในการพัฒนาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับชุมชน นักเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่ต้องการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีทั้งในและต่างประเทศ วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของประเทศฟินแลนด์และประเทศไทย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประชุมระดมพลังสมอง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยได้นำเสนอการพัฒนาในรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้มากำหนดเป็นกรอบ

แนวคิดตามหลักทฤษฎี ในการพัฒนาระดับคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้แนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัย ของโวล, บลูม และมาเซีย (Instructional model based on affective domain by Krathwohl, Bloom & Masia) (ทศนา แวมมณี, 2558) ประกอบด้วย 1) การรับรู้ค่านิยม 2) การตอบสนองต่อค่านิยม 3) การเห็นคุณค่าของค่านิยม สำหรับแนวคิดของพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (ผกา สัตยธรรม, 2557) มีดังนี้ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบ ก็ทำอย่างที่ได้คิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้น จนเสร็จเรียบร้อย ซึ่งมีการวัดความสุจริต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อน ให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ใน 2 ด้าน คือ 1) กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร 2) วจิตสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเอื้อเหลือวไหล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งนี้เป็น การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในกลุ่มทดลอง ได้แก่ โรงเรียนธรรมวาที อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี และโรงเรียนในกลุ่มควบคุม ได้แก่ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ที่มีสภาพใกล้เคียงกับโรงเรียนธรรมวาที อ.เมือง จ.ชลบุรี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

2.1 นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

2.1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” มาตรา 23 กำหนดแนวทางของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ” มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ โดย “จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” มาตรา 26 ได้กำหนดการประเมินผู้เรียนไว้ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

2.1.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

2.2 พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใด ในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ได้คิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จ

ก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ซึ่งมีการวัดความสุขจิต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ใน 2 ด้าน คือ

2.2.1 กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกันโดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

2.2.2 วชิสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อเหลวไหล

2.3 หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ได้แก่ พัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม (Skinner, 1953) การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, 1977) การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม กรณีศึกษาด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของประเทศฟินแลนด์ วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ในประเทศไทย

2.4 แนวคิด รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ได้แก่ แนวคิดด้านการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแคทโวล บลูม และมาเซีย (ทิสนา แจมมณี, 2558) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาระดับพัฒนาการทางจริยธรรมเพียง 3 ชั้น คือ 1) การรับรู้ค่านิยม (Receiving attending) 2) การตอบสนองต่อค่านิยม (Responding) และ 3) การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Awareness of value)

2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988, pp. 19-21) เสนอหลักเกณฑ์พื้นฐานสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ประการ ดังนี้ 1) การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วให้ดียิ่งขึ้น 2) การปฏิบัติตามแผนหรือการนำแผนไปปฏิบัติ 3) การสังเกตผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ 4) การสะท้อนผลของการปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการวางแผนงานต่อไปอย่างต่อเนื่องตลอดวงจร จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observe) และการสะท้อน (Reflect) อย่างรอบคอบ เป็นระบบ และใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation-influence-control) ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และภาพอนาคตที่ต้องการ รวมทั้งการกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองและการนำไปปฏิบัติ

2.6 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) แบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ประเภทกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลก่อนและ

หลังการทดลอง (Non-equivalent control group, pretest-posttest design) โดยใช้วิธีการจับคู่รายบุคคล (Matched subjects) เป็นการใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน คือ ให้มีลักษณะของตัวแปรแทรกซ้อนในระดับที่เท่า ๆ กัน เป็นการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอย่างมีระบบ (Control extraneous systematic)

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนของการระดมพลังสมอง และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้แก่

3.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาปัญหาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง จำนวนทั้งหมด 13 คน ได้แก่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และครูผู้เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 5 คน และตัวแทนนักเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ใช้วิธีการระดมพลังสมอง โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interviews) เป็นการศึกษาพฤติกรรมความซื่อสัตย์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ

3.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนของการระดมพลังสมอง โดยใช้เทคนิค AIC โดยจัดเวทีสนทนากลุ่ม จำนวนทั้งหมด 10 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาจำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติวิจัยจำนวน 1 ท่าน อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 ท่าน พระสงฆ์จำนวน 2 รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 1 ท่าน นักวิจัยอิสระจำนวน 1 ท่าน และข้าราชการครูเอกสังคศึกษา จำนวน 1 ท่าน ในการเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญในด้านคุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับคุณธรรมพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

3.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลของนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้แก่

3.3.1 กลุ่มตัวอย่างนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง จำนวนทั้งหมด 60 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนธรรมวาที อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ใช้วิธีการสุ่ม

ตัวอย่างโดยการจับคู่ (Matching) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการทำแบบวัดสถานการณ์ จากนักเรียนทั้งหมดจำนวน 100 คน ให้เหลือจำนวน 60 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าลงมา 60 อันดับ

3.3.2 กลุ่มตัวอย่างนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม จำนวนทั้งหมด 60 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ใช้วิธีการคัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับคู่รายบุคคล (Matched Subjects)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาในขั้นตอนกระบวนการของวิจัย ที่ให้ได้มาซึ่งกระบวนการขั้นตอน วิธีการสอนอย่างมีระบบ ที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ โดยรูปแบบนี้ใช้พัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกายและวาจา

2. รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอนรวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาระดับพัฒนาการทางจริยธรรมโดยยึดหลักแนวคิดรูปแบบการสอนของแคทโวล, บลูม และมาเซีย เพียง 3 ขั้นเท่านั้น คือ 1) การรับรู้ค่านิยม (Receiving attending) 2) การตอบสนองต่อค่านิยม (Responding) และ 3) การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Awareness of value)

3. คุณธรรม หมายถึง หลักจริยธรรมที่สร้างความรู้สึกรับชอบชั่วดี มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี เป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วเกิด (คุณ) ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

4. พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลในทุกลักษณะ ทั้งที่เป็นโดยธรรมชาติทางสรีระและที่จงใจกระทำ การกระทำทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว เป็นการกระทำที่สังเกต ประเมิน

หรือวัดได้ โดยใช้ประสาทสัมผัสธรรมดาหรือใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่น การคิด อารมณ์ กระบวนการใช้เหตุผล การรับรู้ การจำ รวมไปถึงกระบวนการและโครงสร้างการทำงานของระบบชีววิทยาในร่างกาย

5. การพัฒนาพฤติกรรม หมายถึง การกระทำเพื่อการเจริญส่วนบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

6. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใดในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ได้คิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จ ก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ซึ่งมีการวัดความสุจริต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ใน 2 ด้าน คือ

6.1 กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกันโดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

6.2 วจิตสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research หรือ PAR) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเพื่อพัฒนาส่งเสริมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น ด้วยการให้นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ร่วมมือร่วมใจดำเนินการวิจัยร่วมกันทุกขั้นตอนของการทำวิจัย โดยใช้หลักความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินงานและนำผลการปฏิบัติการมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดในพื้นที่การวิจัยให้ดียิ่งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง เคมมิส และแม็กแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988, pp. 19-21) ได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ(Action) การสังเกต (Observe) และการสะท้อน(Reflect) อย่างรอบคอบเป็นระบบ กิจกรรมเหล่านี้เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันจนเกิดการพัฒนาและการเรียนรู้

8. เทคนิค A-I-C (Appreciation-influence-control) หมายถึง กระบวนการประชุมที่มีวิธีหรือขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการประชุมที่ระดมพลังสมอง เพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ เมื่อดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอน ผลงานที่ได้จากการประชุมนี้จะมาจากความคิดของผู้ที่เข้าร่วมประชุมทุกคน

9. นักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง ในการวิจัยครั้งนี้ใช้นักเรียนโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งโรงเรียนในกลุ่มทดลอง คือ โรงเรียนธรรมวาทิ และโรงเรียนเรียนในกลุ่มควบคุม คือ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ที่มีสภาพใกล้เคียงกัน

10. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองก่อนและหลังการทดลอง หมายถึง การวัดระดับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ว่ามีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองหรือไม่

11. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หมายถึง การวัดระดับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและโรงเรียนในกลุ่มควบคุม ว่าโรงเรียนในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองสูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุมหรือไม่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ ประมวลและสังเคราะห์แนวคิดจากหลักทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักคิดและนักวิชาการ ในปัจจุบัน และการศึกษาต้นแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ ดังนี้

1. นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

1.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. คุณธรรมและพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

4. วิธีการสอนโดยการศึกษาจากต้นแบบของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices)

4.1 ความหมายและวิธีการของวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

4.2 กรณีศึกษาด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของประเทศฟินแลนด์

4.3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ในประเทศไทย

5. การวิจัยพัฒนารูปแบบ

5.1 แนวคิดและการสร้างรูปแบบ

5.2 รูปแบบการเรียนการสอนและระบบการเรียนการสอน

5.3 แนวคิด รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

7. เทคนิค A-I-C (Appreciation-influence-control)

8. การวิจัยเชิงทดลอง

9. การวิจัยเชิงคุณภาพ

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10.1 งานวิจัยในประเทศ

10.2 งานวิจัยต่างประเทศ

นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นปีที่ 54 ในรัชกาลปัจจุบัน เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการด้านต่าง ๆ เร่งรัดการศึกษาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐ ให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ตามที่กฎหมายบัญญัติและให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

มาตรา 23 กำหนดแนวทางของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ”

มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดย “จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา”

มาตรา 26 ได้กำหนดการประเมินผู้เรียนไว้ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียน การสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จุดหมาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกายมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยัง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง โดยมีเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนที่ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่านเกณฑ์ การจบการศึกษา คือ ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด และผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ใน มาตราที่ 23 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษารูปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญ

ทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 13-15)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นขยายโอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตย

ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552, หน้า 2) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

แนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้น แล้วส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน

สมพงษ์ จินา (2557) ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านนาว่า กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ครูผู้สอนจะเริ่มจากการศึกษานิยาม วิเคราะห์ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการรวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละวัย แต่ละบุคคล และนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละคุณลักษณะแล้วนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่วิเคราะห์ไว้ ไปบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการต่าง ๆ และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน ดังนี้

1. บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ โดยจัดทำเนื้อหาสาระให้สนองจุดหมายนั้น เช่น คุณลักษณะข้อนี้จะต้องให้เด็กรู้เข้าใจ และต้องให้เด็กทำให้ได้ ซึ่งครูจะตั้งคำถามชวนให้เด็ก ๆ ช่วยกันคิด กำหนดภาระงานจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ให้เด็กร่วมกันค้นหาคำตอบเป็นกลุ่ม แล้วลงมือทำงานจนสำเร็จ มีการนำเสนอความคิดเห็น และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้เด็กมองเห็นความจริง พร้อมทั้งมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เกิดความปรารถนาจะร่วมแก้ปัญหาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคมต่อไป

2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน เช่น การปลูกผัก การทำอาหาร การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กรู้จักวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองและนำไปปรับปรุง พร้อมทั้งนำเสนอผลงานต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถค้นหาข้อมูลจากแหล่งใกล้ตัวและเลือกใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้คิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาง่าย ๆ ของตนเองได้ แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เด็กได้มีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เด็ก ๆ ทำงานเป็นกลุ่ม มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมนักเรียน เพื่อเขียน โครงการ และดำเนินกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้อื่นทราบ

4. ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน เพราะการศึกษาอยู่ในกิจกรรมทุกอย่างของชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ด้วยดี ครูจะต้องสร้างระบบ

วิถีชีวิตที่ดีงาม ทำชีวิตให้เป็นการศึกษา เริ่มจากการเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่กิจกรรมหน้าแถวตอนเช้า การเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ การสวดมนต์เจริญสติ การเรียน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ การปฏิบัติตามข้อตกลง ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การดูแลรักษาสุขภาพร่างกายของตนเอง การรักษาความสะอาด การจัดกระเป๋า การจัดเก็บของใช้ การทำความสะอาดงานยาม การเล่นเกมมีกติกา ไปจนถึงการเป็นผู้ให้บริการผู้ใหญ่ การทักทายสวัสดิ การทำความเคารพผู้ใหญ่

สันติ แสงระวี (2557) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 กล่าวว่า “การดำเนินการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทยและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียนและนักเรียนนั้น เป็นการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนไทยแบบอย่างยั่งยืน โดยนักเรียนและเยาวชน ประพฤติ ปฏิบัติถูกต้องดีงามทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และต่อสังคม ซึ่งเป็นไปตามค่านิยม 12 ประการของนายกรัฐมนตรี อันจะก่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองในสังคมและประเทศชาติต่อไป”

จากนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนจะเห็นได้ว่า การศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเป็นคนที่มีความรู้คุณธรรมไปพร้อมกัน ซึ่งการวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์นี้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

คุณธรรมและพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

ขอบข่ายแนวความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเสมือนบทบัญญัติของความดีและความงามของจิตใจที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบ หลักคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในทุกสาขาอาชีพ ดังนั้น เมื่อได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบข่ายแนวคิดเกี่ยวกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพมีความตระหนักถึงคุณประโยชน์ และโทษที่เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการมีและไม่มีหลักคุณธรรมและจริยธรรมของตนเอง

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

เมื่อพิจารณาคำว่า “คุณธรรม” ประกอบด้วยคำสองคำ คือ คำว่า “คุณ” แปลว่า ประโยชน์ และคำว่า “ธรรม” ในทำนองเดียวกันกับคำว่า “จริยธรรม” ก็ประกอบด้วยคำว่า “จริย” แปลว่า “ความประพฤติที่พึงประสงค์” โดยทั้งคุณธรรมและจริยธรรม จะมีคำว่า “ธรรม” เป็นคำร่วม ซึ่ง พระเทวินทร์ เทวิน โท (2544) อธิบายความหมายของคำว่า “ธรรม” ว่า หมายถึง ความจริง ความประพฤติดี ความถูกต้อง คุณความดี ความชอบ คำสั่งสอน ดังนั้นเพื่อความเข้าใจในความหมายของทั้งสองคำนี้จึงควรพิจารณาคำนิยามตามแนวทัศนะของจริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ควบคู่กันไปด้วย

คำว่า “คุณธรรม” (Moral) และ “จริยธรรม” (Ethics) ในทัศนะของจริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความหมาย ดังต่อไปนี้

คุณธรรม หมายถึง หลักจริยธรรมที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี (ประภาศรี สีหอำไพ, 2543)

คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณคล้อยยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามมีประโยชน์มากมาย และมีโทษน้อย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538)

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติที่มีธรรมะเป็นตัวกำกับ จริยธรรม ก็คือ ธรรมที่เป็นไป ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม (พระเทวินทร์ เทวิน โท, 2544)

นอกจากนี้ วริยา ชินวรรณ (2546) ได้ประมวลความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ตามที่บุคคลต่าง ๆ ได้กล่าวไว้ ดังนี้

วิทย์ วิศทเวทย์ (2537) อธิบายว่า จริยธรรม คือ ความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ สาโรช บัวศรี (2540) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า คือ หลักความประพฤติที่อบรม กิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2550) กล่าวว่า จริยธรรม คือ สิ่งที่คนในสังคมเกิดความเชื่อถือ ซึ่งมีตัวตนมาจากปรมาตมส์จะ

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2522) กล่าวว่า จริยธรรม ประมวลความประพฤติและความนึกคิด ในสิ่งที่ดีงามและเหมาะสม

จากความหมายของคุณธรรม จริยธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม คือ หลักความประพฤติที่ดีงาม แต่จริยธรรม คือ หลักศีลธรรม ซึ่งพบว่า มีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมากจึงมักเป็นคำที่ใช้คู่กัน แต่อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่าการมีคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในการทำงานหรือการประกอบวิชาชีพจะส่งผลให้บุคคลมีความสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ขอบข่ายแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavior)

การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขของมวลมนุษย์ทั้งหลาย ต้องอาศัยความเข้าใจซึ่งกันและกัน การตอบสนองที่ดีต่อกัน การถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน การกระทำดังกล่าวจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การกระทำกิจกรรมร่วมกันของมนุษย์ก็จะก่อให้เกิดความราบรื่น ความสุข ความสำเร็จ ความสมหวังได้อย่างแน่นอน

ผลลัพธ์ดังที่กล่าวไว้ตอนต้นนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่ออาศัยการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทางที่ดีต่อกันของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั่นเอง (ณรงค์ แดงสายศิริ, 2546)

พฤติกรรมและกระบวนการทางจิต

เรารู้ว่ามนุษย์มีความรู้สึกและความนึกคิด ซึ่งในเรื่องนี้ ชัยพร วิชชาวุธ (2525, หน้า 2) ได้กล่าววามมนุษย์ให้ความสนใจมาโดยตลอด โดยเรียกความรู้สึกและความนึกคิดนี้ว่า จิต และได้พยายามหาความรู้เกี่ยวกับจิตของตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ ตั้งแต่การคาดคะเนด้วยเหตุผล การจินตนาการ จนถึงการใช้วิธีวิทยาศาสตร์และได้เรียกการหาความรู้เกี่ยวกับจิตนี้ว่า “จิตวิทยา” (ถวิล ธาราโกชน์ และศรีณย์ คำริสุข, 2548)

ดังนั้นวิชาจิตวิทยา จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของมนุษย์ และมนุษย์ก็ได้ใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนค้นหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่อยู่รอบตัวอง อยู่ภายในตัวเอง และโดยเฉพาะ คือ จิตใจของตนเอง ซึ่งความรู้ในเรื่องราวเหล่านี้ก็เป็นเพียงการวินิจฉัย (Inferences) จากวิธีการต่าง ๆ บนรากฐานความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของจิต ซึ่งยังมีลักษณะของการคาดคะเนเชิงปรัชญา จนกระทั่งมีแนวคิดเกิดขึ้นว่า ที่มนุษย์มีความคิดและความรู้สึกหรือมีจิตใจนั้น มันเป็นกระบวนการภายในที่เราไม่มีวิธีที่จะทราบได้ แต่กระบวนการภายในนั้นจะถ่ายทอดออกมาข้างนอกได้ด้วยพฤติกรรมหรือการกระทำของคนแต่ละคนนั่นเอง (ถวิล ธาราโกชน์ และศรีณย์ คำริสุข, 2548)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมดังที่กล่าว วัตสัน (Watson) นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกันเป็นผู้ริเริ่มและบอกว่า “การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจมนุษย์ จะต้องดูจากพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาให้เห็น” ทำให้การหาความรู้ทางจิตวิทยาที่พยายามทำความเข้าใจคนมุ่งไปที่พฤติกรรม และก็ศึกษาคนในเชิงของพฤติกรรมมาจนถึงทุกวันนี้ (ถวิล ธาราโกชน์ และศรีณย์ คำริสุข, 2548)

ความหมายของพฤติกรรม

คำว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายความว่าอย่างไร มีผู้สนใจศึกษาคำว่าไว้หลายแนว
ดังนี้

เคแกน และซีเกล (Kagan & Segal, 1992, pp. 5-6 อ้างถึงใน ถวิล ธาราโกชน์ และศรีณีย์
คำริสุข, 2548) ได้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างมากมายที่เป็นการกระทำของ
ร่างกายในแต่ละวัน โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้า หาว เขยิบคางเขนขา แต่งตัว และกินอาหารเช้า
และไม่เพียงแต่เท่านั้น ยังมีการกระทำอีกมากมายจนกระทั่งเรากลับไปที่เตียงนอน และนอนหลับ
นั้นหมายความว่าตลอดวันหนึ่งที่ผ่านมา เราจะต้องเดิน พูด เรียน ทำงาน เล่น หัวเราะ หรือในบางครั้ง
ก็ร้องไห้

เฟลด์แมน (Feldman, 2011, p. 5 อ้างถึงใน ธัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, 2557) อธิบายว่า
พฤติกรรม คือ การกระทำที่แสดงออกโดยสังเกตและประเมินได้จาก ความสามารถในการคิด
(Thoughts) อารมณ์ (Emotions) การรับรู้ (Perceptions) กระบวนการให้เหตุผล (Reasoning
processes) การจำ (Memories) และกระบวนการและโครงสร้างการทำงานของระบบชีววิทยา
ในร่างกาย

ลาเฮย์ (Lahey, 2004, p. 5 อ้างถึงใน ธัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, 2557) กล่าวว่า
พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลที่สามารถสังเกตได้โดยตรง และการกระทำที่สามารถวัดได้
(Behavior: Directly observable and measurable actions)

กมลรัตน์ กรีทอง (2546, หน้า 5 อ้างถึงใน ธัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, 2557) อธิบายว่า
คำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะรู้ตัว
หรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น
แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้ว บุคคลอื่นสามารถ
สังเกตเห็นได้ชัดเจน แยกได้อีกเป็น 2 ชนิด คือ

1.1 พฤติกรรมแบบโมลา (Molar behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลอื่นสังเกตได้
โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมืออุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ช่วย บุคคลสามารถรับรู้ได้โดยตรงจาก
ประสาทสัมผัส ได้แก่ การอ่านหนังสือ การตอบคำถาม การร้องเพลง การเคลื่อนไหวของร่างกาย
หรือแม้แต่การเต้นของหัวใจ ซึ่งบุคคลอื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส เป็นต้น

1.2 พฤติกรรมแบบโมเลกุล (Molecular behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ต้องอาศัย
เครื่องมืออุปกรณ์ หรือการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการสังเกต บุคคลไม่สามารถรับรู้จาก
ประสาทสัมผัสได้โดยตรง เช่น การทำงานของกล้ามเนื้อ การทำงานของคลื่นสมองและ

คลื่นหัวใจ การเปลี่ยนแปลงของเคมีหรือปริมาณน้ำตาลในกระแสโลหิต การเปลี่ยนแปลงของเคมีไฟฟ้าที่ผิวหนัง การทำงานของกระเพาะอาหารและลำไส้ ปฏิกริยาชีวเคมีภายในร่างกาย เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้บุคคลไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่า หรืออวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง

2. พฤติกรรมภายในหรือความในใจ (Covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่เจ้าตัวเท่านั้นที่จะรู้ดี ถ้าไม่บอกใคร บุคคลผู้กระทำจะรู้ตัวดีที่สุดที่บุคคลอื่นต้องอาศัยการคาดเดา สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมภายในมี 4 ประเภท

2.1 การรู้สึก (Sensing) หมายถึง การตอบสนอง (Response) ต่อสิ่งเร้า (Stimulus) ด้วยอวัยวะรับสัมผัสเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการแรกที่เกิดขึ้นในร่างกายของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เช่น การได้กลิ่น การรู้สึกขม การได้ยินเสียงเพลง เป็นต้น

2.2 การรับรู้ (Perceiving) หมายถึง การตีความที่ได้จากการสัมผัส เพื่อให้เกิดความหมาย ซึ่งมีความจำเป็นเพราะจะทำให้เข้าใจสิ่งเร้า นั้น เช่น การได้ยินเสียงแตรสัญญาณรถไฟที่กำลังจะผ่านมา การเห็นสัญญาณไฟแดงที่สี่แยก เป็นต้น

2.3 การจำ (Remembering) หมายถึง ความสามารถในการเก็บรวบรวมประสบการณ์หรือสิ่งเร้าที่เคยผ่านมา ทั้งความคิด ภาพความทรงจำต่าง ๆ แล้วสามารถดึงออกมาใช้ในเวลาที่ต้องการ เช่น การจำหน้าคนที่เก็บกระเป๋าของเราแล้วเอามาคืน การจำหน้าคนที่เคยเป็นแฟนเมื่อตอนเป็นวัยรุ่นได้ เป็นต้น

2.4 การคิด (Thinking) และการตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การเก็บข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ การจินตนาการ เช่น การคิดข้อดี ข้อเสียในการเรียนต่อปริญญาโทสาขาจิตวิทยา การคิดถึงข้อดีของการพักที่หอพักของมหาวิทยาลัยจัดให้ การตัดสินใจไปอยู่หอพักที่บางเกล้า การตัดสินใจแต่งงาน เป็นต้น (ถวิล ธาราโกชน และศรัณย์ คำวิสุข, 2548)

เรียม ศรีทอง (2542, หน้า 5) กล่าวว่า พฤติกรรม คือ การกระทำของมนุษย์อาจสังเกตเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การกระทำทางกาย เช่น การยืน เดิน นั่ง นอน การทำงาน หรือการใช้ร่างกายดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น เรียกว่า “กายกรรม” และการกระทำทางวาจา ได้แก่ การพูด การสนทนา การทักทาย และการติดต่อสื่อสาร หรือการใช้ภาษาด้านอื่น ๆ เรียกว่า “วจีกรรม” ส่วนการกระทำที่ซับซ้อนมากขึ้น ยากต่อความเข้าใจ ต้องติดตามสังเกต วิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่า เป็นการกระทำทางใจ เช่น การคิด การจำ การลืม การเรียนรู้ เป็นต้น เรียกว่า “มโนกรรม” โดยทั้ง 3 ลักษณะมิได้แยกจากกัน แต่มักจะเกิดขึ้นร่วมกันเสมอ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรม คือ การกระทำของบุคคลในทุกลักษณะ ทั้งที่เป็นโดยธรรมชาติทางสรีระและที่จิตใจกระทำ การกระทำทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว เป็นการกระทำที่สังเกต ประเมิน หรือวัดได้ โดยใช้ประสาทสัมผัสธรรมดาหรือใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่น การคิด อารมณ์ กระบวนการใช้เหตุผล การรับรู้ การจำ รวมไปถึงกระบวนการและโครงสร้างการทำงานของระบบชีววิทยาในร่างกาย

รูปแบบของพฤติกรรม

การค้นหาคำความรู้ทางจิตวิทยาของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ที่มีนักจิตวิทยาชื่อวัตสัน (Watson) เป็นผู้นำ ได้ศึกษาทำความเข้าใจคนโดยมุ่งศึกษาที่พฤติกรรม และเน้นการสังเกตที่พฤติกรรมภายนอกของอินทรีย์ภาพได้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ นั้นหมายความว่าสิ่งที่เราจะบอกใครเป็นอย่างไร ก็หมายถึงบอกจากพฤติกรรมของคนคนนั้น และที่เห็นพฤติกรรมเป็นอย่างนั้นก็เพราะอินทรีย์ (Organism) ถูกกระตุ้น เรียกสิ่งมากระตุ้นนั้นว่าสิ่งเร้า (Stimulus) และพฤติกรรมที่แสดงออกเรียกว่าการตอบสนอง (Response) ซึ่งเขียนให้เห็นเป็นรูปแบบพฤติกรรมได้ว่า (ถวิล ชาราโกชน์ และศรีณีย์ คำวิสุข, 2548)

ภาพที่ 2 รูปแบบของพฤติกรรม

จากรูปแบบของพฤติกรรม S แทนสิ่งเร้า O แทนอินทรีย์ และ R แทนการตอบสนอง อธิบายแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

1. สิ่งเร้า (Stimulus = S) หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มาอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่ออินทรีย์ แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1.1 สิ่งเร้าภายนอก หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายนอกตัวคน ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ซึ่งมีผลกระตุ้นให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรม เช่น เพื่อนเรา รูปภาพ แสง ควันบุหรี การชมเชย การติเตียน ขนบธรรมเนียมประเพณี และหลักศีลธรรม เป็นต้น

1.2 สิ่งเร้าภายใน หมายถึง หมายถึงการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งจะกระตุ้นอินทรีย์ ทำให้รู้สึกหิว รู้สึกกระหาย เหนื่อยล้า เจ็บปวด เป็นต้น

2. อินทรีย์ (Organism = O) มีความหมายว่าสิ่งมีชีวิต ซึ่งหมายถึงมนุษย์และสัตว์ แม้ว่าเราจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ แต่การศึกษาสัตว์อื่น ๆ จะทำให้เข้าใจลักษณะโดยทั่ว ๆ ไป ของชีวิตดียิ่งขึ้น โดยใช้สัตว์มาทำการทดลอง ซึ่งบางสถานการณ์ไม่สามารถทดลองกับมนุษย์ได้

3. การตอบสนอง (Response = R) หมายถึง พฤติกรรมที่อินทรีย์แสดงออกมา การยิ้มเป็นการตอบสนอง (มีการชมเชยเป็นสิ่งเร้า) การนอนหลับเป็นการตอบสนอง (มีอากาศเหนียวฉ่ำเป็นสิ่งเร้า) การซึ่บน้ำหอมเป็นการตอบสนอง การเล่นเทนนิสเป็นการตอบสนอง เป็นต้น

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับพฤติกรรม

จากรูปแบบของพฤติกรรม นักพฤติกรรมนิยมได้พยายามศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (S-R) ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของอินทรีย์กับการตอบสนอง (O-R) และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับพฤติกรรม (R-R) ซึ่งความรู้ที่ได้นี้ถือว่าเพียงพอที่จะเข้าใจพยากรณ์ และควบคุมพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ แต่ก็ยังมีนักพฤติกรรมบางกลุ่มต้องการรู้ที่ลึกซึ้งกว่านี้ ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมภายในที่เป็นการรู้สึกสัมผัส การรับรู้ การคิด การจำ และอารมณ์ต่าง ๆ ทำให้การศึกษาพฤติกรรมมีความชัดเจนมากขึ้น (ถวิล ชาราโกชน์ และศรีชัย คำวิสุข, 2548)

อย่างไรก็ตามรูปแบบของพฤติกรรมดังกล่าว ได้ถูกหยิบยกมาอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ตลอดมา ทำให้สามารถอธิบายถึงกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพฤติกรรมได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ กฎเกณฑ์นี้เป็นการอธิบายให้ทราบว่า อินทรีย์จะมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร จะต้องเป็นสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งมากระตุ้นเสมอ กล่าวคือ สิ่งเร้าที่มากระตุ้นจะทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ และแรงจูงใจจะทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมออกมา นั่นคือการตอบสนอง ซึ่งในบางครั้งคนที่แสดงพฤติกรรมรู้ได้ชัดเจนว่า มีสิ่งเร้าใดมาเป็นตัวกระตุ้นทำให้ง่ายแก่การหาสาเหตุ แต่ในบางครั้งคนที่แสดงพฤติกรรมเองที่ไม่รู้สึกตัวว่า ทำไมจึงกระทำอย่างนั้น ไม่ทราบว่าอะไรเป็นสิ่งเร้า หรือไม่ทราบว่าเพราะมีแรงจูงใจอะไร ทำให้การค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมเป็นไปได้ยาก

ฉะนั้นการลงความเห็นว่าเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น จะต้องค้นหาสาเหตุให้ดีที่สุด เพื่อให้ผลกระทบที่ตามมาเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เช่น พนักงานคนหนึ่ง ระยะเวลา 2-3 เดือนนี้มักมาทำงานสาย ถ้าดูจากพฤติกรรมโดยไม่หาสาเหตุอาจสรุปว่า เขาไม่รักงานที่ทำหรือเขาเป็นคนเฉื่อยชา ซึ่งอาจไม่ถูกต้องเลยก็ได้

2. สาเหตุที่เหมือนกันอาจมีพฤติกรรมต่างกัน มีความหมายว่าเมื่อบุคคลพบกับสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง จะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งนั้นไม่เหมือนกัน ซึ่งเป็นไปตามสามัญสำนึกที่ว่าแต่ละคนมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน การทำสิ่งต่าง ๆ ก็ย่อมแตกต่างกัน เป็นเรื่องที่เป็นปกติในชีวิตจริงของคนนั่นเอง ตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนมาต่อว่าหรือด่าทอให้เสียหายคนหนึ่งอาจมีพฤติกรรมคำได้กลับไป อีกคนหนึ่งอาจเดินหนีเข้าบ้านปิดประตู และอีกคนหนึ่งอาจเสียใจร้องไห้ เป็นต้น

3. สาเหตุที่แตกต่างกันอาจมีพฤติกรรมเหมือนกัน มีความหมายว่าเมื่อบุคคลพบกับสาเหตุต่าง ๆ นานาหลายอย่าง แต่จะมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสาเหตุเหล่านั้นเหมือนกัน

หรือพูดใหม่ว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมเหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่มีสาเหตุแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การฆ่าตัวตายของคนหนุ่มสาวที่อยู่ในวัยเรียน อาจมีสาเหตุมาจากไม่สมหวังในความรัก หรือบางคนอาจมีสาเหตุจากสอบไม่ผ่านในบางวิชา หรือบางคนอาจคิดว่าพ่อแม่ไม่รัก เป็นต้น

ที่มาของพฤติกรรม

พฤติกรรมหรือพฤติกรรมง่าย ๆ ว่าการกระทำ เป็นกิริยาอาการที่มนุษย์แสดงออกในแต่ละวัน การกระทำต่าง ๆ โดยทั่วไปเรารู้ว่าทำไมเราจึงทำอย่างนั้น และก็มีหลายอย่างที่เราไม่รู้ว่าจะทำไมจึงทำอย่างนั้น ทำให้ผู้สนใจเกี่ยวกับมนุษย์พยายามศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับที่มาของพฤติกรรมดังนี้(ถวิล ชาราโกชน์ และศรีณย์ คำวิสุข, 2548)

1. พฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิด (Inborn behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด เป็นพฤติกรรมที่อินทรีย์สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้โดยไม่ต้องมีการเรียนรู้มาก่อน ซึ่งมีอยู่ในมนุษย์และสัตว์ อันได้แก่

1.1 พฤติกรรมแบบทรอปิสม์ (Tropism) เป็นพฤติกรรมที่อินทรีย์ตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น ดังตัวอย่างเช่น ลักษณะของสัตว์ที่เคลื่อนเข้าหาแสงไฟ และยิ่งแสงมีความเข้มมากขึ้น การเคลื่อนที่เข้าหาก็จะเข้มข้นขึ้น ซึ่งเรียกว่า ฮีลิโอทรอปิสม์ (Heliotropism) เช่น แมลงเม่าจะบินเข้าหาแสงไฟ

1.2 พฤติกรรมแบบกิริยาสะท้อน (Reflex actions) เป็นพฤติกรรมที่อินทรีย์ โดยที่กล้ามเนื้อมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อการกระตุ้นของสิ่งเร้าหรือสภาพการณ์บางอย่าง เช่น การพลิกตัวของแมลงในอากาศขณะหล่นจากที่สูง ซึ่งจัดว่าเป็นกิริยาสะท้อนในสัตว์ ส่วนกิริยาสะท้อนในมนุษย์ ได้แก่ การกระตุกขาเมื่อถูกเคาะที่หัวเข่า การสะดุ้งเมื่อมีเสียงดัง การระคายเคืองเมื่อมีแสงฉายเข้าตา เป็นต้น

2. พฤติกรรมการเรียนรู้ (Learned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการได้รับการฝึกฝน การอบรม หรือประสบการณ์ ซึ่งจะส่งผลทำให้อินทรีย์สามารถมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้ หรือพูดใหม่ว่าเป็นพฤติกรรมที่อินทรีย์สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้ โดยที่อินทรีย์มีการเรียนรู้มาก่อน พฤติกรรมลักษณะนี้มีอยู่ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ซึ่งในมนุษย์ พฤติกรรมส่วนใหญ่จะเป็นอาการตอบสนองที่เกิดจากการเรียนรู้แทบทั้งสิ้น เช่น พฤติกรรมประจำวันของมนุษย์แต่ละคน ตั้งแต่เริ่มต้นนอนทำกิจวัตรประจำตัว ไปทำงาน มีกิจกรรมบางอย่างที่ต้องเล่นกับเพื่อน ๆ การพักผ่อนโดยทั่วไป การพักผ่อนที่บ้านหลังจากเลิกงาน จนกระทั่งถึงเวลาเข้านอน ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ จนอาจพูดได้ว่า พฤติกรรมที่มีมาแต่กำเนิดจะมีเกิดขึ้นไม่มากนักในแต่ละวัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม

พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในทางบวกหรือในทางลบ ย่อมจะเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านั้นและขณะนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ดังนี้ (ถวิล ธาราโกชน์ และศรัณย์ คำริสุข, 2548)

1. ปัจจัยทางด้านสรีรวิทยา เป็นปัจจัยพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม นับตั้งแต่พฤติกรรมอย่างง่าย เช่น เมื่อรู้สึกหิว เราก็จะไปหาอาหารรับประทาน รู้สึกง่วงนอนก็ไปหาที่นอนเพื่อให้ร่างกายพักผ่อน ตลอดจนพฤติกรรมที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับระบบทางสรีระของมนุษย์ทั้งสิ้น

2. ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันมนุษย์ต้องเรียนรู้และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดกับบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นจะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะแตกต่างกันไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างที่มักกล่าวถึงเสมอ เช่น ถิ่นที่อยู่อาศัย ลักษณะของดินฟ้าอากาศ ทำให้พฤติกรรมของคนแตกต่างกัน

3. ปัจจัยด้านสังคม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องติดต่อเกี่ยวข้องกัน มนุษย์จึงต้องมาอยู่รวมกันกลายเป็นชุมชนหรือที่เราเรียกว่าสังคม และเมื่อมีสังคมเกิดขึ้น คนในสังคมก็จะตั้งข้อตกลงร่วมกันเรียกว่า โครงสร้างของสังคม ตัวอย่างเช่น สังคมของโรงเรียน หมายถึงกลุ่มคนทุกคนที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นครู อาจารย์ นักเรียน เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายและแผนกต่าง ๆ นักการภารโรง เป็นต้น และเพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์แก่สังคม จึงต้องมีข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นให้แต่ละคนมีสิทธิส่วนบุคคลเคารพในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือ โครงสร้างของสังคม ซึ่งจะเป็นเหมือนสิ่งบังคับพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม

4. ปัจจัยทางด้านทัศนคติ (Attitude) ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนั้นอาจเป็นไปในทางที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ ทัศนคติเป็นเรื่องของความรู้สึกมีลักษณะเป็นนามธรรม และเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เราอาจให้ความหมายอย่างสั้น ๆ ได้ว่า ทัศนคติ คือ ความรู้สึกที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ทั้งทางด้านบวกหรือทางลบ ซึ่งสิ่งเร้านี้อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ ตลอดจนสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

ความหมายของการพัฒนาตน

จิตวิทยากับการพัฒนาตนมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเป็นหลักสำคัญ นักจิตวิทยาได้กล่าวถึงความหมายของจิตวิทยากับการพัฒนาตนที่น่าสนใจ ดังนี้

ลาเฮย์ (Lahey, 2004 อ้างถึงใน ธัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, 2557) กล่าวว่า พื้นฐานของการพัฒนามนุษย์นั้น บุคคลจำเป็นต้องมีสองสิ่งที่สำคัญที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป ส่วนแรกคือ ส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติ (Nature) คือ การเจริญเติบโตไปตามวัยและอายุ และส่วนที่สองคือ การพัฒนาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก (Nature) คือ การดูแล ส่งเสริม สนับสนุน จัดมวลประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งทั้งสิ่งนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนามนุษย์ ให้เติบโตอย่างเต็มศักยภาพ

ปราณี รามสูตร และจำรัส ดวงสุวรรณ (2555, หน้า 3 อ้างอิงจาก Goud & Arkoff, 1998, pp. 19-20) กล่าวว่า ในความหมายเชิงจิตวิทยามักจะหมายถึงการกระทำเพื่อการเจริญส่วนตน (Personal growth) ซึ่งเกอเดและอาร์คอฟฟ์ ได้กล่าวถึงการเจริญส่วนตนไว้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ด้านความมุ่งมั่นปรารถนา และค่านิยมอันเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอกด้านการกระทำที่ดีเพื่อนำพาชีวิต (Self-mastery) และเห็นว่าการศึกษากิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนนั้นควรมีขอบข่ายการศึกษากิจกรรมภายในเป็นตัวกำหนดหรือควบคุมพฤติกรรมภายใน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาตนในความหมายของวิชาจิตวิทยากับการพัฒนาตนเป็นความหมายเชิงจิตวิทยา หมายถึง การกระทำเพื่อการเจริญส่วนตน เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้านความมุ่งมั่นปรารถนาและค่านิยมอันเป็นพฤติกรรมภายใน ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอกด้านการกระทำที่ดีเพื่อนำพาชีวิต สู่อุบัติความเจริญก้าวหน้า โดยการพัฒนานั้นพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์โดยมุ่งพัฒนาตนเองในทุกด้านไปพร้อมกัน ส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติ การเจริญเติบโตไปตามวัยและอายุ และส่วนที่สองคือ การพัฒนาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก การดูแล ส่งเสริม สนับสนุน จัดมวลประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนา ซึ่งทั้งสิ่งสิ่งนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนามนุษย์สู่อุบัติความเจริญก้าวหน้าทางพัฒนาการและการเจริญส่วนตน จะเห็นได้ว่าการศึกษากิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนนั้น ควรมีขอบข่ายการศึกษากิจกรรมทุกด้าน เพราะการเปลี่ยนแปลงทุกด้านรวมแล้ว คือ พัฒนาการของบุคคล ส่วนในการพัฒนาเพื่อเจริญส่วนตนนั้นก็เน้นที่พฤติกรรมภายในเป็นลำดับแรกก่อนพฤติกรรมภายนอกเพราะพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดหรือควบคุมการกระทำ เนื่องจากการให้ความหมายของจิตวิทยามุ่งเน้นความสำคัญที่พฤติกรรม

ประเภทของการศึกษาพฤติกรรม

บูทซิน และคณะ (Bootzin et al., 1991, p. 31 อ้างถึงใน รัชัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, 2557) ได้กล่าวแล้วว่า จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่แตกตัวมาจากปรัชญา ดังนั้น การศึกษาจิตวิทยาดั้งเดิมจึงมักเป็นวิธีปรัชญา ต่อมาใช้วิทยาศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้าและหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมแบ่งการศึกษาได้ 2 ประเภท คือ

1. วิธีปรัชญา

การศึกษาจิตวิทยาโดยวิธีปรัชญานั้น ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมได้มาโดยผู้รู้ที่นั่งคิดนั่งเขียนอยู่กับที่ (Armchair method) ตามความเข้าใจของตน แม้การอธิบายบางเรื่องจะน่าเชื่อถือก็น่าจะเป็นไปได้แต่ไม่เป็นที่ยอมรับและไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากไม่มีข้อมูลมาช่วยสนับสนุนความคิด การอธิบายมีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย

2. วิธีวิทยาศาสตร์

การศึกษาจิตวิทยาโดยวิธีวิทยาศาสตร์นั้น โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการนำข้อมูลมาอธิบายพฤติกรรม หลายเรื่องมีการทดลอง มีการนำสถิติเข้ามาช่วยในการวินิจฉัยและแปลความหมายของข้อมูล ทำให้คำอธิบายพฤติกรรมมีความถูกต้องมากขึ้น น่าเชื่อถือมากขึ้น มีเหตุผลอ้างอิงได้ และสร้างความเชื่อมั่นได้มากในการนำทฤษฎี แนวคิด ข้อค้นพบไปประยุกต์ใช้ในวงการต่าง ๆ กันทั้งทำให้ศาสตร์ด้านพฤติกรรมมีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้นมากในทุกวันนี้ วิธีวิทยาศาสตร์ที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมนั้น ไม่เพียงแต่ใช้ขั้นตอนของวิทยาศาสตร์เท่านั้น หากแต่รวมถึงเครื่องมือการเก็บข้อมูลที่เชื่อถือได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การศึกษาจิตวิทยาโดยวิธีปรัชญานั้น ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมได้มาโดยผู้รู้ที่นั่งคิดนั่งเขียนอยู่กับที่ ส่วนการศึกษาจิตวิทยาโดยวิธีวิทยาศาสตร์นั้น โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการนำข้อมูลมาอธิบายพฤติกรรม หลายเรื่องมีการทดลอง

การใช้วิธีวิทยาศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมเพื่อพัฒนาตน

กมลรัตน์ กรีทอง (2546, หน้า 17-18 อ้างถึงใน รัชัญญภัทร์ ศิริชชนราโรจน์, 2557) กล่าวว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จิตวิทยานำมาใช้ศึกษาพฤติกรรม โดยทั่วๆ ไปถือว่าวิธีทดลองเป็นวิธีที่ได้ผลแน่นอนและเป็นวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ เพราะมีการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตั้งปัญหา (Formulating the problem) เป็นการให้ชื่อหรือหัวข้อที่จะทำการศึกษา โดยต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ว่าจะศึกษาพฤติกรรมด้านใด ของคนกลุ่มใด เกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร หรือต้องการคำตอบในเรื่องใดบ้าง ซึ่งมักได้มาจากการสังเกตพิจารณาสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้ศึกษา ผู้ศึกษาเกิดข้อสงสัย และเห็นว่าเป็นปัญหาที่ควรศึกษา จึงตั้งเป็นหัวข้อหรือชื่อเรื่องเพื่อทำการศึกษา

2. การตั้งสมมติฐาน (Stating the hypothesis) เป็นการพยากรณ์หรือคาดคะเนคำตอบในสิ่งที่ศึกษานั้นล่วงหน้า โดยพยากรณ์ตามความเชื่อของคน โดยมีเหตุผลมาสนับสนุนสมมติฐานของตนตามสมควร ไม่ใช่เดาสุ่มโดยไม่มีเหตุผล

3. การรวบรวมข้อมูล (Collecting the data) เป็นการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมตามเรื่องที่ศึกษาซึ่งอาจเป็นการกระทำ ลักษณะนิสัย ความคิด เจตคติ ความเห็น ความเชื่อ เชาวนปัญญา ลักษณะพัฒนาการ ฯลฯ วิธีการรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ ทดลอง สืบประวัติ ให้ตอบแบบสอบถาม ให้ตอบแบบทดสอบ การที่จะใช้วิธีใด โดยขึ้นอยู่กับเรื่องที่ศึกษาและพัฒนาการ วัย เพศ วุฒิภาวะ

4. การทดสอบสมมติฐาน (Testing the hypothesis) เป็นการทดสอบเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ทำให้ทราบว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ถูกหรือผิด การนำเอาข้อมูลพฤติกรรมที่ได้มารวบรวมข้อมูลวิเคราะห์เชิงสถิติ เช่น หาค่าเฉลี่ย หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือค่าต่าง ๆ ทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนั้น ๆ จากนั้นนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามของแต่ละบุคคลและที่สำคัญ คือ ปัญหาที่นักจิตวิทยาสนใจศึกษาด้วยสมมติฐานหรือไม่แล้วตีความหมายว่า ถ้าเป็นตามสมมติฐานแปลว่าอะไร ถ้าไม่เป็นตามสมมติฐานหมายความว่าอย่างไร

5. การแปลความหมายและการรายงานผล (Interpreting and reporting the finding) เป็นการอธิบายหรือตีความ ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานว่าเป็นอย่างไร สามารถใช้แก้ปัญหาหรือตอบคำถามของปัญหาได้หรือไม่ การรายงานผลที่ได้ ประเมินผลงานและให้ข้อเสนอแนะเป็นการสรุปและรายงานผลทั้งหมดที่ทำตั้งแต่ต้น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

6. การนำผลที่ได้ไปใช้ (Applying the finding) เป็นการนำผลที่ได้ไปสรุปไว้เป็นหลักการเพื่อนำไปแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับปัญหาเดิมต่อไป เช่น ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ปัญญากับอาการทางจิตประสาท อาจนำไปเสนอแนะข้อปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไป ในการหลีกเลี่ยงจากอาการทางจิตประสาท เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จิตวิทยานำมาใช้ศึกษาพฤติกรรม โดยทั่วไปเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาในการสืบค้นความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ มีขั้นตอน 6 ขั้น เริ่มจากการตั้งปัญหา การตั้งสมมติฐาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล การสรุปรายงานผลที่ได้ ประเมินผลงานและให้ข้อเสนอแนะ และการนำผลที่ได้ไปใช้

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งการพัฒนาพฤติกรรมเกิดจากพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learned behavior) โดยการใช้วิธีวิทยาศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมเพื่อพัฒนาตน

ความหมายของความซื่อตรง (Integrity)

ความหมายของความซื่อตรงได้มีการนิยามความหมายไว้อย่างหลากหลาย ทั้งความหมายในเชิงการกระทำ การปฏิบัติ และเชิงจิตใจภายใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายของความซื่อตรง หมายถึง ประพฤติตรงไม่เอนเอียง เช่น ซื่อตรงต่อหน้าที่ ไม่คดโกง เช่น เขาเป็นคนซื่อตรง

ส่วนพจนานุกรมไทย ฉบับมหาวิทยาลัย (วิทย์ เทียงบุญธรรม, 2536) ให้ความหมายของคำว่าซื่อตรง หมายถึง ไร้เล่ห์เหลี่ยมไม่คดโกง รวมถึงพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2545) ได้กล่าวถึงความซื่อตรง ว่าเป็นธรรมข้อหนึ่งของราชธรรม 10 หรือ ทศพิธราชธรรมที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ ตรงกับคำบาลีว่าอาชชวะ (Ajjava) คือ ความซื่อตรง หมายถึง ซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจไม่หลอกลวงประชาชน และอวิโรธนะ (Avirodhana) คือ ความไม่คลาดธรรม หมายถึง วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรมคงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำที่ดีร้าย ลากสักการะ หรืออิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ใด ๆ สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม กิติ นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดี ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป และ ชานินทร์ กรัยวิเชียร (2551) อธิบายว่า อวิโรธนะ คือ “ความไม่คลาดจากธรรม” หรือ “การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม” ทั้งนี้ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544) ได้อธิบายว่า “อวิโรทน์” คือ “ความไม่ผิดเพี้ยนไปจากหลักแห่งความถูกต้อง” ซึ่งมีความหมายตรงกับพระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) (2547) ซึ่งกล่าวว่า ความซื่อตรง (Integrity/ rectitude/ upright) หมายถึง ความถูกต้องความมีศีลธรรม ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ความยุติธรรม ตรงกับคำบาลีว่า อาชชวฺ และตรงกับคำภาษาไทยว่า “อาชชวะ” แปลตามศัพท์บาลี (ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ) ว่า “สภาพซื่อตรง” หรือ “ความซื่อตรง” ความหมายโดยสรุป ก็คือ ความซื่อตรง ความถูกต้อง ความจริงแท้ ซึ่งตรงกับชานินทร์ กรัยวิเชียร (2551) ที่กล่าวว่า “Integrity” มีรากฐานมาจากภาษาละติน คือ “Integritas” = “Integer” แปลว่า Wholeness หรือความครบถ้วนสมบูรณ์ ความเป็นจำนวนเต็ม

รวมถึง วีรวิท คงศักดิ์ (2552) ให้ความหมายของความซื่อตรง หมายถึง เป็นการกระทำที่ซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมา ประพฤติปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Integrity” ซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญในการสร้างธรรมาภิบาล (Good governance) หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชนต้องสร้างให้เกิดกับคนในองค์กร ท่านผู้รู้ของประเทศไทยหลายท่านได้ให้ความเห็นที่ตรงกันว่า การที่จะให้ธรรมาภิบาลเกิดขึ้นในองค์กรใด ผู้บริหารต้องมี

ทศพิชราชธรรม ข้อ “อาชวะ” ที่แปลว่า “ซื่อตรง” และถ้าให้ตีความจะมีธรรมของผู้ปกครอง อีกข้อหนึ่ง คือ “อวิโรธนะ” ที่แปลว่า ไม่คลาดแคล้วจากธรรมะ หรือปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายในคุณธรรมความดี ซึ่งหมายถึง มีความซื่อสัตย์สุจริตและตรงไปตรงมา โดยปฏิบัติตาม รัฐธรรมนูญ และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

ทั้งนี้ สมหวัง วิทยาปัญญานนท์ (2547) กล่าวถึง ความซื่อตรง (อาชวะ) หมายถึง ความตรง ความเปิดเผย ไม่เกิดโทษ ไม่เกิดอันตรายใด ๆ เป็นที่ไว้วางใจได้ต่อหน้าที่ที่จะต้องทำให้ ถูกต้องเหมาะสมเพียงพอต่อความเป็นมนุษย์ อย่างบริสุทธิ์ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อกฎ ธรรมชาติ “ความซื่อตรงเป็นรากฐานของธรรมาธิปไตย” ถ้าประชาธิปไตยที่มีความซื่อตรง มีธรรมะ ก็จะเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย” ตรงกันข้ามประชาธิปไตยที่มีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ของพรรค ก็จะเกิดความไม่สงบสุข

ความซื่อตรง (Sincerity) พระพุทธเจ้าได้ตรัสความซื่อตรงไว้ 3 ประการ คือ 1) กายสุจริต คือ การประพฤติตรงทางกาย เช่น ไม่ทำร้ายตัวเองและผู้อื่น เป็นต้น 2) วาจาสุจริต คือ การประพฤติตรง ด้วยวาจา เช่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย เป็นต้น 3) มโนสุจริต คือ การประพฤติตรง ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ เช่น ไม่โลภ ไม่ปองร้ายคนอื่น ทำความคิดเห็นให้ตรงตามความเป็นจริง เป็นต้น ความซื่อตรงตามแบบของพุทธศาสนา จึงครอบคลุมทั้งกาย วาจา ใจ และความเป็นจริง ซึ่งเป็นจริยธรรม ที่เหมาะสมกับทุกยุคทุกสมัยและมีความเป็นสากลสำหรับทุกคน (พระเทพวินทร์ เทวสินโท, 2544)

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า (2554) ให้ความหมายไว้ว่า “ความซื่อตรง” หมายถึง ประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไร้เล่ห์เหลี่ยม ไม่คดโกง การกระทำที่ซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา ประพฤติปฏิบัติตนสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม

“ซื่อตรง” ตรงกับทศพิชราชธรรมข้อ “อาชวะ” คือ ซื่อตรง ทรงสัตย์ ไร้มารยา ปฏิบัติ การกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวง และ “อวิโรธนะ” คือ ความไม่คลาดธรรม ยึดมั่น ในสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ไม่เอินเอียงหวั่นไหว (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554)

คุณค่าของความซื่อตรง

1. เสริมบุคลิกภาพ คนซื่อตรงย่อมเป็นคนดีทั้งในการกระทำ การพูด การคิดและ ความเป็นจริงในสิ่งที่ทำในสิ่งที่พูดและในสิ่งที่คิด ทำให้มีบุคลิกภาพดี
2. เสริมมิตรภาพ คนซื่อตรงทำให้มีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างใกล้ชิด อย่างเป็นกันเอง และได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น ทำให้มีชีวิตที่มีความอบอุ่นในสังคมและเป็นคนที่น่าคบ เป็นมิตรที่ดีกับทุกคน

3. เสริมความมั่นคงให้แก่ชีวิต ชีวิตจะมีความมั่นคง สังคมจะมีความเป็นปึกแผ่น ก็เพราะตัวเราเองและผู้อื่นมีความซื่อตรงต่อกันและกัน ทำให้ทุกฝ่ายทุกคนได้รับประโยชน์ อย่างเท่าเทียมกันและไม่เอาใจเอาเปรียบกัน ทำให้ทุกคนมีความสุขสงบในชีวิตอย่างทั่วหน้ากัน และเสมอภาคกัน

4. เสริมความสุขความสบาย ความซื่อตรงเมื่อมีอยู่ในทุกคนและมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ย่อมทำให้ทุกคนในสังคมในครอบครัวมีความสุขสบาย ไม่ต้องมีความหวาดระแวงสงสัยกัน ทำให้ทุกคนทำอะไร พุดอะไรอย่างเป็นกันเอง ไม่มีปัญหาทางจิตใจต่อกันและกัน ทำให้ทุกฝ่ายสบายใจและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่หามาได้ และไม่ต้องเสียภาษีให้แก่สังคม ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่น่าปรารถนา (พระเทวินทร์ เทวินโท, 2550)

ประเภทของความซื่อตรง

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า (2554) ได้แบ่งประเภทของความซื่อตรง ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความซื่อตรงต่อตนเอง 2) ความซื่อตรงต่อผู้อื่น เช่น ซื่อตรงต่อ ครอบครัว หน่วยงาน ชุมชน สังคม รวมไปถึงความซื่อตรงต่อสถาบันหลัก อันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 3) ความซื่อตรงต่อหน้าที่ 4) ความซื่อตรงต่อวิชาชีพ

นอกจากนี้ในเชิงคุณลักษณะของความซื่อตรง สามารถแบ่งประเภทของความซื่อตรง ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ความซื่อตรงในเชิงการกระทำหรือการปฏิบัติ คือ การประพฤติปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ตามหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ประพฤติตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ยึดมั่นในความถูกต้องและชอบธรรม มีจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎเกณฑ์ กติกาทางสังคม รู้จักหน้าที่พลเมือง มีสติจะ พุดจริงทำจริง โปร่งใสตรวจสอบได้ ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล และ 2) ความซื่อตรงในเชิงจิตใจ คือ มโนสุจริต มีจิตใจที่สุจริต สำนึกดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ความถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรม เทียงธรรมจริงใจ ไม่คดโกง มีความเสมอภาค เท่าเทียม ตรงไปตรงมา ไม่เอินเอียง ยึดมั่นในความดี ความถูกต้องชอบธรรม ไม่เบี่ยงเบนจากความจริง โปร่งใส สำนึกรับผิดชอบ มีทศพิธราชธรรม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554)

ความหมายของความซื่อตรงต่อตนเอง

พระภิกษุวิสุทฐิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) (2547) กล่าวถึงลักษณะของความซื่อตรงต่อตนเอง หมายถึง การมีความจริงใจต่อตนเอง ไม่หลอกตนเอง ได้แก่เวลาที่ตนเองทำความดี หรือกรรมชั่ว ถูกหรือผิด ก็รู้ดีรู้ชั่ว รู้ผิดรู้ถูก ตามที่เป็นจริงเอง ไม่หลอกตนเอง เป็นคุณธรรม ของผู้มีศีล มีธรรม เป็นผู้มีปกติ กล่าววาจาชอบ กระทำกิจการงานโดยชอบ และประกอบอาชีพชอบ เป็นสัมมาทิฐิ ตรงกันข้ามกับคนพาลปัญญาโหดเขลา ที่ไม่สติปัญญารูปร่าง-บุญ คุณ-โทษ ตามที่เป็นจริง จึงมักยกเว้นให้กับความชั่ว และมักแก้ตัวให้กับกิเลสของตนเองอยู่เสมอ เป็นคน

ไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง จึงต้องประสบกับความทุกข์เดือดร้อนเพราะกรรมชั่วของตนเองอยู่เรื่อยไป นอกจากนี้บุคคลผู้ไม่ซื่อตรงต่อตนเองนั้น ก็มักไม่ซื่อตรงต่อคนอื่นด้วย ซึ่งมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันกับสำนักพิมพ์มติชน (2552) กล่าวว่า ความซื่อตรงต่อตนเอง คือ การไม่หลอกตนเอง ซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของตน คิดอยู่เสมอว่าความลับไม่มีในโลก งดเว้นการทำ พุด คิดในทางชั่ว ตั้งใจใฝ่ดีมุ่งมั่นทำ พุด คิด อยู่ในทำนองคลองธรรม พร้อมรักษาความดีให้คงมั่นคงตลอดไป ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

กรมวิชาการ (2543 ก) กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พุดลับปลับหลอกหลวง การไม่คิดโลภในของผู้อื่น ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย มั่นคงต่อการทำความดีของตน ไม่คดโกง มีความตั้งใจทำจริง ประพฤติตนตรงตามที่พุดและคิด

จากความหมายทั้งหมดข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ความซื่อตรง หมายถึง ความถูกต้อง ความมีศีลธรรม คุณธรรมความดี การกระทำที่ซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมา ประพฤติปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความจริงใจ ไม่หลอกหลวง การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรมเที่ยงธรรม ปฏิบัติตนตามระเบียบแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

รวมถึงคำว่า ความซื่อสัตย์ (Honesty) ที่มีความหมายใกล้เคียง และคล้ายคลึงกับความหมายของคำว่า ความซื่อตรง (Integrity) หากพิจารณาความหมายของคำว่า “ความซื่อสัตย์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่าความซื่อสัตย์ หมายถึงประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกหลวง สอดคล้องกับ ขัตติยา กรรณสูต, ชาญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, เสาวนิจ รัตนวิจิตร และขวัญรัก สุขสมฤทัย (2547) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า การมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานซึ่งแสดงออกมาเป็นจริยธรรมและถ่ายทอดสู่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตนด้วยความจริงใจทั้งกาย วาจา ใจ อย่างเหมาะสมถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง ทั้งต่อตนเอง หน้าที่การงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กฎระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน และองค์กรที่สังกัดหรือต่อสัญญาข้อตกลงที่ตนให้ไว้(บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554)

แนวคิดด้านความซื่อสัตย์

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด จากหน่วยงานและบุคคลดังต่อไปนี้

ความหมายของความซื่อสัตย์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้นิยาม ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติ ตรงตามความเป็นจริง ต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 382) บันทึกความหมายของ ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรง และจริงใจ ไม่คิดคด ทยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง

พกา สัตยธรรม (2557) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ คือ ลักษณะที่ตรง ไม่คด ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมลับลมคมใน คนซื่อสัตย์ คือ คนที่มีความจริงอยู่ในใจ มุ่งรักษาความจริง จริงใจ และรักษาคำมั่นสัญญา พู่ว่าจะทำสิ่งใดก็ทำสิ่งนั้นจนสำเร็จ เช่นการปฏิญาณตนว่าจะรักษา ศาสนา พระมหากษัตริย์ยิ่งกว่าชีวิต ก็ยอม ตายเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ถูกเสื่อปฏิญาณว่าจะบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ก็ทำตามคำปฏิญาณ ไม่หลีกเลียง รักษาตามคำสัญญา

คนที่ซื่อสัตย์ มีวาจาสัตย์ คือ กล่าวความจริงอยู่เป็นปกติวิสัยไม่หลอกลวงผู้ใด

ผู้ที่ทำผิดก็ยอมรับผิด ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ก็จัดว่าเป็นคนซื่อสัตย์

จัตติยา วรรณสูตร และคณะ (2547) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า การมีคุณธรรม เป็นพื้นฐานซึ่งแสดงออกมาเป็นจริยธรรมและถ่ายทอดสู่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตนด้วยความจริงใจทั้งกาย วาจา ใจ อย่างเหมาะสมถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง ทั้งต่อตนเอง หน้าที่การงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ กฎระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน และองค์กรที่สังกัดหรือต่อสัญญา ข้อตกลงที่ตนให้ไว้

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2547 อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554) กล่าวถึงความหมายของความซื่อสัตย์ หมายถึง การมีความซื่อตรง มีความนับถือตนเอง ไม่หลอกลวงตนเอง ละอาย ต่อการกระทำผิด ไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ลักขโมย ประพฤติปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง รับผิดชอบหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย รักษา กฎระเบียบของสังคมและหน่วยงาน ไม่กระทำการใดที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ส่วนรวม

เสาวนิจ รัตวิจิตร (2547) กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การมีคุณธรรมและพฤติกรรม ที่แสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งการมีสัจจะวาจา และสัจจะปฏิบัติต่อตนเอง และผู้อื่น

สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย (2525) ระบุว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความตรง ความไม่คด ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ลับลมคมใน คนซื่อสัตย์มีความจริงใจอยู่เสมอ มุ่งรักษาความจริงเสมอ รักษาคำมั่นสัญญา มีความตั้งใจจริง พู่ว่าจะทำสิ่งใดก็ทำสิ่งนั้นจนสำเร็จ ไม่รวนเร เมื่อรับปากกับผู้อื่นว่าจะทำสิ่งใด ก็ทำให้เสร็จตามเวลา

ธีรบุษ สุนทร (2549, หน้า 14 อ้างอิงจาก หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2525, หน้า 129) ให้ความหมายไว้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงความเป็นจริง ประพฤติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเอง และผู้อื่น

ลักษณะและประเภทของความซื่อสัตย์

ผกา สัตยธรรม (2557) ได้แบ่งการปฏิบัติตนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เป็น 4 อย่าง ดังนี้

1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใดในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ดีได้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ตั้งใจจะรักษาศีล 8 ในวันพระก็ปฏิบัติตามนั้นได้

2. ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น คือ การที่ตัวเราสัญญากับผู้อื่นว่าเราจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็พยายามทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ เช่น สัญญากับเพื่อนว่าจะไปพบเพื่อนตามที่นัดไว้ก็ปฏิบัติตาม คือ ไปตรงเวลาตามนัด

3. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ละเลยหรือไม่ทุจริตต่อหน้าที่ เช่น มีหน้าที่บริหารบ้านเมือง ก็ตั้งใจสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับกิจการที่ตนต้องทำไม่ทุจริตคดโกงชาติ

4. ซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ คือ มีความจงรักภักดีและซื่อตรงต่อประเทศชาติ ไม่ทรยศต่อชาติ ไม่ขายชาติ ช่วยกันรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ เช่น ไม่ขายทรัพย์สินสมบัติ เช่น ธนาคารหรือหุ้นให้คนต่างชาติมากอบโกยเงินของชาติไปประเทศของเขา ไม่บอกหรือขายความลับทางด้านต่าง ๆ ให้แก่คนต่างชาติ ไม่คิดทรยศต่อชาติของตน เช่น พระยาจักรีในสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1

บุรุษย์ ศิริมหาสาร (2548, หน้า 53-55) กล่าวว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และผู้อื่น สังคมย่อมมีความสุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงเน้นถึงความซื่อสัตย์สุจริตมาก ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทซึ่งพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย 4 ประการ คือ

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์

3. การอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติปฏิบัติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวว่า ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ได้แก่

1. ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจ ได้แก่
  - 1.1 ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง
  - 1.2 ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้องละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด
  - 1.3 ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา
2. ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ได้แก่
  - 2.1 ไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
  - 2.2 ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง
  - 2.3 ไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง

สรุป ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตนอย่างเหมาะสมตรงไปตรงมาตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยมีเจตนาที่บริสุทธิ์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อประเทศชาติ

โครงสร้างของความซื่อสัตย์

ชัตติยา กรรณสูต และคณะ (2547, หน้า 16-2 อ้างอิงจาก หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2525, หน้า 129-131) ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อสัตย์ว่าแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกรับผิดชอบชีวิต มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ
  - 1.1 ไม่สับปลับกลับกลอก
  - 1.2 ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย
  - 1.3 มั่นคงต่อการกระทำดีของตน
  - 1.4 ไม่คดโกงมีความตั้งใจจริง
  - 1.5 ประพฤติตรงตามที่พูดและคิด
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ
  - 2.1 ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ทำประโยชน์ส่วนตัว
  - 2.2 ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ
  - 3.1 ประพฤติตรงไปตรงมา ไม่คิดคดต่อผู้อื่น
  - 3.2 ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย

- 3.3 ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว
- 3.4 ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง
4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออก คือ
  - 4.1 ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
  - 4.2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน หรือเอาดีเข้าตน
  - 4.3 ไม่ร่วมกันทำงานใด ๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือฝิกระเบียบข้อบังคับของสังคม

หรือหมู่คณะ

นอกจากลักษณะความซื่อสัตย์ที่กรมวิชาการ และหน่วยศึกษานิเทศก์ได้จำแนกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ แล้ว ศรีนาถ สุริยะ (2512, หน้า 46) ยังได้จัดประเภทของสัจจะ คือ ความจริงและความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความจริงต่อการทำงาน คือ ตรงต่อเวลาและหน้าที่
2. ความจริงต่อบุคคล คือ มีความจริงต่อมิตร จริงต่อผู้ใหญ่และผู้ปกครอง
  - 2.1 จริงต่อมิตร คือ ซื่อสัตย์ต่อมิตร
  - 2.2 จริงต่อผู้ใหญ่ คือ สวามิภักดิ์ ไม่คิดคดต่อผู้ใหญ่ และผู้ปกครองที่ตนยกย่อง
  - 2.3 มีความกตัญญูทวนเวียนที่ว่าผู้ใดทำคุณแก่ตนแล้ว พยายามที่จะหาโอกาสตอบแทนเสมอ

3. ความจริงต่อความดี คือ ประพฤติความจริงอย่างไรก็ประพฤติจริงอย่างนั้นเสมอ
ทวิ บุญยะเกตุ (2515, หน้า 55-61) ได้แบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท และอธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นผู้มีหิริโอตตปปะ มีความละอายต่อตนเองในอันที่จะทำความผิด
2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง ไม่เอาเปรียบเพื่อนฝูง มีความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูง
3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้ตนในทางที่มีขอบ อันจะนำความเสียหายให้แก่งานที่ทำอยู่

ความสุจริต

พกา สัตยธรรม (2557) ได้แบ่งความสุจริตออกเป็น 3 ทาง คือ

1. กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกันโดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร
2. วจิตสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

3. มโนสุจริต ได้แก่ การคิดในทางที่ดีที่ชอบ ไม่คิดโลภอยากได้ของของผู้อื่น
ไม่อิจฉาริษยาและพยาบาทจองเวรใคร

ประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริต

พกา สัตยธรรม (2557) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริต ดังนี้

1. ทำให้ผู้ประพฤติตนอย่างซื่อสัตย์มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ทำให้มีผู้คนนิยมยกย่องและได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น
3. ทำให้การงานก้าวหน้าเพราะผู้ปฏิบัติมีความซื่อสัตย์ในการทำหน้าที่ของตน
4. ทำความเจริญให้แก่ประเทศชาติ เช่น ถ้าได้คนที่มีความซื่อสัตย์ในการทำหน้าที่ของ

ตนมาบริหารประเทศ ก็จะนำเงินรายได้มาพัฒนาประเทศให้เจริญได้เต็มที่เพราะไม่คดโกงนำไปใช้ส่วนตัว

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยมีความหมายว่าเมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใดในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ดีไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ตั้งใจจะรักษาศีล 8 ในวันพระก็ปฏิบัติตามนั้นได้ ซึ่งความซื่อสัตย์ต่อตนเองนั้นต้องประกอบไปด้วยความสุจริต 3 ด้าน คือ ด้านกาย วาจา และใจ โดยในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมความสุจริต หรือการประพฤติชอบ หรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ซึ่งศึกษาเพียงทางกาย และวาจา เพียง 2 ด้านเท่านั้น คือ กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกันโดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร และวจีสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อเหลวไหล

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

การพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายสามารถเลือกใช้แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ ดังนี้

1. ลักษณะของเด็กวัยต่างๆ

หน้าที่ของครูก็คือ การช่วยนักเรียนให้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา บุคลิกภาพ อารมณ์และสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นที่ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของนักเรียนที่ตนสอน พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และภายในตัวบุคคลของนักเรียนด้วย

ลักษณะเด็กวัยประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี)

พัฒนาการทางร่างกาย

1. การเจริญเติบโตของร่างกายของเด็กวัยประถมศึกษา จะช้ากว่าเด็กวัยอนุบาล โดยทั่วไป เด็กจะมีรูปร่างสูงและค่อนข้างจะพอมลกว่าวัยอนุบาล ตอนแรกราว ๆ อายุ 6-7 ปี ของวัยนี้ หรือนักเรียนชั้น ป.1-ป.5 อายุระหว่าง 9-10 ปี เด็กชายและเด็กหญิงจะมีขนาดเท่า ๆ กัน ทั้งน้ำหนักและส่วนสูง เด็กชายจะโตกว่าเด็กหญิง แต่ตอนหลังระหว่างอายุ 12-13 ปี เด็กหญิง จะโตกว่าเด็กชาย เพราะเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยแรกรุ่น (Puberty) เร็วกว่าเด็กชายราว ๆ 2 ปี (Tanner, 1970)
2. ความแตกต่างระหว่างบุคคลใน ความสูงและน้ำหนัก จะเห็นได้ชัดในวัยนี้ ถ้าหาก ครูสอนนักเรียนที่มาจากฐานะเศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายคลึงกันมาก แต่มีนักเรียนที่ตัวเล็กผิดปกติ ครูควรจะสอบถามเรื่องอาหารที่เด็กได้รับประทาน และอาหารที่ถูกส่วนมีความสำคัญในการเจริญเติบโตของเด็กมากจนสังเกตได้จากขนาดของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มักจะเล็กกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวเศรษฐกิจและสังคมสูง
3. เด็กหญิงที่มีความเจริญเติบโตทางร่างกายเร็วกว่าเพื่อนวัยเดียวกันมักจะมีปัญหาทางการปรับตัว จะรู้สึกว่ามันโตกว่าเพื่อนและมีการแยกตัวออกจากเพื่อน สำหรับเด็กชายที่มีความเจริญเติบโตเร็วกว่าเพื่อนร่วมวัยมีการปรับตัวได้ดี
4. พัฒนาการของกล้ามเนื้อกระดูก และประสาทจะเพิ่มขึ้น เด็กชายมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อเร็วกว่าเด็กหญิง การใช้ทักษะของการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ ๆ ใช้การได้ดี เมื่ออายุประมาณ 7 ปี การใช้และบังคับกล้ามเนื้อต่าง ๆ ทั้งใหญ่และย่อยจะดีขึ้นมาก และสามารถที่จะประสานงานกันได้ดี ดังนั้น เด็กวัยนี้จึงสนุกในการลองความสามารถในการกระโดดสูง กระโดดระยะทางไกล ๆ กระโดดเชือก เล่นเตะฟุตบอล โยนฟุตบอล และถีบจักรยาน เด็กวัยนี้ จะพยายามที่จะฝึกทักษะทางการเคลื่อนไหว เพื่อไม่ให้หน้าเพื่อน เด็กบางคนอาจจะทดลอง ฝึกทักษะใหม่ ๆ โดยลืมหัดถึงอันตราย บางครั้งก็เจ็บตัวได้ มีอุบัติเหตุในการเล่น
5. การประสานระหว่างมือและตาของเด็กวัยนี้จะดีขึ้น เด็กสามารถที่จะอ่าน เขียน และวาดรูปได้ดีขึ้น กิจกรรมในโรงเรียนควรจะสนับสนุนให้เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการวาดรูปและศิลปะต่าง ๆ เช่น การปั้นรูป การแกะสลัก
6. เด็กวัยนี้บางทีจะมีกิจกรรมอย่างไม่เห็นคเหน้อย และมักจะประกอบกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งอยู่เสมอ เด็กวัยนี้มักจะใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา

พือาเจต์ เรียกวัยประถมศึกษากว่า Concrete operation ซึ่งสรุปได้ว่า วัยนี้เด็กชายมีความสามารถคิดเหตุผลเชิงตรรกได้ สามารถที่จะรับรู้สิ่งแวดลอมได้ตามความเป็นจริง สามารถที่จะพิจารณา เปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์หลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะในการจัดของเป็นกลุ่ม นอกจากนี้เด็กวัยประถมมีความเข้าใจเกี่ยวกับความคงตัวของสสาร มีความเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงรูปร่างภายนอกของสสารไม่มีผลต่อสภาพเดิมต่อปริมาณน้ำหนัก และปริมาตร ถ้าให้ดินน้ำมันปั้นเป็นก้อนกลมเท่ากัน 2 ก้อนแก่เด็ก และถามว่าเท่ากันไหม หลังจากที่เด็กตอบว่าเท่ากันแล้ว เอาดินน้ำมันก้อนหนึ่งมาปั้นเป็นรูปยาวเหมือนไส้กรอกหรือตัวด้วงแล้วถามว่ายังคงมีปริมาณเท่ากับดินน้ำมันก้อนกลมหรือไม่ เด็กวัยนี้จะสามารถตอบได้ว่าเท่า เพราะดินน้ำมันรูปยาวมาจากดินน้ำมันก้อนกลม ซึ่งมีปริมาณเท่ากัน ความคงตัวของปริมาตร เป็นความคงตัวที่ค่อนข้างจะยาก ดังนั้นเด็กเล็กบางคนอาจจะไม่เข้าใจ แต่โดยเฉลี่ยแม่เด็กอายุราว ๆ 7-8 ขวบ จะมีความเข้าใจความคงตัวของปริมาตร นอกจากนี้เด็กจะสามารถเปรียบเทียบสิ่งของว่ามากกว่า ใหญ่กว่า ยาวกว่า เข้มกว่า ถ้าหากมีของจริงตั้งให้เด็ก เด็กจะสามารถจัดลำดับได้

พัฒนาการทางด้านภาษาและการใช้สัญลักษณ์เจริญก้าวหน้ามาก เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และเข้าใจความหมายของบทเรียนทั้งทางคณิตศาสตร์ ภาษาและการอ่าน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมและสามารถอธิบายได้ เด็กวัยนี้มักจะสนใจคำโคลงหรือกลอน ที่สอดคล้องกัน หรือปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องแก้ด้วยความคิด เหตุผล ถ้าแก้ได้ก็จะมีคามภูมิใจ

สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและกฎเกณฑ์ของวัยนี้ (6-10 ขวบ) เด็กจะนับถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดไปกับเด็กโตหรือผู้ใหญ่บอก แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นข้อตกลงระหว่างคนสองคนขึ้นไปเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้เด็กวัยนี้จะพิจารณาความตั้งใจของผู้กระทำผิดในการตัดสินความผิด

ความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา เป็นสิ่งที่ครูควรจะตระหนักและควรคำนึงถึงความสามารถเฉพาะของเด็ก และพยายามส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนพัฒนาตามศักยภาพของตน นักเรียนบางคนอาจจะมีคามสามารถทางเชาวน์ปัญญาแตกต่างกัน บางคนอาจจะเก่งทางคณิตศาสตร์ บางคนอาจจะเก่งทางภาษา

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่จะนำมาอธิบายบุคลิกภาพของเด็กในวัยประถมที่มีอายุราว ๆ 6-12 ปี คือ ทฤษฎีของฟรอยด์ และอีริกสัน ฟรอยด์เรียกวัยประถมศึกษากว่า ขั้นแฝง (Latency) ซึ่งหมายความว่า เป็นวัยที่เก็บกดความต้องการทางเพศ หรืออาจจะอธิบายว่าเป็นระยะ

ที่ความต้องการทางเพศสงบลง เด็กในวัยนี้มักจะรวมกลุ่มกับเพื่อนเพศเดียวกัน เด็กชายจะเล่นกับเด็กชายและเด็กหญิงจะเล่นกับเด็กหญิง เด็กวัยนี้จะมีมโนธรรม รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก โดยใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์

อีริกสัน (Erikson) เรียกว่าวัยประถมศึกษาว่า ความต้องการที่จะทำกิจกรรมอยู่เสมอ ความรู้สึกด้อย (Industry vs inferiority) อีริกสันไม่เห็นด้วยกับฟรอยด์ที่กล่าวว่า ความต้องการทางเพศของเด็กวัยนี้สงบลง อีริกสันอธิบายว่า ความต้องการทางเพศยังคงอยู่ แต่เปลี่ยนแปลงเป็นพลังงานอย่างอื่น เด็กวัยนี้จะไม่อยู่นเฉย มีความคล่องที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ ต้องการมีสมรรถภาพที่จะทำอะไรได้สำเร็จ ดังนั้น ผู้ใหญ่ทั้งบิดา มารดา และครู จะต้องหาทางที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กวัยนี้ได้ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้ช่วยสร้างอัตมโนทัศน์ที่ดี มีความภูมิใจว่าตนเป็นผู้มีสมรรถภาพ ถ้าเด็กวัยนี้ประสบกับความล้มเหลวจะมีปมด้อย มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้เด็กวัยนี้ได้ทดลองทักษะต่าง ๆ และมีโอกาสที่จะพบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่ครูควรจะทำ วัยประถมศึกษาเป็นวัยที่วิกฤต สำหรับพัฒนาการอัตมโนทัศน์ (Self concept) เด็กจะรู้สึกว่าเป็นคนดีถ้าเรียนเก่งหรือคนไม่ดีถ้าเรียนอ่อน ฯลฯ

พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

แม้ว่าเด็กวัยประถมศึกษาจะเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ แต่ผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงความแตกต่างกันมาก เด็กบางคนยังมีความกลัวสัตว์ เช่น งู แม้ว่าจะเป็นงูที่ไม่มีพิษ กลัวความมืด กลัวที่สูง กลัวฟ้าผ่า ฟ้าร้อง แต่สิ่งที่เด็กวัยนี้กลัวที่สุดก็คือ กลัวว่าจะถูกล้อเพราะแตกต่างกับเพื่อน นอกจากความกลัว เด็กวัยนี้ยังมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน กลัวว่าจะสอบไม่ได้ จะถูกทำโทษ หรือกลัวว่าเพื่อนจะไม่ชอบ ถ้าเด็กมีความวิตกกังวลมากอาจจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน บางคนอาจจะซึม ไม่ตั้งใจเรียน นอนหลับในห้องเรียน บางคนอาจแสดงออกโดยการไม่อยู่นิ่ง มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย หรือแสดงพฤติกรรมที่ทำความแปลกใจให้แก่คนอื่น เด็กวัยนี้เวลาที่มีอารมณ์โกรธอาจจะมีการต่อสู้กันทางร่างกาย หรืออาจจะด้วยวาจาโดยการล้อหรือตั้งสมญา พุดจากตากถาง ขู่หรือบางครั้งอาจจะไม่พุดกับคนที่ทำให้โกรธ การแสดงออกอารมณ์โกรธจะแตกต่างกันในหมู่เด็กหญิง และเด็กชาย เด็กหญิงอาจจะต้องใช้เวลาโกรธ การช่วยเด็กที่แสดงความโกรธโดยการทำร้ายผู้อื่น ควรจะใช้การอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมที่แสดงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และควรหาตัวอย่างแบบเพื่อนร่วมวัยที่มีพฤติกรรมดีที่เด็กจะเลียนแบบได้ นอกจากนี้ ครูควรพยายามให้แรงเสริมเวลาเด็กสามารถระงับความโกรธได้ การลงโทษเด็กโดยเฉพาะการตีหรือการลงโทษให้เจ็บกาย จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเวลาโกรธมากขึ้น

นอกจากอารมณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เต็มไปด้วยความร่าเริงปิติเบิกบาน เด็กจะสนุกในการเล่น จากการที่ประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ ทั้งทางด้านการเรียนและในการเล่นต่าง ๆ ข้อสำคัญที่สุด เด็กจะต้องประสบความสำเร็จ รู้ว่าตนมีสมรรถภาพ

สำหรับพัฒนาการด้านสังคม เด็กวัยนี้จะมีสังคมพิเศษเฉพาะของเด็ก เด็กมักจะรวมกลุ่มตามเพศ การเล่นเกมต่าง ๆ ก็มักจะแบ่งตามเพศ เพื่อนจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทัศนคติและค่านิยมของเด็กวัยนี้ เด็กที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ ในวัยนี้จะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเวลาที่เป็นผู้ใหญ่ สำหรับเด็กที่มีปัญหาควรจะได้รับช่วยเหลือจากครู การใช้สังคมดีจะช่วยให้ครูทราบว่า ใครเป็นคนที่เพื่อนรักหรือชอบมากและใครบ้างที่เพื่อนไม่ชอบ เด็กที่ถูกทุกคนไม่ยอมรับเป็นเพื่อนมักจะมีปัญหาด้านความประพฤติ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไข การช่วยเหลือของครูจึงจำเป็นมาก

เด็กวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่เริ่มจะใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อน และเริ่มเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือ รู้จักให้และรับ เด็กจะใช้เวลากับเพื่อนร่วมวัยมากขึ้น เพื่อนร่วมวัยเป็น Socialization agent ที่สำคัญ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากเพื่อน เพื่อนเป็นผู้ที่ให้แรงเสริม ขณะเดียวกันจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมให้คำติชม ดังนั้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงสำคัญมาก เด็กบางคนอาจจะมีปัญหาไม่มีเพื่อน ครูควรพยายามหาทางช่วยโดยพยายามหาสาเหตุว่าอะไรเป็นเหตุที่ทำให้เพื่อนไม่ยอมรับ และพยายามหาทางแก้ไข นอกจากนี้การมีเพื่อนสนิทก็สำคัญสำหรับเด็กวัยนี้ จากการวิจัยพบว่า วัยเด็กประถมศึกษาเป็นวัยที่มีความสุข ความพึงพอใจเกี่ยวกับวัยของตนเองตรงข้ามกับเด็กวัยรุ่น ซึ่งไม่มีความพึงพอใจในวัยของตน วัยรุ่นบางคนอยากกลับไปอยู่ในวัยเด็กประถม ๆ เพราะเป็นวัยที่มีความสุข บางคนอยากจะเป็นผู้ใหญ่เร็วขึ้น และเมื่อถามผู้ใหญ่ว่าวัยไหนเป็นวัยที่มีความสุขที่สุด ส่วนมากจะบ่งว่าวัยเด็กประถมศึกษา ผู้ใหญ่บางคนยังสามารถเล่าเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยนั้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงไม่เป็นการยากที่ครูจะช่วยเด็กวัยนี้ให้มีความสุข

2. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี

ประเวศ วะสี (2537, หน้า 10-17) นักคิดคนสำคัญของประเทศไทย ได้เสนอยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ 8 ประการ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคมไทยทั้งหมดรวมกัน เพื่อพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความเจริญที่แท้จริงและยั่งยืน และยุทธศาสตร์หนึ่งในแปดที่เสนอ คือ ยุทธศาสตร์ญาณวิทยา หรือยุทธศาสตร์ที่ว่าด้วยความรู้และความจริง และปัญหา ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวคิดว่า ความรู้ที่จำเป็นมี 4 ประเภทใหญ่ ๆ เรียกว่า ปัญญา 4 หรือ จตุรปัญญา คือ ความรู้ธรรมชาติที่เป็นวัตถุ (วิทยาศาสตร์กายภาพ) ความรู้ทางสังคม (วิทยาศาสตร์สังคม) ความรู้

ทางศาสนา (วิทยาศาสตร์ข้างใน) และความรู้เรื่องการจัดการ ซึ่งปัญหาที่เกิดจากความรู้ชนิดใดชนิดหนึ่งไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้เกิดดุลยภาพในสังคม เราจำเป็นต้องมีปัญญาอย่างบูรณาการ การศึกษาและการวิจัยจำเป็นต้องคำนึงถึงปัญญาทุกด้าน มิใช่ให้เรียนรู้เป็นส่วน ๆ เพราะความรู้แบบแยกส่วน จะนำไปสู่การกระทำแบบแยกส่วน ทำให้เกิดการเสียดุลยภาพและเกิดวิกฤตการณ์ขึ้น การศึกษาเรียนรู้ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบเชื่อมโยง เนื่องจากในโลกแห่งความเป็นจริงนั้น เป็นโลกแห่งการเชื่อมโยงเป็นองค์รวม การจัดการเรียนรู้ ควรจะนำไปให้ถึง 3 ระดับ คือ

1. ระดับที่เกิดความรู้ ซึ่งหมายถึง การรู้ความจริง การที่บุคคลจะทำอะไรให้สำเร็จได้ บุคคลนั้นต้องรู้และใช้ความจริง ความรู้ต้องเป็นความจริง เพราะการใช้ความจริงทำให้ทำได้ถูกต้อง การให้ผู้เรียนสัมผัสความจริงเท่ากับเป็นการทำให้ผู้เรียนมีความรู้ระดับเบื้องต้น

2. ระดับที่เกิดปัญญา เป็นระดับที่ผู้เรียนสามารถบูรณาการหรือเชื่อมโยงความรู้ใน 4 ด้านดังกล่าวข้างต้น และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

3. ระดับที่เกิดจิตสำนึก คือ เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และเข้าใจตัวเองว่าสัมพันธ์กับสรรพสิ่งอย่างไร

ประเวศ วะสี กล่าวต่อไปว่า จริยธรรมจะเกิดแก่บุคคลต่อเมื่อบุคคลนั้นได้บรรลุ การเรียนรู้ทั้ง 3 ระดับดังกล่าว จึงควรมีการปฏิรูปการเรียนรู้ให้มาเน้นการสัมผัสความจริง การคิด และการจัดการให้มากขึ้นทุกระดับ

ประเวศ วะสี (2537, หน้า 23-24) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนของไทย ในสถาบันการศึกษาทุกระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัยว่าเป็นการศึกษาที่สร้างความปลอดภัยทางสติปัญญาและทำลายศักยภาพในการเรียนรู้ เนื่องจากเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียน และท่องจำจากตำราเป็นใหญ่ ผู้เรียนขาดประสบการณ์และการศึกษาจากความเป็นจริงรอบตัว ขาดการคิดวิจารณ์ญาณ ขาดการนำประสบการณ์หรือข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เป็นปัญญาที่สูงขึ้น การเรียนวิธีนี้จริยธรรมจึงไม่เกิด เพราะจริยธรรมเกิดจากความเข้าใจโลกและเข้าใจตัวเองอย่างลึกซึ้ง ประเวศ วะสี เสนอว่า การศึกษาที่ดีควรจะสร้างคนให้ฉลาด เป็นคนดีและมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นที่การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีเรียนและสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประเวศ วะสี (2537, หน้า 26-29) ได้เสนอวิธีการเรียนรู้ที่ปรับมาจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญญา 3 อันได้แก่ สุตมยปัญญา (ปัญญาที่ได้จากการรับรู้อับฟัง) จินตามยปัญญา (ปัญญาอันเกิดจากการคิด) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาอันเกิดจากการภาวนา) มาเป็น

1. การศึกษาจากการสัมผัสความจริง ได้แก่ ความจริงทางธรรมชาติ ความจริงทางสังคม วัฒนธรรม ความจริงโดยการทำงานและกิจกรรม ความจริงที่เป็นสุนทรียะ และความจริงทางข้อมูลข่าวสาร

2. การศึกษาจากการคิด การคิดเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์และต่อเนื่องจากการศึกษา โดยสัมพันธ์ความจริง ประกอบด้วย

2.1 การฝึกสังเกต

2.2 การฝึกบันทึก

2.3 การฝึกนำเสนอต่อที่ประชุม

2.4 การฝึกการฟัง

2.5 การฝึกการปฐษา-วิเสนา หรือถาม-ตอบ ฝึกการใช้เหตุผล วิเคราะห์ สังเคราะห์

๑๓๓

2.6 การฝึกการตั้งสมมติฐานและการตั้งคำถาม

2.7 การฝึกแสวงหาคำตอบต่อคำถามที่ตั้งขึ้น

2.8 การวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่

2.9 การเชื่อมโยง บูรณาการ และการเข้าใจตนเอง เกิดการรู้ตัวเองตามความเป็นจริง ว่าสัมพันธ์กับคนอื่นและสิ่งอื่นอย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิดจริยธรรมขึ้นในตนเอง

2.10 การฝึกการเขียนและการเรียบเรียงทางวิชาการ

3. การศึกษาจากการเจริญสติ การเจริญสติเป็นวิธีการทางปัญญาที่จะช่วยให้การสัมผัสความจริงและการคิดมีความตรงและคมชัดมากขึ้น ทำให้เอาปัญญามาใช้ได้ทัน ช่วยป้องกันความผิดพลาด และสกัดกั้นความไม่ดิงามไม่ให้เข้ามาสู่ตัว ทั้งยังเป็นเครื่องรักษาสุขภาพได้อย่างดีอีกด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของศาสตราจารย์

ดร.ชยอนันต์ สมุทวณิช

ชยอนันต์ สมุทวณิช (2541, หน้า 3-8) ราชบัณฑิต นักรัฐศาสตร์ และนักคิดคนสำคัญของประเทศไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บังคับการของวชิราวุธวิทยาลัย ท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่น่าสนใจไว้หลายประการที่สำคัญคือ ท่านมิได้เพียงเสนอแนวคิดเท่านั้น แต่ยังได้นำแนวคิดเหล่านั้นไปใช้จริงในวชิราวุธวิทยาลัยที่ท่านบริหารงานอยู่

ในด้านการเรียนรู้นั้น ชยอนันต์ สมุทวณิช กล่าวว่า มี 3 ระดับ คือ การรู้จำ-การรู้จัก-การรู้แจ้ง การรู้จำ เกิดขึ้นจากการจดจำสิ่งที่ครูบอกหรือสอน การรู้จัก เกิดจากการรู้จักคิด ไตร่ตรองหาเหตุผลหรือการเชื่อมโยงข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ ส่วนการรู้แจ้งนั้น เกิดจากการค้นพบความรู้ หรือสร้างความรู้ขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจแจ่มแจ้ง ท่านได้เสนอแนะว่า การเรียนรู้ที่ดีนั้น ควรเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ ซึ่งหมายถึง

การเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างครบกระบวนการตั้งแต่การรู้จำ-การรู้จัก-การรู้แจ้ง มิใช่เป็นการเรียนรู้ในระดับการจำเท่านั้น

นอกจากแนวคิดดังกล่าว ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540, หน้า 6-8) ยังได้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “กระบวนการเพลิน” หรือ “Pleaming process” ท่านอธิบายว่า “Pleaming” มาจาก “Playing + Learning” หรือ “การเล่น-เรียน” “Pleaming” จึงเป็นอาการเพลินเพลินที่เกิดจากการเล่นเรียนนั่นเอง ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540, หน้า 5-7) อธิบายว่า สติกับสนุก (สติ) หรือสนุกกับสติ (สตุก) ก่อให้เกิดความเพลิน และความเพลินนั้นนำมาซึ่งสมาธิและปัญญา ซึ่งจะต้องมีสติควบคู่ไปด้วย เพราะการเพลินเพลินในทางที่เป็นมิจฉาภิภูติ สามารถเกิดขึ้นได้เช่นกัน การสนุกอย่างมีสติ หรือมีสติแล้วสนุกด้วย จะทำให้เราเพลินกับสิ่งที่ทำ และเกิดการเรียนรู้หรือเกิดปัญญาอันเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดนี้ความจริงมีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยฟร็อบเอล (Froebel) และเพสตาลอสซี (Pestalozzi) ซึ่งได้เสนอแนวคิดเรื่องการเรียนปนเล่น หรือการเล่นปนเรียน สำหรับการสอนเด็กระดับปฐมวัย กระบวนการเพลินของชัยอนันต์ สมุทวณิช ไม่ได้จำกัดการใช้เฉพาะกับเด็กปฐมวัยเท่านั้น แต่สามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกวัย เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์อยู่แล้ว เด็กและผู้ใหญ่มีการเล่นเหมือนกัน แตกต่างกันที่การเล่นของผู้ใหญ่จะซับซ้อนมากกว่าเด็ก ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540, หน้า 9-12) เชื่อว่า การให้ผู้เรียนเล่น-เรียน โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์นั้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเพลินเพลิน และสามารถควบคุมทิศทางการเรียนรู้ของตนได้ อย่างไรก็ตาม กระบวนการเพลินเหล่านี้จะต้องเป็นไปตามทางสายกลาง และเป็นสัมมาภิภูติ ไม่สุดขั้ว คือ การเล่นและเรียนนี้จะต้องอยู่รวมกันไปในส่วนที่เหมาะสม จะเล่นโดยไม่เรียน หรือเรียนโดยไม่เล่นไม่ได้

แนวคิดของการเรียนรู้โดยการรู้จำ-รู้จัก-รู้แจ้ง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการเล่น การใช้ความคิด การค้นพบการเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ ตรงกับแนวคิดทางตะวันตกที่เรียกว่า “Constructionism” ซึ่ง ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540, หน้า 9-10) เรียกว่าแนวคิด “วิษณุกรรมนิยม” เพราะแนวคิดนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเอง ความรู้ไม่ใช่สิ่งที่จะถ่ายทอดกัน แต่เป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่มีการสร้างขึ้นทำขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากพระวิษณุได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างโลก ผู้สร้างความรู้ จึงน่าจะเป็นพระวิษณุได้ในเชิงเปรียบเทียบ ปัจจุบัน ชัยอนันต์ สมุทวณิช ใช้แนวคิดนี้ในการเรียนการสอนทั่วชิราวุธวิทยาลัย โดยพยายามจัดเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ส่งเสริมการเล่น-เรียนของผู้เรียน ซึ่งมีทั้งวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น คอมพิวเตอร์ และวัสดุอุปกรณ์ที่ทำได้ตามธรรมชาติ

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551, หน้า 15-18 อ้างถึงใน นีออน พิณประดิษฐ์, 2555) ได้สรุปว่า สติปัญญา หรือความสามารถในการรู้คิดเป็นพื้นฐานของการมีคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูง มักเป็นผู้ที่สามารถคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ และสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสาเหตุและผลของการกระทำได้ นักวิชาการทางจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางการรู้การคิด คือ เพียเจต์ (Piaget) เสนอพัฒนาการทางการรู้การคิดไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

4.1 ขั้นระยะการเคลื่อนไหวสัมผัส (The sensorimotor stage) เป็นช่วงของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 2 ขวบ จะมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความคงที่ของวัตถุ โดยจะเริ่มรับรู้ว่าวัตถุที่หายไปจากสายตาของตนยังคงเป็นวัตถุเดิมและไม่ได้หายไปไหน เช่น เมื่อเอากระดาษมาคั่นของเล่นที่เด็กกำลังเล่นอยู่ เด็กจะปิดกระดาษเพื่อหาของเล่น แสดงว่าเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการคงอยู่ของวัตถุ ในช่วงนี้จะเกิดกระบวนการ 2 ประเภท คือ

4.1.1 การดูดซึม (Assimilation) เป็นการรับรู้เข้าสู่โครงสร้างเดิมและเข้าสู่ระบบเดิม เป็นการปรับสภาพแวดล้อมให้เข้ากับการรู้คิดของตน และปฏิเสธสิ่งที่ไม่เข้ากับการรู้คิดของตน

4.1.2 การปรับเปลี่ยน (Accommodation) เป็นการปรับความคิดหรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เกิดการยอมรับประสบการณ์ใหม่ กระบวนการทั้งสองจะทำให้บุคคลเกิดความสมดุล (Equilibration)

4.2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (The preoperational stage) เป็นช่วงของเด็กอายุ 2-7 ขวบ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน

4.2.1 ส่วนแรกปรากฏในเด็กอายุ 2-4 ขวบ เด็กจะมีพัฒนาการทางสรีระมากขึ้น และสามารถสำรวจสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น เรียนรู้คำและพฤติกรรมใหม่ ๆ แต่มีความคิดและพฤติกรรมที่เด่น คือ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) เด็กเชื่อว่าสิ่งที่ตนเห็น ตนเข้าใจนั้น คนอื่น ๆ ก็จะเห็นและเข้าใจอย่างที่ตนเห็นและตนเข้าใจ ในช่วงนี้เด็กจะมีการเลียนแบบผู้ปกครองมาก ไม่ว่าจะเป็นคำพูด ท่าทาง กิริยามารยาทและพฤติกรรม

ในช่วงกระบวนการ Assimilation เป็นกระบวนการที่ใช้มาก โดยเมื่อเด็กเล่น เด็กจะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบข้างมากขึ้น รวมทั้งกระบวนการ Accommodation เช่น การเลียนแบบจะช่วยพัฒนาสติปัญญาของเด็กจากการเรียนรู้ทางสังคม

4.2.2 ส่วนที่สองปรากฏในเด็กอายุ 4-7 ขวบ เป็นขั้นความคิดแบบอัตสัมฤทธิ์ (Initiative thought) เด็กจะลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง จากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เด็กอาจยังแยกไม่ออกระหว่างความเพ้อฝันหรือนิทานกับความเป็นจริง ช่วงนี้พัฒนาการทางความคิดเริ่มมีมากขึ้น

4.3 ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม (The stage of concrete operations) ปรากฏในเด็กอายุ 5-10 ขวบ มีความคิดที่จัดเป็นระบบมากขึ้น สามารถคิดทวนกลับและมีสังกัดในเชิงของมวลสาร ปริมาตร และน้ำหนัก

4.4 ขั้นปฏิบัติการแบบระบบ (The stage of formal operations) เป็นความสามารถในการคิดแบบสมมติและการคิดเป็นเหตุเป็นผล โดยมีลักษณะระบบคิดเป็น 3 ประการ คือ

4.4.1 การสร้างการทวนกลับความคิดเกี่ยวกับความจริงกับความเป็นไปได้ (Thinking in possibilities) ผู้มีความสามารถในการคิดขั้นนี้ จะสามารถคิดสลับไปมาระหว่างความจริงกับความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นความคิดสมมติ ผู้ที่มีพัฒนาการในขั้นนี้จะสามารถคิดในเชิงนามธรรมได้

4.4.2 ความคิดแบบตั้งสมมติฐานจากหลักที่กว้างกว่า (Hypothetical-deductive thinking) ผู้ที่คิดในเชิงนามธรรมได้จะสามารถตั้งสมมติฐานได้ แล้วตรวจสอบสมมติฐานด้วยการทำวิจัย

4.4.3 การคิดถึงการคิด (Thinking about thinking) ผู้ที่คิดในขั้นนามธรรมแบบระบบขั้นนี้จะสามารถคิดถึงความหมายความสำคัญ คติวิเคราะห์ และหาเหตุผลประกอบการคิดหรือการจินตนาการของตนเอง ซึ่งเป็นการสำรวจความคิดและการวิจารณ์ตนเองได้

พัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจท์

ตามแนวคิดของเพียเจท์ (Piaget, 1965 cited in Shaffer, 1988, p. 318) การมีวุฒิภาวะทางจริยธรรม (Moral maturity) แสดงถึงการเชื่อถือปฏิบัติตามกฎและความยุติธรรมทางสังคม (Social justice) กล่าวคือ คนทุกคนจะได้รับความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันภายใต้กฎระเบียบของสังคม เพียเจท์ได้ข้อสรุปทฤษฎีของเขาจากการศึกษาทดลอง ในเด็กจำนวนมากในระดับอายุแตกต่างกัน โดยสร้างสถานการณ์ให้เด็กเล่นลูกหินและสนทนากับเด็กถึงกฎกติกาที่ควรใช้ในการเล่น การเชื่อฟังกฎกติกาการเล่น และกฎกติกาการเล่นสามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ และเขายังได้ศึกษามโนทัศน์ของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคม โดยการเสนอสถานการณ์ขัดแย้ง (Moral dilemmas) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรื่อง A จอห์นเป็นเด็กชายเล็ก ๆ คนหนึ่งนั่งอยู่ในห้องของเขาได้ยินเสียงเรียกให้ไปรับประทานอาหารเช้า เขาก็วิ่งตรงไปยังห้องอาหาร แต่เขาไม่รู้ว่าหลังประตูห้องอาหารมีเก้าอี้ตัวหนึ่ง บนเก้าอี้มีถาดวางแก้วไว้อีก 15 ใบ เขาผลักประตูเข้ามาและประตูกระแทกทำให้ถาดใส่แก้วแตกแก้ว 15 ใบ แตกทั้งหมด”

“เรื่อง B เฮนรี่ เป็นเด็กชายเล็ก ๆ คนหนึ่ง วันหนึ่งเมื่อแม่ของเขาออกไปนอกบ้าน เฮนรี่พยายามที่จะหยิบขวดแยมที่อยู่ในตู้ เขาปีนขึ้นบนเก้าอี้และยื่นแขนขึ้นไป แต่ขวดแยมอยู่สูงเกินไปเขาหยิบไม่ถึง ทำให้เขาพลาดไปปิดแก้วแตกแตกไป 1 ใบ”

หลังจากเล่าเรื่องให้ฟังแล้ว เพียเจท์ ได้ถามเด็ก ๆ ว่า “เด็กสองคนนี้ทำความผิดเท่ากันหรือไม่” และ “ถ้าไม่ เด็กคนไหนที่ซึกชนมากกว่าและทำไม” และยังมีคำถามว่าเด็กที่ซึกชนควรถูกลงโทษอย่างไรด้วย จากการศึกษาเหล่านี้ เพียเจท์ได้สรุปเป็นทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมประกอบด้วยขั้นก่อนจริยธรรมและขั้นจริยธรรมอีก 2 ขั้น และเพียเจท์เน้นว่าความคิดเชิงจริยธรรมของเด็กนั้นเชื่อมโยงกับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก (Malim & Birch, 1998, p. 506)

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (The premoral period)

เพียเจท์เชื่อว่าเด็กวัยก่อนเรียนหรือเด็กอนุบาล (3-5 ขวบ) จะสนใจเรื่องกฎกติกาต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย เด็กที่อยู่ใน “ขั้นก่อนจริยธรรม” จะไม่ค่อยเล่นตามกติกาเพื่อให้ชนะ แต่จะเล่นตามใจตนเองและคิดว่าเล่นใหม่อีกได้ เล่นเพื่อสนุกสนานในช่วงปลายของขั้นนี้ (4-5 ขวบ) เด็กจะสนใจกฎกติกาการเล่นมากขึ้น โดยเฝ้าดูเด็กที่โตกว่าและเลียนแบบ แต่เด็กวัยนี้ก็ยังไม่เข้าใจว่ากฎกติกาการเล่นนั้นเป็นการตกลงร่วมกัน เพื่อให้การเล่นดำเนินไปได้ (Shaffer, 1998, p. 318) เพราะเด็กในวัยนี้ยังอยู่ในขั้นที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egoistic)

2. ขั้นจริยธรรมเชิงปรนัย (Moral realism or heteronomous morality) หรือจริยธรรมจากภายนอก

เด็กจะมีอายุประมาณ 6-10 ปี เด็กมีความเข้าใจว่าต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และทุก ๆ ครั้งด้วย เด็กจะเข้าใจว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ผู้มีอำนาจเป็นผู้จัดวางไว้ เช่น พระเจ้า ตำรวจ หรือพ่อแม่ของเด็ก เพียเจท์ได้ยกตัวอย่างว่าเด็กอายุ 6 ขวบ จะคงเชื่อว่าคนที่ขับรถเร็วกว่ากำหนดนั้นมีความผิดต้องถูกลงโทษ แม้ว่าจะเป็น การขับรถเพื่อรีบนำคนป่วยส่งโรงพยาบาลก็ตาม กล่าวโดยรวม เด็กวัยนี้จะมองว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นกฎตายตัวหรือ “Moral absolutes” เด็กเข้าใจว่าในประเด็นปัญหาต่าง ๆ จะมีถูกและมีผิด ความถูกต้องคือ การทำตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้เท่านั้น

ในกรณีเรื่องเล่า 2 เรื่องข้างต้น เด็กที่มีพัฒนาการอยู่ในขั้นจริยธรรมเชิงปรนัยจะตัดสินว่าเด็กในเรื่องแรกเป็นเด็กที่ซึกชนมากกว่า เพราะทำแก้วแตกมากกว่า เด็กจะดูจากผลของการกระทำมากกว่าเจตนาของการกระทำ และการลงโทษก็เช่นกัน เด็กในวัยนี้มีความคิดเห็นว่าควรลงโทษตามผลของการกระทำ เช่น เด็กที่เตะฟุตบอลไปโดนกระจกแตก ก็ควรถูกตีมากกว่าที่จะถูกหักเงินค่าขนมมาชดใช้ค่ากระจก เด็กเชื่อว่าคนที่ทำผิดจะต้องถูกลงโทษไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง เช่น เด็กที่พยายามขโมยคุกกี้ ทำให้ตกเก้าอี้หัวเข่าแตก การบาดเจ็บที่ได้รับเป็นการถูกลงโทษที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือกรรมตามสนอง (Immanent justice) ในชีวิตประจำวันผู้ปกครองก็มีส่วนเสริมความเชื่อนี้อยู่แล้ว เช่น พ่อแม่มักจะพูดกับลูกว่า ถ้าลูกไม่เล่นซึกชนลูกก็ไม่หกล้มไม่เจ็บตัวหรือถ้าปีนี้ลูกไม่เป็นเด็กดีก็จะไม่ได้รับของขวัญจากซานตาครอส (Shaffer, 1988, p. 319)

3. ขั้นจริยธรรมเชิงอัตนัย (Moral relativism or autonomous morality) หรือจริยธรรมจากภายใน

เมื่อเด็กอายุ 10-11 ปี (กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5) เด็กจะพัฒนามาสู่

ขั้นที่สองตามแนวคิดของเพียเจต์ คือ ขั้นจริยธรรมเชิงอัตนัย หรือการที่เด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผล เพียเจต์ ใช้คำว่า “Moral relativism” “สัมพัทธนิยมทางจริยธรรม” โดยอธิบายว่าเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กเข้าใจว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมเป็นเพียงข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันระหว่างคนในสังคมเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าทำทาบ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยกลุ่มคนที่ได้กำหนดขึ้นมา และเด็กจะมีความรู้สึกว่าการกระทำต่าง ๆ ควรเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของคนในกลุ่ม ดังนั้น คนที่ขับรถเร็วเพื่อนำผู้ป่วยไปส่งโรงพยาบาลก็ไม่ถือว่าทำความผิดแม้ว่าจะฝ่าฝืนกฎจราจร การตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิดจะต้องพิจารณาที่เจตนาของผู้กระทำมากกว่าผลของการกระทำ ตัวอย่างที่เพียเจต์ให้ไว้ว่า เด็กอายุ 10 ขวบคนหนึ่งบอกว่า เฮนรี่ เป็นเด็กที่ซุกซนมากกว่าจอห์น เพราะมีเจตนาที่ไม่ดีจะไปขโมยแฮมที่แม่เก็บไว้ในตู้

และเมื่อเด็กในวัยนี้ถูกถามเกี่ยวกับการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เด็กที่พัฒนาการถึงขั้นนี้จะเลือกการลงโทษแบบที่ต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ (Reciprocal punishment) หรือการลงโทษทางสังคม ตัวอย่างเช่น เด็กที่เตะฟุตบอลโดนกระชกหน้าตาต่างแตก จะต้องถูกหักเงินค่าขนมเพื่อชดใช้ค่ากระชก และในขณะที่เดียวกันเด็กคนนั้นก็ได้เรียนรู้ว่ากระชกนั้นมีราคาเมื่อทำเสียหายเขาจะต้องชดใช้ การลงโทษแบบนี้จะช่วยให้ผู้ที่ทำผิดมีความเข้าใจในผลของการฝ่าฝืนกฎและไม่ทำซ้ำอีกและเด็กที่พัฒนาความคิดถึงขั้นนี้แล้วจะไม่เชื่อในเรื่องการกระทำใดจะต้องถูกตอบแทนไปตามผลของการกระทำนั้นหรือกรรมตามสนอง เพราะจากประสบการณ์เด็กได้เรียนรู้ว่ามีผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทางสังคมมากมายที่ไม่ได้ถูกสอบสวนหรือถูกลงโทษแต่อย่างใด เด็กจะมีความเชื่อเรื่องกรรมตามสนองตอนอยู่ในขั้นจริยธรรมเชิงปรนัยเท่านั้นและความเชื่อนี้จะยิ่งลดลงเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น

เพียเจต์ อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า การพัฒนาปัญญาหรือการรู้คิดของเด็กในขั้นจริยธรรมเชิงปรนัยนั้นเป็นผลจากการรู้คิด (Cognitive deficits) 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) คือ การไม่ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น
2. การยึดถือความจริงหรือสัจจะนิยม (Realism) คือ แนวโน้มที่จะปฏิเสธความคิดเห็นของตนเองกับความจริงภายนอก เช่น พ่อแม่ วางกฎเกณฑ์ให้ลูกต้องอย่างนั้นอย่างนั้น เด็กก็เชื่อว่าเป็นสิ่งต้องปฏิบัติตามชัดเจนไม่ได้ เพราะพ่อแม่มีอำนาจมากกว่า และเด็กวัยนี้ก็มีความคิดว่าคนอื่น ๆ จะมองสิ่งต่าง ๆ ตามที่เด็กทำ คือ ลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจึงสรุปว่ากฎต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ตายตัวและใช้ได้กับทุกคน (Shaffer, 1998, p. 320)

ลักษณะทั้งสองที่กล่าวแล้วได้รวมกันทำให้เด็กใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปในทางที่แข็งและตายตัว (Rigid and absolutistic) เด็กก่อนอายุ 6-10 ปี มีลักษณะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางดังกล่าวแล้ว เพราะวัยนี้เด็กจะได้อยู่กับผู้ใหญ่มากกว่า การได้ออกไปเล่นกับเพื่อน ๆ วัยเดียวกัน

เด็กจึงมองเห็นว่าผู้ใหญ่เป็นผู้มีอำนาจและวางกฎเกณฑ์ทั้งหลายไว้เพื่อเด็กต้องปฏิบัติตาม แต่เมื่อเด็กค่อยเติบโตขึ้นเด็กได้เล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกัน สถานะเท่ากัน เด็กเริ่มเข้าเรียน โรงเรียนอนุบาล เด็กได้ใช้เวลาเล่นกับเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกันมากขึ้น ย่อมมีการทะเลาะขัดแย้งกันและด้วยมีสถานะเท่าเทียมกันเด็กจึงเรียนรู้ที่จะประนีประนอมกัน เพื่อให้สามารถเล่นรวมกันได้ โดยไม่ต้องรอให้ผู้ใหญ่เข้ามาช่วยตัดสินและในตอนนี้เองที่เด็กเริ่มมองว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงข้อตกลง หรือสัญญาทางสังคมที่มาจากสมาชิกในกลุ่มมากกว่าที่จะมาจากอำนาจภายนอกกลุ่มหรือจากผู้ใหญ่

กล่าวโดยสรุป เพียเจต์เชื่อว่า การติดต่อเกี่ยวข้องกับระหว่างกันในกลุ่มที่มีสถานะเท่ากัน เป็นเพื่อนกัน ช่วยพัฒนาให้เด็กมีความยืดหยุ่นในเรื่องจริยธรรม เพราะว่า 1) อำนาจของผู้ใหญ่ ถูกลดลง 2) เด็กเพิ่มการนับถือตนเองและเคารพสิทธิของเพื่อนมากขึ้น 3) เด็กเข้าใจหรือมองเห็น ภาวะว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นเพียงข้อตกลงที่สมมติขึ้น จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์นั้น (Shaffer, 1988, p. 320)

สำหรับบทบาทของพ่อแม่ ตามแนวคิดของเพียเจต์ถือว่ามีส่วนทำให้การพัฒนาการรู้คิดด้านจริยธรรมของเด็กช้าลง เพราะพ่อแม่จะให้การเสริมแรงพฤติกรรมของเด็กที่เชื่อฟังผู้ใหญ่ เด็กจึงคิดว่ากฎเกณฑ์เป็นเรื่องที่ตายตัวไม่สามารถปรับหรือยืดหยุ่นได้ถึงแม้ว่าเพียเจต์จะเชื่อว่ากลุ่มเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมเชิงนามธรรมเขาก็เสนอแนะว่าพ่อแม่ก็มีส่วนช่วยได้โดยพ่อแม่ควรละเว้นการใช้อำนาจ แต่ควรสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมกันระหว่างพ่อแม่กับลูกมีการรับฟังความคิดเห็นของลูก เพราะฉะนั้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่กับลูก การได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเดียวกันของเด็ก มีส่วนทำให้เด็กได้พัฒนาการรู้คิดของเขาในเชิงคุณภาพได้มากขึ้น

ลักษณะขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เมื่อได้ศึกษาแนวคิดของเพียเจต์เกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กแล้ว พอสรุปได้ว่าเพียเจต์มีทัศนะเกี่ยวกับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาหรือการรู้คิด (Cognitive)
2. พัฒนาการของความสามารถในการรู้คิดจะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น ในขั้นแรกความสามารถในการรู้คิดจะเรียบง่ายและซับซ้อนขึ้นในขั้นหลัง ๆ
3. พัฒนาการในขั้นหลัง ๆ จะสร้างจากขั้นต้น ๆ ไม่ได้เกิดจากการปะติดปะต่อ แต่เกิดจากลำดับของความก้าวหน้าเชิงคุณภาพไปตามขั้นต่าง ๆ และจะทำให้เกิดวิธีการคิดใหม่ ๆ ขึ้น

4. พัฒนาการทางการรู้คิดในระดับสูงนั้น อาจจะมีผู้พัฒนาไปถึงได้น้อยคน เพราะมีหลายคน que การพัฒนาหยุดอยู่ที่ขั้นใดขั้นหนึ่ง เพราะมีตัวแปรด้านตัวบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้วย

5. พัฒนาการทางการรู้คิดและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะไม่ย้อนกลับไปยังขั้นที่ต่ำกว่า แต่ถ้ามีการฝึกฝนหรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมจะสามารถพัฒนาสู่ระดับที่สูงขึ้นได้ (Arbunot & Faust, n.d. อ้างถึงใน สุดใจ บุญอารีย์, 2541)

เปรียบเทียบจริยธรรมเชิงปรนัยกับจริยธรรมเชิงอัตนัย

ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมเชิงปรนัยหรือจริยธรรมจากภายนอกกับจริยธรรมเชิงอัตนัย หรือจริยธรรมจากภายใน ชีระพร อูวรรณโณ (2539, หน้า 197) ได้สรุปไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่างจริยธรรมเชิงปรนัยหรือจริยธรรมจากภายนอก

จริยธรรมเชิงปรนัย	จริยธรรมเชิงอัตนัย (กลุ่มตัวอย่าง)
1. มีทัศนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบแบบปรนัย	1. มีทัศนะเกี่ยวกับความรับผิดชอบแบบอัตนัย
2. มีทัศนะเกี่ยวกับความถูกผิดที่ทัศนะเดียว คือ ทัศนะของตนเอง	2. เห็นว่าความถูกผิดมีหลายทัศนะ
3. เชื่อว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งสายตัวเปลี่ยนแปลงไม่ได้	3. เชื่อว่ากฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้
4. เชื่อเรื่องกรรมตามสนอง	4. ไม่เชื่อเรื่องกรรมตามสนอง
5. เห็นว่าการกระทำที่ถูกลงโทษเป็นการกระทำที่ผิด	5. เห็นว่าการกระทำจะถูกหรือผิดไม่เกี่ยวกับการถูกลงโทษหรือไม่
6. นิยมการลงโทษที่รุนแรงให้สาสมกับความผิด	6. นิยมการลงโทษทางสังคม
7. นิยมการลงโทษโดยผู้มีอำนาจ	7. นิยมการลงโทษส่วนตัว
8. นิยมการกระจายทรัพยากร โดยพิจารณาจากการทำถูกหรือผิด	8. นิยมการกระจายทรัพยากรด้วยความเท่าเทียมกัน
9. ขอมรับการตัดสินใจ โดยผู้มีอำนาจเป็นการตัดสินใจที่ยุติธรรม	9. ขอมรับการตัดสินใจ โดยให้ความเท่าเทียมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องเป็นการตัดสินใจที่ยุติธรรม

เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละประเด็น ดังนี้ จะเห็นว่าในประเด็นที่ 4 การเชื่อเรื่องกรรมตามสนองที่เปลี่ยนไปเมื่อบุคคลเติบโตขึ้น และไม่เชื่อในเรื่องนี้ ถ้าพิจารณาเพียงผิวเผินน่าจะมีผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลในทางลบ เพราะบุคคลสามารถทำอะไรก็ได้ที่ไม่มีคนอื่นเห็นหรือรับรู้เพราะคิดว่าจะไม่ได้รับการลงโทษ แต่เหตุผลที่อธิบายประเด็นนี้ก็คือ การลงโทษทางสังคมซึ่งเป็นการลงโทษที่ผู้กระทำผิดจะรู้สึกผิด (Guilty) และมีผลให้ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องอีก เหตุการณ์ในสังคมปัจจุบันเรามองเห็นว่าคนทำผิดยังลอยนวลอยู่ได้ แต่ความจริงแล้วถ้าคนนั้นมีพัฒนาการการรู้คิดตามวัยแล้วการลงโทษทางสังคมจะเกิดขึ้นในใจของเขา เขาจะไม่มีความสุขในใจแม้ว่าดูภายนอกเขาจะไม่ได้รับการลงโทษก็ตาม

5. ทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของวิกอทสกี

วิกอทสกี (Vygotsky, 1934) เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา ในสมัยเดียวกับ皮อาเจต์ ผลงานการวิจัยของวิกอทสกีได้พิมพ์เป็นหนังสือชื่อ *Thought and language* เมื่อปี ค.ศ. 1924 เป็นที่ยอมรับในประเทศรัสเซีย แต่ไม่ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1962 โดยแฮมสมัน และแวนแคน (Hansman & Vankan) ทำให้ทฤษฎีเชาว์ปัญญาของวิกอทสกีเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมในประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา มีนักจิตวิทยาสนใจนำมาเป็นพื้นฐานการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา ต่อมาในปี ค.ศ. 1986 โคซูลินได้แปลและปรับปรุงแก้ไขหนังสือของวิกอทสกี (Kozulin, 1986) ซึ่งทำให้มีผู้นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียน-การสอนอย่างแพร่หลาย

ทฤษฎีเชาว์ปัญญาของวิกอทสกีเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมและสังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาการเชาว์ปัญญา วิกอทสกีกล่าวว่า การเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู เพราะตั้งแต่แรกเกิด มนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์ คือ “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมจะช่วยบ่งชี้ผลผลิตของพัฒนาการของเด็ก เป็นต้นว่าเด็กควรจะเรียนรู้อะไรบ้าง ควรจะมีความสามารถทางใดบ้าง สถาบันสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไป ก็มีบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา พัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเด็กแต่ละวัยจะเพิ่มถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้ ก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก เช่น ญาติ หรือเพื่อนวัยเดียวกัน

ระดับของเชาว์ปัญญา

วิกอทสกีได้แบ่งระดับของเชาว์ปัญญาออกเป็น 2 ชั้น คือ

1. ระดับเชาว์ปัญญาขั้นเบื้องต้น (Elementary mental processes) ซึ่งหมายถึงเชาว์ปัญญามูลฐานตามธรรมชาติโดยไม่ต้องเรียนรู้ เช่น เด็กสามารถดูคนม สามารถใช้ส่วนต่าง ๆ

ของร่างกายจับต้องสัมผัส ตรวจสอบสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถช่วยตัวเองตามธรรมชาติ เช่น ใช้มือ เกาะเก้าอี้ โต๊ะ หรือม้านั่ง เพื่อจะยืนได้ เป็นต้น

2. ระดับเชาวน์ปัญญาขั้นสูง (Higher mental processes) หมายถึงเชาวน์ปัญญาที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ให้การอบรมเลี้ยงดูถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยใช้ภาษา เด็กจะเรียนรู้ภาษา ทำให้เด็กเรียนรู้ความคิดรวบยอด สัญลักษณ์ต่าง ๆ ช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งแวดล้อม ภาษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการคิด ภาษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา

แม้ว่าวิกอทสกีจะแบ่งระดับขั้นพัฒนาการเชาวน์ปัญญาเป็น 2 ระดับ ไม่ได้หมายความว่าทั้งสองระดับมีความแตกต่างกันอย่างเด็ดขาด เพียงแต่แตกต่างกันทางคุณภาพ (Quality) ไม่ได้แตกต่างกันทางปริมาณ (Quantity)

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเรียนรู้และพัฒนาการเชาวน์ปัญญา

วิกอทสกีอธิบายว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น เช่น พ่อ แม่ ครู หรือเพื่อน ในขณะที่เด็กอยู่ในสถานะสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural context) ในกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการเชาวน์ปัญญาเด็กหรือผู้เรียน เปลี่ยนสิ่งเร้าที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเข้าไปภายในใจโดยอาศัยกลไกกลาง (Mediation means) เป็นเครื่องช่วยเชื่อมโยงสิ่งเร้าภายนอกในสถานะสังคม ให้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่มีอยู่เดิมภายในใจ กลไกกลางที่ใช้ คือ เครื่องมือ (Tool) และเครื่องหมาย (Sign) วิกอทสกีให้ความหมายของเครื่องมือว่าเป็นสิ่งที่เด็กใช้เพื่อช่วยในการทำงานให้สัมฤทธิ์ผลตามความต้องการ เช่น ใช้เก้าอี้ต่อเพื่อช่วยในการหยิบของที่อยู่สูงเอื้อมไม่ถึง ส่วนเครื่องหมาย วิกอทสกีให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่ใช้แทนวัตถุสิ่งของที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมและแบ่งเครื่องหมายออกเป็น 3 ชนิด คือ 1) Indexical sign หมายถึงเครื่องหมายที่แทนความสัมพันธ์แบบ Cause-effect เช่น คิวไฟเป็นเครื่องหมายของไฟ 2) Iconic sign หมายถึง เครื่องหมายที่เป็นภาพแทนความหมายสิ่งต่าง ๆ เช่น เครื่องหมายจราจร แทน “ห้ามกลับรถ” หรือเครื่องหมายห้ามจอด เป็นต้น 3) Symbolic sign หมายถึง เครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่เป็นนามธรรมช่วยในการคิด การแก้ปัญหา ตัวอย่างเครื่องหมายสัญลักษณ์ ได้แก่ ภาษา และการใช้สัญลักษณ์ในวิชาคณิตศาสตร์ วิกอทสกีเชื่อว่าการใช้เครื่องหมายแต่ละชนิดเป็นเครื่องสะท้อนถึงระดับเชาวน์ปัญญา ผู้ที่สามารถใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์แทนสิ่งที่เป็นนามธรรมช่วยในการคิดจะเป็นผู้ที่มีพัฒนาการเชาวน์ปัญญาขั้นสูง

6. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kolberg, n.d. อ้างถึงใน ชัดดิยา วรรณสุด และคณะ, 2547) เชื่อว่า การบรรลุนิติภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นจะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เนื่องจากเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะ

เหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองที่ว่า “ดี” หรือ “เลว” แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นเป็นลำดับไป เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดคือขั้นที่หกของโคลเบอร์กตรงกับสิ่งที่นักปรัชญียอมรับว่าเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์มิได้เจือเหตุผลประเภทอื่น ๆ เลย ฉะนั้น เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดจึงมีลักษณะเป็นเหตุผลสากลกว้างขวาง ไม่ขัดแย้งกัน และมีรากฐานจากความมีหลักการไม่เข้าข้างตนเองและเป็นอุดมคติ

โคลเบอร์กยึดถือทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลักในการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม และถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลของพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

เด็กวัยแรกเกิด-3 ขวบ ปัญญาความคิดอยู่ในขั้นต่ำเกินกว่าที่จะเข้าใจความถูกต้องของการกระทำ เมื่ออย่างเข้าสู่ระยะที่ 2 อายุ 2-7 ปี เริ่มที่จะเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำ เมื่ออย่างเข้าสู่ระยะที่ 3 อายุ 7-12 ปี เด็กสามารถคิดตามหลักเหตุผลได้ แต่จำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่ป็นรูปธรรม เช่น จัดประเภทให้เป็นระบบได้ และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่ป็นรูปธรรมได้ เมื่อความคิดของเด็กในระยะที่ 2 และ 3 ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของการนึกคิดเอาเองและการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม ความคิดเกี่ยวกับความถูก-ผิดจึงจำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่ป็นรูปธรรมเท่านั้น ไม่สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างเป็นระบบ โคลเบอร์กจัดอยู่ในระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Preconventional level)

ผู้ที่สามารถคิดในเชิงเหตุผลนามธรรมได้ เป็นผู้ที่มีอายุประมาณ 12 ปีขึ้นไป สามารถเข้าใจบทบาทของบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นระบบ จะตัดสินความถูกต้องของการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมไทย ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้องในทำนองนี้จัดอยู่ในระดับที่ 2 คือ ระดับกฎเกณฑ์สังคม (Conventional morality)

สำหรับผู้ที่สามารถคิดเชิงตรรกได้เป็นอย่างดีอาจจะพัฒนาการรับรู้ของตนเองในระดับที่สูงขึ้นไปอีก อยู่ในระดับที่ 3 คือ ระดับสูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม (Postconventional morality) ซึ่งสามารถตัดสินความถูกต้องเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม แล้วไตร่ตรองด้วยตนเองว่าถูกต้อง ผู้ที่สามารถตัดสินความถูกต้องของการกระทำในระดับสูงนี้ต้องอาศัยปัญญาความคิดระดับสูง และเป็นผู้ที่ช่างคิดช่างสังเกต ผู้ที่จะวิพากษ์กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ ต้องใช้เวลาอีกหลายปีจากเริ่มวัยรุ่นจนกระทั่งอายุอย่างน้อย 20 ปี จึงจะทำได้

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก แบ่งระดับพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ก่อนกฎเกณฑ์สังคม ระดับที่ 2 กฎเกณฑ์สังคม และระดับที่ 3 สูงกว่ากฎเกณฑ์สังคม ในแต่ละระดับ โคลเบอร์กยังแบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น เรียงตามลำดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional level) หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตน ระดับนี้พบในเด็กอายุ 2-10 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ชั้นหลักการหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษ (The punishment and obedience orientation) บุคคลจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย จะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่พิจารณาถึงความหมายในคุณค่าของมนุษย์ เช่น ไม่กล้าขอยกทรัพย์สินเพราะกลัวถูกตำรวจจับ หรือไม่กล้าหนีเรียน เพราะกลัวถูกครูตัดคะแนน เป็นต้น ในชั้นนี้พบได้ในเด็กอายุ 2-7 ปี

ก. สิ่งที่ถูก

- ต้องเชื่อฟัง ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่มีการลงโทษ
- ไม่ทำความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน

ข. เหตุผล

- เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

ชั้นที่ 2 ในหลักการแสวงหารางวัล (The instrumental relativist orientation)

เป็นชั้นที่บุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเองเท่านั้น ต้องการแลกเปลี่ยนจากสิ่งที่ตนกระทำโดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่านามธรรม และไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม พบในเด็กที่มีอายุ 7-10 ปี

ก. สิ่งที่ถูก

- ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อเกิดประโยชน์แก่ตนเองในปัจจุบัน
- ทุกคนทำในสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตน
- ความยุติธรรมในการชำระแลกเปลี่ยน

ข. เหตุผล

- การตอบสนองความต้องการของตนจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่นด้วย

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional level) ในระดับนี้บุคคลจะกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน เช่น ทำตามความคาดหวังของครอบครัว กลุ่ม เชื้อชาติ หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลจะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคม แต่ไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และผลที่ตามมาภายหลัง ในระดับนี้บุคคลยังต้องการการควบคุมจากภายนอกอยู่ แต่ก็ยังนึกถึงจิตใจของผู้อื่นด้วย รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา พบในผู้ที่มีอายุ 10-16 ปี ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (The enter personal) บุคคลยังไม่เห็นตัวของตัวเอง ชอบทำตามการชักจูงของผู้อื่นเพื่อคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพอันดี พบในวัยรุ่นตอนต้นอายุ 10-13 ปี

ก. สิ่งที่ถูก

- กระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวัง
- มีความปรารถนาดีและอาทรต่อผู้อื่น
- ความไว้วางใจ ความภักดี ความเคารพ และความกตัญญู

ข. เหตุผล

- ต้องการเป็นคนดีในทรศนะของตนและของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม
- ต้องการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมเพื่อรักษาพฤติกรรม ดีงามต่าง ๆ ให้คงอยู่

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The law and order orientation) ในขั้นนี้ บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของคนกำหนดหรือคาดหวังอย่างเคร่งครัด พบในผู้ที่มีอายุ 13-16 ปี

ก. สิ่งที่ถูก

- การปฏิบัติตามหน้าที่ของตน
- กฎหมายต้องเป็นกฎหมาย ยกเว้นในกรณีที่ขัดกับหน้าที่ทางสังคมอื่น ๆ
- การบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม กลุ่ม หรือสถาบัน

ข. เหตุผล

- เพื่อให้สถาบันต่าง ๆ ของสังคมดำรงอยู่ต่อไป
- รักษาระบบสังคมให้คงอยู่ ไม่พังทลาย

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post conventional level) เป็นระดับที่ต้องตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการนำมาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าสิ่งใดสำคัญมากกว่ากันก็จะปฏิบัติตามนั้น มีหลักการของตนเองที่ถูกต้องและหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นใช้หลักการทำตามข้อตกลงของสังคมและคำมั่นสัญญา (Social contract legalistic orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ละเมิดผู้อื่นสามารถควบคุมใจตนเองได้ เคารพตนเอง สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองได้ เช่น เกิดความละอายใจหรือภาคภูมิใจในการกระทำของตนเอง โดยไม่เกี่ยวข้องกับการควบคุมจากภายนอกหรือบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานมาตรฐานการยอมรับจากสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ พบในบุคคลที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่

ก. สิ่งที่ถูก

- การเข้าใจว่าบุคคลในสังคมต่างมีค่านิยมและความเห็นต่างกัน
- การเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมว่าเกิดจากการตกลงกันของบุคคลในสังคม
- การปฏิบัติตามสัญญาสังคม

ข. เหตุผล

- เพื่อประโยชน์และเพื่อพิทักษ์สิทธิของทุกคนในสังคม
- ความรู้สึกผูกพันต่อสัญญาสังคมกับบุคคลต่าง ๆ

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลักอุดมคติสากล (The universal ethical principle orientation)

เป็นจริยธรรมขั้นสูงสุด แสดงถึงการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน และมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลาย อันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน และความเกรงกลัวต่อบาปเป็นคติประจำใจ

ก. สิ่งที่ถูก

- ทำตามหลักการทางจริยธรรมที่ตนเลือกเอง
- กฎหมายและสัญญาสังคมที่ถูกต้องควรเป็นไปตามหลักการเหล่านี้
- เมื่อกฎหมายขัดกับหลักการเหล่านี้ จะต้องทำตามหลักการ
- หลักการที่ถูกต้องคือ หลักการสากลเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ความเสมอภาค

ในสิทธิของมนุษย์ และการเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์

ข. เหตุผล

- หลักการจริยธรรมสากลเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามหลักเหตุผล

ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก สามารถสรุปสาระสังเขปเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกมิให้ถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุ 2-10 ปี)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7-10 ปี)	
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10-13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10-16 ปี)
ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ 13-16 ปี)	
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามข้อตกลงของสังคมและ คำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)
ขั้นที่ 6 ยึดหลักอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

โคลเบอร์ก (Kolberg) เชื่อว่า การพัฒนาการจริยธรรมนั้น ไม่ใช่การรับรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจจะขัดแย้งกัน ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม การพัฒนาทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น เป็นไปตามขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านไปแต่ละขั้นถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว ต่อมา บุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไป ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด

การเกิดจริยธรรมตามธรรมชาติของโคลเบอร์กนั้น จริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง มิได้เกิดจากการเรียนรู้ มิได้เกิดจากสังคมแวดล้อม แต่เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของการสังเกต และการคิดไตร่ตรองของบุคคล ผู้ที่ไม่ชอบสังเกตหรือไม่ชอบที่จะคิดไตร่ตรอง พัฒนาการทางจริยธรรมก็ไม่เกิด แม้ว่าพัฒนาการทางปัญญาได้เข้าสู่ขั้นสูงแล้วก็ตาม ซึ่งโคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการเกิดเป็นขั้น ๆ จากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งตามลำดับอย่างแน่นอนตายตัว (Invariant) ดังนั้นจริยธรรมจึงพัฒนาเป็นขั้นๆ จากขั้นต่ำขึ้นไปสู่ขั้นสูงกว่าทีละขั้น ไม่มีการข้ามขั้น ไม่มีการสลับขั้น และไม่ว่าบุคคลจะเติบโตในสังคมใดหรือนับถือศาสนาใด ย่อมมีลำดับขั้นการพัฒนาของจริยธรรมที่เหมือน ๆ กัน เรียกชื่อว่าทฤษฎีพัฒนาการเชิงโครงสร้าง (Structural development theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive development theory)

7. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2544) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรม (Behavior modification ย่อว่า BM) เป็นการประยุกต์หลักการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล วิธี BM ใช้ได้ผลดีในการสร้างและรักษาพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และในการลดพฤติกรรมไม่น่าปรารถนา ดังนั้นวิธี BM จึงถือเป็นวิธีปลูกฝังจริยธรรมวิธีหนึ่ง

7.1 แนวความคิดพื้นฐาน วิธีการของ BM ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรากฎควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ หากกำหนดให้พฤติกรรมหนึ่ง ๆ เช่น กล้าแสดงออก สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ผู้กระทำต้องการเป็นเงื่อนไขการเสริมแรง พฤติกรรมกล้าแสดงออกก็จะเกิดด้วยความถี่สูงขึ้น ในทางกลับกันหากกำหนดให้พฤติกรรมดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ไม่ต้องการเป็นเงื่อนไขการลงโทษพฤติกรรมก็จะค่อย ๆ หดหายไป (Skinner, 1953)

7.2 วิธีปลูกฝังจริยธรรม ตามแนวความคิดนี้ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริมและถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริม หรืออาจได้รับการลงโทษด้วยก็ได้ แต่นักทฤษฎี BM เสนอว่าควรใช้เงื่อนไขการเสริมแรงมากกว่าเงื่อนไขการลงโทษ เพราะการลงโทษอาจทำให้เกิดผลเสีย เช่น การลักลอบ การหลีกเลี่ยง ตลอดจนการคัดค้าน

ขั้นตอนของ BM ในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และ/ หรือลดพฤติกรรมไม่พึงปรารถนา อาจทำได้ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และ/ หรือ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
- (2) กำหนดผลกรรมที่ครูหรือผู้ปลูกฝังจริยธรรมสามารถบันดาลให้กับผู้กระทำได้
ควรเน้นที่ผลกรรมทางบวกให้มากที่สุด
- (3) นำพฤติกรรมใน (1) และผลกรรมใน (2) มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเรียกว่าเงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริม และให้พฤติกรรมไม่พึงปรารถนาไม่ได้รับแรงเสริม
- (4) ให้และระงับการให้แรงเสริมตามเงื่อนไขใน (3) แล้วติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม
- (5) ประเมินผลและปรับปรุงเงื่อนไข

7.3 วิจารณ์ BM วิธีการปลูกฝังจริยธรรมด้วย BM แตกต่างจากวิธี VC และ MR อย่างหน้ามือเป็นหลังมือ VC และ MR เน้นที่ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับกฎเกณฑ์การตัดสินใจ ความถูกต้องของพฤติกรรม แต่ BM เน้นที่พฤติกรรม จริยธรรมตามทฤษฎีของนักทฤษฎี BM

เป็นกฎเกณฑ์ที่อยู่ภายนอกในรูปแบบเงื่อนไขการส่งเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ ดังนั้น การปลูกฝังจริยธรรมก็กระทำโดยการสร้างเงื่อนไขดังกล่าวนี้ให้เกิดขึ้นแล้วผู้ตกอยู่ในเงื่อนไข ก็มีพฤติกรรมตามที่ต้องการ

วิธี BM ใช้กันอย่างแพร่หลายในโรงเรียนเช่นกัน ในประเทศไทยก็มีความสนใจ ในวิธีนี้ในระดับสูง ในขณะที่เขียนบทความนี้ กรมวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการก็อยู่ในระหว่าง เผยแพร่และสนับสนุนให้ครูในโรงเรียนใช้วิธี BM นี้ ในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน อย่างไรก็ตาม วิธี BM ก็ยังมีปัญหาในประเด็นต่อไปนี้

- BM ไม่คำนึงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจความถูกต้อง นักทฤษฎี BM เน้นเฉพาะพฤติกรรมที่แสดง เมื่อเปลี่ยนเงื่อนไขของการเสริมแรง และการลงโทษแล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการก็เป็นที่น่าพอใจแล้ว นักทฤษฎี BM จะไม่สนใจว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงในความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องหรือไม่

การเน้นที่พฤติกรรมเช่นที่กล่าวมานี้ เป็นการมองข้ามความสำคัญของความเข้าใจ กฎเกณฑ์ทางจริยธรรม เป็นไปได้ว่าคนเราจำใจทำตามเงื่อนไขผลกรรมที่ครอบงำตนอยู่ แต่ใจจริง แล้วต้องการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขนี้ให้เป็นไปตามที่ตนคิดว่าถูกต้องและดีงามกว่า

- ความสามารถในการควบคุมเงื่อนไขผลกรรมมีจำกัด ในแต่ละขณะบุคคลอยู่ภายใต้ การครอบงำของเงื่อนไขการเสริมแรง และเงื่อนไขการลงโทษหลายเงื่อนไขในกรณีที่เป็นักเรียน เงื่อนไขที่ครอบงำก็มี อาทิ เงื่อนไขการยอมรับของเพื่อน เงื่อนไขการให้ความรักและความอุปการะ ของพ่อแม่ เงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษของครูและเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษ ของสังคม ดังนั้นหากครูใช้วิธี BM ในการปลูกฝังจริยธรรม สิ่งที่ครูทำได้ก็จำกัดเฉพาะเงื่อนไข ของครูเท่านั้น ส่วนเงื่อนไขอื่น ๆ ย่อมยากแก่การเปลี่ยนแปลง นี่เป็นปัญหาของ BM และนักทฤษฎี BM ก็ตระหนักเกี่ยวกับเรื่องนี้ดี

8. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม

ไพทอร์ย สินลาธัน (2544) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning ย่อว่า SL) ถือว่า จริยธรรมเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม (Bandura, 1977) กฎเกณฑ์เหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้

8.1 แนวความคิดพื้นฐาน การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรง ของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกต พฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนด้วยการสังเกต และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบบที่ของผู้อื่น การเรียนรู้ประเภท หลังนี้ช่วยให้มนุษย์มีความรู้ว่าอะไรคืออะไรอย่างกว้างขวางและอย่างรวดเร็ว

ผลของการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะอะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมความเชื่อนี้ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เป็นเพราะความสามารถในการสังเกตและในการคิดของมนุษย์ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่เกิดขึ้นจริงก็มีความซับซ้อน นอกจากนี้ก็ยังมี ความเชื่ออีกหลายอย่างที่เกิดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น โดยเฉพาะคำบอกเล่าที่โน้มน้าวใจ และมีความน่าเชื่อถือสูง คำบอกเล่าเหล่านี้จำนวนไม่ใช่น้อย ทดสอบกับความเป็นจริงไม่ได้ คำสอนของศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในประเภทนี้

ความเชื่อของมนุษย์มีอำนาจภาพในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้จาก ตัวอย่างการยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากในปัจจุบันด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุข ในอนาคตและตัวอย่างการยอมตายเพื่อชีวิตที่ดีกว่าในภพต่อไป

8.2 วิธีปลูกฝังจริยธรรม หลักการสำคัญของการปลูกฝังจริยธรรม ทฤษฎี SL คือ การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ตัวอย่างและคำบอกให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อ ว่าพฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกรรมอะไร และผลกรรมนั้นน่าปรารถนาเพียงไร การจัดเงื่อนไข สิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรมนี้จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้ง ประสบการณ์ตรง ตัวอย่างและคำบอกและถ้าหากคำบอกมีลักษณะเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็น ความสัมพันธ์ต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงและจากตัวอย่างที่ประสบด้วยแล้ว การเรียนรู้ก็จะเกิด ในลักษณะที่ตรงเป้าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การปลูกฝังจริยธรรมตามทฤษฎี SL แก่นักเรียนอาจกระทำในรูปต่อไปนี้

- 8.2.1 จัดเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษแก่นักเรียนเช่นเดียวกันกับวิธี BM
- 8.2.2 จัดอภิปรายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากความเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมและความน่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนาของ ผลกรรมต่าง ๆ
- 8.2.3 จัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกัน
- 8.2.4 สร้างเงื่อนไขให้มีการนิยามยกย่องผู้กระทำพฤติกรรมที่ดี และในขณะเดียวกัน ประณามผู้กระทำพฤติกรรมไม่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและจาก ตัวอย่างการได้รับแรงเสริมและการถูกลงโทษของบุคคลต่าง ๆ
- 8.3 วิจารณ์ SL เป็นภาคขยายของทฤษฎี BM เน้นที่เงื่อนไขทางสังคมซึ่งอยู่ภายนอก บุคคล แต่ขณะเดียวกันก็เน้นที่ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับเงื่อนไขผลกรรมที่มีอยู่ในสังคม ทฤษฎี SL จึงมีความสมบูรณ์มากที่สุด ในบรรดา 4 ทฤษฎีที่ได้เสนอมานี้

อย่างไรก็ดี ทฤษฎี SL ก็มีประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณา ดังนี้

8.3.1 การเน้นที่ผลกระทบเป็นการปลูกฝังลัทธิประโยชน์ธิปไตยตามทฤษฎี SL คนเราจะทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อของตนว่าทำแล้วได้รับผลกระทบอะไรบ้าง หากคิดว่า จะได้รับผลกระทบทางบวกมากกว่าก็จะทำ และหากคิดว่าจะได้รับผลกระทบทางลบมากกว่าก็จะไม่ทำ การสอนให้มนุษย์ตัดสินใจเช่นนี้ก็เท่ากับการสอนว่าจะอะไรที่ก่อเกิดประโยชน์แก่ตนเอง ทำอะไรที่ไม่ก่อเกิดประโยชน์แก่ตนเอง จงอย่าทำความคิดเช่นนี้ท่านพุทธทาสเรียกว่าลัทธิประโยชน์ธิปไตย และเป็นลัทธิที่ไม่น่าจะปลูกฝัง เพราะจริยธรรมหลายอย่างควรเป็นแบบปรมาธรรมาธิปไตย คือ เป็นแบบสมบูรณ์ถูกต้องไม่ว่ากรณีใด ๆ มากกว่า เช่น การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเกิดผลอย่างไรแก่ผู้พูดก็ตาม

ต่อข้อวิจารณ์นี้ นักทฤษฎี SL อาจตอบได้ว่าจริยธรรมที่จะถือเป็นปรมาธรรมได้ก็จะต้องเป็นจริยธรรมที่ก่อเกิดประโยชน์แก่ผู้กระทำเสมอ ไม่ว่างกรณีใด ๆ ปัญหาอยู่ที่ว่าในสังคมปัจจุบันเรามีจริยธรรมที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวนี้เพื่อจัดเป็นปรมาธรรมหรือไม่ หากมีเราก็สามารถนำจริยธรรมเหล่านี้มาปลูกฝังตามวิธีการของ SL ได้

8.3.2 ผู้ปลูกฝังจริยธรรมต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง วิธี SL จะได้ผลมากน้อยเพียงใด อยู่ที่ผู้ปลูกฝังจริยธรรมได้ปฏิบัติตนตามที่พร่ำสอนหรือไม่ ในการสอนให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต และเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างตลอดเวลาหรือไม่ หากผู้ปลูกฝังจริยธรรมจากการบังคับตนเองให้ทำตามที่ตนพร่ำสอนแล้ว จริยธรรมก็จะเกิดได้ยาก แต่การบังคับตนเองก็มีใช้สิ่งที่จะกระทำได้ง่าย ๆ เช่นกัน

คำตอบจากทฤษฎี SL ก็คือ ผู้ที่ไม่อาจทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของการประพฤติปฏิบัติ ก็ไม่ควรเป็นผู้ปลูกฝังจริยธรรม จะเป็นได้ก็แต่ตัวอย่างการประพฤติมิชอบที่ควรแก่การประณามเท่านั้น

9. ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned helplessness)

สุรางค์ โค้วตระกูล (2556) กล่าวว่า ความเข้าใจในเรื่อง “ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้” มีประโยชน์สำหรับครูมาก เพราะถ้าครูเข้าใจว่า “ความสิ้นหวัง” เกิดขึ้นอย่างไร มีผลแรงจูงใจของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้อย่างไร ก็จะช่วยให้ครูสามารถช่วยนักเรียนได้ก่อนที่จะเห็นนักเรียนสิ้นหวังโดยสิ้นเชิง สลิกแมน (Sligman, 1975) นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับ “ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้” โดยใช้หลักการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning) ทดลองกับสุนัขโดยใช้การช็อตไฟฟ้าแก่สุนัขและสร้างสถานการณ์ที่ทำให้สุนัขงุนงงและไม่สามารถหนีจนในที่สุด สุนัขสิ้นความพยายามและนอนเฉยด้วยความสิ้นหวังอย่างเห็นได้ชัด Sligman ได้เรียกพฤติกรรมนี้ว่า “Learned helplessness”

แต่ในการทดลองกับมนุษย์ ฮิโรโต (Hiroto, 1974) และนักจิตวิทยาปัญญานิยมหลายท่าน พบว่า “ความเชื่อว่าตน” ไร้ความสามารถที่จะควบคุมหรือแก้ไขสถานการณ์ที่มีปัญหา ได้เป็นตัวแปรที่สำคัญทำให้คนเกิด “ความสิ้นหวัง” ไม่พยายามคิดที่จะต่อสู้แก้ไขปัญหาคต่อไป ในการทดลองของฮิโรโตดังกล่าวนี้ เขาได้จัดให้คน 2 กลุ่ม อยู่ในห้องที่มีเครื่องหนวกหูนวม และให้งานแต่ละกลุ่มทำ (งานที่เหมือนกัน) แต่กลุ่มหนึ่งผู้ทดลองมอบปุ่มเครื่องมือให้ผู้เข้ารับการทดลองไว้สำหรับกดถ้าหากว่าเสียงรบกวนดังกล่าวนั้น ดังเกินกว่าพวกเขาจะทนได้ ขณะเดียวกันก็ขอร่วมมือให้กดปุ่มดังกล่าวนี้อาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการทดลอง ดังนั้นพวกเขาก็ไม่ได้กดปุ่มนั้นแต่ประการใด ส่วนอีกกลุ่มมิได้รับปุ่มเครื่องมือดังกล่าว (ที่จริงแล้วเครื่องมือที่ผู้ทดลองให้ไว้ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะเครื่องมือนี้จะไม่สามารถควบคุมเสียงให้เบาได้) เมื่อเวลาที่ให้ในการทำงานแก้ปัญหานั้นปรากฏว่ากลุ่มที่ได้รับเครื่องมือสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับปุ่มเครื่องมือ นักจิตวิทยาผู้ทำการทดลองอธิบายโดยใช้ทฤษฎีการอ้างสาเหตุว่า การที่กลุ่มทดลองที่มีปุ่มเครื่องมือทำได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่มีปุ่มเครื่องมือเพราะกลุ่มที่มีปุ่มเครื่องมือมี “ความเชื่อ” ว่าตนสามารถควบคุมระดับเสียงได้ หรือมีความเชื่อว่าตนเองจะสามารถควบคุมตัวแปรที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาได้ จึงสามารถแก้ปัญหาได้ทั้ง ๆ ที่มีเสียงรบกวน ส่วนกลุ่มที่ไม่มีปุ่มเครื่องมือ คิดว่า ตนเองไร้ความสามารถ โดยสิ้นเชิงที่จะควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค ดังนั้นความพยายามที่จะแก้ปัญหาก็ค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ จนกระทั่งกลายเป็นการไร้ความพยายามและมีความสิ้นหวังในที่สุด นักจิตวิทยาปัญญานิยมเชื่อว่า ถ้านักเรียนมีความสิ้นหวังในการเรียนรู้ ก็จะมีผลเสียต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียน และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ครูจึงต้องระวังไม่ให้เกิดขึ้น รือในกรณีที่ครูเห็นนักเรียนคนใดที่หัวดี แต่มีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ครูจะต้องหาวิธีช่วยก่อนที่จะสายเกินไป

10. ความคิดพื้นฐานของนักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยมและทฤษฎี Information

processing

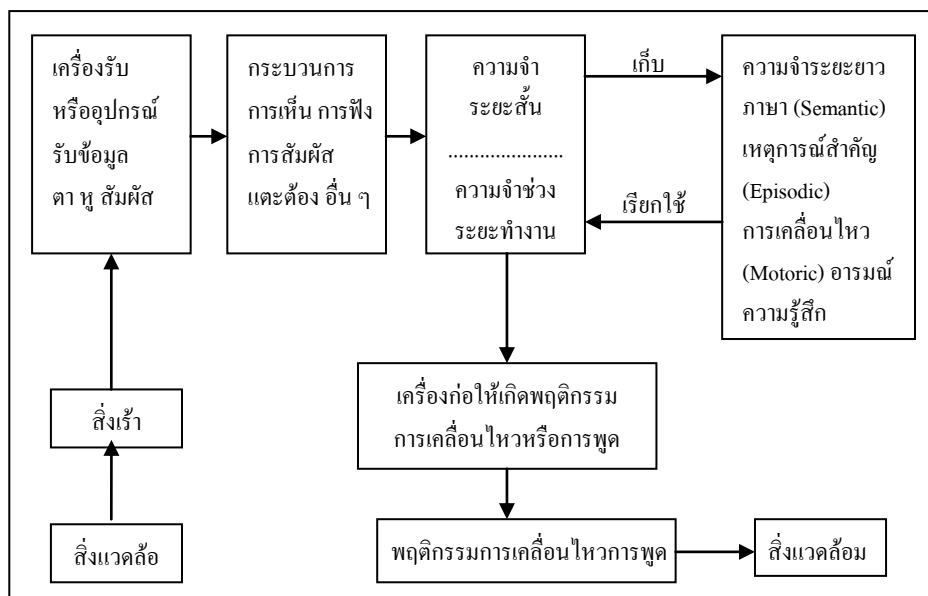
สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2556) กล่าวว่า ความคิดพื้นฐานในการใช้ Information processing ตามทัศนะของนักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยม มีดังต่อไปนี้

1. ในการเรียนรู้สิ่งใดก็ตามผู้เรียนสามารถควบคุมอัตราความเร็วของการเรียนรู้ และขั้นตอนของการเรียนรู้ได้

2. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งหมายความว่า นอกจากผู้เรียนจะเพิ่มจำนวนของสิ่งที่เรียนรู้ ผู้เรียนจะสามารถเรียบเรียงและรวบรวมให้เป็นระเบียบ เพื่อจะเรียกใช้ในเวลาที่ต้องการได้

นักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยมได้เน้นความสำคัญของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภายในของ Cognitive operations และการควบคุม Operations โดยผู้เรียน

ขั้นตอนหลักของการประมวลสารสนเทศของมนุษย์

ภาพที่ 3 ขั้นตอนหลักของการประมวลสารสนเทศของมนุษย์ (Klausmeier, 1985, p. 105)

รูปแบบขั้นตอนหลักของการประมวลสารสนเทศของมนุษย์ ที่จะนำมาอธิบายเป็นรูปแบบซึ่งนักจิตวิทยาชื่อ คลอสไมเออร์ (Klausmeier, 1985, p. 105) ได้ดัดแปลงมาจากรูปแบบของชิฟฟริน และแอตคินสัน ที่ใช้อธิบายเรื่องความจำระยะยาวและระยะสั้น (Shiffrin & Atkinson, 1969; Atkinson & Shiffrin, 1971)

ขั้นตอนการบันทึกผัสสะ ความจำระยะสั้น ความจำระยะยาว ตามแผนผังข้างบนนี้เป็นแต่เพียงใช้อธิบายลำดับขั้นของการประมวลข้อมูลข่าวสารให้เข้าใจเท่านั้น สำหรับการประมวลข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในสมองนั้น ยังไม่มีผู้ใดรู้อย่างแน่นอนว่ามีกระบวนการแบ่งขั้นตอนหรือมีตำแหน่งอย่างเด่นชัดที่ใด นักจิตวิทยาได้อธิบายการบันทึกผัสสะ ความจำระยะสั้น ความจำระยะยาว ดังต่อไปนี้

การบันทึกผัสสะ (Sensory register)

นักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยมอธิบายว่า โดยปกติแม้บุคคลแต่ละบุคคลจะอยู่ในท่ามกลางของสิ่งเร้านานาชนิดอันเป็นสิ่งแวดล้อมปัจจุบันของบุคคลนั้น และสิ่งเร้าเหล่านี้มีกระทบประสาททั้งห้า คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางสัมผัสผิวหนัง และทางปากหรือลิ้น นักเรียนขณะที่อยู่ในห้องเรียนก็มีสิ่งเร้าหลายอย่าง เช่น ครู เสียงครู หนังสือเรียน กระดานดำ แผ่นป้าย พฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนนักเรียน สิ่งเร้าต่าง ๆ เหล่านี้จะผ่านกระบวนการผัสสะ ซึ่งมีหน้าที่

เก็บข้อมูลต่าง ๆ เพียงระยะสั้นมากบางทีไม่ถึง หนึ่งในวินาที Processing (Sperling, 1960, Atkinson & Shiffrin, 1971) ดังนั้นแม้ว่าสิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อม จะผ่านกระบวนการผัสสะทุกอย่าง เฉพาะแต่สิ่งเร้าที่ผู้เรียนใส่ใจที่จะรับรู้เท่านั้น จะคงอยู่นานพอที่จะนำไปบันทึกหรือแปรรูปเก็บไว้ในความจำระยะสั้น และระยะยาวต่อไป จากการวิจัยเรื่องกระบวนการผัสสะ พบว่า คนเราสามารถจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมากที่สุดเพียง 11-12 อย่าง แต่ระยะเวลาที่เก็บสั้นมาก แต่ก็ยาวพอที่จะผ่านไปเก็บในความจำระยะสั้น กระบวนการที่ข้อมูลจะถูกนำไปเก็บไว้ในความจำระยะสั้นมี 2 อย่าง คือ การรู้จัก (Recognition) และความใส่ใจ (Attention)

1. การรู้จัก (Recognition)

ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่มีการบันทึกผัสสะ (Sensory register) เลือกลงมาจากสิ่งแวดล้อมซึ่งบางครั้งเรียกว่า Bottom-up processing และอีกส่วนหนึ่งขึ้นกับสมมติฐานที่รับมาจากข้อมูลในความจำระยะยาว ซึ่งเรียกว่า Top-down Processing ตัวอย่างเช่น ความสามารถที่จะรู้จัก “สุนัข” เมื่อเห็นผู้สังเกต หรือผู้เรียนเห็นสุนัขผู้เรียนก็จะใช้การรู้จักลักษณะต่าง ๆ เช่น มีสี่ขา มีรูปร่างคล้ายสุนัข และนอกจากนี้ จะต้องนำความคิดจากความจำระยะยาวมาใช้ว่าสุนัข โดยมากเป็นสัตว์เลี้ยงและมักอยู่ตามบ้านคน เป็นต้น การรู้จักคำต่าง ๆ ในระหว่างนี้อาจขึ้นกับความสามารถของการสะกดตัวของผู้อ่าน เสียงและความถี่ของคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันและกฎเกณฑ์ของภาษา จะเห็นว่ากระบวนการการรู้จักจะมีประสิทธิภาพ ก็คือ เมื่อผู้เรียนสามารถที่จะใช้แหล่งข้อมูลทุกอย่างที่ตนมีอยู่

2. ความใส่ใจ (Attention)

แม้ว่าคนเราจะอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และมีสิ่งเร้าหลาย ๆ อย่าง กระทบประสาททั้งห้าของเราอยู่เสมอ ฉะนั้นสิ่งที่จะรับเข้าการบันทึกผัสสะก็มักจะเลือกอยู่แล้วคือ ประมาณหนึ่งในสาม ต่อจากนั้นจะคัดเลือกเพียงบางอย่างเข้าไปในความจำระยะสั้น ความใส่ใจช่วยให้คนเราเลือก สิ่งเร้าที่จะเข้าสู่อวัยวะรับสัมผัสหรือความใส่ใจจะช่วยในขั้นความจำระยะสั้น โดยใส่ใจในบางสิ่งบางอย่างโดยเฉพาะในการวิจัยเกี่ยวกับความใส่ใจ พบว่า เราสามารถที่จะฝึกหัดให้ผู้เรียนมีความใส่ใจได้ หรือเพิ่มความใส่ใจได้ ตัวอย่างการทดลองของ สเปล์ค เฮิร์สต์ และไนส์เซอร์ (Spelke, Hirst & Neisser, 1976) ผู้วิจัยได้ฝึกนิสิตมหาวิทยาลัย 2 คน วันละ 1 ชั่วโมง ทุกวันเป็นเวลาหนึ่งทอมเต็ม ๆ โดยให้นิสิตอ่านหนังสือ ในขณะที่เดียวกันผู้ทำการทดลองก็อ่านคำซึ่งนิสิตจะต้องเขียนลงไปในสมุด โดยไม่หยุดอ่าน ตอนแรกปรากฏว่า อัตราความเร็วในการอ่านและความเข้าใจในเนื้อหาตกลง แต่หลังจาก 6 สัปดาห์ ปรากฏว่าอัตราความเร็วของการอ่านและความเข้าใจสิ่งที่อ่านได้เพิ่มขึ้น จึงอ่านได้อย่างปกติ เมื่อถึงปลายทอม นิสิตสามารถจะเขียนคำที่ผู้ทดลองอ่านได้อย่างเร็วและสามารถจะใส่หมุกถูก เช่น สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยง เป็นต้น ไนส์เซอร์

ได้สรุปว่า การกระทำขึ้นอยู่กับทักษะของผู้สังเกตการณ์ฝึกหัดจะช่วยให้ผู้ได้รับการทดลองทำในสิ่งที่คล้ายกับว่าเป็นไปไม่ได้หรืออยากได้

11. ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม

พุทธิปัญญา (Cognition)

คำว่า “พุทธิปัญญา” ทางจิตวิทยาเป็นศัพท์ที่แทนการรู้-คิดทุกชนิด ตั้งแต่ความใส่ใจ (Attending) การรับรู้ (Perception) การระลึกหรือจำได้ (Remembering) การคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning) จินตนาการหรือการวาดภาพในใจ (Imagining) การคาดการณ์ล่วงหน้าหรือการมีแผนการรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น (Anticipating) การตัดสินใจ (Deciding) การแก้ปัญหา (Problem solving) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนี้ พุทธิปัญญายังรวมกระบวนการจินตนาการสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว เช่น การจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ (Classifying) และการตีความหมาย (Interpreting) กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เราคิดในใจเหมือนกับความฝันและจินตนาการต่าง ๆ รวมทั้งเนื้อหาของกระบวนการเหล่านี้ เช่น ความคิดรวบยอด (Concepts) ความจริง (Facts) และความจำ

อิทธิพลที่มีต่อการฟื้นฟูทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม

1. อิทธิพลจากนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์

ในระหว่างที่นักจิตวิทยาอเมริกันกำลังสนใจในจิตวิทยาอเมริกันกำลังสนใจในจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ซึ่งเน้นว่าจิตวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรม ในประเทศเยอรมนีมีนักจิตวิทยากลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า นักจิตวิทยาเกสตัลท์ (Gestalt psychologist, เริ่มในประเทศเยอรมัน ปี ค.ศ. 1912 และเป็นที่ยอมรับในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1920-1930) คำว่า เกสตัลท์ เป็นภาษาเยอรมัน มีความหมายใกล้เคียงกับคำภาษาอังกฤษ “Pattern” หรือ “Configuration” ซึ่งหมายถึงส่วนรวมมากกว่าผลรวมของส่วนย่อย ในการรับรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเราสามารถจะบ่งชี้ส่วนย่อยได้ แต่นักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์เน้นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยหรือรูปร่างรวม ซึ่งจะแตกต่างไปจากส่วนย่อย การเปลี่ยนแปลงของส่วนย่อยส่วนใดส่วนหนึ่งจะมีผลต่อส่วนรวม นักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ประกอบด้วย โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟคา (Koffka) และแวร์ไทมเมอร์ (Wertheimer)

นักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ และพบว่า การรับรู้ของคนส่วนมากจะเป็นอัตวิสัย (Subjective) และมักจะเรียบเรียงให้เห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยและส่วนรวมว่าส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย นอกจากนี้ นักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ได้อธิบายความสัมพันธ์ของส่วนย่อยและส่วนรวมว่า “ส่วนรวมมากกว่าผลรวมของส่วนย่อย”

แวร์ไทมเมอร์ (Wertheimer) เป็นผู้นำในการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธิปัญญา เวิร์ไทมเมอร์ เป็นผู้นำที่สำคัญของกลุ่มเกสตัลท์ ที่ได้สนใจทำการทดลองเกี่ยวกับการรับรู้ การแก้ปัญหา และการคิด เวิร์ไทมเมอร์เป็นอาจารย์ที่สอนเก่ง แต่ไม่ได้เขียนตำราไว้มาก จนกระทั่งอพยพมาอยู่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้เขียนหนังสือหลังจากสงคราม อย่างไรก็ตาม เวิร์ไทมเมอร์สามารถเลือกลูกศิษย์ที่เก่งมาทำงานร่วมกับท่าน ลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอด ความรู้จากการที่ให้ฟังเล็คเชอร์และการมีโอกาสดูอยู่ใกล้ชิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2 ท่าน คือ โคห์เลอร์ (Kohler) และคอฟคา (Koffka) นอกจากนี้ เวิร์ไทมเมอร์เป็นอาจารย์ที่สามารถ กระตุ้นเร้าใจ (Inspire) ให้ลูกศิษย์ไปทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจเป็นอันมาก แต่ผลงานการวิจัยของเวิร์ไทมเมอร์มีพิมพ์ออกนอมน้อยมาก มีบทความเกี่ยวกับ “การคิด” พิมพ์ครั้งแรก ปี ค.ศ. 1912 และอีก 8 ปี ต่อมามีบทความเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) อย่างไรก็ตาม ลูกศิษย์ เช่น โคห์เลอร์ และคอฟคา ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการคิด การแก้ปัญหา (Higher mental processes) ในเวลาเดียวกันกับที่นักจิตวิทยาเขียนตำราเกี่ยวกับจิตวิทยาเกสตัลท์ไว้หลายเล่ม

หลักการที่ 1

หลักการของความใกล้ชิด (The principle of proximity) ซึ่งกล่าวว่าถ้าทุกสิ่งทุกอย่าง เท่ากัน สิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกันจะถูกรับรู้ด้วยกัน ดังตัวอย่างรูปข้างล่างนี้

ภาพที่ 4 หลักการใกล้ชิด

รูป ก. คำถาม ถ้ามองรูป ก. ผู้สังเกตเห็นอะไรเอ่ย
คำตอบที่ถูก เห็นเส้นขนาน 6 คู่ ตามแนวตั้งแทนเส้นเดียว 12 เส้น ซึ่งเป็นการพิสูจน์ The principle of proximity ของเวิร์ไทมเมอร์ โดยตาจะมองเห็น เส้นตรงที่อยู่ใกล้ชิดกันจะถูกรับรู้พร้อมกัน

หลักการที่ 2

หลักการของความคล้ายคลึงหรือเหมือนกัน (The principle of similarity) ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเท่ากัน สิ่งที่มีเหมือนกันจะจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน ดังตัวอย่างรูป ข.

รูป ข. คำถาม จากรูปผู้อ่านเห็นอะไรเอ่ย
คำตอบที่ถูกต้อง เห็นจุดกลมทึบตามแนวตั้งเด่นและเห็นจุดความโปร่ง แนวตั้งเด่นตามแนวนอนมีจุดความทึบและโปร่งสลับกัน เราจะไม่เห็นเด่นในครั้งแรกที่มองต้องตั้งใจจึงจะเห็น

12. การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Observational learning หรือ modeling)

บันดูรา (Bandura) มีความเห็นว่าทั้งสิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน บันดูรากล่าวว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราอยู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ หรืออาจจะเป็นรูปภาพการ์ตูน หนังสือก็ได้ นอกจากนี้ คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้ การเรียนรู้โดยการสังเกตไม่ใช่การลอกแบบจากสิ่งที่สังเกต โดยผู้เรียนไม่คิด คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญ เช่น ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถที่จะรับรู้สิ่งเร้า และสามารถสร้างรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังเกตเก็บไว้ในความจำระยะยาวและสามารถเรียกใช้ในขณะที่ยังต้องการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ

บันดูราได้เริ่มทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ได้ทำการวิจัยเป็นโครงการระยะยาว และได้ทำการพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ทีละอย่างโดยใช้กลุ่มทดลองและควบคุมอย่างละเอียด และเป็นขั้นตอนต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการวิจัยที่บันดูราและผู้ร่วมงานเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยการสังเกตผลการวิจัยที่ได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยาเป็นอันมากและมีผู้นำไปทำงานวิจัย โดยใช้สถานการณ์แตกต่างกันไป ผลที่ได้รับสนับสนุนข้อสรุปของศาสตราจารย์บันดูรา เกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยการสังเกต การทดลองอันแรก โดย บันดูรา, รอส และรอส (Bandura, Ross & Ross, 1961) เป็นการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว โดยการสังเกต บันดูรา และผู้ร่วมงานได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้เห็นตัวอย่างจากตัวแบบที่มีชีวิต แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กกลุ่มที่สองมีตัวแบบที่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และเด็กกลุ่มที่สามไม่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมให้ดูเป็นตัวอย่าง ในกลุ่มมีตัวแบบแสดงพฤติกรรม

กาวร้าว การทดลองเริ่มด้วยเด็กและตัวแบบเล่นตุ๊กตา (Tinker toys) สักครู่หนึ่งประมาณ 1-10 นาที ตัวแบบลุกขึ้นต่อย ตะ ทวบตุ๊กตา ที่ทำด้วยยางแล้วเป่าลม ฉะนั้นตุ๊กตาจึงทนการตะต่อยหรือ แม้ว่าจะนั่งทับหรือยื่นก็ไม่แตก สำหรับเด็กกลุ่มที่สอง เด็กเล่นตุ๊กตาใกล้ ๆ กับตัวแบบ แต่ตัวแบบ ไม่แสดงพฤติกรรมกาวร้าวให้ดูเป็นตัวอย่าง เด็กกลุ่มที่สาม เล่นตุ๊กตาโดยไม่มีตัวแบบ หลังจาก เด็กเล่นตุ๊กตาแล้วแม่ผู้ทดลองพาเด็กไปดูห้องที่มีตุ๊กตาที่น่าเล่นมากกว่า แต่บอกว่าห้ามจับตุ๊กตา เพื่อจะให้เด็กรู้สึกคับข้องใจ เสร็จแล้วนำเด็กไปอีกห้องหนึ่งที่ละคน ซึ่งมีตุ๊กตาหลายชนิดวางอยู่ และมีตุ๊กตayangที่เหมือนกับตุ๊กตาที่ตัวแบบตะต่อยและทวบรวมอยู่ด้วย ผลการทดลองพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมกาวร้าวจะแสดงพฤติกรรมกาวร้าว ตะต่อยทวบ รวมทั้งนั่ง ทับตุ๊กตาเหมือนกับที่สังเกตจากตัวแบบแสดงและค่าเฉลี่ย (Mean) ของพฤติกรรมกาวร้าวที่แสดง โดยเด็กกลุ่มนี้ทั้งหมดสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกาวร้าวของเด็กกลุ่มที่สองและกลุ่มที่สาม

การทดลองที่สองก็เป็นการทดลองของบันดูรา และคณะ วิธีการทดลองเหมือนกับ การทดลองที่หนึ่งแต่ใช้ภาพยนตร์แทนของจริง โดยกลุ่มหนึ่งดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบแสดง พฤติกรรมกาวร้าว อีกกลุ่มหนึ่งดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมกาวร้าว ผลของการทดลอง ที่ได้เหมือนกับการทดลองที่หนึ่ง คือ เด็กที่ดูภาพยนตร์ที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมกาวร้าว จะแสดงพฤติกรรมกาวร้าวมากกว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่ดูภาพยนตร์ที่ดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบ ไม่แสดงพฤติกรรมที่กาวร้าว

บันดูรา และเมนลอฟ (Bandura & Menlove, 1968) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งมีความกลัว สัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข จนกระทั่งพยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยง บันดูราและ เมนลอฟได้ให้เด็กกลุ่มหนึ่งที่มีความกลัวสุนัขได้สังเกตตัวแบบที่ไม่กลัวสุนัข และสามารถจะเล่น กับสุนัขได้อย่างสนุก โดยเริ่มจากการค่อย ๆ ให้ตัวแบบเล่น ตะ และพูดคุยกับสุนัขที่อยู่ในกรง จนกระทั่งในที่สุด ตัวแบบเข้าไปอยู่ในกรงกับสุนัข ผลของการทดลองปรากฏว่าหลังจากสังเกต ตัวแบบที่ไม่กลัวสุนัข เด็กจะกล้าที่จะเล่นกับสุนัขโดยไม่กลัว หรือพฤติกรรมของเด็กที่กล้าที่จะ เล่นกับสุนัขเพิ่มขึ้นและพฤติกรรมที่แสดงว่ากลัวสุนัขจะลดน้อยไป

การทดลองของบันดูราที่เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบมีผู้นำไปทำซ้ำ ปรากฏผลการทดลองเหมือนกับบันดูราได้รับ นอกจากนี้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ใช้แบบ การเรียนรู้โดยวิธีการสังเกตในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ

13. หลักการสอนและวิธีสอนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

หรือการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling)

นักจิตวิทยาการศึกษาผู้สนใจทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกตของศาสตราจารย์บันดูรา (Bandura) ได้นำไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในห้องเรียน ปรากฏว่าเป็นวิธีสอนที่มี ประสิทธิภาพวิธีหนึ่งถ้าจะเปรียบกับวิธีสอนแบบเก่าที่ครูใช้ในโรงเรียน อาจจะเปรียบได้กับ

วิธีสอนแบบเก่าของครูที่วิเคราะห์การแบ่งการสอนเป็นขั้น ๆ มีการอธิบายให้นักเรียนฟังอย่างแจ่มแจ้ง พร้อมกับให้ตัวอย่างหลาย ๆ อย่าง

นักจิตวิทยาที่ได้ทำการศึกษาคำใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ในห้องเรียน (Zimmerman & Rosenthal, 1974; Swanson, Henderson & Williams, 1979) ได้สรุปหลักการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. ครูควรแบ่งหน่วยเรียนออกเป็นขั้น ๆ เพื่อจะให้นักเรียนเลียนแบบหรือปฏิบัติตามได้ นอกจากนั้นจะบอกให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของบทเรียน หรือหน่วยเรียนมีอะไรบ้าง และครูจะตั้งความหวังว่านักเรียนจะต้องเรียนรู้อะไรบ้าง

2. ครูจะต้องยึดมั่นในหลักการเรียนรู้โดยการเลียนแบบว่ามี 2 ขั้น คือ

2.1 ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความตั้งใจหรือใส่ใจ (Attention) รับรู้สิ่งที่สังเกตและประมวลผลเข้ารหัส (Coding) และมีความจดจำ (Retention)

2.2 ขั้นการกระทำหรือปฏิบัติ (Performance) ซึ่งผู้เรียนจะต้องเป็นผู้แสดง

ซึ่งการเรียนแบบนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะทางด้านร่างกายของนักเรียนและความแม่นยำในขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ ฉะนั้นก่อนที่ครูจะสอน จะต้องบอกนักเรียนว่าให้มีความใส่ใจหรือตั้งใจและพยายามที่จะสังเกตทุกขั้นตอนของการสอนของครู เพื่อช่วยนักเรียนเลียนแบบได้ถูกต้อง

3. ขั้นสอนหรือขั้นแสดงของครู (Demonstration) มีหลักดังนี้

3.1 ใช้ตัวอย่างสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนรู้หลาย ๆ ตัวอย่าง

3.2 ใช้ตัวอย่างที่แตกต่างกันแก่นักเรียนแต่ละตัวอย่าง เพื่อเสริมให้นักเรียนเรียนรู้กับว่า ครูคิดออกมาดัง ๆ โดยพูดไปด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าต้องการให้นักเรียนเขียนคำต่าง ๆ ที่มีตัว “ส” ครูอาจจะให้ตัวอย่างโดยเขียนคำที่มีตัว “ส” บนกระดานพร้อมกับออกเสียงพูดดัง ๆ เช่น พูดคำแรก คือ คำว่า “เสือ” พร้อมกับชี้ที่เสือที่ครูใส่ แล้วเขียนคำว่า “เสือ” ลงบนกระดาน ต่อไปมีคำว่า “สอน” “สอบ” “สาม” “สี่” ฯลฯ ซึ่งครูใช้วิธีแสดงตัวอย่างและพูดไปด้วย

4. หลังจากครูแสดงตัวอย่างแล้ว ครูควรจะให้ให้นักเรียนปฏิบัติหรือทำด้วยตนเองทันที เป็นต้นว่าให้นักเรียนแต่ละคนเขียนคำที่เขียนด้วยตัว “ส” 3 คำ เป็นต้น การให้นักเรียนลองทำทันทีที่มีความจำเป็นมาก เพราะ

4.1 ทำให้นักเรียนมีความใส่ใจหรือสนใจในบทเรียนมากขึ้น

4.2 ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ทั้งครูและนักเรียนทราบว่านักเรียนเข้าใจหรือไม่ ถ้านักเรียนส่วนมากทำไม่ได้ ครูอาจจะต้องแสดงตัวอย่างใหม่ เพื่อช่วยนักเรียนทำได้สำเร็จ

4.3 ถ้านักเรียนทำถูกและทราบคำตอบจากครูว่าถูก ก็จะเป็นแรงเสริมทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจที่เรียนต่อไป

5. ตัวแบบที่ใช้ไม่ควรจะจำกัดเฉพาะแต่ครูแต่ผู้เดียว ควรจะใช้นักเรียนที่ทำได้เป็นตัวแบบแสดงให้แก่เด็กที่ยังทำไม่ได้ หรืออาจจะใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีอยู่ในหนังสือ ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ก็ได้

ธอร์นเบอร์ก (Thornburg, 1979) ได้ทำการทดลองใช้วิธีการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ในการสอนให้ชาวซิ่ง และสนใจในวิชาดนตรี โดยการใช้ตัวแบบหลายชนิด ในชั้นแรกครูที่สอนดนตรีเป็นผู้แสดงตัวแบบเล่นเพลงโดยใช้เครื่องดนตรีต่าง ๆ กัน เช่น เปียโน ไวโอลิน ขลุ่ย เป็นต้น ขณะเดียวกันบอกให้นักเรียนที่เก่งดนตรีของโรงเรียนมาแสดงการเล่นดนตรีให้นักเรียนฟัง และขั้นสุดท้ายพานักเรียนไปฟังคอนเสิร์ตที่หอประชุม จากการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปรากฏว่านักเรียนทุกคนทำได้ดีมาก และอีก 5 ปี ต่อมา นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนวิชาดนตรีโดยใช้วิธีดังกล่าวได้ลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา ซึ่งแสดงว่าการสอนดนตรีที่ธอร์นเบอร์กใช้มีประสิทธิภาพสูง นักเรียนมีความเข้าใจและซาบซึ้งในวิชาดนตรีและเห็นประโยชน์ของวิชาดนตรี

การใช้หลักการสอนและวิธีการสอนโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ โดยการสังเกตจะใช้ได้สำหรับทุกวิชา และทุกพิสัยของการศึกษา คือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย การเรียนรู้เจตพิสัยส่วนมากจะเป็นผลพลอยได้จากการสังเกตพฤติกรรมของครูและทำตามอย่าง ฉะนั้นครูจึงจะต้องระวังตัว ว่าตนเองเป็นตัวแบบในด้านจริยธรรมและค่านิยมต่าง ๆ แม้ว่าจะไม่ได้ตั้งใจให้นักเรียนเลียนแบบก็ตาม

14. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล (Ausubel)

ออสซูเบล (Ausubel, 1963) เป็นนักจิตวิทยาแนวปัญญานิยมที่แตกต่างไปจากพ็อบเพอร์ และบรูเนออร์ เพราะออสซูเบลไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างทฤษฎีที่อธิบายการเรียนรู้ได้ทุกชนิด ทฤษฎีของออสซูเบลเป็นทฤษฎีที่หาหลักการอธิบายการเรียนรู้ที่เรียกว่า Meaningful verbal learning เท่านั้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความรู้ที่ปรากฏในหนังสือที่โรงเรียนใช้กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนในโครงสร้างสติปัญญา (Cognitive structure) หรือการสอนโดยวิธีให้ข้อมูลข่าวสาร ด้วยถ้อยคำ ทฤษฎีของออสซูเบล เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและมีความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รวม หรือเชื่อมโยง (Subsumme) สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive structure) กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนแล้ว ทฤษฎีของออสซูเบลบางครั้งเรียกว่า “Subsumption theory”

ออซุเบล บ่งว่า ผู้เรียนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารด้วยการรับหรือด้วยการค้นพบและวิธีที่เรียน อาจจะเป็นการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจอย่างมีความหมายหรือเป็นการเรียนรู้โดยการท่องจำโดยไม่คิด ออซุเบล จึงแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย (Meaningful reception learning)
2. การเรียนรู้โดยการรับแบบท่องจำโดยไม่คิดหรือแบบนกแก้วนกขุนทอง (Rote reception learning)
3. การเรียนรู้โดยการค้นพบอย่างมีความหมาย (Meaningful discovery learning)
4. การเรียนรู้โดยการค้นพบแบบท่องจำโดยไม่คิด หรือแบบนกแก้วนกขุนทอง (Rote discovery learning)

ออซุเบลสนใจที่จะหาทฤษฎีและวิธีการสอนการเรียนรู้ที่มีความหมาย ไม่ว่าจะเป็นการรับหรือค้นพบ เพราะออซุเบลคิดว่าการเรียนรู้ในโรงเรียนส่วนมากเป็นการท่องจำโดยไม่คิด จะขออธิบายเพียงการเรียนรู้ที่มีความหมายทั้งโดยการรับและค้นพบในหนังสือ “The psychology of meaningful verbal learning” ของออซุเบล

ออซุเบล ได้บ่งถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของท่าน ว่าต้องการที่จะสร้างทฤษฎีที่สามารถอธิบายว่ามนุษย์เรียนรู้และยังจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างไร

ออซุเบล ได้อธิบายสิ่งที่เรียนรู้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ได้รับมาจากการที่ผู้สอนอธิบายสิ่งที่ต้องการจะให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนฟัง ซึ่งส่วนมากจะมาจากการเรียนวิชาต่าง ๆ จากโรงเรียน

การเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย (Meaningful reception learning)

ออซุเบลให้ความหมายว่า เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่ผู้สอน อธิบายสิ่งที่ต้องเรียนรู้ให้ฟังและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และสามารถนำมาใช้ในอนาคต ออซุเบลได้บ่งว่าทฤษฎีของท่านมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธิปัญญาเท่านั้น (Cognitive learning) ไม่รวมการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนใจแบบคลาสสิก การเรียนรู้ทักษะทางมอเตอร์ (Motor skills learning) และการเรียนรู้โดยการค้นพบ

ตัวแปรที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ โดยการรับอย่างมีความหมาย

ออซุเบลได้บ่งว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายขึ้นอยู่กับตัวแปร 3 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. สิ่ง (Materials) ที่จะต้องเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งหมายความว่าต้องเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้และเก็บไว้ในโครงสร้างพุทธิปัญญา (Cognitive structure)
2. ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์และมีความคิดที่จะเชื่อมโยงหรือจัดกลุ่มสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้สัมพันธ์กับความรู้หรือสิ่งที่เรียนรู้เก่า

3. ความตั้งใจของผู้เรียนและการที่ผู้เรียนมีความรู้-คิดที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างพุทธิปัญญา (Cognitive structure) ที่อยู่ในความทรงจำแล้ว นอกจากตัวแปร 3 อย่างดังกล่าว ออซูเบลกล่าวว่า การสอน Meaningful verbal learning จะต้องคำนึงถึงวัยของนักเรียนด้วย เพราะถ้าหากนักเรียนไม่พร้อมที่จะรับหรือรับโดยไม่เข้าใจ ก็อาจจะต้องใช้การท่องจำแบบนกแก้วนกขุนทอง

15. หลักการสอนความคิดรวบยอดของคลอสไมเออร์และเฟรเยอร์

คลอสไมเออร์ (Klausmeier) และเฟรเยอร์ (Freyer) แบ่งการสอนความคิดรวบยอดออกเป็น 3 รูปแบบ (Models) คือ

1. การสอนขั้นรูปธรรมและขั้นเหมือน
2. การสอนความคิดรวบยอดประเภทการจัดกลุ่มขั้นต้น
3. การสอนความคิดรวบยอดขั้นที่มีวุฒิภาวะและขั้นสูงหลักการสอนความคิดรวบยอดขั้นรูปธรรมและขั้นเหมือน (Concrete/ identity level processes)

1. แสดงตัวอย่างซึ่งอาจจะเป็นของจริงหรือรูปภาพ พร้อมกับมีของที่เหมือนกับตัวอย่าง
2. วัสดุหลาย ๆ อย่าง ตัวอย่างเช่น การสอนความคิดรวบยอด “สี่เหลี่ยมจัตุรัส” ครูควรจะให้ตัวอย่าง

สี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ต่างขนาดและต่างสี และขณะเดียวกันมีของที่ไม่ใช่ตัวอย่าง เช่น สามเหลี่ยมหรือวงกลมให้ดูด้วย เพื่อผู้เรียนจะได้เห็นความแตกต่าง

2. ในขณะที่แสดงตัวอย่างให้ผู้เรียนดู ครูจะต้องบอกชื่อความคิดรวบยอดพร้อม ๆ กับตัวอย่าง เช่น ถ้าให้ตัวอย่างรูป “สี่เหลี่ยมจัตุรัส” ครูควรจะบอกว่า “นี่คือสี่เหลี่ยมจัตุรัส” ต่อจากนั้นชี้รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสพร้อมกับถามนักเรียนว่า “นี่คือรูปอะไร” หรือ “เราเรียกรูปนี้ว่าอะไร”

3. ครูจะต้องบอกข้อมูลย้อนกลับให้นักเรียนทันทีที่คำตอบของนักเรียนถูกหรือผิด โดยบอกว่า “ถูกแล้วเราเรียกรูปนี้ว่าสี่เหลี่ยมจัตุรัส” ถ้านักเรียนตอบผิดก็ต้องบอกให้ทราบการบอกนักเรียนให้ทราบทันทีที่คำตอบของนักเรียนถูกหรือผิดจะช่วยให้นักเรียนจำสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น

4. ครูควรแสดงรูปภาพ “สี่เหลี่ยมจัตุรัส” ที่มีขนาดต่างไป หรือสีต่างไปให้นักเรียนดูและถามให้นักเรียนบอกว่า คืออะไร

5. ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องสอนนักเรียนซ้ำตั้งแต่ขั้นหนึ่งถึงขั้นสี่ก็ควรจะทำเพื่อความแน่ใจว่านักเรียนได้เรียนรู้ความคิดรวบยอดที่ครูตั้งใจจะสอน

จากแนวคิดที่กล่าวมาผู้วิจัยสามารถสรุปวิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1)การสร้างความกระจำ 2) กฎเกณฑ์การตัดสินใจที่ถูกฝึกด้วยเหตุผลในระดับสูง หรืออย่างน้อยให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์ของสังคม 3) การควบคุมพฤติกรรมโดยเงื่อนไข

การเสริมแรงและการลงโทษ และ 4) การปรับพฤติกรรมบนพื้นฐานของความเข้าใจ การสังเกตเกี่ยวกับกับกฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความถูกต้อง โดยให้ผู้เรียนเชื่อว่า พฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกระทบอะไร และผลกระทบนั้นนำไปสู่การพิจารณาเพียงไร ซึ่งหลักการ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการปลูกฝังความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซึ่งไม่มีวิธีการใดที่ดีที่สุด เพียงแต่ยึดวิธีการใดเป็นหลัก ส่วนวิธีอื่น ๆ ใช้สำหรับเป็นองค์ประกอบ ดังนั้น จะเลือกใช้วิธีการใดครู ผู้ปกครอง และชุมชนต้องทำความเข้าใจแต่ละวิธีเพื่อให้เหมาะสมกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ตั้งไว้นั้นเอง

จากทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 10 ปี ซึ่งตรงกับพัฒนาการของทฤษฎีในชั้นต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปหลักการพัฒนาการของทฤษฎีในช่วงวัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ทฤษฎี-ระดับชั้นพัฒนาการ	หลักการของทฤษฎี
ลักษณะเด็กวัยประถมศึกษา (อายุ 6-12 ปี) (Tanner, 1970)	เด็กวัยนี้จะมีมโนธรรม รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก โดยใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ เด็กวัยนี้จะไม่อยู่เฉย มีความคล่องที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ ต้องการมีสมรรถภาพที่จะทำอะไรได้สำเร็จ
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี	ประเวศ วะสี (2537, หน้า 26-29) เสนอว่า การศึกษาที่ดีควรจะสร้างคนให้ฉลาด เป็นคนดีและมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นที่การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีเรียนและสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และได้เสนอวิธีการเรียนรู้ ดังนี้ 1. การศึกษาจากการสัมผัสความจริง 2. การศึกษาจากการคิด และสิ่งอื่นอย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิดจริยธรรมขึ้นในตนเอง 3. การศึกษาจากการเจริญสติ
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช	ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541, หน้า 3-8) กล่าวว่า มี 3 ระดับ คือ การรู้จัก-การรู้จัก-การรู้แจ้ง-การรู้จัก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ทฤษฎี-ระดับขั้นพัฒนาการ	หลักการของทฤษฎี
ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้ การคิดของเพียเจต์ ขั้นจริยธรรมเชิงอัตนัย (ขั้น ป.5, 10-11 ปี)	สติปัญญาหรือความสามารถในการรู้คิดเป็นพื้นฐานของ การมีคุณธรรมจริยธรรม ขั้นที่เด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผล เข้าใจว่า กฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นเพียงข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันระหว่าง คนในสังคม
ทฤษฎีพัฒนาการเซวาน์ปัญญา ของวิกทอร์สกี (Vygotsky, 1934)	การเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่เด็ก ได้รับการอบรมเลี้ยงดู เพราะตั้งแต่แรกเกิด มนุษย์จะได้รับ อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์ คือ “วัฒนธรรม”
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโคลเบอร์ก (ซัตติยา วรรณสุด และคณะ, 2547)	โคลเบอร์ก เชื่อว่า การบรรลุนิติภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคล นั้นจะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ อย่างเด่นชัด เด็กอายุ 7-12 ปี เด็กสามารถคิดตามหลักเหตุผลได้ แต่จำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรม
การปลูกฝังจริยธรรม ด้วยการปรับพฤติกรรม (Skinner, 1953)	แนวความคิดพื้นฐาน วิธีการของ BM ตั้งอยู่บนรากฐานของ ความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการ เสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ
การปลูกฝังจริยธรรม ด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, 1977)	จริยธรรมเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับ การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม (Bandura, 1977) กฎเกณฑ์เหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ แนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจาก ประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกต พฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและอีกส่วนหนึ่ง เกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น วิธีปลูกฝังจริยธรรม คือ การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งได้แก่ตัวอย่างและคำบอกให้ผู้เรียนเกิด ความเชื่อว่าพฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกระทบอะไร และผลกระทบ นั้นน่าปรารถนาเพียงไร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ทฤษฎี-ระดับขั้นพัฒนาการ	หลักการของทฤษฎี
ความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ (Learned helplessness) (Sligman, 1975)	นักจิตวิทยาปัญหานิยมเชื่อว่า ถ้านักเรียนมีความสิ้นหวังในการเรียนรู้ ก็จะมีผลเสียหายต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ครูจึงจะต้องระวังไม่ให้เกิดขึ้น
ความคิดพื้นฐานของนักจิตวิทยาพุทธิปัญญานิยม และทฤษฎี Information processing (Klauameier, 1985, p. 105)	กระบวนการที่ข้อมูลจะถูกนำเข้าไปเก็บไว้ในความจำระยะสั้น มี 2 อย่าง คือ การรู้จัก (Recognition) และความใส่ใจ (Attention)
ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญา นิยมแวร์ไทมเมอร์ (Wertheimer)	หลักการของความใกล้ชิด (The principle of proximity) ซึ่งกล่าวว่าถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเท่ากัน สิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกันจะถูกรับรู้ด้วยกัน
การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือ การเลียนแบบ (Observational learning หรือ Modeling) (Bandura et al., 1961)	บันดูราได้เริ่มทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ ผลที่ได้รับสนับสนุนข้อสรุปของศาสตราจารย์บันดูรา เกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยการสังเกต การทดลองอันแรกโดยบันดูรา รอส และรอส เป็นการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวโดยการสังเกต บันดูรและผู้ร่วมงานได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้เห็นตัวอย่างจากตัวแบบที่มีชีวิต แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กกลุ่มที่สองมีตัวแบบที่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และเด็กกลุ่มที่สามไม่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมให้ดูเป็นตัวอย่างผลการทดลอง พบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เตะต่อยทุบ รวมทั้งนั่งทับตุ๊กตาเหมือนกับที่สังเกตจากตัวแบบแสดง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ทฤษฎี-ระดับขั้นพัฒนาการ	หลักการของทฤษฎี
หลักการสอนและวิธีสอน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา หรือการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling)	ได้ทำการทดลองใช้วิธีการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ในการสอนให้ซาบซึ้ง และสนใจในวิชาดนตรี โดยการใช้ตัวแบบหลายชนิดในชั้นแรกครูที่สอนดนตรีเป็นผู้แสดงตัวแบบ เล่นเพลงโดยใช้เครื่องดนตรีต่าง ๆ กัน เช่น เปียโน ไวโอลิน ขลุ่ย เป็นต้น ขณะเดียวกันบอกให้นักเรียนที่เก่งดนตรีของโรงเรียนมาแสดงการเล่นดนตรีให้นักเรียนฟัง และขั้นสุดท้ายพานักเรียนไปฟังคอนเสิร์ตที่หอประชุม จากการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปรากฏว่า นักเรียนทุกคนทำได้ดีมาก และอีก 5 ปี ต่อมา นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนวิชาดนตรีโดยใช้วิธีดังกล่าวได้ลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา
ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสเชเบล (Ausubel)	ทฤษฎีของออสเชเบลเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและมีความหมาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รวมหรือเชื่อมโยง (Subsumme) สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive structure) กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนแล้ว
หลักการสอนความคิดรวบยอดของคลอสไมเออร์ และเฟรเยอร์ (Klausmeier) และเฟรเยอร์ (Frayer)	แบ่งการสอนความคิดรวบยอดออกเป็น 3 รูปแบบ (Models) คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. การสอนขั้นรูปธรรมและขั้นเหมือน 2. การสอนความคิดรวบยอดประเภทการจัดกลุ่มขั้นต้น 3. การสอนความคิดรวบยอดขั้นที่มีวุฒิภาวะและขั้นสูง หลักการสอนความคิดรวบยอดขั้นรูปธรรมและขั้นเหมือน (Concrete/ identity level processes) การสอนขั้นนี้ต้องแสดงตัวอย่างซึ่งอาจจะเป็นของจริงหรือรูปภาพ

จากทฤษฎีดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สิ่งที่เป็นตัวกำหนดให้เด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (10 ปี) มีคุณธรรมจริยธรรมมากหรือน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ การรู้จัก-รู้จัก-รู้แจ้ง-รู้จริง มาตรฐานจริยธรรมของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ กฎเกณฑ์ของสังคม วัฒนธรรม การอบรมเลี้ยงดู เงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรู้จัก ความสำเร็จ หลักการของความใกล้ชิด การสังเกตหรือการเลียนแบบ การเรียนรู้อย่างมีความหมาย การสอน รวบรวมและวุฒิภาวะขั้นสูง การให้เรียนรู้ความจริงและตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นสถานศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างกฎเกณฑ์และให้การยกย่องชมเชยกับผู้ที่กระทำความดี รวมทั้งการแสดงตัวอย่างของจริง ให้เห็นผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิธีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเด็กในวัยนี้เป็นช่วงที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยรุ่น ต้องการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ของสาเหตุและผลของคุณธรรม จริยธรรม มีความเหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาพฤติกรรม และต้องการผู้ชี้แนะแนวทางซึ่งตรงกับหลักการของทฤษฎีที่กล่าวมานี้ ซึ่งโรงเรียน บ้าน ชุมชน นับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนา คุณลักษณะนิสัยด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีสติปัญญาจะสามารถคิดไตร่ตรอง ได้ว่า การประพฤติดีมีผลอย่างไร จะไม่หลงผิดงมงายได้ง่าย หากผู้เรียนขาดการชี้นำจะเป็นเหตุให้ หลงผิดไปสู่การประพฤติที่ไม่ดีได้

วิธีการสอนโดยการศึกษาจากต้นแบบของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice)

ความหมายและวิธีการของการปฏิบัติเป็นเลิศ

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice)

ในอดีตมีนักวิชาการจำนวนมากได้พยายามศึกษาหาคำตอบว่า ทำอย่างไรให้องค์กร มีความเป็นเลิศหรือมีประสิทธิภาพมากที่สุด จนกระทั่งมีการพูดถึงการปฏิบัติที่เป็นเลิศว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุด เป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นมาจากแนวทางการปฏิบัติเดิม สามารถแก้ปัญหาที่เคยประสบมาให้เกิดผลสำเร็จและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในสถานการณ์เดียวกันได้

Best practice คือ อะไร

Best practice คือ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้น เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง (บุรชัย ศิริมหาสาร, 2548)

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ คือ แนวทางปฏิบัติที่ดีกว่าหรือดีที่สุด เป็นองค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากแนวทางการปฏิบัติเดิม สามารถแก้ปัญหาที่เคยประสบมาให้เกิดผลสำเร็จและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในสถานการณ์เดียวกันได้นั่นเอง (ภัทรนันท์ เพ็ชรแก้ว, 2552)

การปฏิบัติที่เป็นเลิศสำหรับองค์กรหนึ่ง ๆ อาจจะไม่เหมาะสมกับองค์กรอื่นก็ได้แม้ว่าจะอยู่ในสาขาเดียวกันก็ตาม การปฏิบัติที่เป็นเลิศ คือ การปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นกว่าแนวทางการปฏิบัติเดิมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ คือ การบริการลูกค้า ความยืดหยุ่น ระยะเวลาอันเหมาะสม นวัตกรรม ต้นทุนและความสามารถทางการแข่งขัน (Parmenter, 1996)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า Best practice คือ วิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรมุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างเห็นได้ชัด มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผลการดำเนินงานเป็นเลิศ ได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือองค์กรที่เชื่อถือ ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและผู้ส่งมอบเป็นจำนวนมาก สามารถทำซ้ำได้ แสดงผลลัพธ์เชิงปริมาณที่เป็นที่ยอมรับหรือวัดผลได้ คำว่าดีที่สุด (Best) ของคำว่า Best practice เป็นคำที่ให้ความหมายในเชิงเทียบเคียง คือ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป้าหมายเป็นหลัก คำว่าดีที่สุดไม่ได้หมายถึงว่าดีที่สุดจริง ๆ ขององค์กรทั้งหมด แต่อาจจะเฉพาะสำหรับองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น เพราะแต่ละองค์กรมีวัฒนธรรม วิสัยทัศน์ สภาพธุรกิจและปัจจัยภายในขององค์กรที่แตกต่างกันไป ดังนั้น Best practice จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องเดียว หรือกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ดีที่สุดของแต่ละองค์กรมองหา (อรรถัย มูลคำ, 2554)

การทำให้เกิด Best practice สามารถทำให้เกิดขึ้นได้หลายช่องทาง เช่น เกิดจากบุคคลอันมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ เป้าหมายของหน่วยงานที่คาดหวังความสำเร็จ ผู้ปฏิบัติงานเรียนรู้จากการปฏิบัติ ริเริ่มสร้างสรรค์ แก้ปัญหาการทำงาน เสนอแนะวิธีการทำงาน อาจเกิดแนวคิดการรับรู้จากข้อเสนอแนะของผู้บริหาร วิทยากร เพื่อนร่วมงาน หน่วยงานอื่นและผู้รับบริการ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิธีการใหม่หรือวิธีการที่ดีกว่า บางทีอาจเกิดจากปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ความกดดันของผู้รับบริการ การแข่งขัน การขับเคลื่อนนโยบายขององค์กร ภาวะข้อจำกัดของทรัพยากร ภาวะวิกฤตทำให้มีการแสวงหาแนวทางกระบวนการ วิธีการที่ดีกว่าเพื่อให้ได้ผลสำเร็จสูงสุด บางทีอาจเกิดจากแรงขับเคลื่อนการพัฒนาค้นหาวิธีการใหม่ สร้างความพึงพอใจของผู้รับบริการ เสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กร หน่วยงานสามารถจะดำเนินการได้หลายกระบวนการ เช่น ตามแนวทางวงจรมิง (Deming circle) ซึ่งประกอบด้วย P: การวางแผน D: การปฏิบัติ C: การตรวจสอบประเมินผล A: การปรับปรุงพัฒนา กำหนดกิจกรรมใหม่ (อรรถัย มูลคำ, 2554)

Best practice มีความสำคัญอย่างไร

จากหลักการที่ว่า “ถ้าได้นำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้นก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ดังนั้น เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของ

การจัดการความรู้ในองค์กร คือ เพื่อให้คนในองค์กรมี Best practice ในการทำงาน ที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ดังคำกล่าวของ Peter senge ที่ว่า ความรู้ คือ ความสามารถในการทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity for effective actions) (บุรชัย ศิริมหาสาร, 2548)

จุดเริ่มต้น

Best practice เริ่มต้นจากวงการแพทย์ เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่ดี ไม่ว่าจะนำไปปฏิบัติที่ไหน อย่างไร ซึ่งผลงานที่ปฏิบัติได้นำไปสู่ผลสำเร็จ หน่วยงานจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานที่ดีกับหน่วยงานย่อย และมีการแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ผลสุดท้าย คือ การนำ Best practice นั้น ไปใช้จนเป็นมาตรฐาน ตัวอย่าง โปรแกรมที่ได้รางวัล คือ โปรแกรมการเชิญชวนผู้ดูแลผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งต่อมลูกหมาก ของกลุ่มแพทย์เฮนรีฟอร์ด โดยให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองได้ที่บ้านร่วมกับการรักษาที่ศูนย์การรักษา โดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะการวิจัย ผลของโปรแกรม พบว่า 90% ของผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยส่วนใหญ่เป็นมะเร็งในระยะแรกเท่านั้น ผู้ป่วยมีความพึงพอใจในการดูแลรักษาจากโปรแกรมดังกล่าวที่เป็น Best practice (อรทัย มูลคำ, 2554)

คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ Best practice

Good practice เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง ใช้ในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังไม่มีความชัดเจน หรือแสดงความถูกต้องอย่างชัดเจน จะต้องใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์มายืนยันผลงาน และมีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ Good practice คือ

- เป็นข้อเสนอแนะ คำแนะนำ แนวทาง
- การปฏิบัติงานที่อยู่บนพื้นฐานของความสำเร็จของงาน
- เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “Why” และ “What”
- เป็นความคาดหวังของการปฏิบัติงานโดยทั่ว ๆ ไป

Innovative Practice หมายถึง จุดเน้นและแนวทางการทำงานที่น่าสนใจ แต่ขณะนี้ยังไม่มีตัวชี้วัดใดจะบอกความสำเร็จได้

กระบวนการจัดทำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) วจิรา เดชารัตน์ (2551)

กล่าวถึงกระบวนการจัดทำ Best practice มีดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย เชิงเนื้อหา
2. การศึกษาพื้นฐานของประเด็นเนื้อหา
3. การวางแผน/ หาแนวทางและกำหนดรูปแบบ/ ตัวแบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผน/ แนวทางที่กำหนด

5. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลในอดีตกับองค์กรอื่น/ ผลในปัจจุบัน
6. การแก้ไข ปรับปรุง
7. นำไปทดลองปฏิบัติซ้ำจนกว่าจะได้คำตอบหรือแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา หรือดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ได้จริง

8. จัดระบบข้อมูลและบันทึกองค์ความรู้ที่ได้

9. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการเรียนรู้

การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best practice) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการปรับปรุงองค์กรเพื่อเพิ่มคุณภาพการดำเนินงานและเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่อง เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาได้แบบก้าวกระโดด ลดระยะเวลาที่ใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือทำได้ดีกว่า แล้วนำแนวทางนั้นมาปรับใช้และพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น (อรทัย มูลคำ, 2554)

แนวทางการพิจารณาวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best practice) แนวทางการพิจารณาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ สถาบันวิจัยพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ (2549) เสนอไว้ ดังนี้

1. วิธีปฏิบัตินั้นดำเนินการบรรลุผลได้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องหรือเป็นวิธีปฏิบัติที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

2. วิธีปฏิบัตินั้นผ่านกระบวนการนำไปใช้อย่างเป็นวงจรเห็นผลชัดเจนว่าทำให้เกิดคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือมีกระบวนการวงจรคุณภาพ PDCA จนเห็นแนวโน้มของตัวชี้วัดความสำเร็จที่ดีขึ้น

3. สามารถบอกเล่าถึงวิธีปฏิบัติได้ว่า ทำอะไร (What) ทำอย่างไร (How) และทำไม (Why)

4. ผลจากวิธีการปฏิบัติสอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ หรือกลยุทธ์ จุดเน้นตามกลยุทธ์

5. วิธีปฏิบัตินั้นสามารถระบุได้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญที่ชัดเจนและปัจจัยนั้นก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

6. วิธีปฏิบัตินั้นใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM-Knowledge management) เช่น การทำกิจกรรมเรื่องเล่าเร้าพลังในการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงาน

Best practice คือ วิธีการปฏิบัติที่ดีเลิศ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงสามารถแก้ปัญหาที่ประสบมาแล้ว ให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นเลิศได้ และสามารถเป็นแบบอย่างหรือเป็นแนวทางแก้ปัญหาให้กับคนอื่น ๆ ที่จะต้องดำเนินการในลักษณะเดียวกันได้ (อรทัย มูลคำ, 2554)

Best practice กับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาที่แตกต่างจากศาสดาของศาสนาอื่น กล่าวคือ มิได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าด้วยเทวโองการ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากสวรรค์เบื้องบนที่ดลบันดาลประทานให้ แต่ทรงตรัสรู้ด้วย วิธีการจัดการความรู้ (Knowledge management) แล้วสรุปผลการปฏิบัติเป็น Best practice (วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ) อันได้แก่ ทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา ทรงใช้เวลานาน 6 ปี ในการจัดการความรู้ ก่อนที่จะสรุปเป็น Best practice โดยมีวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (Share & Learn) โดยสมัครเข้าศึกษาธรรมในสำนักของอาฬารดาบส และอุทกดาบส จนสำเร็จสมบัติ 7-8 ซึ่งเป็นสมาธิขั้นสูงสุดในยุคนั้น ทรงมีวิจรรณญาณว่าวิธีการดังกล่าว ยังมีใช้หนทางดับทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง (ไม่ใช่ Best practice)

2. การปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกด้วยตนเองตามความเชื่อของคนในยุคนั้น คือ การบำเพ็ญทุกรกิริยา ด้วยการทรมานตนเอง ให้ได้รับความลำบากมากที่สุด เพื่อเป็นการชดใช้กรรมให้หมดและขอให้เทพดาประทานพรให้ ทรงทรมานตนเองถึงขั้นออกอุญญ์ ด้วยการอดอาหาร จนเกือบสิ้นพระชนม์แต่ก็ไม่พบหนทางแห่งการดับทุกข์

3. การสรุปบทเรียน (Lesson learned) ทบทวนสิ่งที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว เป็น Best practice โดยเปรียบเทียบกับพิน 3 สาย คือ สายหย่อน สายตึง และสายกลาง ดังนี้

3.1 สายหย่อน (กามสุขัลลิกานุโยค) คือ การแสวงหาความสุขด้วยการบริโภคกาม ลุ่มหลงในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ตามแบบคนทั่วไป ทรงพบว่า ไม่ใช่หนทางแห่งการดับทุกข์ เพราะทรงใช้ชีวิตตามแนวทางนี้มาแล้วแต่ก็ไม่พ้นทุกข์

3.2 สายตึง (อศตกิลมถานุโยค) คือ การทรมานตนให้ได้รับความลำบาก ก็ทรงทำมาแล้วแต่ก็ไม่พ้นทุกข์

3.3 สายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ การปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 ไม่ตึงหรือหย่อนจนเกินไป

ภายหลังที่พระองค์ได้จัดการความรู้แล้ว ทรงยินดีในทางสายกลาง และทรงเลือกปฏิบัติตามวิธีการนี้ ทำให้ตรัสรู้ (อริยสัจ 4) เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และทรงประกาศพระศาสนา ให้มัชฌิมาปฏิปทา หรือ ทางสายกลาง เป็น Best Practice ที่พุทธศาสนิกชนควรนำไปปฏิบัติ ดังปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรปฐมเทศนาที่ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ ด้วยพระปัญญาธิคุณอันเป็นผลมาจากการจัดการความรู้ในครั้งนั้น ทำให้คนรุ่นหลังในกาลต่อมาได้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) เป็น เอกายโน มคโค (ทางสายเอก)

โดยไม่ต้องเสียเวลาลองผิดลองถูกเหมือนกับพระองค์ (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2548)

Best practice กับการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา

ตามหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องฝึกปฏิบัติงานในสถานศึกษาต้นแบบ เพื่อศึกษา Best practice ของสถานศึกษานั้นว่ามีวิธีการบริหารงานอย่างไร จึงประสบความสำเร็จ แล้วจัดทำเป็นเอกสารการสัมมนา เพื่อนำเสนอในห้องอบรม เป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กัน ทำให้ได้แนวทางปฏิบัติที่จะนำไปใช้บริหารโรงเรียนของตนไม่ต้องบริหารแบบลองผิดลองถูก

ผู้เขียนได้มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน เรื่อง National leadership ที่ประเทศนิวซีแลนด์ จากการพูดคุยกับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีชื่อแห่งหนึ่ง คือ Rutherford college พบว่า ในการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาของนิวซีแลนด์ จะให้บุคคลนั้น นำเสนอ Best practice ด้านการบริหารของตนเองให้คณะกรรมการใช้ประกอบพิจารณาว่า มีคุณสมบัติเหมาะสมหรือไม่ (นุรชัย ศิริมหาสาคร, 2548)

Best practice เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควรจะเริ่มต้นจากการค้นหารวบรวม Best practice ด้านการสอนในกลุ่มสาระต่าง ๆ จากครูที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น ครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ ครูแกนนำหรือครูดีเด่นในวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ครูเหล่านั้น ได้ถ่ายทอดความเชี่ยวชาญไปสู่ครูคนอื่น ๆ เพื่อเป็นเครือข่ายแตกสาขาออกไปคล้ายดาวกระจาย โดยใช้ฐานความรู้และประสบการณ์ของครูที่ประสบความสำเร็จด้านการสอนเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาครูให้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง (นุรชัย ศิริมหาสาคร, 2548)

จาก Best practice กับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และ Best practice เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีที่สุดของการสอนศาสนาและการเรียนรู้ มีการค้นหาวีธีที่ดีในการปฏิบัติที่ดีว่าเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงศึกษา Best practice เป็นกรณีศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. กรณีศึกษาด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของประเทศฟินแลนด์

ประวัติความเป็นมาของประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศนอร์ดิก หรือที่เรียกรวม ๆ ว่ากลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ซึ่งประกอบด้วยประเทศอื่น ๆ อีก 4 ประเทศ คือ สวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก และไอซ์แลนด์ โดยฟินแลนด์อยู่ทางตอนเหนือของทวีปยุโรป เป็นประเทศที่มีประชากรเบาบาง คือ 5 ล้านคน บนพื้นที่ 338,000 ตารางกิโลเมตร ร้อยละ 70 ของพื้นที่เป็นป่าไม้ธรรมชาติ ที่กว้างขวาง ร้อยละ 10 เป็นพื้นที่ที่อยู่ใต้น้ำ และร้อยละ 6 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม เป็นประเทศที่มี

ทะเลสาบมากที่สุด ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา Evangelical lutheran church ภาษาราชการที่ใช้คือ ภาษาฟินแลนด์และสวีเดน (เจ้อจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิรมย์, 2550)

ในศตวรรษที่ 12 ช่วงสงครามครูเสด ฟินแลนด์ถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสวีเดน ปี ค.ศ. 1809 สวีเดนแพ้สงครามกับรัสเซีย ต้องโอนจังหวัดทางภาคตะวันออกของประเทศให้กับรัสเซีย ฟินแลนด์จึงเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย และถูกปกครองโดยรัสเซียประมาณ 100 ปี และเป็นเอกราชภายหลังการปฏิวัติในรัสเซีย ในตอนท้ายของสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1917 มีสงครามการเมืองเกิดขึ้นระยะหนึ่ง ซึ่งภายหลังสงครามฟินแลนด์ต้องใช้เวลาหลายสิบปีในการเยียวยาบาดแผลจากการฆ่ากันเองและการใช้อำนาจในทางมิชอบ

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา สภาพเศรษฐกิจและการให้สวัสดิการของฟินแลนด์ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลาย เศรษฐกิจของฟินแลนด์ได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อย และสามารถฟื้นตัวได้เมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับสหภาพยุโรป โดยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่เท่ากับช่วงปี ค.ศ. 1990

คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะเด่น

ชาวฟินแลนด์มีคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และลักษณะเด่น คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย องค์กรความโปร่งใสสากล (Transparency International) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้จัดอันดับให้ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงน้อยที่สุดติดต่อกันมาหลายปี (เจ้อจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิรมย์, 2550)

ฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีความโปร่งใสมากโดยในปี ค.ศ. 2006 ที่ผ่านมามีได้รับการจัดอันดับความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency international-TI) เป็นอันดับ 1 มีคะแนนสูงสุด 9.6 คะแนน และได้รับการจัดอันดับเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขัน (Global competitiveness report: GCR) อันดับ 2 ได้คะแนน 5.76 นอกจากนั้น ในปี ค.ศ. 2007 ฟินแลนด์มีดัชนีความโปร่งใสนานาชาติ (CPI Index) ในอันดับที่ 1 โดยได้คะแนนสูงถึง 9.4 จากคะแนนเต็ม 10 นอกจากนั้น ในปี ค.ศ. 2004 ฟินแลนด์มีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human development index: HDI) เท่ากับ .87 อยู่ในอันดับที่ 9 รองจากนอร์เวย์ (.96) ไอซ์แลนด์ (.96) ออสเตรเลีย (.95) ไอร์แลนด์ (.95) สวีเดน (.95) แคนาดา (.95) ญี่ปุ่น (.94) สหรัฐอเมริกา (.94) ซึ่งมีคะแนนเท่ากับสวิสเซอร์แลนด์ (.94) และเนเธอร์แลนด์ (.947) ฟินแลนด์สามารถต่อสู้ปัญหาการทุจริตได้สำเร็จ ไม่ใช่ผลจากการปฏิรูปด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นผลจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในทุกด้าน ทำให้ฟินแลนด์มีการจัดระเบียบทางสังคมที่ดี การทุจริตจึงเกิดขึ้นได้ยาก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2551)

ตารางที่ 4 คะแนนดัชนีการคอร์รัปชัน (Corruption perception index-CPI) ปี พ.ศ. 2544-2550

ประเทศ	2550	2549	2548	2547	2546	2545	2544	เฉลี่ย 7 ปี
ฟินแลนด์	1	1	2	1	1	1	1	1.14
คะแนน	9.4	9.6	9.6	9.7	9.7	9.7	9.9	9.66
นิวซีแลนด์	1	1	2	2	3	2	3	2.17
คะแนน	9.4	9.6	9.6	9.6	9.5	9.5	9.4	9.51

สังคมของฟินแลนด์ที่พึงประสงค์คือ การมีชุมชนที่เข้มแข็ง ที่มีธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี มีสวัสดิการที่ดี

บทบาทของสถาบันและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัว มีบทบาทสำคัญยิ่งในการอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นคน ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย และความรับผิดชอบของตนเอง โดยใช้กิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตสร้าง กระบวนการเรียนรู้ในเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นกับเด็ก เด็กเล็กจะได้ฝึกความรับผิดชอบ เริ่มจากการบริหาร เงินค่าขนมรายสัปดาห์ การตัดสินใจเลือกซื้อเสื้อผ้า การเลือกว่าจะใส่ชุดอะไรไปโรงเรียนอนุบาล เด็กจะได้รับการฝึกให้มีวินัยในตนเองอย่างเข้มงวด เช่น การได้รับอนุญาตให้ซื้อขนมหวานได้ สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ปกติผู้ปกครองจะกั้นบุตรธิดาไม่ให้ดูโทรทัศน์และเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ผู้ปกครองจะอ่านหนังสือให้ฟังแทน หรือพาไปทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ว่ายน้ำ เล่นสกี เล่นสเก็ต ว่ายน้ำแข็ง ฝึกลูกเสือหรือเนตรนารี หรือไปเรียนดนตรี เด็กทุกคนจะได้รับบัตรห้องสมุดสาธารณะ เมื่อเริ่มอ่านหนังสือได้ และจะมีการกระตุ้นให้เด็กไปแผนกหนังสือเด็กในห้องสมุดสาธารณะ ซึ่งมีอยู่ในทุกเมือง ชานเมือง และหมู่บ้าน (เจ้อจันท์ จงสถิติอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์, 2550)

หัวใจของการเลี้ยงลูกของชาวฟินแลนด์ คือ การเตรียมลูกให้เป็นอิสระรู้จักดูแลตนเอง มักมีการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เด็กที่อายุ 18 ปี แยกออกไปอยู่ตามลำพัง โดยที่ความเป็นอิสระ คือ ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง จึงให้เด็กตัดสินใจในชีวิตของตนเองตั้งแต่เยาว์วัยเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น เรื่องเสื้อผ้า เพื่อนฝูง การศึกษา กิจกรรม งานอดิเรก การใช้จ่าย เป็นต้น กฎหมายของฟินแลนด์ ห้ามลงโทษทางร่างกาย ผู้ปกครองต้องอธิบายให้เด็กฟังเพื่อให้เกิดความคิดว่าจะไปทำอะไรถูก และการทำผิดเกิดอันตรายต่อตัวเองและผู้อื่นอย่างไร

สถาบันการศึกษา

ในประเทศฟินแลนด์ โรงเรียนมีคุณภาพมาตรฐานเท่าเทียมกันทั้งในเมืองหลวงและในชนบทที่ห่างไกล โรงเรียนจะมีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์หรืออื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน ในระดับการศึกษาพื้นฐานผู้ปกครองต้องส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนที่ใกล้บ้านมากที่สุด ไม่สามารถเลือกโรงเรียนเองได้ โรงเรียนที่มีขนาดเล็กสุด อาจมีนักเรียนน้อยกว่า 10 คน โรงเรียนที่อยู่ห่างบ้านเด็ก 5 กิโลเมตรขึ้นไป รัฐต้องจัดหาหน้ะรับส่งให้ ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏในชนบท ในเมืองไม่มีโรงเรียนใดอยู่ห่างจากบ้านเกิน 5 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เด็กจะเดินหรือขี่จักรยานไปโรงเรียน (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์, 2550)

โรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประมาณ 4,300 โรงเรียนสามารถพัฒนาให้โดดเด่นได้โดยการสร้างความเป็นเลิศในบางวิชา เช่น ด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี กีฬา ศิลปะ

การศึกษาก่อนวัยเรียน จัดอยู่ในศูนย์รับเลี้ยงเด็กและชั้นเด็กเล็ก การศึกษาปฐมวัย มีจุดเน้นเพื่อสร้างบรรยากาศการเล่นและการเรียนรู้แก่เด็ก โดยจัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างรอบด้าน พัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นรวมถึงด้านจริยธรรม การทำงานเป็นทีม การส่งเสริมให้เด็กกล้าที่จะทำสิ่งที่คิดว่าจำเป็น เหมาะสม โดยการประเมินผล จะเน้นการประเมินพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม จริยธรรม การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งพบว่า ร้อยละ 96 ของเด็กในกลุ่มอายุได้รับการศึกษาก่อนวัยเรียน

การศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมตั้งแต่ประถมศึกษาถึงมัธยมต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตใจเมตตา กรุณา และเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความรับผิดชอบทางจริยธรรม รวมถึงมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต หลักสูตรครอบคลุมวิชาภาษาแม่ ภาษาต่างประเทศ สิ่งแวดล้อมศึกษา หน้าที่พลเมือง ศาสนาหรือจริยธรรม ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ ทัศนศึกษาและคหกรรมศาสตร์ พลศึกษา ดนตรี ศิลปะ ระดับมัธยมเพิ่มวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งออกเป็น สายสามัญและสายอาชีพ ผู้จบอาชีวศึกษาสามารถเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยได้ โดยต้องเรียนเพิ่มเติมด้านภาษาและการศึกษาทั่วไป

รัฐตั้งเป้าหมายว่าประชากรของตนควรได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประมาณ 2 ใน 3 ของประชากรกลุ่มอายุนี้ จึงทำให้ผู้จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนิยมเรียนระดับอุดมศึกษามากขึ้น มหาวิทยาลัยเน้นการทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการสอน ส่วนโพลีเทคนิคเน้นการสอนที่เชื่อมโยงกับการทำงาน ชาวฟินแลนด์ส่วนใหญ่จะศึกษาถึงระดับปริญญาโท ขณะนี้ประเทศฟินแลนด์ กำลังขยายการศึกษาที่จัดให้กับผู้ใหญ่ที่หลากหลายในรูปแบบและสถาบัน และมีการลงทุนเพิ่มมากขึ้นในการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม การศึกษาทุกระดับในฟินแลนด์

เป็นการศึกษาแบบให้เปล่า โดยในระดับพื้นฐานผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ แต่ในระดับอุดมศึกษานักศึกษาอาจต้องรับภาระค่าวัสดุ ค่าอาหารและค่าพาหนะเอง ชาวฟินแลนด์ถือได้ว่าเป็นชนชาติที่ใฝ่รู้และขวนขวายที่จะได้รับการศึกษา

ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา รัฐและศาสนจักรมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เมื่อเด็กเข้าเรียนในระดับอนุบาล ครูและพยาบาลในระดับอนุบาลทุกคนได้รับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก ครูจะไม่ทำโทษร่างกายกับเด็ก แต่ใช้วิธีอธิบายซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าทำ ผิดอะไร เกิดผลอย่างไร ต่อตนเองและผู้อื่น มีการสอนคุณธรรมจริยธรรมในวิชาศาสนา หรือปรัชญาชีวิตตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การอภิปรายเรื่องความถูกผิด ดี ชั่ว ที่นักเรียนเป็นผู้ให้คำจำกัดความมิใช่ครูซึ่งมีหน้าที่ให้ข้อเท็จจริง โรงเรียนมีการเน้นให้เด็กมีความซื่อสัตย์อย่างแท้จริง การโกงไม่ว่ารูปแบบใด ๆ เป็นเรื่องที่สังคมยอมรับไม่ได้ ผู้ที่โกงในการสอบจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยจะถูกให้ออกจากโรงเรียน 1 ปี ในกรณีสอบวัดความรู้ในระดับมหาวิทยาลัย คนที่โกงจะถูกห้ามสอบตลอดชีวิต คนที่ทำผิดจะเกิดความอับอายมากจนไม่มีใครกล้าทำ

การสอนศาสนาในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นด้านจริยธรรมและศาสนาในชีวิตของมนุษย์ในความเห็นของนักเรียน และในฐานะเป็นปรากฏการณ์สังคม ถือกันว่าศาสนาเป็นรากฐานอันหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ ในช่วงโมงเรียนศาสนาเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาของตนเอง และเน้นที่การเตรียมนักเรียนให้รู้จักศาสนาอื่น ๆ และโลกทัศน์ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาและโลกทัศน์ที่ปรากฏในสังคมฟินแลนด์ หลักสูตรเน้นเป้าหมายการสอนศาสนา 5 ประการ ดังนี้ 1) สอนพื้นฐานของศาสนาที่ให้นักเรียนนับถือ 2) สอนโลกทัศน์พื้นฐานของฟินแลนด์ 3) แนะนำศาสนาอื่น ๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ 4) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของศาสนาในมิติทางวัฒนธรรมและมนุษยธรรม และ 5) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของจริยธรรมและมิติด้านจริยธรรมในศาสนา

เป้าหมายหลักสูตรต้องการให้ 1) นักเรียนมีความรู้มิติวัฒนธรรมของศาสนา 2) นักเรียนมีความคิด ความรู้ และทักษะ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์คำถามที่เชื่อมโยงกับศาสนา 3) นักเรียนสามารถสร้าง วิเคราะห์ และประเมินมุมมองของตนต่อโลก เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงมีการยอมรับนับถือวัฒนธรรมของตน และยอมรับวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาของผู้อื่น 4) นักเรียนควรยอมรับผู้นับถือศาสนาอื่น และสามารถคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีวัฒนธรรมและประเพณีแตกต่างจากตน 5) นักเรียนควรเข้าใจความสำคัญของการมีความรับผิดชอบ และตระหนักถึงค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจทางคุณธรรมจริยธรรม และ 6) นักเรียนควรมี

ความชำนาญในทักษะการอภิปราย และวิเคราะห์คำถามทางศาสนาและคุณธรรม และควรมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาสนาด้วยตนเอง รวมถึงมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์วิจารณ์

การสอนศาสนาในโรงเรียน นอกจากเป็นเรื่องพื้นฐานของศาสนาที่นักเรียนนับถือแล้ว ยังสอนให้รู้จักศาสนาอื่น ๆ เข้าใจความสำคัญของศาสนาในมิติทางวัฒนธรรม มนุษยธรรม เข้าใจความสำคัญของจริยธรรมและมิตินิยมของจริยธรรมในศาสนา

กรณีที่ผู้ปกครองไม่ต้องการให้เด็กเรียนวิชาศาสนา โรงเรียนจะจัดให้มีการสอนจริยธรรมแทน ที่เรียกว่า วิชาปรัชญาชีวิต ว่าด้วยเรื่องของการเกิด การตาย ความทุกข์ ผิด ชั่ว ดี ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับการปลูกฝังคุณธรรม ครูผู้สอนอาจเป็นนักเทววิทยา นักการศาสนา หรือที่ได้รับการอบรมพิเศษในเรื่องจริยธรรม การเรียนการสอนเรื่องจริยธรรมในวิชาปรัชญาชีวิตนี้ เริ่มในฟินแลนด์มาแล้วกว่า 10 ปี นักเรียนจะชอบเรียน ด้วยมีการใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลายที่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิชาบังคับที่ต้องเรียนคือ ชีวิตที่ดีงาม การแสวงหาความจริง สังคมที่ดีงาม และจะมีวิชาที่เจาะลึกลงไปในระดับมัธยมปลาย

เนื้อหาสาระของวิชาปรัชญาเป็นคำถามพื้นฐานเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ เช่น การเกิด การตาย ความดี ความชั่ว ความผิด ความถูกต้อง วิธีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่ ในวิชานี้ไม่มีคำตอบสำเร็จรูป ในวิชาปรัชญาชีวิตนี้จะนำเสนอคนดีในอุดมคติจากฐานคิดจริยธรรม สิทธิมนุษยชน คำจำกัดความของคนดี คือ คนที่มีน้ำใจ รู้จักเอาใจเขาใส่ใจเรา ปฏิบัติตนโดยยึดหลักประชาธิปไตยและการพัฒนาที่ยั่งยืน วิชานี้มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความคิด ความรู้ และทักษะสำหรับแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับจริยธรรม

นักเรียนจะได้เรียนวิชาการศึกษาทั่วไป ซึ่งให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของยุโรป เอเชีย ออฟริกา และละตินอเมริกา โดยเน้นสาระเกี่ยวกับการเคารพสิทธิมนุษยชน ความเจริญงอกงามทางจิตใจ และความสัมพันธ์กับสังคมและธรรมชาติ การมีความรู้ลึกซึ้งในประเด็นเหล่านี้จะช่วยสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มั่นคง

อย่างไรก็ตาม สังคมฟินแลนด์ยังถกเถียงกันในเรื่องเป้าหมาย การสอนวิชาปรัชญาชีวิต ซึ่งให้น้ำหนักกับการพัฒนาทักษะทางจริยธรรมเท่า ๆ กับการพัฒนาทักษะการคิด และการเรียนการสอน ครูเน้นให้นักเรียนเรียนวิธีที่จะเรียนรู้มากกว่าการท่องจำ ทักษะการเรียนรู้และการคิดแบบไตร่ตรองจึงเป็นทักษะที่จำเป็นที่สุด ขณะที่บางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการสอนจริยธรรมโดยไม่อิงศาสนา

สถาบันศาสนา

สถาบันศาสนาของประเทศฟินแลนด์ได้จัดพิธีการทางศาสนาที่มีส่วนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนฟินแลนด์ที่สำคัญคือ “พิธีศีลมหาสนิท” เยาวชนที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานศาสนาในพื้นที่จะเข้ารับศีลมหาสนิทเมื่ออายุ 14 หรือ 15 ปี โดยก่อนเข้าพิธี จะต้องมีการศึกษาอย่างจริงจังด้วย 2 วิธี คือ เข้าเรียนในโบสถ์ใกล้บ้านสัปดาห์ละ 1 ครั้งใน 1 ปี หรือเข้าอบรมช่วงปิดภาคฤดูร้อนเป็นเวลา 2 เดือน การเรียนศาสนาเพื่อเข้าพิธีรับศีลมหาสนิทนี้ เป็นโอกาสสุดท้ายที่ศาสนจักรจะได้ปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรมแก่เยาวชน เยาวชนจำนวนมากเรียนอย่างเอาใจใส่จริงจัง กระทั่งมีความรู้สึกรู้ว่าได้เกิดใหม่ และตัดสินใจเข้าศึกษาวิชาเทววิทยานิกายลูเธอรันในมหาวิทยาลัยหรือเลือกที่จะไปทำงานบรรเทาความทุกข์ยากของผู้คนในโลกนี้ การเรียนศาสนาที่โบสถ์ โดยเฉพาะการเข้าค่ายที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย เป็นโอกาสการเรียนรู้ที่พัฒนาบุคคลไปสู่ความดีเลิศอันเป็นอุดมคติ เพราะมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงปรัชญา และการไตร่ตรองเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของชีวิตและความตาย (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, 2550)

องค์กรเพื่อเด็กและเยาวชน

นอกจากสถาบันครอบครัวและสถานศึกษาจะมีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนแล้ว ยังพบว่า ประเทศฟินแลนด์มีองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของเด็กและเยาวชนมาก เช่น องค์กรลูกเสือ องค์กรด้านกีฬา องค์กรการเมืองของเด็ก ฯลฯ ที่รัฐส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ อุดหนุนเป็นรายปีให้กับองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าว ซึ่งเป็นองค์กรระดับชาติ 85 องค์กร องค์กรที่ทำงานในรูปแบบสมาคมท้องถิ่น 7,500 สมาคม การจัดตั้งองค์กรของประเทศฟินแลนด์เป็นเรื่องไม่ยุ่งยาก มีเพียงบุคคล 3 คนก็สามารถขอจัดตั้งได้ และมีสิทธิขอเงินสนับสนุนจากรัฐในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ฟินแลนด์ปกป้องเยาวชนจากปัญหาต่าง ๆ โดยอิงกับชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบที่เปิดกว้าง (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, 2550)

องค์กรที่มีสมาชิกมากที่สุดคือ ลูกเสือและเนตรนารี โดยเฉพาะองค์กรลูกเสือ มีการนำมาเผยแพร่ในฟินแลนด์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1910 โดยฝ่ายศาสนาเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นการต่อ ยอดการศึกษาและฝึกอบรมด้านคุณธรรมให้แก่เยาวชน บางครั้งสามารถมีบทบาทเหมือนเป็นผู้ปกครอง การฝึกลูกเสือสอนให้คนเป็นอิสระ รู้จักพึ่งพิงตนเองรู้จักความร่วมมือทำงานเป็นทีม การมีเจตคติทางบวกต่อศาสนา ความรักดีต่อแผ่นดิน การให้บริการสังคม การเคารพโลกทัศน์ของผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของตน การมีพลานามัย การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยอุดมคติของกิจกรรมลูกเสือคือ พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความเคารพต่อผู้อื่น ช่วยและรับใช้ผู้อื่น มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหน้าที่ของตน รักและปกป้องธรรมชาติ แสวงหาความจริงของชีวิต

องค์กรด้านกีฬา เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่รัฐส่งเสริมให้เด็กเข้าเป็นสมาชิกให้มาก โดยเสียค่าธรรมเนียมเพียงเล็กน้อย เพื่อช่วยให้เด็กมีพละนาถัยที่ดี พรอม ๆ ไปด้วยป้องกันมิให้เด็กเตร็ดเตร่ตามถนน ช่วยให้อ่างไกลยาเสพติด ของมีนเมา องค์กรด้านกีฬานี้มีอยู่ทุกจังหวัดและตำบลของฟินแลนด์ รวมแล้วเป็นพัน ๆ แห่ง และดำเนินกิจการอย่างแข็งขัน

องค์กรที่น่าสนใจอีกองค์กรหนึ่ง คือ องค์กรการเมืองของเยาวชนโดยทุกพรรคการเมืองจะมีปีกของเยาวชนที่สนใจการเมือง ที่อาจพัฒนาไปสู่การเป็นนักการเมืองอาชีพ ทุกมหาวิทยาลัยมีชมรมของปีกการเมืองทำหน้าที่จัดประชุมและจัดหลักสูตรฝึกอบรมในหัวข้อต่าง ๆ

ปัจจุบันมีชมรม สโมสรอื่น ๆ ขึ้นมาแทนปีกเยาวชน เช่น สโมสรต่าง ๆ ของสตรี ชมรมสิ่งแวดลอม สโมสรเกย์ ชมรมศาสนา ดนตรี การละคร ภาพยนตร์ และการถ่ายรูป

ปรัชญาความเชื่อ

สังคมฟินแลนด์ยึดถือร่วมกันเรื่องจริยธรรมและคุณธรรม และค่านิยมที่มีรากฐานมาจากศาสนา รวมถึงปรัชญาชีวิต อุดมคติทางการเมืองและแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ความเป็นธรรม ความรับผิดชอบของบุคคลต่อการกระทำของตนเอง (เจือจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, 2550)

ด้านการเมืองการปกครอง

ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่ยึดหลักการปกครองบ้านเมืองด้วยระบบธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี มีสวัสดิการและความเจริญรุ่งเรือง ในระบบที่มีการบริหารจัดการที่ดี เป็นเรื่องสำคัญมากที่ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือบุคคลในคณะรัฐบาลต้องไม่ดำรงตำแหน่งอื่นใดในองค์กรของรัฐหรือธุรกิจเอกชน รวมถึงข้าราชการระดับสูงสุด ต้องมุ่งมั่นต่อหน้าที่โดยไม่ประกอบอาชีพที่สองหรือไม่มีตำแหน่งอื่นใดอีก ฟินแลนด์เป็นหนึ่งในประเทศแรก ๆ ที่มีการจัดสรรงบประมาณแก่พรรคการเมือง มีการประกาศเผยแพร่เรื่องการให้เงินอุดหนุนเพื่อการเลือกตั้งให้รู้กันทั่วไป ซึ่งส่งผลให้สามารถจัดผลประโยชน์ทับซ้อนและการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้ พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ 5 ของผู้มาลงคะแนน จะไม่ได้งบประมาณจากรัฐ (เจือจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, 2550)

สังคมและสิ่งแวดล้อม

สังคมของประเทศฟินแลนด์มีบทบาทสนับสนุนการปลูกฝังและหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมในตัวเด็ก โดยในองค์กรต่าง ๆ จะไม่มีการฉ้อฉลคอร์รัปชั่นขึ้นไม่ว่าวงการใด การปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนจึงไม่ขัดแย้งกับความเป็นจริงในชีวิต (เจือจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, 2550)

บทเรียนจากฟินแลนด์

1. เด็กในประเทศฟินแลนด์เข้าโรงเรียนช้า คือ ประมาณอายุ 6 ขวบ โดยครอบครัวมีบทบาทอย่างมากต่อการหล่อหลอมเด็กตั้งแต่เกิดและในระยะเวลาที่เด็กยังเล็กอยู่

2. ประเทศฟินแลนด์มีการสอนจริยธรรมและหลักคุณธรรมแก่เยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย โดยที่ทางราชการไม่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลกับสิ่งที่เกิดขึ้นในบ้านได้ แต่เมื่อใดที่มีการส่งลูกไปศูนย์รับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์การศึกษาก่อนวัยเรียนในรูปแบบอื่น ๆ ฝ่ายศาสนจักรและรัฐจะเริ่มมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน กระบวนการปลูกฝังดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งครูและพยาบาลในระดับการศึกษาก่อนวัยเรียน ได้รับการฝึกอบรมทางคุณธรรมจริยธรรมมาแล้ว และจะส่งผ่านค่านิยมไปสู่เด็กต่อไป

3. การสอนคุณธรรมจริยธรรมในวิชาศาสนาหรือวิชาปรัชญาชีวิต เริ่มตั้งแต่ในระดับการศึกษาพื้นฐานจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย แม้ว่ากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจะขึ้นอยู่กับครูมากก็ตาม แต่การเรียนการสอนค่อนข้างยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการอภิปรายทั่วไปในห้องเรียน เรื่องความถูกต้อง ผิด ชั่ว ดี โดยนักเรียนเองเป็นผู้ให้คำจำกัดความไม่ใช่ครู ครูเพียงแต่ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา ปรัชญา หรือระบบกฎหมาย ทำยที่สุดขึ้นอยู่กับผู้เรียนว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธหลักคุณธรรมของสังคม

4. สถานการณ์โดยรวมสนับสนุนการสอนจริยธรรมในโรงเรียน เด็กนักเรียนมีความเสมอภาคกัน มาตรฐานโรงเรียนทัดเทียมกันทั้งในเมืองหลวงและในชนบทที่ห่างไกล

5. ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่ง คือ สังคมที่แวดล้อมมีบทบาทสนับสนุนการเรียนการสอนคุณธรรมและหลักการต่าง ๆ ของครูและโรงเรียนในการบริหารจัดการภาครัฐ ฟินแลนด์กำหนดให้ข้าราชการระดับสูงสุดต้องแสดงความมุ่งมั่นต่อหน้าที่โดยไม่ประกอบอาชีพที่สอง หรือไม่มีตำแหน่งใดอีก รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือบุคคลในคณะรัฐบาลต้องไม่ดำรงตำแหน่งในองค์กรของรัฐหรือธุรกิจเอกชนที่อาจเกิดขบวนการปฏิบัติหน้าที่ (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์, 2550)

สรุป จากทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์ที่กล่าวว่าเด็กจะเข้าใจว่า ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม โดยเชื่อว่า พฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษนั้น จากการศึกษาวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศฟินแลนด์พบว่า ได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยถ้าหากนักเรียนมีการทุจริตในการสอบจะถูกลงโทษไม่ให้สอบเป็นเวลา 1 ปี หรือในระดับมหาวิทยาลัยถ้ามีการทุจริตจะไม่ให้สอบตลอดชีวิต จึงไม่มีผู้ใดกล้าทุจริตในการสอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าวมานี้ มีการสร้างบทลงโทษ

เพื่อต้องการลดพฤติกรรมทุจริตในการสอบของผู้เรียน นับว่าได้ผลดีมากเมื่อสร้างกฎเกณฑ์ บทลงโทษทางสังคมอย่างหนัก ทำให้ประเทศฟินแลนด์ได้รับการขนานนามว่าเป็นประเทศที่มี อัตราการทุจริตคอร์รัปชันต่ำที่สุดในโลกเป็นเวลาติดต่อกันหลายปี โดยใน ปี พ.ศ. 2554-2550 ที่ผ่านมามีได้รับการจัดอันดับความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International-TI) เป็นอันดับ 1 ติดต่อกัน ยกเว้น ในปี พ.ศ. 2548 ที่อยู่ในอันดับ 2 นอกจากนั้นยังมีการห้ามมิให้มีการลงโทษ โดยการทำร้ายร่างกายเด็ก ควรให้เหตุผลชี้แนะว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และการกระทำผิดส่งผลให้เกิดโทษอย่างไร สิ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม ที่ต้องมีการชี้แนะให้กับเด็กว่าการกระทำดีนั้นมีผลที่น่าปรารถนาเพียงไร ซึ่งถือว่าเป็นการฝึกให้ เด็กฝึกพิจารณาญาณ ในการเลือกกระทำสิ่งที่ถูกต้องด้วยตนเอง

3. วิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดของการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ในประเทศไทย

Best practice โรงเรียนหนองหานวิทยา

แบบรายงาน Best practice “เส้นทางสายสุจริต” “The roadmap to honest”

ลักษณะสำคัญของ Best practice

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 5 ประการ คือ ทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ เมื่อนักเรียนทุกคน สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของตนเองให้เกิดขึ้นได้แล้วก็จะนำไปให้เกิดความสุขทางกายและ ทางใจ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาการทำความดีของตนเองให้ยั่งยืน ก็จะส่งผลแผ่ขยายไปยังเพื่อนร่วมห้องเรียน สมาชิกในครอบครัว สมาชิกในสังคมประเทศชาติ และพลโลกอย่างไม่มีประมาณ

หลักการและเหตุผล

1. โรงเรียน คือ สถานที่สำคัญในการอบรมบ่มนิสัยให้ความรู้แก่นักเรียน โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสั่งสอนศิษย์ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน
2. เพื่อเป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการให้กับนักเรียน
3. นักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทั้งด้านการศึกษา ชีวิตและสังคม มีพฤติกรรมขาดเรียน โดดเรียน หนีเรียน ดัดจริต ออกจากโรงเรียนกลางคันไม่จบหลักสูตรตามเวลาซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นนักเรียนอาจจะมองไม่เห็นว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการทุจริต
4. เราจำเป็นต้องดำเนินการช่วยเหลือและพัฒนาให้นักเรียนกลุ่มนี้ และนักเรียนทุก ๆ คน เพื่อให้เขาได้เข้าใจ เห็นความสำคัญของการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

5. โรงเรียนหนองหานวิทยา เป็นโรงเรียนต้นแบบนำร่องของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ตามโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล ในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความรู้และเห็นความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์
2. เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างยั่งยืนเป็นนิสัย
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์จนเป็นกิจนิสัยและนำไปปฏิบัติหรือแนะนำกับบุคคลอื่นต่อไป

4. เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

เป้าหมาย

1. เชิงปริมาณ

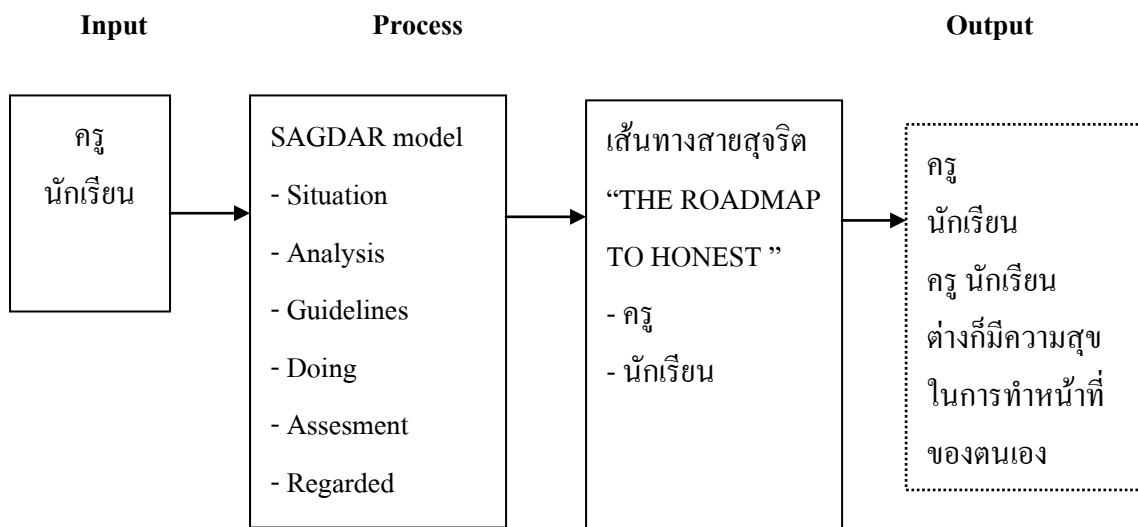
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 38 คน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ

2. เชิงคุณภาพ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ทุกคนตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัยสามารถแนะนำบุคคลอื่นได้ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในโอกาสต่อไป

Conceptual frame

Best practice “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST”

ภาพที่ 5 Best practice “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST”

ลำดับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมพัฒนา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

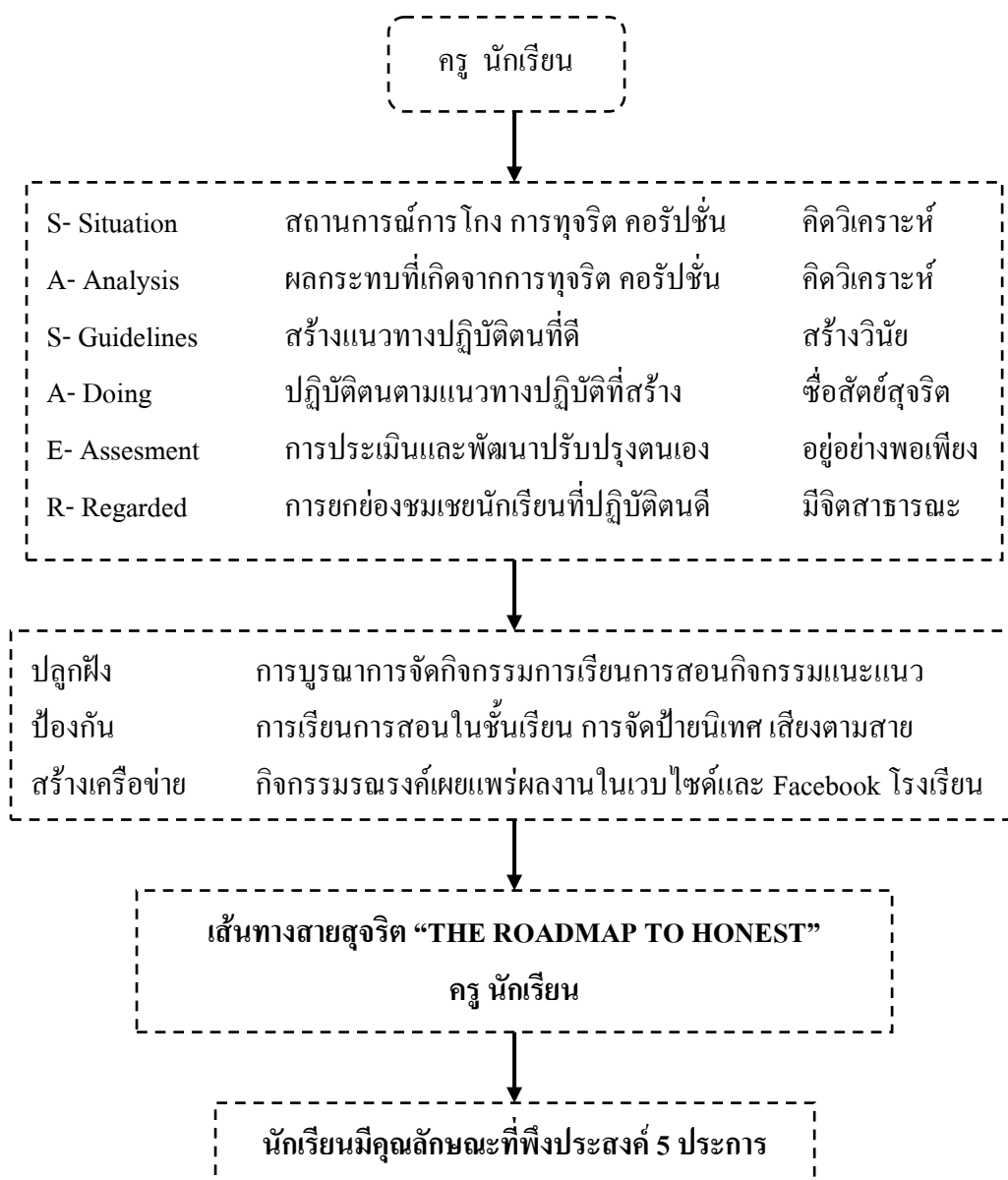
ขั้นที่ 1 ครูวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย ชุด “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST” เวลาดำเนินกิจกรรม จำนวน 4 ชั่วโมง ซึ่งแจ้งการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 รับทราบเข้าใจตรงกัน นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน โรงเรียนสุจริต บันทึกคะแนนรายบุคคล

ขั้นที่ 2 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมที่ออกแบบไว้ โดยดำเนินกิจกรรมตามตารางเรียนปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวใช้เวลาดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 4 สัปดาห์ มีการติดตามการทำกิจกรรมเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบชิ้นงานและผลการปฏิบัติงานของนักเรียน ประเมินโดยครูและกลุ่มเพื่อน ทุกคนร่วมกันนำเสนอผลงานหน้าเสาธงและจัดป้ายนิเทศแสดงผลงาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ทำแบบทดสอบหลังเรียน โรงเรียนสุจริต นำคะแนนไปเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนทำกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียน ได้เห็นการพัฒนาของตนเอง นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุด “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST”

ขั้นที่ 4 สรุปผลการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ 5 ประการ โดยการใช้แผนการจัดกิจกรรม เรื่อง “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST” ตามกระบวนการ PDCA

เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงการจัดกิจกรรม แล้วนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมกับนักเรียน
กลุ่มอื่นต่อไป

ภาพที่ 6 Flow chart model SAGDAR

ตารางที่ 5 ผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้น เมื่อดำเนินงานตามขั้นตอนของ Best practice แล้วตอบ
วัตถุประสงค์ของโครงการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนหนองหานวิทยาสื่อ
และอย่างไร

วัตถุประสงค์	ผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้น
1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ และเห็นความสำคัญของคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์	1. นักเรียนตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ 2. มองเห็นและระบุผลกระทบเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทุจริต คอร์รัปชัน
2. เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างยั่งยืนเป็นนิสัย	1. นักเรียนรู้เข้าใจความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ 2. สามารถระบุพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคุณลักษณะได้
3. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์จนเป็นกิจนิสัยและนำไป ปฏิบัติหรือแนะนำกับบุคคลอื่นต่อไป	1. ปฏิบัติตนตามคุณลักษณะ 5 ประการ ได้จนเป็นนิสัย 2. สามารถแนะนำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติ 3. มีส่วนร่วมในการรณรงค์ป้องกันการทุจริต
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับบุคคล อื่นได้อย่างมีความสุข	1. นักเรียนเกิดความรักความสามัคคีกัน 2. มีสติยังคิดเตือนตนเองอยู่เสมอ 3. เป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ

ร่องรอยหลักฐานระหว่างการพัฒนา ที่แสดงว่าการดำเนินงานนำไปสู่เป้าหมาย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ “เส้นทางสายสุจริต” “THE ROADMAP TO HONEST” โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน
3. แบบสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
4. แบบบันทึกกิจกรรมโรงเรียนสุจริต
5. แบบประเมินการนำเสนอผลงาน
6. แบบวัดความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม

7. ผลงานนักเรียนเกี่ยวกับการรณรงค์สร้างเครือข่ายป้องกันการทุจริต
8. รูปภาพระหว่างการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน
9. คลิปวิดีโอ รูปภาพ

Best practice โรงเรียนเมืองปัตตานี

แบบรายงาน Best practice โรงเรียนเมืองปัตตานี กระบวนการบริหารการนิเทศภายใน แบบ KM-PIDRE ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการโรงเรียนสุจริตของ โรงเรียนเมืองปัตตานี

สภาพทั่วไป

โรงเรียนเมืองปัตตานี เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาอย่างมีระบบ เป็นการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ปลุกฝังเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี คุณภาพ มีความรู้ มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา แต่การจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยการนิเทศภายในเป็นสำคัญ เพราะการนิเทศเป็นการให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน ได้มีโอกาสช่วยเหลือกันและร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

ลักษณะสำคัญของ Best practice

ผู้บริหารมีการนำกระบวนการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE มาใช้ในการนิเทศภายใน กับครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในโรงเรียน โดยมีขั้นตอนในการนิเทศเริ่มจากการทำ KM คือการจัดการความรู้ แล้วมีการวางแผน (P) โดยมีการให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ (I) หลังจากนั้นนำมา ดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศภายใน (D) โดยในระหว่างการดำเนินการนิเทศ มีการเสริมสร้างบำรุง ขวัญและกำลังใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา (R) เมื่อทำการนิเทศเสร็จสิ้น มีการประเมินผล การดำเนินการนิเทศ (E) เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา เมื่อครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการ นิเทศ ก็จะทราบว่าตนต้องปรับปรุงหรือจัดการเรียนการสอนอย่างไรให้นักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ครูจะได้นำมาวางแผนการจัดการเรียนสอน จัดทำเอกสารบทเรียน และจัดทำสื่อการสอน รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อนักเรียน 5 ประการ คือ

- 1) มีทักษะกระบวนการคิด โดยครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนมีกระบวนการคิด ที่ถูกต้องและเป็นระบบ
- 2) ความมีวินัย ครูต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเอง
- 3) มีความซื่อสัตย์สุจริต ในการจัดการเรียนการสอน ครูต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
- 4) อยู่อย่างพอเพียง นักเรียนมีจิตสำนึกและปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ และ
- 5) มีจิตสาธารณะ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องเน้นให้ นักเรียนมีจิตสาธารณะทั้งใน โรงเรียน และชุมชน เมื่อนักเรียนมีคุณลักษณะที่ครบถ้วนตามนี้ นักเรียนในโรงเรียนจะเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขอยู่ในสังคมได้

หลักการและเหตุผล

การบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์เป็นโลกแห่งการติดต่อสื่อสารที่ไม่หยุดนิ่ง เป็นโลกแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น โรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนเมืองปัตตานีจึงได้พัฒนากระบวนการบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ในการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน คือ คุณภาพด้านผู้เรียน คุณภาพด้านครู และ คุณภาพด้านผู้บริหาร อีกทั้งยังส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนานักเรียน ครู และชุมชนให้เป็นพลเมืองดีที่มีคุณลักษณะ 5 ประการ คือ 1) มีทักษะกระบวนการคิด 2) ความมีวินัย 3) มีความซื่อสัตย์สุจริต 4) อยู่อย่างพอเพียง และ 5) มีจิตสาธารณะ

ดังนั้น กระบวนการบริหารการนิเทศแบบ KM – PIDRE จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีระบบ และมีคุณภาพ เป็นการปลูกฝังเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามโครงการ โรงเรียนสุจริต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรายงานการพัฒนากิจการปฏิบัติงานการนิเทศภายใน โรงเรียนเมืองปัตตานี
2. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE และ พฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

นักเรียน ร้อยละ 90 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ โรงเรียนสุจริต

เชิงคุณภาพ

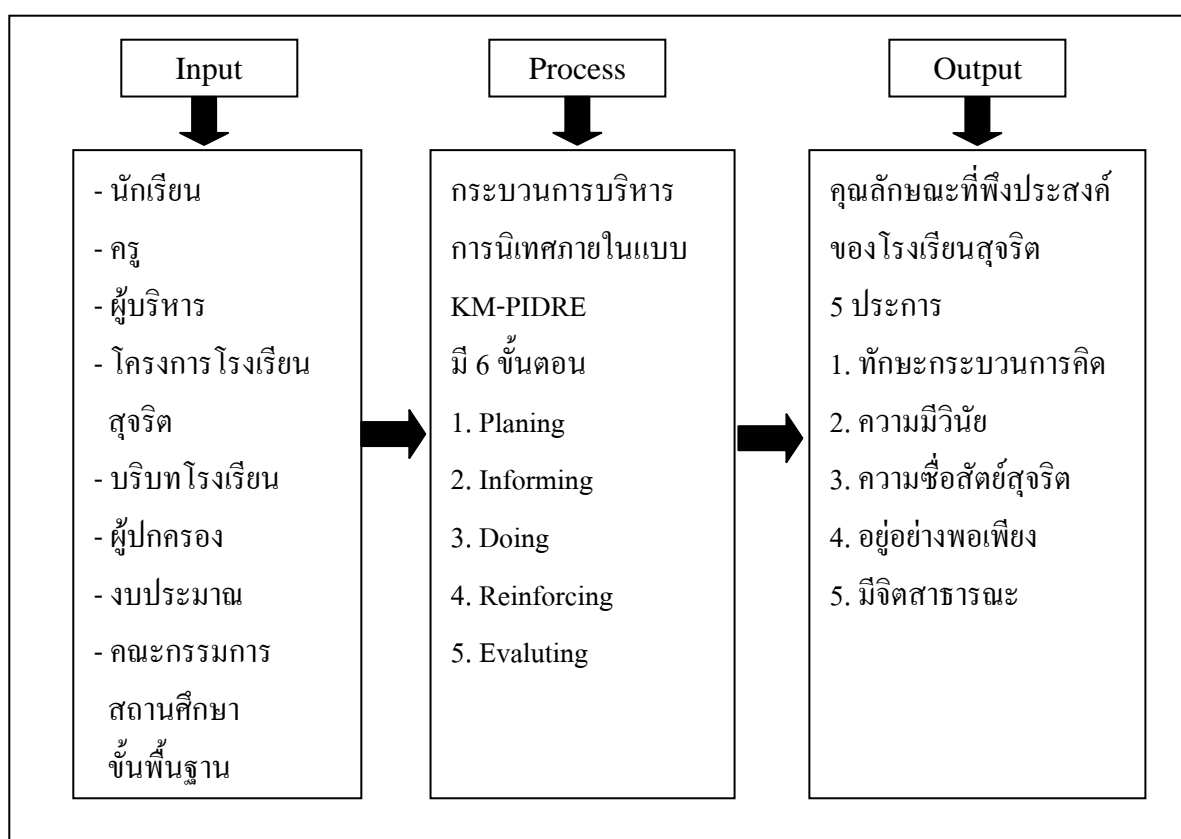
- ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริต
- ผู้บริหารขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนสุจริต โดยใช้กระบวนการบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE

Conceptual work

ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนา Flow chart (แผนภูมิ) Model ของ Best practice กระบวนการบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning)

ทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางการกิจกรรม โครงการ โรงเรียนสุจริต ดังนี้

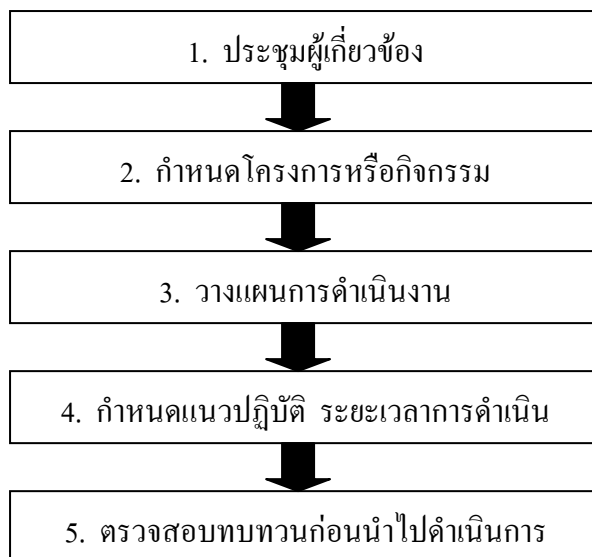

ภาพที่ 7 ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนา Flow chart (แผนภูมิ) Model ของ Best practice กระบวนการบริหารการนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้เรียนตามคุณลักษณะ 5 ประการ โรงเรียนสุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning)

ทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตาม
แนวทางกิจกรรมโครงการโรงเรียนสุจริต ดังนี้

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการวางแผนโครงการโรงเรียนสุจริตเมืองปัตตานี

1. ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาและหาข้อสรุปร่วมกัน เพื่อกำหนดแนวทาง
การพัฒนาและแก้ปัญหา

2. กำหนดโครงการหรือกิจกรรม การดำเนินงานโดยคำนึงถึงความสอดคล้องของ
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของโรงเรียนและการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา
ในการพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางโครงการโรงเรียนสุจริต

3. การวางแผนการดำเนินงาน โดยการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบและการประสาน
ความร่วมมือจากทุกฝ่ายดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยคำนึงถึง ความถนัด ความรู้ ความสามารถ
ความรับผิดชอบ ของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบด้วย

3.1.1 คณะกรรมการดำเนินงานมีหน้าที่ ในการกำกับดูแลเป็นที่ปรึกษาในการ
ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย

3.1.2 คณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงานมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ การประเมินผล ควบคุม และกำกับติดตาม ให้การดำเนินงาน โครงการเป็นไปอย่างมีคุณภาพและ ต่อเนื่อง

3.2 การระดมทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุน การดำเนินงานตามโครงการ

3.3 การประสานความร่วมมือ จากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4. กำหนดแนวปฏิบัติและระยะเวลา การดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงศักยภาพ ของบุคลากร ความพร้อมของปัจจัย และความต้องการของผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและสามารถนำไป ปฏิบัติได้จริง

5. ตรวจสอบ คณะกรรมการผู้รับผิดชอบกิจกรรมโครงการ โรงเรียนสุจริต ดำเนินการ ตรวจสอบ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม แนวปฏิบัติที่กำหนดว่ามีความเหมาะสมรัดกุม มีความเป็นไปได้ที่จะทำงานให้สำเร็จ มองเห็นการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้น จนงานสำเร็จ

ขั้นที่ 2 ขั้นให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ (Informing)

บุคลากรของโรงเรียนทุกฝ่าย เข้าร่วมประชุมวางแผนในการปฏิบัติงาน จัดฝึกอบรม จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การศึกษาคูงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานตามภารกิจของงานเป็นอย่างดีจนสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง เหมาะสม สามารถ ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการ (Doing)

การดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามโครงการ โครงการ โรงเรียนสุจริต จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิด คุณลักษณะ 5 ประการ คือ

คุณลักษณะที่ 1 ทักษะกระบวนการคิด

1. สร้างแหล่งเรียนรู้ (ภายใน/ ภายนอกโรงเรียน) เพื่อสนับสนุนทักษะกระบวนการคิด
2. จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสนับสนุนกระบวนการคิด
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีและห้องสมุดที่ได้มาตรฐานเป็นแหล่งสืบค้นเพื่อสนับสนุน

ทักษะ กระบวนการคิด

4. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการทักษะกระบวนการคิดในทุกกลุ่มสาระวิชา
5. ใช้นวัตกรรม (สื่อ/ กระบวนการ) ที่เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการคิด

คุณลักษณะที่ 2 ความมีวินัย

1. กิจกรรมที่ส่งเสริมความมีวินัย
2. กิจกรรมปลูกฝังความมีวินัย

3. ใช้เครื่องมือประเมินผลการจัดกิจกรรมและประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนต่อกิจกรรม
4. ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
5. นักเรียนนำความมีวินัยไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คุณลักษณะที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต

1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนความซื่อสัตย์สุจริตและปลูกฝังความซื่อสัตย์ให้กับนักเรียน
2. ดำเนินการวัดและประเมินผลความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน
3. ส่งเสริมการนำกิจกรรมที่ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

คุณลักษณะที่ 4 อยู่อย่างพอเพียง

1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียนอยู่อย่างพอเพียง
2. บูรณาการการจัดการเรียนรู้ เรื่องความพอเพียงตามหลักสูตร
3. กระบวนการวัดและประเมินผลเรื่องการอยู่อย่างพอเพียง
4. สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

คุณลักษณะที่ 5 การมีจิตสาธารณะ

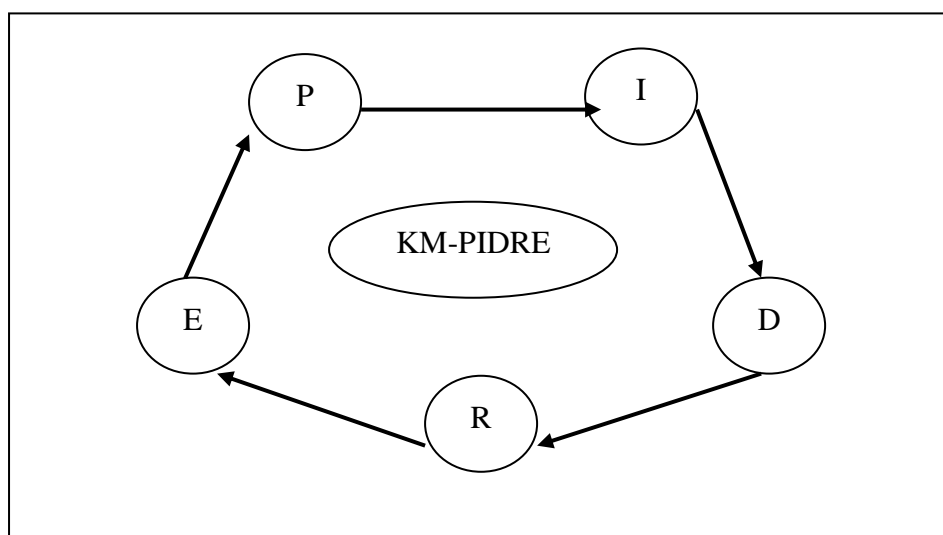
1. กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีจิตสาธารณะ
2. พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะ
3. กระบวนการวัดและประเมินผลเรื่องการมีจิตสาธารณะ
4. สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการมีจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 4 การบำรุงขวัญให้กำลังใจ (Reinforcing)

ผู้บริหารร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์ความเชื่อมั่น ความจริงใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกันมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางกิจกรรม โครงการ โรงเรียนสุจริต โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข คือ ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมทำงาน ร่วมวางแผน ร่วมระดมสมอง ร่วมศึกษาข้อมูล ร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและร่วมประเมินผลนำผลเหล่านั้นมาแก้ไขปรับปรุงให้ทุกฝ่ายทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทุกชั้นตอน และต้องให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น โดยผู้บริหารต้องยึดความถูกต้องและความยุติธรรมเป็นหลักธรรมาภิบาลเป็นที่ตั้ง มีวิธีการและเทคนิคที่เหมาะสมในการเสริมแรงให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ เสนอแนะ ให้คำปรึกษากับผู้ร่วมงานเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 5 การประเมินผล การดำเนินการนิเทศ (Evaluating)

ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองร่วมกันประเมินผล การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทาง โครงการ โรงเรียนสุจริต ดำเนินการประเมินผลเป็นไป ตามระยะเวลาที่กำหนด โดยใช้เครื่องมือสำหรับประเมินที่ถูกต้องและมีการปรับปรุง สอดคล้องกับ ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการ ของนักเรียน โรงเรียนเมืองปัตตานี

ภาพที่ 9 ขั้นตอน KM-PIDRE

ผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้น เมื่อดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอนของ Best practice แล้วตอบรับ วัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนสุจริตข้อใด และอย่างไร

1. นักเรียน โรงเรียนเมืองปัตตานี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 5 ประการตามแนวทาง ตามโครงการ โรงเรียนสุจริต คือ

- 1.1 ทักษะกระบวนการคิด
- 1.2 ความมีวินัย
- 1.3 ความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.4 อยู่อย่างพอเพียง
- 1.5 การมีจิตสาธารณะ

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรม ให้กับนักเรียน

3. ผู้บริหารใช้กระบวนการการบริหาร การนิเทศภายในแบบ KM-PIDRE ในการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนสุจริต

ร่องรอยหลักฐานระหว่างการพัฒนา ที่แสดงว่าการดำเนินการนำไปสู่เป้าหมาย

1. โครงการสุจริต
2. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
3. ภาพถ่าย
4. ผลงานและแผนการจัดการเรียนการสอนของครู
5. แบบประเมินผล

Best practice โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะ 5 ประการ อย่างไรบ้าง

ตารางที่ 6 กิจกรรมที่สอดคล้องกับความซื่อสัตย์สุจริตของโรงเรียนเมืองปัตตานี

คุณลักษณะ	กิจกรรมที่สอดคล้อง	เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ
3. ความซื่อสัตย์สุจริต	- กิจกรรมโฮมรูม - การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง	- แบบประเมิน

Best practice โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ (วันครู 2500)

สภาพทั่วไป

เนื่องจากสภาวะปัจจุบันนี้ สังคมและความเจริญรอบตัวของนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก การดำรงชีวิตค่อนข้างลำบาก และวุ่นวาย อันตรายต่าง ๆ ก็มีรอบตัว ดังนั้นโรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ (วันครู 2500) จึงได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ “ฮีโร่ในดวงใจ ใส่ใจข่าวสาร” เพื่อให้ นักเรียนได้เสริมสร้างความแข็งแรง และมั่นคงทางด้านระบบความคิด และค่านิยมที่จะเกื้อเสริมให้เขาเป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรม เหมือนการมีภูมิคุ้มกัน โรคภัยได้อย่างดี และสร้างสรรค์

สภาพปัญหา

โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ (วันครู 2500) ได้เล็งเห็นความสำคัญในการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นคนดี มีคุณภาพ เปี่ยมไปด้วยค่านิยมและคุณสมบัติที่พึงปรารถนา เช่น ทักษะกระบวนการคิด ความมีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต การอยู่อย่างพอเพียง และการมีจิตสาธารณะ โรงเรียนจึงได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยสุจริตขึ้น

ลักษณะสำคัญของ Best Practice

อีโรในดวงใจ ใส่ใจข่าวสาร (กลยุทธ์ใหม่ ใจใสกว่าเดิม) เป็นรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวนแผน ชั่วโมง ใช้สอนในชั่วโมงซ่อมเสริม แน่แนว โดยใช้ ข่าวและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น รวมทั้งบุคคลหรืออีโร ที่สังคมยกย่องมาเป็นตัวอย่างในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด การแสดงความคิดเห็น การตกผลึกทางความคิด การสรุปเป็นความคิดรวบยอดในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีกิจกรรมดังนี้

ตารางที่ 7 กิจกรรมอีโรในดวงใจ ใส่ใจข่าวสาร ในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณลักษณะความสุจริต	กิจกรรม
1. ทักษะกระบวนการคิด	รวบรวมมือฆ่าข่มจีนน้องการ์ตูน
2. ความมีวินัย	วอลเลย์บอลหญิงไทย
3. ความซื่อสัตย์สุจริต	เก็บสิ่งของมีค่าส่งคืนเจ้าของ
4. ความพอเพียง	โรงเรียนพอเพียง
5. จิตสาธารณะ	ฟ้าหญิงจุฬารัตน์ทรงงานวิสัญญีสัตวแพทย์มูลนิธิแพथ้อาสาสมัครใจพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของสังคมไทย โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์ (วันครู 2500) ในฐานะสถาบันที่ให้ความรู้กับเยาวชนจึงมุ่งปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่เยาวชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนและสังคม ลดปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่จะเกิดขึ้น และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน มีทักษะกระบวนการคิด สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับว่าดีหรือไม่ควรทำตามหรือไม่ รู้จักปฏิเสธ เพื่อป้องกันตนเองและครอบครัวจากความทุจริต
2. เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน มีวินัยในตนเอง รู้จักและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ของเพื่อนและคุณครู ตั้งใจปฏิบัติตามข้อตกลง กฎระเบียบของโรงเรียน
3. เพื่อให้ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น รักษาศีลห้าอยู่เป็นนิจ

4. เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน รักการเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีความมัธยัสถ์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
5. เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสุข

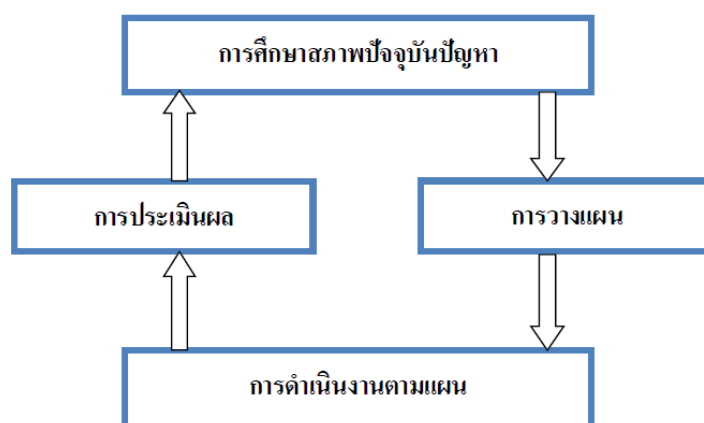
เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน

เชิงคุณภาพ

นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด มีวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์ รักความเป็นอยู่อย่างพอเพียงและมีจิตสาธารณะ

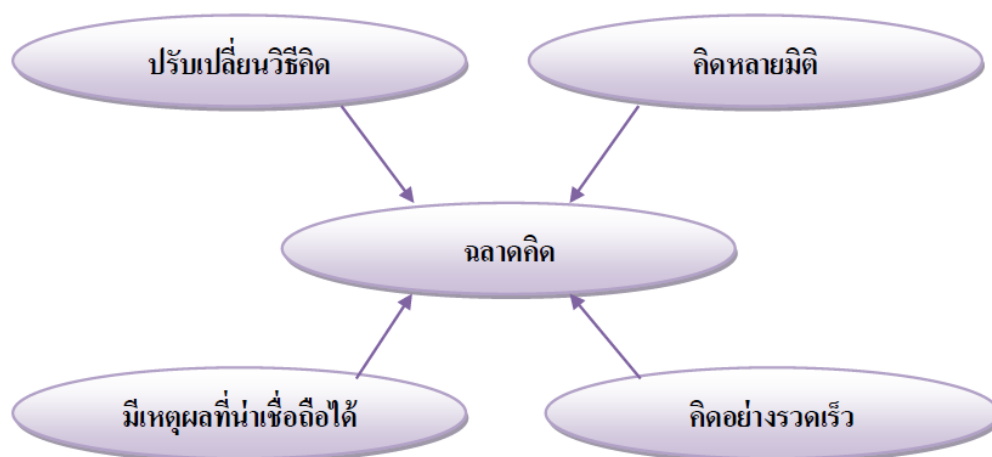
ภาพที่ 10 Conceptual frame work

ลำดับขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมพัฒนา

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา

ขั้นที่ 2 การวางแผน ศึกษาจากสภาพปัญหาและศึกษาแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน ได้ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ภาพที่ 11 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดแบบหมวกหกใบ

ฝึกคิดและฝึกแสดงทรรศนะในเนื้อหาที่เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างหลากหลายโดยไม่ยึดมั่น
 ในความคิดใดความคิดหนึ่งแต่เพียงความคิดเดียว เพื่อให้มีมุมมองที่แปลกใหม่แตกต่างไปจาก
 ความคิดเดิมๆ โดยใช้การคิดแบบหมวกหกใบ (Six thinking hats) แนวคิดตามทฤษฎีของเอ็ดเวิร์ด
 เดอ โบโน (Edwaed de Bono) เป็นสัญลักษณ์แทนการคิดแบบต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หมวกสีขาว แสดงถึงความบริสุทธิ์ หมายถึงการคิดหาข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ทุกคนยอมรับ
 โดยไม่มีข้อโต้แย้ง

หมวกสีแดง แสดงถึงความโกรธ ความเคียดแค้น หมายถึงการคิดจากอารมณ์ ความรู้สึก
 ของคนที่มาต่อเรื่องราวต่าง ๆ

หมวกสีดำ แสดงถึงความมืดมน หมายถึงการคิดหาข้อบกพร่อง จุดด้อย หรือการคิด
 ในทางลบ

หมวกสีเหลือง แสดงถึงความหวังที่ส่องสว่าง หมายถึงการคิดหาข้อดี จุดเด่น
 หรือการคิดในทางบวก

หมวกสีเขียว แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ หมายถึง การคิดหาแนวทางใหม่ ๆ
 และความคิดสร้างสรรค์

หมวกสีฟ้า แสดงถึงท้องฟ้าที่อยู่เบื้องบนเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง หมายถึง การควบคุม
 การจัดการระบบและการสรุปความคิด

ขั้นที่ 4 การประเมินผล การประเมินตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กิจกรรม ใบงาน
ร่องรอยหลักฐานระหว่างการพัฒนาที่แสดงการดำเนินการนำไปสู่เป้าหมาย

1. แผนการจัดการเรียนรู้
2. ใบงาน
3. ภาพกิจกรรม
4. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

Best practice โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับคุณลักษณะ 5 ประการดังนี้

ตารางที่ 8 กิจกรรมที่สอดคล้องกับความซื่อสัตย์สุจริตของโรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์

คุณลักษณะ	กิจกรรมที่สอดคล้อง	เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ
ความซื่อสัตย์สุจริต	เก็บสิ่งของ - กิจกรรมระดมสมอง	- ใบงาน - แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ตารางที่ 9 กิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญญา โรงเรียนสุจริต ได้แก่

ปัญญา	กิจกรรมที่สอดคล้อง	วิธีการ
1. การปลูกฝัง	แผนการจัดการเรียนรู้	การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค การคิดแบบหวนทบทวน
2. การป้องกัน	- ตัวอย่างการประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดี - การระดมสมอง	การให้เห็นตัวอย่างการประพฤติ ตนที่ดีเหมาะสมและ การประพฤติตนที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม
3. การสร้างเครือข่าย	การแสดงเอกสารรูปเล่มของ แผนการจัดการเรียนรู้ให้กับ โรงเรียนในเครือข่าย	นำเสนอรูปเล่มของแผนการจัด การเรียนรู้ให้กับคณะสำรวจ ดูงาน โรงเรียนสุจริต

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ

แบบประเมินผล

- แบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต
- แบบสังเกตพฤติกรรม
- สมุดบันทึกความดีของโรงเรียน

จากการศึกษา Best practice ของประเทศไทย พบว่า กิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับหลักการทฤษฎีที่กล่าวมา คือ การสร้างสถานการณ์จำลอง การวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการกระทำผิด การยกย่องชมเชยผู้ที่ประพฤติตนได้ดี การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ KM-PIDRE การร่วมมือร่วมใจหาหนทางพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับหลักการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การทำกิจกรรมเก็บของส่งคืนเจ้าของ การระดมสมอง การใช้แบบอย่างที่ดีโดยใช้ฮีโร่ในดวงใจ การวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมโดยใช้หลักการคิดแบบหมวด 6 ใบ และการจัดกิจกรรมโฮมรูม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาพฤติกรรมจะต้องเริ่มจากการให้ความรู้ ให้เด็กสามารถมีวิจักษณ์ญาณในการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดี การสร้างแบบอย่างที่ดี การสร้างสถานการณ์จำลองให้เห็นภาพถึงผลเสียที่เกิดขึ้น การยกย่องชมเชยให้ผู้เรียนเห็นว่าการกระทำดีเป็นสิ่งที่ควรกระทำและน่ายกย่อง เมื่อผู้เรียนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของการกระทำดีแล้ว จึงหาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยอาจจะใช้เทคนิคการคิดแบบหมวด 6 ใบ เป็นต้น

การวิจัยพัฒนารูปแบบ

แนวคิดและการสร้างรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

อุทุมพร จามรมาน (2541, หน้า 22) รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องของหน่วยงานต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ดังนั้น รูปแบบจึงน่าจะมีมากกว่าหนึ่งมิติ หลายตัวแปร และตัวแปรต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในเชิงความสัมพันธ์และเชิงเหตุและผล

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544, หน้า 27) รูปแบบ คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

ทศนา เขมมณี (2558, หน้า 220) รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ใคอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ปกติในการศึกษาวิจัยเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งคำถามที่ต้องการคำตอบ ซึ่งในกระบวนการวิจัยจะมีการตั้งสมมติฐานหรือชุดของสมมติฐานขึ้นมาซึ่งก็คือคำตอบที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า สมมติฐานเหล่านี้มักจะได้มาจากข้อความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมา หรืออาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่าง ๆ สมมติฐานเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ของเรื่อง/สถานการณ์ปัญหานั้น ๆ ซึ่งจะยังคงเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบเท่านั้น จนกว่าจะได้รับการนำไปพิสูจน์ทดสอบหากสมมติฐานเป็นจริง ข้อความนั้นก็ยังสามารถนำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ รูปแบบเช่นเดียวกันกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

บุญชม ศรีสะอาด (ม.ป.ป.) รูปแบบหมายถึงโครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

รัตนะ บัวสนธ์ (2552, หน้า 124) ความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้ 1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น 2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model” 3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่า ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

ประเภทของรูปแบบ

ทิสนา แจมมณี(2558, หน้า 220-221) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออก ในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 สิ่งขึ้นไป รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์
2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางการใช้ภาษา (พูดและเขียน) รูปแบบลักษณะนี้ใช้กันมากทางด้านศึกษาศาสตร์
3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical model) ได้แก่ ความคิดที่แสดงออกผ่านทางสูตรคณิตศาสตร์ ซึ่งส่วนมากจะเกิดขึ้นหลังจากได้รูปแบบเชิงภาษาแล้ว
4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic model) ได้แก่ความคิดที่แสดงออกผ่านทางแผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น
5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal model) ได้แก่ความคิดที่แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของสภาพการณ์/ ปัญหาใด ๆ รูปแบบด้านศึกษาศาสตร์มักจะเป็นแบบนี้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบเชิงสาเหตุเช่นกัน

รูปแบบทางด้านศึกษาศาสตร์ มักจะเป็นรูปแบบเชิงสาเหตุ และการใช้คำว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความหมายในลักษณะเดียวกันกับระบบการเรียนการสอน หากพิจารณาตามนัยของคุณสมบัติของคุณสมบัติอันเป็นองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ เป็นลักษณะของการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามปรัชญา ทฤษฎี หลักการ หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีความครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของระบบนั้น และได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ทดสอบถึงประสิทธิภาพของระบบนั้น ๆ มาแล้ว แต่ตามความหมายโดยทั่วไปแล้ว นักการศึกษาโดยทั่วไป นิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการศึกษาหรือการเรียนการสอนในภาพรวมและนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีการสอน” นั่นเอง (ทิสนา แจมมณี, 2558) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า “รูปแบบ” เนื่องจากเป็นระบบย่อยที่ใช้เฉพาะเจาะจงกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ไม่ใช่ระบบที่ครอบคลุมระบบการเรียนการสอนทั้งหมด

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงสามารถให้คำนิยามได้ว่า “รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วย

ให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ” ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๆ ดังนี้ (ทิสนา แคมมณี, 2558)

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ
2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ สามารถทำนายผลได้ และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ได้ (ทิสนา แคมมณี, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ที่รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ศึกษาจากหลักการ ทฤษฎีที่สามารถพิสูจน์ ทดสอบและทำนายผลได้

การพัฒนารูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยการพัฒนารูปแบบโดยได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้ (วาโร เฟิงส์วัตต์, 2553)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นต้น

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

อย่างไรก็ตามในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่า ไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

การทดสอบรูปแบบอาจทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The joint committee on standards of educational evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะ ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช, 2549, หน้า 54-56) ดังนี้

2.1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

2.1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

2.1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

2.1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2.2 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบหรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่งไอส์เนอร์ (Eisner, 1976, pp. 192-193) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีแนวคิด ดังนี้

2.2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรย์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้นิพนธ์ เนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขาผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษาลึกลับนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษาลึกลับนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

2.2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรม และมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

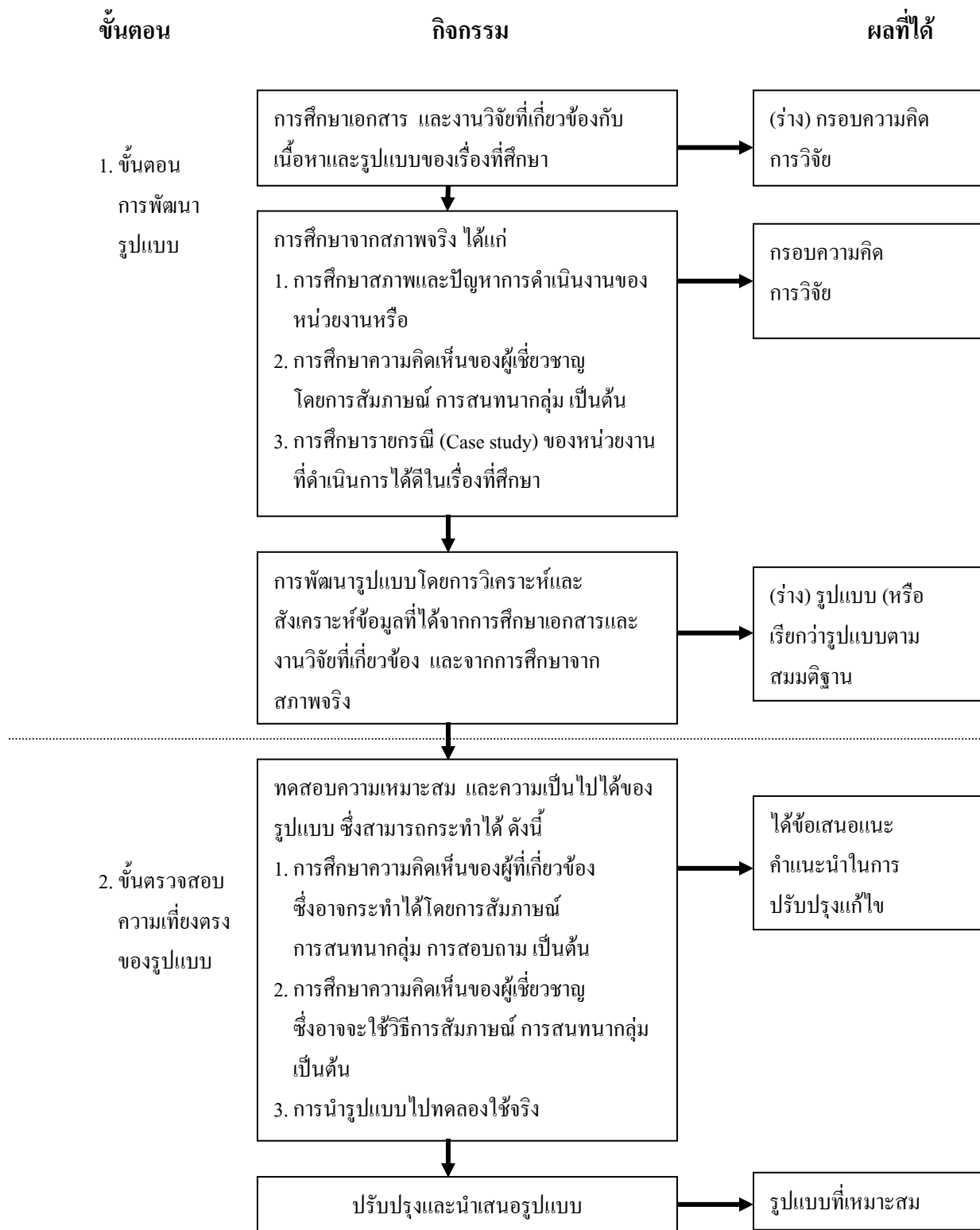
2.2.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอรรถาธิบายและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

2.3 การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

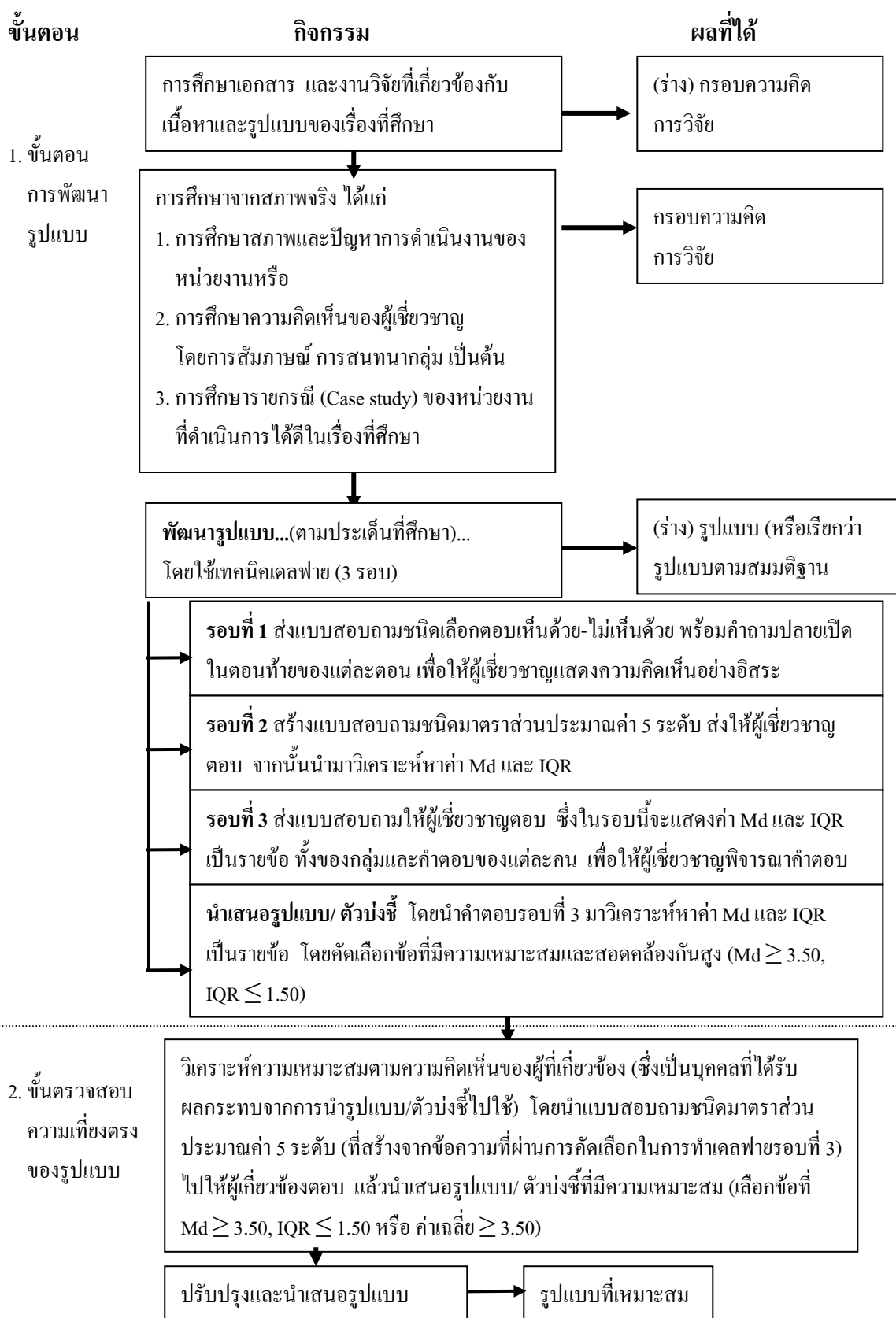
2.4 การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป

กระบวนการพัฒนารูปแบบสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 12 ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ กรณีที่ 1 ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาจากสภาพจริง

ภาพที่ 13 ขั้นตอนการวิจัยพัฒนารูปแบบ กรณีที่ 2 ร่างรูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

สรุปรูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนา รูปแบบ สามารถสรุปเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนา รูปแบบ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ (วาโร เฟิงส์วาลด์, 2553) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนา รูปแบบ กรณีที่ 1 ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและการศึกษาจากสภาพจริง

2. รูปแบบการเรียนการสอนและระบบการเรียนการสอน

การจัดระบบก็คือ การกำหนดองค์ประกอบและจัดองค์ประกอบของระบบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างดี เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่ต้องการ ซึ่งอาจจะจัดในกรอบความคิดของตัวป้อน กระบวนการ กลไกควบคุม ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ หรือจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบนั้นให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่จะช่วยให้ระบบนั้นมีประสิทธิภาพ ระบบการจัดการเรียนการสอนก็คือ องค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษา และอาจจัดได้ในลักษณะที่เป็นระบบใหญ่ คือ เป็นระบบที่ครอบคลุมองค์ประกอบของการเรียนการสอนโดยส่วนรวม หรืออาจจะนำองค์ประกอบย่อย ๆ ของการเรียนการสอนมาจัดเป็นระบบย่อย ๆ ลงไปอีกก็ได้ (ทิสนา แคมมณี, 2558)

ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนนั้น หมายถึง “สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ”

เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเห็นได้ว่า การที่การจัดการเรียนการสอนจะกลายเป็นรูปแบบได้นั้น ก็จะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เป็นระบบเสียก่อน ซึ่งก็แน่นอนว่าในการจัดระบบจะต้องคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการ รวมทั้งสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นระบบการจัดการเรียนการสอนกับรูปแบบการเรียนการสอน จึงมีความหมายที่แท้จริงตรงกันในสาระหลักที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ เราจึงมักเห็นการใช้คำ 2 คำนี้ใช้สลับทดแทนกันบ่อย ๆ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าคำทั้งสองจะมีความหมายในสาระหลักเหมือนกัน แต่ถ้าสังเกต และวิเคราะห์จากการใช้กันโดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะเห็นได้ว่า มีความนิยมในการใช้แตกต่างกันไปบ้าง ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า “ระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษา และอาจจัดได้ในลักษณะที่เป็นระบบใหญ่ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการเรียนการสอนในภาพรวม หรืออาจจะนำองค์ประกอบย่อย ๆ ของการเรียนการสอนมาจัดเป็นระบบย่อย ๆ ลงไปอีกก็ได้” จากการสังเกตและวิเคราะห์ผลงานของนักการศึกษาผู้คิดค้นระบบและรูปแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ พบว่า นักศึกษานิยมใช้คำว่า “ระบบ ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ เช่น ระบบการศึกษา หรือถ้าเป็นระบบการเรียนการสอน ก็จะครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการเรียนการสอนในภาพรวม และนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่น้อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีสอน” ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญของระบบการเรียนการสอน ดังนั้น การนำวิธีสอนใด ๆ มาจัดทำอย่างเป็นระบบตามหลักและวิธีการจัดระบบแล้ว วิธีสอนนั้นก็จะกลายเป็น “ระบบวิธีสอน” หรือที่นิยมเรียกว่า “รูปแบบการเรียนการสอน”

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ระบบการจัดการเรียนการสอน กับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น มีความหมายเหมือนกัน แต่นิยมใช้ต่างกันในแง่ของระบบใหญ่และระบบย่อย ระบบการจัดการเรียนการสอนนิยมใช้กับระบบใหญ่ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนในภาพรวม ส่วนรูปแบบการเรียนการสอนนิยมใช้กับระบบที่น้อยกว่า เช่น ระบบวิธีสอนแบบต่าง ๆ ซึ่งในหัวข้อต่อไปจะเสนอตัวอย่างระบบวิธีสอนต่าง ๆ ที่สำคัญเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจขึ้น และช่วยให้แนวทางที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป (ทิสนา แจมมณี, 2558) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า “รูปแบบ” เนื่องจากเป็นระบบย่อยที่ไม่ครอบคลุมการเรียนการสอนทั้งหมด แต่เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายเท่านั้น

3. แนวคิด รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ สามารถเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนหมวดนี้เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝัง การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนที่เพียงช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มักไม่เพียงพอต่อการช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักการและวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนี้ (ทิสนา แจมมณี, 2558)

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูม และมาเซีย (Instructional model based on affective domain by Krathwohl, Bloom and Masia)

1. ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบ

บลูม (Bloom, 1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective domain) และด้านทักษะ (Psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น แครทโวล (Krathwohl) บลูม (Bloom) และมาเซีย (Masia) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ประกอบด้วย

1.1 ขั้นการรับรู้ (Receiving or attending) ซึ่งก็หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน

1.2 ขั้นการตอบสนอง (Responding) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

1.3 ขั้นการเห็นคุณค่า (Awareness of value) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น

1.4 ขั้นการจัดระบบ (Organization of a value) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน

1.5 ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by value) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำงานกระทั่งเป็นนิสัย

ถึงแม้ว่าบลูมได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเป็นสำคัญ แต่ก็สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้

2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม หรือจริยธรรม ที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

การสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมใด ๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของบลูมและคณะได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม (Receiving attending)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การรู้ตัว (Awareness)
2. การเต็มใจรับรู้ (Willingness)
3. การควบคุมการรับรู้ (Control)

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม (Responding)

ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้พูดแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การยินยอมตอบสนอง (Acquiescence in responding)
2. การเต็มใจตอบสนอง (Willingness to respond)
3. ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in response)

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Awareness of value)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การยอมรับในคุณค่านั้น (Acceptance of a value)
2. การชื่นชอบในคุณค่านั้น (Preference for a value)
3. ความผูกพันในคุณค่านั้น (Commitment for value)

ขั้นที่ 4 การจัดระบบค่านิยม (Organization of a value)

เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความโน้มเอียงที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่น ๆ ของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ ของตน ในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสำคัญ ดังนี้

1. การสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น (Conceptualization of value)
2. การจัดระบบคุณค่านั้น (Organization of a value system)

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by value)

ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ โดยติดตามผลการปฏิบัติ และให้ข้อมูลป้อนกลับ และการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. การมีหลักยึดในการตัดสินใจ (Generalization Set)

2. การปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย (Characterization)

การดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 5 ไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น ต้องอาศัยเวลา โดยเฉพาะในขั้นที่ 4 และ 5 ต้องการเวลาในการปฏิบัติ ซึ่งอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไปในผู้เรียนแต่ละคน

สรุป ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย นอกจากนั้นผู้เรียนยังได้เรียนรู้กระบวนการในการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการปลูกฝังค่านิยมอื่น ๆ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นต่อไป

ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 10 สรุปแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

แนวคิดและงานวิจัย	แนวทาง/ กิจกรรม
รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของเกรทวอล บลูม และมาเซีย (Instructional model based on affective domain by krathwohl, Bloom and Masia) (ทิสนา แคมมณี, 2558)	<p>ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม หรือจริยธรรมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์จนถึงระดับที่สามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย โดยมีขั้นตอนดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 การรับรู้ค่านิยม (Receiving attending) 2 การตอบสนองต่อค่านิยม (Responding) 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Awareness of value) 4 การจัดระบบค่านิยม (Organization of a value) 5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by value)
อัมพร เรืองศรี (2554)	<p>รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล</p>

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แนวคิดและงานวิจัย	แนวทาง/ กิจกรรม
พรสันต์ เลิศวิทยาวัฒน์ (2551)	รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้น คือ สร้างความตระหนัก กำหนด ความรับผิดชอบ ให้ความรักความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ สร้างความมั่นใจ สร้างการมีวินัย ปลูกฝังค่านิยม ส่งเสริม การเรียนรู้ เป็นตัวแบบที่ดี ให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจ
ดรรรัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548)	รูปแบบการสอนมี 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและ เจตคติ คิดถึงสาเหตุของปัญหา เสนอและคิดทางเลือก วางแผน ดำเนินการ ประเมินทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมิน และปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดของเพียเจต์ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (อายุ 10 ปี) ซึ่งตรงกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ในขั้นจริยธรรมเชิงอัตนัย (Moral relativism or autonomous morality) หรือการที่เด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผล โดยอธิบายว่าเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กเข้าใจว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมเป็นเพียงข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันระหว่างคนในสังคมเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าทำทายเป็น และสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยกลุ่มคนที่ได้กำหนดขึ้นมา และเด็กจะมีความรู้สึกรู้ว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ควรเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของคนในกลุ่ม ซึ่งระดับของการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตรงกับรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแคทโวล บลูม และมาเซียในขั้นที่ 3 คือขั้นการเห็นคุณค่าของค่านิยม (awareness of value) ที่เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น ซึ่งเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นี้ไม่สามารถมีพัฒนาการทางจริยธรรมไปถึงขั้นที่ 4 และ 5 ของแคทโวล บลูม และมาเซียได้ เนื่องจากเด็กยังไม่สามารถวิเคราะห์และจัดระบบคุณธรรมในระดับสูงเท่ากับผู้ใหญ่ได้ ดังนั้นการวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถม ศึกษาตอนปลายนี้ ได้ยึดหลักทฤษฎีของแคทโวล บลูม และมาเซียเพียง 3 ขั้นเท่านั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ค่านิยม ขั้นที่ 2 ขั้นการตอบสนองต่อค่านิยม และขั้นที่ 3 ขั้นการเห็นคุณค่าของค่านิยม ส่วนในขั้นที่ 4 และ 5 นั้นไม่ตรงกับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กในระดับนี้ ผู้วิจัยจึงไม่นำมายึดหลักเป็นแนวทางในการวิจัย

นอกจากนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ทฤษฎีรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยแคทโวล บลูม และมาเซีย ได้รับความนิยมนำมาใช้ในการวิจัยพัฒนารูปแบบดังตัวอย่างเช่นงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีของบลูมมาใช้ในการวิจัยพัฒนารูปแบบนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปรัชญา เวสารัชช (2530) ได้ให้ความหมายของ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” หมายถึง การที่ประชาชน หรือชุมชน หรือองค์กรของประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน ในรูปแบบของการตัดสินใจกำหนดชีวิตของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหรือยกระดับความสามารถของตนในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน

เมตต์ เมตต์การ์ณจักร (2541) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

กล่าวโดยสรุป “การมีส่วนร่วมของชุมชน” หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงหมายถึง การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการศึกษา ในการจัดมวลประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงตัวเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ข)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

พัทธา สายหู (2529) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ดำเนินอยู่ในชุมชน ซึ่งความสำเร็จของกิจกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เป็นลักษณะโครงการ เช่น โครงการที่ประชาชนต้องการ
2. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของชาวบ้านเอง เช่น ความขยันขันแข็ง ความสามัคคี การมีผู้นำที่ดี

3. ปัจจัยที่มาจากทางราชการ เช่น เป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่วิชาการสนับสนุน

4. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมที่สะดวก วัสดุอุปกรณ์พร้อม เศรษฐกิจของหมู่บ้าน ไม่ฝืดเคือง

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยสำคัญดังนี้

1. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีอุตสาหกรรมเป็นหลัก และสถานะในช่วงเศรษฐกิจดี ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองท้องถิ่น กระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนไทย

2. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ความศรัทธา ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเป็นห่วงสวัสดิภาพของบุตรหลาน ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน สถานภาพของคนในชุมชน ความคาดหวังที่มีต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน เครือข่ายชุมชน ผู้นำชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน การเห็นความสำคัญของตนเองและการเห็นแก่ความเจริญของส่วนรวม

3. กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรของโรงเรียน ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติงานของโรงเรียน โรงเรียนมีระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมีแผนงานและการพัฒนาที่ดี ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ความเป็นโรงเรียนของชุมชน และแหล่งสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนร่วม

กระบวนการและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน

Cohen and Uphoff (1980) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วง ของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation)
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542) ได้จำแนกระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal participation) เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมแบบที่มีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถร่วมมือกันอย่างเต็มที่ เช่น ข้อจำกัดที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าคุณเองด้อยอำนาจกว่า เช่น มีความรู้น้อยกว่า จึงไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมจึงมีลักษณะเป็นการมาร่วมกิจกรรม หรือสนับสนุนโดยบริจาคตर्फสิ่งของ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มอบภาระให้โรงเรียน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial participation) เป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องในระดับเข้มข้นกว่าแบบชายขอบ โดยมีลักษณะการมีส่วนร่วมแบบ ริเริ่มงาน ร่วมงาน สนับสนุนด้วยการบริจาคหรือร่วมมือกันทำงาน ร่วมแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจได้บ้าง แต่การคิดริเริ่มกิจกรรมยังเริ่มต้นจากโรงเรียน และเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกกิจกรรม ยกเว้น กิจกรรมการเรียนการสอน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full participation) เป็นแบบแผน การมีส่วนร่วมที่มีอำนาจในการตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ และเข้ามามีส่วนร่วมทั้งกระบวนการ ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมของระดับผู้นำหลักในชุมชน เช่น เจ้าอาวาส ประธานคณะกรรมการ สถานศึกษา หรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในอันที่จะชี้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

สาระที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สาระที่บัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระที่ระบุไว้ในหมวดที่ 1 ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา มาตรา 8(2) ระบุว่าให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และในมาตรา 9(6) ได้ระบุให้มีการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ในการจัดการศึกษาหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรทั้งในลักษณะที่เป็นทรัพยากรบุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นแหล่งทรัพยากร สนับสนุน รวมทั้งมีมาตราทางด้านกฎหมาย เพื่อจูงใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ข)

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) เป็นการวิจัย ที่จัดอยู่ในลักษณะของสิ่งที่จะศึกษา วิธีการศึกษาหรืองานวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยน่าจะมิที่มาจากการศึกษา 2 ลักษณะ คือ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนในลักษณะ ให้ชุมชนมีส่วนร่วม (Participatory and community-based) กับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2548)

ความหมายการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

PAR เป็นการวิจัยในลักษณะที่มุ่งสร้างความสำนึกและความตระหนักของกลุ่มเป้าหมาย ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือองค์กร โดยให้กลุ่มเป้าหมาย ได้มีส่วนร่วมรับรู้และเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ตั้งแต่ถึงความจำเป็นที่จะต้องกระทำและ พร้อมทั้งจะร่วมรับรู้ผลงานวิจัยนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เป็นการอาศัยศักยภาพของชุมชน และการตัดสินใจ ของชุมชนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทั้งกาย ความคิด สันติทรัพย์ ทรัพยากรชุมชน กระบวนการตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตยอย่างมีเหตุผลของกระบวนการกลุ่ม และด้วยความพึงพอใจ (อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์, 2548)

กมล สุคประเสริฐ (2540, หน้า 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ แบบเดิม ๆ ต่างกันแต่เพียงว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็น การวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัยและในการ มีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540, หน้า 31) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมไว้ว่า “การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชน ผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกรวบรวม กลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัย จนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงมือ ปฏิบัติ”

สุภาวดี จันทวานิช (2547, หน้า 67-73) กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ว่าหมายถึงวิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหาการดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม

นอกจากนี้ยังมี พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540, หน้า 31) กล่าวว่า PAR อาจนิยามได้ว่าเป็นวิธีที่ช่วยประชาชนให้สามารถควบคุมชีวิตของเขาเอง ผ่านกระบวนการของสหวิชาการ โครงสร้างความรู้ใหม่เกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้ที่เป็นทางการเข้าด้วยกัน แล้วใช้ความรู้ใหม่นั้นเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปความเป็นจริงในสังคม (Realities) ของเขา”

จากความหมายต่าง ๆ และนิยามข้างต้น สรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action research หรือ PAR) หมายถึง การศึกษาค้นหาหาความรู้เพื่อแก้ไขปรับปรุง ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเพื่อพัฒนาส่งเสริมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น ด้วยการให้นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัย ร่วมมือร่วมใจดำเนินการวิจัยร่วมกันทุกขั้นตอนของการทำวิจัย โดยใช้หลักความเป็น ประชาธิปไตยในการดำเนินงานและนำผลการปฏิบัติการมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนา สิ่งหนึ่งสิ่งใดในพื้นที่การวิจัยให้ดียิ่งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนา ที่รวมการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เข้าด้วยกัน (ชอบ เข้มกล้า และ โกวิท พวงงาม, 2547)

ระเบียบวิธีการวิจัยของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ได้มีผู้กล่าวไว้สรุปได้ว่า “PAR” เป็นการนำแนวคิดของการมีส่วนร่วมมาเป็นกลวิธีหนึ่งในระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory research) โดยทั่วไป ตรงที่ PAR จะมีการประยุกต์ (Applied research) หาทางแก้ปัญหาโดยมีการสร้างโครงการหรือกิจกรรม การพัฒนา (Action)” (สุริยา วีรวงศ์, 2544, หน้า 55-56) ดังนั้น ระเบียบวิธีการวิจัยปฏิบัติการ อย่างมีส่วนร่วมเป็นการผสมผสานระกวางการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมกับการวิจัยปฏิบัติการ (Action research) โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาของชุมชนจากโครงการและกิจกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ของชาวบ้าน นักพัฒนา และนักวิจัย

PAR จึงมีวิธีการวิจัยที่เน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชนกับนักวิจัยเป็นหลัก โดยมีลักษณะหลากหลาย ดังนี้

1. วิธีการวิจัย PAR จะมีลักษณะของการศึกษาที่มีหลากหลายเทคนิค ที่มักจะนิยม ใช้กัน คือ ใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือในการศึกษาชุมชนที่เป็นการประเมินสถานะชุมชนที่เรียกว่า Participatory rapid appraisal (PRA) และ Participatory learning and action เป็นการศึกษาชุมชน จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need assessment) โดยการช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ปัญหาของชุมชน นอกเหนือจากนี้ การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาก็ต้องมีการสำรวจทรัพยากรในชุมชน (Resource assessment) ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ บริการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อกำหนดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาที่สามารถนำสิ่งที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และทรัพยากรมนุษย์จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันจนถึงสิ้นสุดการวิจัย

2. วิธีการวิจัย PAR ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การจัดทำโครงการหรือกิจกรรม การพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน แกนนำชุมชน หรือผู้นำชุมชน และนักวิจัย ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมระหว่างที่ทำการวิจัย

3. การวิจัยแบบ PAR ชาวบ้านจะเป็นผู้ที่รู้เท่ากับนักวิจัยหรือนักพัฒนา เพราะปัญหา การวิจัยเริ่มจากชาวบ้าน ไม่ใช่สมมติฐานของนักวิจัยหรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว การกำหนด แนวทางหรือเลือกทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยของนักวิจัย กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนักพัฒนา สนองกับ ความต้องการและความรอบรู้ของชาวบ้าน

PAR จึงเป็นการกำหนดร่วมกันของบุคคลทั้ง 3 ฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา ที่ต่างก็มีบทบาทเท่าเทียมกัน

องค์ประกอบของผู้เกี่ยวข้อง

เป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือจากองค์ประกอบที่หลากหลาย อันได้แก่ ชาวบ้าน และนักพัฒนา โดยทั้ง 3 ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันจะต้องมี “โลกทัศน์ร่วม” คือ มีความเข้าใจร่วมกัน ในเรื่องของการพัฒนา สิ่งนี้เป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาชุมชน (สุริยา วีรวงศ์, 2544, หน้า 57) ซึ่งหากทั้ง 3 ฝ่ายมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน ผลของการประสานงานไปสู่ความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนย่อมจะเป็นไปได้ยาก แต่หากมีการประสานเครือข่าย (Network) เพื่อแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และความรู้กันทั้ง 3 ฝ่าย

1. ชาวบ้าน ที่เป็นตัวแทนของชุมชน ผู้ที่รู้และเข้าใจความต้องการหรือสาเหตุปัญหา ภายในชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งชาวบ้านยังเป็นผู้ที่รู้ถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทรัพยากร ทางธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเป็นต้นทุน ทางสังคม (Social capital) ภายในชุมชนที่มีอยู่และสามารถนำออกมาพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ กับชุมชนได้

2. นักวิจัย ซึ่งเป็นตัวแทนของนักวิชาการที่สนใจการพัฒนา คือ บุคคลที่นำความรู้ และระเบียบวิธีมาพัฒนาชุมชน สร้างชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีใช้ผู้สั่งให้ผู้ถูกวิจัยปฏิบัติตาม เพียงอย่างเดียวดังอดีต หากแต่เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์การวิจัยให้กับชาวบ้าน เพื่อให้ ประชาชนเรียนรู้และนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง

3. นักพัฒนา (Change agent/ catalyst) ที่เป็นตัวแทนของรัฐบาล หรือองค์กรพัฒนา เอกชน เช่น เจ้าหน้าที่จากอำเภอ ตำรวจ แพทย์ พยาบาล ฯลฯ นักพัฒนานี้จะเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญ เพราะนอกจากนักพัฒนาจะเป็นผู้ใกล้ชิดกับชุมชนแล้ว ยังเป็นทั้งเครือข่ายและ ผู้ประสานงานเครือข่ายที่สำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

และเข้าใจถึงจุดอ่อน จุดแข็งของชุมชน ที่ควรได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ชุมชนดึงจุดแข็งออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า PAR อาศัยเครื่องมือในการวิจัยหลายอย่าง ทั้งทักษะและเทคนิคต่าง ๆ (โดยจะกล่าวอย่างละเอียดในบทที่ 4) ดังเช่น

- การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน โดยเฉพาะนักวิจัย และนักพัฒนา ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ชุมชนย่อมต้องอาศัยเทคนิคค่อนข้างสูง เนื่องจากหากชาวบ้านรู้สึกถึงความเป็นมิตรและความจริงใจ ก็จะทำให้ชาวบ้านไว้วางใจและพร้อมที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดปัญหาที่แท้จริงและร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น

- เทคนิคในการประสานงานกับเครือข่าย (Network) การสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดการระดมทรัพยากรที่มีคุณค่าในการร่วมกันพัฒนาชุมชนมากที่สุด เครือข่ายอาจมีทั้งภายนอกและภายในชุมชนที่ประสานทรัพยากรภายในและภายนอก โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการช่วยชุมชนให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และพัฒนาตนเองได้มากยิ่งขึ้น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาล โรงเรียน วัด เป็นต้น

- การศึกษาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม หรือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participate Observation) เป็นการสังเกตอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการซักถาม การบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์ไปในขณะเดียวกัน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทำให้นักวิจัยรู้สึกถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง และเกิดความเข้าใจพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่

- ทักษะการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ซึ่งต่างจากการวิจัยรูปแบบเก่าที่เป็นแบบทางเดียว (One-way communication) เนื่องจากการมีส่วนร่วมนักวิจัยทุกฝ่ายย่อมต้องแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการแลกเปลี่ยนกันอย่างเต็มที่ตามวิธีการวิจัยของ PAR นักวิจัยจะเป็นผู้นำความรู้หรือการพัฒนาไปใส่ให้กับชาวบ้านอย่างเดียวนั้นไม่ได้ และชาวบ้านก็จะไม่เป็นผู้ถูกวิจัยที่รอรับคำสั่งจากผู้วิจัยหรือผู้มีอำนาจอีกต่อไป สิ่งนี้เป็นการสนับสนุนการปลดปล่อยชาวบ้านให้ออกจากการกดขี่และครอบงำทางสังคมดังที่อดีตเคยเป็นมา

นอกจากทักษะและเทคนิคที่กล่าวถึงแล้วยังมีการหาจุดอ่อน และจุดแข็ง (SWOT) ของชุมชน เพราะหากวิเคราะห์และทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของชุมชนก็จะทำให้ผู้วิจัยจัดการกับปัญหาได้อย่างถูกต้องและพัฒนาจุดแข็งที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้ (ชอบ เข้มกลัด และ โกวิทช์ พวงงาม, 2547)

1. ระยะก่อนทำวิจัย (Pre-research phase)

ในบางครั้งเรียกว่า “ขั้นตอนการเตรียมชุมชน” เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมของการวิจัยโดยในขั้นตอนนี้จะมีกระบวนการที่เริ่มจากการที่ผู้วิจัยจะต้องสร้างสัมพันธ์ภาพให้

เกิดขึ้นกับชาวบ้านในชุมชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในลักษณะแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและไว้วางใจในตัวนักวิจัย หากนักวิจัยมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนจะทำการสำรวจและศึกษาข้อมูลของชุมชนเป็นไปได้อย่างง่ายดาย ซึ่งจะส่งผลให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการคัดเลือกชุมชนที่เหมาะสมกับการวิจัย PAR ต่อไป และเมื่อได้ทำการเลือกชุมชนที่เหมาะสมแล้ว กระบวนการขั้นต่อไป คือ การเข้าสู่ชุมชนและทำการเตรียมเครือข่ายทีมเตรียมผู้นำให้พร้อมทุกด้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจ PAR และอยากที่จะมีส่วนร่วมทำวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมต่อไป โดยกระบวนการทั้งหมดในขั้นระยะก่อนทำวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างสัมพันธภาพ การสร้างสัมพันธภาพในระยะเริ่มต้นนี้มีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งนักวิจัยแต่ละคนอาจจะมีทักษะและเทคนิคที่แตกต่างกัน อาจมีการแวะพักทักทายตามบ้าน แนะนำตนเอง และพูดคุยชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไป รวมทั้งการเข้าช่วยเหลือกิจกรรม ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการยอมรับและไว้วางใจในตัวผู้วิจัยมากขึ้นจนเหมือนกับคนในชุมชนเดียวกัน หากความสัมพันธ์ของนักวิจัยในระยะแรกนี้ การดำเนินงานในขั้นต่อไป ก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การสำรวจและศึกษาชุมชน คือ การสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรของชุมชน ข้อมูลด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ การสื่อสาร และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถทำการศึกษารวบรวมข้อมูลได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แหล่งข้อมูลทั้งจากหน่วยงานราชการ เช่น ข้อมูล กชช 2ค. ข้อมูล จปฐ. และจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งติดต่อกับผู้นำหรือบุคคลสำคัญในชุมชนเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลของชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการคัดเลือกชุมชนในกระบวนการขั้นต่อไป
3. การคัดเลือกชุมชน (Selecting community) การคัดเลือกชุมชนในการวิจัย PAR มักให้ความสำคัญกับประชาชนในชุมชนที่ด้อยโอกาสทางสังคม (Disadvantage community) หรือด้อยโอกาสมากกว่าชุมชนอื่น เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าในตัวเองและร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้พัฒนาอย่างยั่งยืน การศึกษาว่าชุมชนได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนกิจกรรมใดมาแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในการคัดเลือกชุมชนอีกทางหนึ่ง เพราะหากชุมชนได้รับการสนับสนุนน้อย ความต้องการของชาวบ้านในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน อาจจะมีมากขึ้น เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้

4. การเข้าสู่ชุมชน (Entering community)

เมื่อนักวิจัยคัดเลือกชุมชนแล้ว กระบวนการขั้นตอนต่อไป คือ การเข้าสู่ชุมชน ผู้วิจัยต้องเริ่มดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ (Building up rapport) กับชาวบ้านด้วยการแนะนำตนเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการในรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย การจัดประชุมกึ่งทางการ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชุมชนได้รับรู้ วิธีการสร้างความสัมพันธ์ขั้นต้นที่ดีที่สุด คือ การไปพักอาศัยอยู่กับชาวบ้าน สิ่งสำคัญ คือ ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ควรร่วมทำกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน จะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้เร็วขึ้น และช่วยให้ชาวบ้านยอมรับนักวิจัยได้โดยสนิทใจ แต่นักวิจัยระมัดระวังในเรื่องการมิให้ตนมีบทบาทเกินกว่าที่ควรจะเป็น และมีให้เกิดความลำเอียงในการดำเนินงาน เมื่อเข้าสู่ชุมชน นักวิจัยควรทำการพบปะกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิเช่น นายอำเภอ พัฒนาการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น เพื่อปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะผู้นำชุมชน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของ PAR รวมทั้งกระบวนการและวิธีการของ PAR อย่างเป็นทางการมากขึ้น เนื่องจาก PAR เป็นวิจัยรูปแบบใหม่ที่ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน การเตรียมทุกฝ่ายให้เข้าใจและพร้อม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง

5. การเตรียมคน การเตรียมเครือข่าย

กระบวนการในขั้นสุดท้ายของการเตรียมชุมชนก่อนที่จะเข้าสู่ขั้นระยะการทำวิจัย คือ การเตรียมคนและเตรียมเครือข่ายให้เกิดความพร้อมในการลงมือดำเนินงาน เพราะการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม นั้น ผู้มีส่วนร่วม คือ นักวิจัย นักพัฒนา และชาวบ้านจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน เพื่อให้เกิดการประสานงานกันในการปฏิบัติ

5.1 การเตรียมคน

การเตรียมคน คือ การเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้าน แกนนำ นักวิจัย และนักพัฒนา

5.1.1 การเตรียมชาวบ้าน ควรกำหนดกิจกรรมที่จะกระตุ้นให้ชาวบ้านได้เห็นกระบวนการ PAR ซึ่งจะสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหาของกระบวนการ PAR นอกจากนี้ การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของ PAR จะทำให้ชาวบ้านเข้าใจและมองภาพของ PAR ได้มากขึ้น ว่าเป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าของมนุษย์ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนต่อไป นอกจากการเตรียมชาวบ้านให้ได้เข้าใจความรู้เกี่ยวกับ PAR แล้ว การเตรียมชาวบ้านให้เป็นกลุ่มหรือทีมในการวิจัย เช่น ทีมวิจัย ทีมวางแผนและทีมปฏิบัติ จะทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าคุณทุกคนในชุมชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนได้ เช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้ชาวบ้านปรับเปลี่ยนทัศนคติในการมองคุณค่าและศักดิ์ศรีในตนเองให้มากขึ้น

5.1.2 การเตรียมนักพัฒนา เปรียบเสมือนผู้ประสานงานที่ต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนและวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกคนสำคัญของชุมชน และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นทั้งผู้ที่สร้าง และผนึกกำลังในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน และเป็นผู้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกสนับสนุนหรือช่วยเหลือในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เช่น การช่วยในการฝึกอบรม หรือจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ทรัพยากรหรือทุนสำหรับชุมชน หรือโดยอนุญาตให้กระบวนการบางอย่างเกิดขึ้นในชุมชนนั้น

5.1.3 การเตรียมนักวิจัย นักวิจัยต้องเตรียมตัวเองให้มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและเรียนรู้หลักในการสร้างสัมพันธภาพ เพื่อให้เข้าถึงภายในจิตใจของชาวบ้าน หรือกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนต้องยึดแนวคิดและหลักการในการพัฒนาชุมชนผู้ด้อยโอกาสและการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืน รับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ตลอดจนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน คือ การเป็นผู้กระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดแนวคิดในการพัฒนาทั้งตนเองและชุมชน และคอยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ

5.2 การเตรียมเครือข่าย

การเตรียมเครือข่าย คือ การที่นักวิจัยจะประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกของชุมชน เพื่อให้กระบวนการของ PAR ดำเนินไปได้อย่างที่ต้องการ เครือข่ายนี้มีทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งเครือข่ายภายในอาจจะเป็นชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ในชุมชน หรืออาสาสมัครก็ได้ ส่วนเครือข่ายภายนอกนั้น เช่น องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ต้องการเข้ามาให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน แสวงหาทรัพยากรที่ชุมชนต้องการในการแก้ปัญหาความร่วมมือในลักษณะของการสร้างเครือข่ายเป็นการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมและเติมในสิ่งที่ชุมชนด้อยไป การเตรียมเครือข่ายนี้ คือ การให้เครือข่ายได้รับรู้และตระหนักถึงสภาพปัญหาาร่วมกันที่ต้องเร่งหาทางแก้ไข โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายจะทำให้งานสำเร็จยิ่งขึ้น เตรียมให้เครือข่ายเข้าใจถึงหลักการของ PAR เพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเข้าใจ และรู้ถึงหน้าที่ของตนเองที่จะร่วมกันแก้ปัญหา เตรียมเครือข่ายที่จะทำให้การสนับสนุนทั้งด้านความคิด กิจกรรม และเงินทุน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ถ้าผู้วิจัยไม่สามารถบูรณาการตนเองเข้ากับชุมชนได้ ไม่สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของโครงการได้ ก็จะเป็นการยากที่จะก้าวไปสู่ขั้นต่อไปซึ่งจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของชุมชนเป็นสำคัญ

2. ระยะของการทำวิจัย (Research Phase)

2.1 การศึกษาชุมชน ขั้นนี้เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชน ในขั้นนี้ในการศึกษาชุมชนจะมีใช้เพียงการศึกษาเพื่อคัดเลือกชุมชน หากแต่เป็นการศึกษาที่ลึกกว่าในระดับแรก คือ การประเมินถึงศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อวัดขีดความสามารถของชุมชนนั้น มาประกอบกับข้อมูลเดิม คือ กชช 2 ค. และ จปฐ. ที่มีอยู่ กล่าวได้ว่า ขั้นตอนนี้จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน และให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community education participation = CEP)พร้อมกันไป โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ โดยการอภิปรายปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านซึ่งสามารถนำเทคนิค PAR และ AIC ในการระดมความคิดเห็นของทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มมาประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need assessment) พร้อมกับการประเมินความเป็นไปได้ด้านทรัพยากร (Resource assessment) ที่มีอยู่ทั้งในและนอกชุมชน โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรจากหน่วยงานภาครัฐ/ เอกชน เพื่อที่จะได้นำทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อจัดทำโครงการต่อไป

2.2 การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ในขั้นตอนนี้อาจจะควบคู่กับการศึกษาชุมชนได้ เนื่องจากเมื่อนักวิจัย นักพัฒนา และชาวบ้านได้รวมตัวเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อความสามารถ ศักยภาพ และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน แล้วก็จะทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ต้องเร่งหาทางแก้ไข นักวิจัย และนักพัฒนา จะต้องพยายามกระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นออกมา เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้ถึงสถานการณ์ของปัญหามากที่สุดตลอดจนสนับสนุนให้ชาวบ้านเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาว่า ปัญหาใดเป็นปัญหาที่เร่งด่วนและเป็นที่สนใจร่วมกัน ระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชาวบ้าน เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ

2.3 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project appraisal and identification) ชาวบ้านและนักวิจัยจำเป็นต้องพิจารณาร่วมกันว่าปัญหาใดเร่งด่วน และจะแก้ไขด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสม การพิจารณาความเหมาะสมของโครงการอาจพิจารณาในด้านความคุ้มค่า ความเหมาะสมกับพื้นที่ ความเข้ากันได้กับขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านควรจะเป็นตัวหลักในการเลือกกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหา แนวทางการแก้ไข และกำหนดโครงการหรือกิจกรรมด้วยวิธีการดังนี้

2.3.1 นำปัญหาที่พบมาให้คะแนนความสำคัญของปัญหาจากน้อยไปหามากเป็น 5 ระดับ คือ 0, 1, 2, 3 หรือ 4 คะแนน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของความมากน้อย (ขนาด) ของปัญหาความรุนแรงของปัญหา ความพร้อมในการแก้ปัญหา ความร่วมมือ และความสนใจของประชาชนต่อปัญหา

2.3.2 รวมคะแนนในทุกองค์ประกอบของแต่ละปัญหา

2.3.3 ปัญหาใดได้คะแนนมาก แสดงว่า มีลำดับความสำคัญมากกว่าปัญหาที่มีคะแนนรองลงมา ดังนั้น ควรจะแก้ปัญหานั้นก่อน

การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนนี้ เป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน พร้อมกับประเมินความเป็นไปได้ของการดำเนินงาน โดยพิจารณาด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในและนอกชุมชน ทั้งทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ

3. ระยะของการจัดทำแผน (Planning phase)

เป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ เป็นโครงการที่ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ระบุกิจกรรม/ ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยควรจะต้องมีวิธีการที่จะกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น โดยจะต้องให้มีการตอบคำถามของกลุ่มร่วมกันของกลุ่มผู้ดำเนินงานในประเด็นเกี่ยวกับโครงการนั้นเป็น โครงการที่มีกิจกรรมอะไร ใครเป็นผู้ทำ ทำอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการเจรจาต่อรอง เป็นต้น

4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation phase)

ในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ควรจะต้องมีแกนนำหรือกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ โดยกลุ่มทำงานหรือกลุ่มแกนนำนี้อาจเป็นกลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งมีความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือลักษณะของงาน ส่วนกรณีที่ชุมชนยังไม่มีกลุ่มหรือองค์กรที่เหมาะสม ก็จำเป็นต้องตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่ตั้งไว้ สิ่งสำคัญในขั้นนี้ คือ การกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำงาน ระหว่างสมาชิกชุมชนกับผู้วิจัย และการมอบหมายให้ตรงกับศักยภาพและความสามารถของบุคคล การกระจายทรัพยากร และการให้สมาชิกได้มีส่วนในการดำเนินงานต่าง ๆ

5. ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and evaluation phase)

การติดตามและประเมินผลโครงการเป็นกิจกรรมที่จำเป็นและขาดไม่ได้ ซึ่งการติดตามผลหมายถึง การตรวจสอบของชาวบ้านหรือขององค์กรชาวบ้านว่า งานหรือกิจกรรมที่ได้เริ่มทำไปนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง/เหมาะสมหรือไม่ เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีอะไรบ้างที่จะต้องแก้ไข มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรหรือไม่ เพื่อที่จะได้มีการแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมได้ทันการ ซึ่งเป็นการติดตามและประเมินผลโดยสมาชิกของชุมชน สำหรับกลไกในการติดตามประเมินผลนั้น อาจจะ

เป็นทั้งในรูปแบบที่มีการกำหนดเวลา วิธีการ หรือมีแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการตรวจสอบงาน
 อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางให้ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน ได้นำไปใช้ หรือเป็นการติดตาม
 ประเมินผลโดยการจัดกลุ่มอภิปรายถึงกระบวนการดำเนินงาน โครงการเพื่อหาข้อบกพร่อง
 ในขณะเดียวกันก็เพื่อจะหาข้อดีซึ่งจะได้เป็นบทเรียนสำหรับการนำไปปฏิบัติในโครงการเดิม
 ที่จะทำต่อไปหรือโครงการใหม่

การแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมออกเป็นขั้นตอนดังกล่าว
 ช้างต้น สุริยา วีรวงศ์ (2544, หน้า 60) กล่าวไว้ว่า เป็นการแบ่งเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็น
 แนวทางในการพิจารณา ทบทวนการดำเนินงานในแต่ละระยะของโครงการ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว
 ขั้นตอนเหล่านี้อาจมีระยะเวลาการดำเนินงานคาบเกี่ยวกัน หรือกระทำไปพร้อม ๆ กัน บางครั้ง
 อาจต้องเริ่มขั้นตอนหนึ่งก่อนแล้วจึงจะเริ่มขั้นตอนต่อไปได้ และบางครั้งอาจต้องย้อนกลับไป
 ทำขั้นตอนต้นใหม่ เพราะกระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน โดยเฉพาะ
 ในรูปแบบที่เป็นการสร้างเสริมและสนับสนุนประชาชนหรือองค์กรชาวบ้านให้เข้มแข็งนั้น
 ไม่สามารถที่จะทำให้สำเร็จเป็นขั้นตอนภายในระยะเวลาอันรวดเร็วได้ เนื่องจากมีเงื่อนไข
 หลายประการ โดยเฉพาะในด้านความพร้อม ความเข้าใจปัญหา พื้นฐานของประชาชน
 และปัญหาสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น กระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนาโดยเน้น
 หลักการพัฒนาโดยประชาชนมีส่วนร่วม นั้น ก็คือ กระบวนการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ระหว่าง
 นักวิชาการ/ นักวิจัย เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนในการที่จะร่วมมือ
 และประสานการทำงานพัฒนาไปด้วยกัน

หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Kemmis and McTaggart

จากขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวงจรการดำเนินงานตามหลัก
 แนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988, pp. 19-21) ดังนี้

Kemmis and McTaggart (1988, pp. 19-21) ได้เสนอหลักเกณฑ์พื้นฐานสำคัญของการ
 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วให้ดียิ่งขึ้น
2. การปฏิบัติตามแผนหรือการนำแผนไปปฏิบัติ
3. การสังเกตผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ
4. การสะท้อนผลของการปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการวางแผนงานต่อไป

อย่างต่อเนื่องตลอดวงจร

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนอย่างรอบคอบเป็นระบบ กิจกรรมเหล่านี้ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันจนเกิดการพัฒนาและการเรียนรู้ โดยมี กระบวนการดังนี้

1. การวางแผน (Plan) แผนเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างตามความคาดหวัง ในอนาคต การกำหนดแผนควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ กิจกรรมที่กำหนดในแผนควรมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก การวิเคราะห์ความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ในสภาพการณ์จริง

ลักษณะที่สอง คือ กิจกรรมที่เลือกกำหนดในแผนควรเป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาสู่ การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม สามารถลดความขัดแย้ง ช่วยให้เกิดพลังในการปฏิบัติและเป็น กิจกรรมที่คาดว่าจะได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมวิจัยในการอภิปรายทั้งในทางทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ และปรับปรุงการกำหนดแผนงานที่สามารถปฏิบัติได้ในสภาพการณ์นั้น ๆ

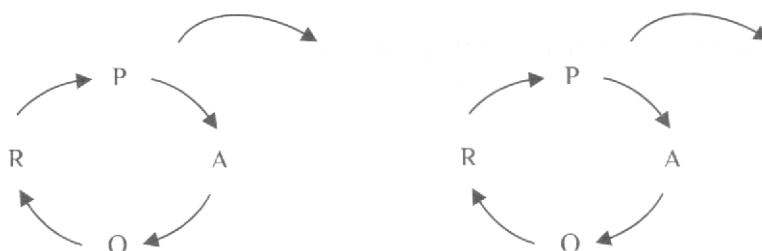
2. การปฏิบัติ (Action) การปฏิบัติงานต้องดำเนินการตามแผนงานที่ได้วางไว้อย่างมีเหตุผล และมีการกำกับ ดูแลหรือควบคุมอย่างรอบคอบ

3. การสังเกต (Observe) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเก็บและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ ผลที่ได้จากการปฏิบัติงานอย่างมีวิจารณญาณ รอบคอบและระมัดระวังและมีการวางแผนการสังเกต จนกระทั่งได้ข้อมูลเป็นเรื่องราวสะท้อนต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตต้อง ตอบสนองและมีมุมมองอย่างรอบด้าน ผู้สังเกตจึงต้องมีความลึบไวในการจับภาพหรือเหตุการณ์ ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นสามารถรายงานผลการสังเกตอย่างครบถ้วน ผู้สังเกตควรทำการสังเกต ทั้งกระบวนการและผลของการปฏิบัติทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ สังเกตสถานการณ์และข้อขัดข้องของ การปฏิบัติ สังเกตวิธีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่มีอิทธิพลหรือมีผลเกี่ยวเนื่องตลอดจนปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแผนการทำงาน

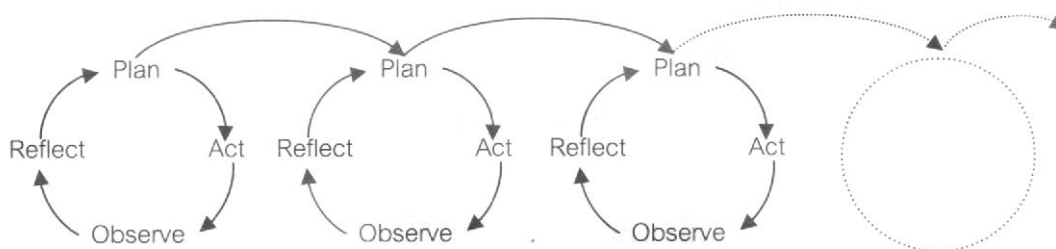
4. การสะท้อน (Reflect) เป็นกิจกรรมที่ย้อนกลับไปวิเคราะห์การกระทำตามที่ได้บันทึก ไว้จากการสังเกต เก็บข้อมูล การสะท้อนจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายกลุ่มระหว่างผู้ร่วมวิจัย และผู้วิจัยโดยผู้วิจัยควรตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่าผลของการปฏิบัตินั้นสอดคล้องตาม วัตถุประสงค์หรือไม่ และให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้การสะท้อนยังรวมถึง การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริง และช่วยในการวางแผนการดำเนินการขั้นต่อไป

กระบวนการพื้นฐาน 4 ประการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิด ของ Kemmis and McTaggart ดังกล่าวมีความสัมพันธ์และพัฒนาต่อเนื่องกันเป็นวงจร และหมุน

เป็นแบบเกลียวสว่าน (Spiral) ในการทำวิจัยเป็นกระบวนการที่เคลื่อนหมุนไม่อยู่นิ่งในลักษณะเกลียวสว่านระหว่างการวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 14 วงจรของวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ภาพที่ 15 กระบวนการดำเนินการวิจัยแบบเกลียวสว่าน

จากภาพกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวงจรการดำเนินงานที่ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนการลงมือการปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนการสังเกต และขั้นตอนการสะท้อนผลกลับ มีขั้นตอนการทำงานที่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องคล้ายเกลียวสว่าน ซึ่งขั้นตอนการทำงานจะไม่จบสิ้นจนกว่าผู้ปฏิบัติการวิจัยซึ่งเป็นผู้ใช้กระบวนการดังกล่าวสามารถค้นพบวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไปหรือค้นพบวิธีการที่ใช้เพื่อปรับปรุงงาน หรือพัฒนางานของผู้ใช้จนกว่าผลที่ได้รับจากกระบวนการอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจของผู้ปฏิบัติ

เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง เครื่องมือ และวิธีการของผู้วิจัย ทีมวิจัย ที่จะใช้ทำงานกับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นความพยายามที่จะให้ชาวบ้าน แกนนำชุมชน นักวิจัยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด วางแผน แก้ปัญหาชุมชนร่วมกัน เทคนิคที่ใช้จึงควรพิจารณาเลือกใช้ตามความเหมาะสม ดังนี้ (ชอบ เข้มกล้าดี และ โกวิทย์ พวงงาม, 2547)

1. เทคนิคหรือเครื่องมือการศึกษาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

การสังเกต เป็นอีกรูปแบบ/เทคนิคหนึ่งของการวิจัยหรือการศึกษาต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งการสังเกตนี้ เสาวภา ธีระประทีป และคณะให้ความหมายไว้ว่า “การสังเกต” หมายถึงการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ศึกษาให้ทราบถึงพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น” ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย (เสาวภา ธีระประทีป และคณะ, 2541, หน้า 8)

การสังเกตที่ใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ อาจแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) เป็นต้น แต่การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนั้น มักจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการสังเกตวิธีนี้ ผู้สังเกตจะเข้าไปร่วมอยู่ด้วยในหมู่ผู้ถูกสังเกต และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ถูกสังเกตนี้ อาจเป็นในลักษณะของการเข้าไปร่วมโดยสมบูรณ์ (Complete participant) ก็ได้ ดังที่ เสาวภา ธีระประทีป และคณะ อธิบายไว้ ดังนี้

- การเข้าไปร่วมโดยสมบูรณ์ ผู้สังเกตจะเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของกลุ่ม ร่วมในกิจกรรมทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ เข้าถึงทุกเหตุการณ์หรือทุกสถานการณ์ ผู้ถูกสังเกตมีกิจกรรมอะไร มีบทบาทอย่างไร ผู้สังเกตก็มีกิจกรรมหรือบทบาทเช่นเดียวกันนั้น การเข้าไปร่วมโดยสมบูรณ์นี้ ผู้ถูกสังเกตจะไม่รู้ตัวเลยว่า กำลังถูกสังเกตพฤติกรรม

- การเข้าไปร่วมไม่สมบูรณ์ ผู้สังเกตจะเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมบ้างตามที่เห็นสมควร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกตให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ผู้ถูกสังเกตจะรู้ว่ากำลังถูกสังเกต การสังเกตแบบนี้นิยมใช้กันมากในการศึกษาชุมชน

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม จะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก นอกเหนือจากการเฝ้าดูแล้ว นักวิจัยจะซักถามบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เข้าใจได้จากการสังเกต โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมายหรือสัญลักษณ์ การซักถามนี้ คือ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการนั่นเอง หลังจากนั้นจึงทำการจดบันทึกข้อมูล

ข้อดีของการสังเกต

- สามารถสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมได้ทันทีที่เกิดขึ้น
- สามารถได้ข้อมูลที่แน่นอนตรงกับสถานการณ์จริงของพฤติกรรมนั้น/ ได้ข้อมูลที่แท้จริง
- สามารถดำเนินการหรือเก็บข้อมูลได้มากกว่าวิธีอื่น ในกรณีที่เกิดความไม่เต็มใจ

จะให้ข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มคน

2. เทคนิค Focus group interview

หลักการ การสนทนากลุ่มเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในการศึกษา/หาข้อมูลที่ต้องการ แต่วิธีนี้จำเป็นต้องมีการเตรียมการ/วางแผนอย่างเหมาะสม และหัวข้อที่จะสนทนากลุ่มนั้นต้องเป็นเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจด้วย โดยปกติจะให้มีการนั่งสนทนากันระหว่างผู้สัมภาษณ์เป็นกลุ่มประมาณ 6-12 คน แต่อาจมีข้อยกเว้นให้มีได้ ประมาณ 4-5 คน ในบางกรณี ระหว่างการสนทนานั้นจะมีผู้คอยจุดประเด็นการสนทนา เรียกว่า ผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้คอยชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็นร่วมกัน รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองภายในกลุ่มด้วย

การสนทนากลุ่มจึงเป็นวิธีการของการสนทนาข้อมูลจากกลุ่ม โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประเด็นเฉพาะด้าน
2. เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นนั้น ๆ แสดงความคิดเห็นให้ข้อมูล รายละเอียด
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543, หน้า 105-106) กล่าวถึง องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้ที่พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ เป็นผู้ที่มีบุคลิกดี สุภาพ อ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้รู้ความต้องการและวัตถุประสงค์ของการศึกษาชุมชนในแต่ละครั้งเป็นอย่างดีด้วย

1.2 ผู้จดบันทึกการสนทนา (Notetaker) ผู้จดบันทึกการสนทนาจะต้องรู้วิธีว่าทำอย่างไรจึงจะจดบันทึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะต้องจดบันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนาด้วย

1.3 ผู้ช่วย (Assistant) ผู้ช่วยจะเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือทั่วไปในขั้นเตรียมการจัดสนทนากลุ่ม เช่น เตรียมสถานที่ จัดสถานที่ บันทึกเสียง เป็นต้น

1.4 ผู้ร่วมสนทนาเพื่อให้ข้อมูลหรือให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ประมาณ 6-12 คน

2. แนวทางในการสนทนากลุ่ม ควรต้องจัดแนวทางในการสนทนากลุ่มและจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา ในทางปฏิบัติอาจยึดหยุ่นได้จากบรรยากาศในการสนทนาที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ดำเนินการสนทนาอาจจะได้ประเด็นซึ่งไม่ได้คาดคิดเอาไว้ก่อนจากผู้เข้าร่วมสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาสามารถชักจูงได้

3. อุปกรณ์สนาม อุปกรณ์สนามที่ควรเตรียม ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุ สมุดบันทึก และดินสอ เป็นต้น

4. แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ควรจัดเตรียมแบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มไว้ด้วย

5. ส่งเสริมสร้างบรรยากาศ เช่น เครื่องดื่ม ขนมคบเคี้ยว บุหรี่ สิ่งของดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่เสริมสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองระหว่างผู้มีส่วนในการสนทนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

6. ของสมนาคุณแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมสนทนา แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อย แต่ในทางจิตวิทยาแล้วเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการแสดงออกซึ่งความมีน้ำใจของผู้ที่ทำการสนทนา

7. สถานที่และระยะเวลา อาจจะเป็นบ้าน ศาลา วัด ไร่ ไร่ไม่ ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ห่างไกลความพลุกพล่าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีสมาธิในเรื่องต่าง ๆ ที่กำลังสนทนา ส่วนระยะเวลาในการสนทนาโดยทั่วไป ไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมงต่อ 1 กลุ่ม

8. หัวข้อและประเด็นสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นประเด็นที่จะให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้พูดคุย เสนอความคิดเห็น ซึ่งจะต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วมสนทนา

ข้อดีของการสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินการสนทนาสามารถแก้ไขได้ทันทีในกรณีที่ผู้เข้าร่วมสนทนาเข้าใจผิด ประเด็นที่สนทนา เนื่องจากผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้ศึกษาชุมชนและรู้ถึงความต้องการ วัตถุประสงค์ของการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี

2. ผู้เข้าร่วมสนทนาจะมีความเป็นอยู่ใกล้เคียงกัน จึงไม่ค่อยรู้สึกขัดใจหรือ มีความขำเกรง

3. ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ ประเมินปัญหาต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ได้ต่อกัน และหากยังไม่ชัดเจนในประเด็นใดก็สามารถซักถามต่อ เพื่อหาคำอธิบายได้

4. ช่วยลดความกลัวว่า ความคิดเห็นของแต่ละคนจะเป็นเป้าหมายในการถูกบันทึกเอาไว้ เพราะบรรยากาศในการสนทนากลุ่มเป็นการแสดงความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มมากกว่า

โดยสรุปแล้ว PAR เป็นการวิจัยที่ให้โอกาสแก่กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์หาทางเลือก ตัดสินใจ และดำเนินการแก้ไขปัญหาตามที่เลือกไว้

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเป็นหลัก

ในการดำเนินการวิจัย โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรพิเศษ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน รวมทั้งรับรู้สภาพปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาด้านความเชื่อศรัทธาของผู้เรียน โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อสังเกตพฤติกรรมความเชื่อศรัทธาของตนเองของกลุ่มตัวอย่าง และเทคนิคการสนทนากลุ่มในการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

เทคนิค A-I-C (Appreciation-influence-control)

เทคนิค A-I-C คิดค้นและพัฒนาโดย Dr. William E. Smith และ Ms. Turid Sato จาก Organizational for development and international institute, U.S.A. ซึ่ง A-I-C คือ “กระบวนการประชุมที่มีวิธีหรือขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการประชุมที่ระดมพลังสมอง เพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ เมื่อดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอน ผลงานที่ได้จากการประชุมนี้จะมาจากความคิดของผู้ที่เข้าร่วมประชุมทุกคน” (ชอบ เข้มกลัด และ โกววิทย์ พวงงาม, 2547)

บุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชนและสังคม ล้วนมีพลังสร้างสรรค์แฝงอยู่มากมาย แต่มักนำไปใช้ในทางลบหรือไม่สามารถนำพลังสร้างสรรค์นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หากบุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชนและสังคมทราบวิธีการระดมพลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่มาใช้ในแนวทางที่เกิดประโยชน์ ก็จะทำให้เกิดความเจริญ ความสงบสุขขึ้นในสังคม ซึ่งเทคนิค A-I-C นี้เป็นวิธีการที่รวมพลังปัญญาและพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนา โดยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) เป็นขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้พัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) เป็นการนำเอากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินงาน ซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรม

วิธีการของ A-I-C

เป็นการเชิญคนที่จะร่วมกันทำงานทั้งหมดในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามาประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ซึ่งจะดำเนินการใน 3 ขั้นตอน (ศิริวรรณ เพียรสุข, 2543, หน้า 74-75)

ขั้นที่ 1 A หมายถึง APPRECIATION คือ การทำให้ทุกคนให้การยอมรับและชื่นชมคนอื่น โดยไม่รู้สึกลงแสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างทัดเทียมด้วยภาพ ข้อเขียน หรือคำพูด ว่าเขาเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขาอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีโอกาสใช้ข้อเท็จจริง เหตุผล และความรู้สึกตลอดจนการแสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เมื่อทุกคนได้แสดงออกโดยได้รับการยอมรับจากคนอื่น จะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข ความอบอุ่น และเกิดพลังขึ้นในระหว่างคนที่มาประชุมด้วยกัน

A เป็นการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น รับฟังยอมรับ และสรุปพร้อมอย่างสร้างสรรค์ในสภาพหลัก ๆ คือ

1. สภาพปัจจุบันที่รับรู้สำรวจสภาพที่เป็นจริง (The reality) วิธีการเป็นการสะท้อนภาพความเป็นจริงตามที่ตนเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเล็ก ให้เกียรติ ความรัก ความเป็นมิตร เห็นคุณค่า (Appreciation) ให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่ครอบงำ และสรุปทั้งหมดเป็นภาพเดียวกันนำเสนอในกลุ่มใหญ่

2. สภาพที่ปรารถนาในอนาคต สภาพที่มุ่งหวัง (The ideal vision)

ขั้นที่ 2 I หมายถึง INFLUENCE คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการ หรือยุทธศาสตร์ที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มได้ดีที่สุด วิธีการที่เสนอแนะมาทั้งหมดจะถูกนำมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ และพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้วิธีการที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการในการพิจารณาเลือกวิธีการดังกล่าวสมาชิกกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์กันสูง รวมถึงการถกเถียงโต้แย้งกันด้วยเพื่อให้ได้วิธีการ โดยที่ยังมีเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกัน ฉะนั้น กลุ่มจะยังมีแนวโน้มที่จะรักษาความรัก สามัคคีไว้โดยไม่ยากนัก

I เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ วิธีการ และเสนอทางเลือก เพื่อให้บรรลุความมุ่งหวัง บรรลุภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การคิดกิจกรรม โครงการที่จะทำให้บรรลุตามความมุ่งหวัง/ ภาพที่พึงประสงค์
  - วิธีการโดยให้แต่ละคนคิด “ยุทธศาสตร์” (Strategies) ตามคำพังไ้ได้ประมาณ

1-3 ข้อ

- เขียน “ยุทธศาสตร์” ลงบนกระดาษย่อยแผ่นละ 1 ข้อ

- อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็ก
- คัดเลือก “ยุทธศาสตร์” ที่เห็นว่าดีที่สุดประมาณ 3-5 ข้อ
- แต่ละ “ยุทธศาสตร์” อาจมี “ยุทธศาสตร์ย่อย” (มาตรการ) พ่วงมาด้วยมากกว่า 1 ข้อ
- อภิปรายแถลงกันได้ เพื่อหาข้อยุติที่มีเหตุผล กลุ่มพอใจ ยอมรับมากที่สุด

2. การจัดลำดับความสำคัญ

ขั้นที่ 3 C หมายถึง CONTROL คือ การนำวิธีการที่กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ

(Action plan) อย่างละเอียดว่า ทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร

ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ความร่วมมือ จะใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าไร จากแหล่งใด

ในขั้นนี้สมาชิกแต่ละคนจะเลือกว่า ตนสมัครใจจะรับผิดชอบเรื่องใด ใครจะให้ความร่วมมือเรื่อง

ใด ใครจะเป็นผู้ร่วมคิดวางแผนปฏิบัติการข้อใดเป็นการกำหนดข้อผูกพัน (Commitment)

ให้ตนเอง เพื่อควบคุม (Control) ให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นเป้าหมายหรือ

อุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มในที่สุด

C เป็นการดำเนินงานร่วมกันโดยนำเอาโครงการและกิจกรรมมาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่ม

ดำเนินการที่แต่ละกลุ่มถนัด และแสวงหาทรัพยากร

1. แบ่งความรับผิดชอบ

2. จัดทำแผนปฏิบัติการ โดยวิธีการ

- นำยุทธศาสตร์ แต่ละข้อพร้อมด้วย มาตรการพ่วงมาทำ แผนการดำเนินการ

(Action Plan)

- แสวงหาผู้รับผิดชอบ โดยแบ่งกลุ่มและลงชื่อตามความสมัครใจว่าจะร่วมจัดทำ
แผนงานในมาตรการใด

- นำเสนอแผนการดำเนินการในที่ประชุมกลุ่มใหญ่

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าเทคนิค A-I-C เป็นการประชุมระดมสมองเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน
อย่างสร้างสรรค์ของทีมวิจัย โดยการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา กำหนดภาพอนาคตที่ต้องการ

จากนั้นกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ หาวิธีการและเสนอทางเลือก เพื่อให้บรรลุความมุ่งหวัง

โดยการคิดกิจกรรมหรือโครงการ จัดลำดับความสำคัญ นำมาสู่การปฏิบัติ แบ่งความรับผิดชอบ

และจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation-influence-control)

ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเอง เพื่อร่างรูปแบบการพัฒนา

พฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

การวิจัยเชิงทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณในขั้นตอนของการทดลองใช้ โดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง และการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนของการประเมินรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลในรูปตัวเลข แสดงปริมาณของตัวแปรที่ศึกษา เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดออกมาเป็นคะแนน ผลของอาหารเสริมวัดออกมาเป็นตัวเลขแสดงน้ำหนัก ความพึงพอใจในการทำงานวัดออกมาเป็นคะแนน (ไพรัตน์ วงษ์นาม, ม.ป.ป.)

ลักษณะสำคัญ

การวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาเชิงปริมาณในการดำเนินการนั้น มีขั้นตอนตามลำดับ ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบแนวคิด (ซึ่งมักได้มาจากทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง) ในการศึกษา 2) การกำหนดสมมติฐาน นิยามตัวแปร หรือประเด็นที่จะทำการศึกษา 3) การสร้างหรือเลือกใช้เครื่องมือวิธีการเก็บข้อมูล 4) การเก็บข้อมูลตามตัวแปรหรือประเด็นนั้น ๆ 5) การตรวจให้คะแนนหรือกำหนดค่าตัวเลขให้ข้อมูล 6) การวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ ดีความ สรุปผล การทดสอบมาตรฐาน ซึ่งนำไปสู่การได้ความรู้ความจริง และอยู่ในรูปของกฎ (Law) และทฤษฎีใหม่ต่อไป (รัตนะ บัวสนธ์, 2555)

เทคนิควิธีการที่ใช้

เทคนิควิธีที่ใช้ศึกษาหาความรู้ความจริงของวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (รัตนะ บัวสนธ์, 2555)

1. วิธีการทดลอง (Experimental method) การใช้วิธีการทดลองในงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาว่าตัวแปรทดลองหรือเงื่อนไขการทดลอง (Experimental or treatment variable) ที่จัดทำขึ้นใช้กับกลุ่มเป้าหมาย (ซึ่งมักเป็นบุคคลต่าง ๆ) ส่งผลให้เกิดอะไรขึ้นบ้างและเป็นไปตามที่คาดคะเน (ตั้งสมมติฐาน) ไว้หรือไม่อย่างไร นั่นคือ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปร โดยพยายามออกแบบ (Design) งานวิจัยที่สามารถควบคุมตัวแปรหรือเงื่อนไขอื่น ๆ มิให้เข้ามาพัวพันหรือแทรกซ้อน (เรียกว่าตัวแปรแทรกซ้อนและตัวแปรสอดแทรก) (Extraneous and intervening variable) กับตัวแปรทดลองและตัวแปรผลเพื่อที่จะสรุปได้อย่างมั่นใจว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นเพราะตัวแปรทดลองอันเป็นสาเหตุของการกระทำนั้นอย่างแท้จริง วิธีการทดลองแบ่งเป็น 3 แบบ ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

2. วิธีการไม่ใช่ทดลอง (Non-experimental method) วิธีวิทยาเชิงปริมาณที่ไม่ใช่การทดลองสำหรับงานวิจัยมีได้หลายลักษณะ อาทิ วิธีการเชิงสำรวจ (Survey method) วิธีการเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational method) และวิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (Causal comparative study method) เป็นต้น วิธีการที่กล่าวมาเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามปกติอยู่แล้ว โดยนักวิจัยไม่ได้สร้างเงื่อนไขหรือสถานการณ์ทดลองใด ๆ นักวิจัยเพียงแต่ทำการกำหนดนิยามตัวแปรที่จะทำการศึกษาแล้วสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลวัดค่าตัวแปรเหล่านั้น หลังจากนั้นอาศัยวิธีการทางสถิติเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยที่ลักษณะความสัมพันธ์ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์นี้เรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงสหสัมพันธ์ (Correlational relationship) ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ที่บ่งบอกถึงระดับ (Degree) และทิศทาง (Direction) ความสัมพันธ์ของตัวแปร แต่ไม่ได้บ่งบอกถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล นั่นคือไม่สามารถระบุได้ว่าตัวแปรใดเป็นเหตุของตัวแปรผลใด เพราะนักวิจัยไม่ได้สร้างสาเหตุและผลนั้นขึ้น แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว นักวิจัยเพียงแต่พยายามเก็บข้อมูลแล้วใช้วิธีการทางสถิติวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามหรือความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว ตัวอย่างของงานวิจัยในลักษณะนี้ ได้แก่ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนที่นาทำกินกับภาวะหนี้สินของเกษตรกรหรือปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่ออัตราการเกิดของทารกในเขตเมืองและเขตชนบท เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณในขั้นตอนของการประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ดังนี้

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ค่า

มีการวิจัยจำนวนมากที่ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ค่า จากตัวแปรที่กำหนด เช่น เปรียบเทียบความอดทนในการทำงานของผู้บริหารเพศชายและเพศหญิง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับนักเรียนที่เรียนโดยวิธีปกติ เป็นต้น

ในการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามประเด็นที่สนใจ จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และเกิดข้อสงสัยขึ้นมาว่า ค่าเฉลี่ย 2 ค่าที่หามาได้นั้น ถ้าต้องการสรุปผลไปสู่ประชากรค่าเฉลี่ย 2 ค่านั้น มีความแตกต่างกันหรือไม่ ณ ระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ (สมโภชน์ อเนกสุข, 2552)

การแจกแจงแบบที (*t*-distribution หรือ Sampling distribution of *t*) เป็นการแจกแจงของคะแนนมาตรฐานที่เกิดจากค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกับค่าพารามิเตอร์โดยที่กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มในประชากรนั้นมีขนาดเท่ากัน ถ้าตัวอย่างมีจำนวนมากเพียงพอ รูปร่าง (Shape) ของการแจกแจงจะเป็นโค้งปกติ และจะเป็นโค้งปกติอย่างสมบูรณ์เมื่อขนาดตัวอย่างเป็นอนันต์ อย่างไรก็ตามในการวิจัยทางพฤกษศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถ้าขนาดตัวอย่างน้อยกว่า 50 รูปร่างของการแจกแจงดังกล่าวจะแบนลง (Flatter and flatter) เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กลง (สมโภชน์ อเนกสุข, 2552)

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ค่า มีแนวทางดังนี้

1. ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ และผู้วิจัยสามารถรู้ค่าพารามิเตอร์ที่สำคัญ คือ σ และ μ การทดสอบใช้การทดสอบซี (Z-test)
2. ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก หรือกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ แต่ผู้วิจัยไม่รู้ค่าพารามิเตอร์ σ และ μ การทดสอบใช้การทดสอบที (*t*-test)
3. ค่าสถิติจาก Z-test และค่าสถิติจาก *t*-test จะเท่ากัน เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่มาก ๆ

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ค่าจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระจากกัน
กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (Independent samples) หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนั้นสมาชิกแต่ละกลุ่มสามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยนำคะแนนที่วัดได้จากคุณลักษณะที่ศึกษาแต่ละกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกัน

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ค่าจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน

การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 ค่าจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน หมายถึง ค่าเฉลี่ยที่ได้วัดมาจากตัวแปร 2 ตัว หรือมีการวัดค่าจากตัวแปรเดิม 2 ครั้งภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกัน จากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน หรืออาจมีการวัดค่าของตัวแปรจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกัน (Dependent samples) เช่น การทดลองวิธีสอนสองวิธี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มคู่แฝดจำนวน 10 คู่ จากนั้นแยกคู่แฝดออกจากกันทีละคู่ แต่ละคนได้รับการทดลองวิธีสอนคนละอย่าง จากนั้นนำค่าเฉลี่ยจากทั้งสองกลุ่มมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จากวิธีสอนแต่ละวิธี เป็นต้น (สมโภชน์ อเนกสุข, 2552)

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในขั้นตอนของการประเมินพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการใช้รูปแบบ ใช้สถิติ t -test (dependent) ส่วนขั้นตอนของการประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา ตอนปลาย ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้รูปแบบใช้สถิติ t -test (Independent) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบใช้การทดลอง

2. การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research)

การวิจัยทางการบริหารการศึกษาที่เน้นการค้นหาวัตถุกรรมหรือรูปแบบทางการบริหารใหม่ๆ นอกจากใช้การวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือแล้ว การวิจัยเชิงทดลองก็เป็นเครื่องมือสำคัญ อีกอย่างหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากการวิจัยเชิงทดลองเป็นกระบวนการค้นหา ความรู้จริงโดยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของ ตัวแปรในการทดลองที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่มีการควบคุมอย่างรัดกุมเพื่อศึกษา ว่าสาเหตุที่แท้จริงของผลที่เกิดขึ้นหรือปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นเพราะเงื่อนไขหรือ สถานการณ์ที่จัดขึ้นจริงหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปร ที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพปกติ กับที่เกิดขึ้นในสภาพที่ได้รับ การควบคุมตามเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นความจริงต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ ในการอธิบาย ทำนายหรือควบคุมได้ (สมุทร ชำนาญ, 2557)

ความหมายของการวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองเป็นการศึกษาจากสาเหตุไปหาผล หมายถึง เป็นกระบวนการ ที่ต้องการคำตอบว่าตัวแปรที่ศึกษานั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้นจริงหรือไม่ เช่น ถ้าเกิด X แล้วจะต้องเกิด Y หรือไม่ (If X then Y) จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัย เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ต่างๆ และเป็นการวิจัยที่สามารถสร้างความเชื่อถือ ในผลการวิจัยที่ดีที่สุด ทั้งนี้ มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) ไว้หลากหลาย เช่น สุขกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ (2550, หน้า 96) ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมศัพท์ การวิจัยและสถิติว่า การวิจัยเชิงทดลอง เป็นการวิจัยที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ตัวแปร โดยนักวิจัยมีการควบคุมและจัดกระทำ (Manipulation) กับตัวแปรอิสระหรือสิ่งแทรกแซง ที่สนใจศึกษา การวิจัยเชิงทดลองบางครั้งเรียกว่า True experimental research เนื่องจาก ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ การจัดกระทำ การควบคุมและการสุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม ส่วน ลิน พันธุ์พินิจ (2551, หน้า 50) ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงทดลอง เป็นการวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุและผลภายใต้สภาพการจำลองสภาวะการณ์จริงให้สามารถควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

เพื่อให้ผลการวิจัยตรงตามวัตถุประสงค์ เช่นเดียวกับชูศรี วงศ์รัตน และองอาจ นัยวัฒน์ (2551, หน้า 2) ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงทดลอง คือ การวิจัยที่มีการจัดกระทำตัวแปรที่ต้องการศึกษาว่าเป็นสาเหตุที่แท้จริงหรือไม่ให้กับผู้ถูกทดลอง แล้วสังเกตผลที่เกิดขึ้น โดยมีการควบคุมตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ต้องการศึกษา ให้อยู่ในสภาพคงที่ สอดคล้องกับ Lewin (1979, p. 41) ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยที่ใช้ในการตัดสินใจว่า ภายใต้เงื่อนไขการทดลองที่จัดให้ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตัวหนึ่งจะเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่งหรือไม่

การวิจัยเชิงทดลองจึงเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปร (Cause and effect relationship) โดยผู้วิจัยสามารถควบคุมตัวแปรที่เป็นสาเหตุได้ คือ มี การควบคุมและจัดทำ (Manipulation) กับตัวแปรอิสระได้

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงทดลองมีกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างจากการวิจัยประเภทอื่นๆ โดยการวิจัยเชิงทดลองจะเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มทดลอง (Experimental group) หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการกระทำ (treatment) ในการทดลอง นิยมใช้สัญลักษณ์ E
2. กลุ่มควบคุม (Control group) หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจัดให้มีคุณลักษณะต่าง ๆ เช่นเดียวกับกลุ่มทดลองและปล่อยให้เป็นไปตามสภาพธรรมชาติ โดยไม่ได้รับการจัดกระทำแต่อย่างใด เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลอง นิยมใช้สัญลักษณ์ C

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงทดลองมีตัวแปรทั้งที่เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยออกแบบไว้แต่ละตัวแปรที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติของปรากฏการณ์หรือธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรเหล่านี้อาจมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อการทดลองได้ ซึ่งตัวแปรสำคัญในการวิจัยเชิงทดลองมี 4 ชนิดดังนี้

1. ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent variable) เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อที่จะทำการทดลองว่าเป็น “สาเหตุ” ของผลที่เกิดจากการทดลองหรือไม่ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตัวแปรทดลอง (Experimental variable) หรือตัวแปรจัดกระทำ นิยมใช้สัญลักษณ์ X
2. ตัวแปรตามหรือตัวแปรเกณฑ์ (Dependent variable) เป็นตัวแปรที่ต้องการทราบว่า เป็น “ผล” ที่เกิดจาก “สาเหตุ” หรือไม่ นิยมใช้สัญลักษณ์ Y
3. ตัวแปรสอดแทรก (Intervening variable) เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถควบคุมได้และอาจส่งผลต่อการทดลองด้วย แม้ว่าผู้วิจัยไม่มีวัตถุประสงค์จะศึกษา ตัวแปรชนิดนี้เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม จึงเรียกว่า ตัวแปรภายใน (Internees variable) เป็นตัวแปรที่เกิดจากกระบวนการทางจิตวิทยาระหว่างดำเนินการทดลอง เช่น ความโกรธ ความวิตกกังวล การปรับตัว ความพึงพอใจ เป็นต้น

4. ตัวแปรแทรกซ้อน (Extraneous variable) เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นและอาจมีอิทธิพลต่อผลการทดลองโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือไม่ต้องการทราบ แต่เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยสามารถควบคุมได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวแปรควบคุม (Control variable) ซึ่งอาจเกิดจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

4.1 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เช่น อายุระดับการศึกษา เชื้อชาติ บุคลิกภาพ สถิติปัญญา ความถนัด สภาพของครอบครัว เจตคติ เป็นต้น

4.2 วิธีดำเนินการทดลองหรือการทดสอบในการวิจัยเชิงทดลอง อาจมีตัวแปรแทรกซ้อนเกิดขึ้นได้ เช่น ความผิดพลาดในวิธีการดำเนินการ คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ ช่วงเวลาที่ใช้ในการทดลอง ความลำเอียงของผู้ดำเนินการทดลอง ความคลาดเคลื่อนของเวลาที่ใช้ในการทดลอง เป็นต้น

4.3 สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกิดขึ้นในระหว่างทำการทดลอง เช่น สภาพบรรยากาศที่ไม่เหมาะสม ระเบียบแสงในพื้นที่ไม่เพียงพอ มีเสียงรบกวน เป็นต้น

การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน ได้กล่าวมาแล้วว่า ในการวิจัยเชิงทดลองนั้นย่อมมีตัวแปรซ้อน เกิดขึ้นเสมอ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องควบคุมตัวแปรชนิดนี้ให้หมดไปเพื่อจะได้ทราบว่าหลักการควบคุมที่เรียกว่า Max-min-con principle ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มความแปรปรวนที่เป็นระบบมากที่สุด (Maximized systematic variance: Max) เป็นการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนโดยการเพิ่มความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม หรือความแปรปรวนเนื่องจากการทดลองให้สูงสุด ทำได้โดยการกำหนดวิธีการทดลองที่ใช้กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมให้แตกต่างกันและเป็นอิสระซึ่งกันและกัน ตลอดจนควบคุมเวลาและสภาวะของการทดลองให้เหมาะสมเช่น การเลือกวิธีสอน ที่แตกต่างกันมากที่สุด การเลือกรูปแบบการบริหาร ที่แตกต่างกันมากที่สุด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจัดกระทำกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้นให้ส่งผลต่อตัวแปรตามมากที่สุด

2. ลดความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนให้มีค่าน้อยที่สุด (Minimized error variance: Min) เป็นการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนโดยการทำให้ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าน้อยที่สุดหรือเป็นศูนย์ ซึ่งความคลาดเคลื่อน (Error) แบ่งได้เป็น 2 ชนิด ดังนี้

2.1 ความเคลื่อนอย่างมีระบบ (Systematic error) เป็นความคลาดเคลื่อนที่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาทั้งกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ความบกพร่องของเครื่องมือวัดการจับเวลาทดลองผิดพลาด เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถแก้ไขความคลาดเคลื่อนนี้ได้ เช่น ถ้าทราบว่าเครื่องมือวัดมีความบกพร่องก็แก้ไขความคลาดเคลื่อน โดยการสร้างเครื่องมือวัด ให้มีความเป็นปรนัยและมีประสิทธิภาพสูงโดยเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูงให้เป็นที่ยอมรับได้

2.2 ความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) เป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดกับกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ทำให้เกิดความไม่เท่ากันของโอกาส ในการเกิดขึ้นของตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ความเหนื่อยล้าของกลุ่มตัวอย่าง การเดาของกลุ่มตัวอย่าง ความสนใจ อารมณ์ สุขภาพร่างกาย เป็นต้น ความคลาดเคลื่อนชนิดนี้สามารถแก้ไขโดยใช้กฎการแจกแจงปกติ (Normal distribution law) กำหนดค่าสถิติเพื่อจัดกระทำกับความคลาดเคลื่อน

3. การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอย่างมีระบบ (Control extraneous systematic) เป็นการควบคุมหรือจัดให้ตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทดลองออกไปให้หมด เพื่อให้ตัวแปรตามที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากตัวแปรอิสระเท่านั้น มีวิธีการหลายวิธีดังนี้

3.1 การสุ่ม (Randomization) ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด เป็นการกระทำให้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มออกมาจากประชากรมีคุณสมบัติด้านต่าง ๆ พอ ๆ กัน จึงสามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้เป็นอย่างดี การสุ่มสำหรับการวิจัยเชิงทดลองมี 2 วิธี คือ

3.1.1 การสุ่มแบบกำหนด (Random assignment) เป็นวิธีการสุ่มที่ทุก ๆ หน่วยที่เป็นตัวอย่างมีความเท่าเทียมกันและแต่ละหน่วยจะถูกเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง

3.1.2 การสุ่มแบบเลือกสรร (Random selection) เป็นการสุ่มที่ทุก ๆ หน่วยของประชากรที่มีความเท่าเทียมกันจะถูกเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การเพิ่มตัวแปร (Add to the design) ในการทดลองบางกรณีที่ตัวแปรแทรกซ้อนบางตัวควบคุมได้ยาก ผู้ทำการทดลองก็อาจนำตัวแปรนั้นเพิ่มเข้าไปในการทดลองโดยถือว่าเป็นตัวแปรอิสระอีกหนึ่งตัวที่จะต้องศึกษาด้วย

3.3 จับคู่ (Matching) เป็นการใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน คือให้มีลักษณะของตัวแปรแทรกซ้อนในระดับที่เท่า ๆ กัน การจับคู่มี 2 แบบ คือ

3.3.1 จับคู่รายกลุ่ม (Matched group) เป็นการใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน โดยมีได้ค่านึงถึงว่าสมาชิกในกลุ่มจะเท่ากันเป็นรายบุคคลหรือไม่ ซึ่งทำได้โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มแล้วนำทั้ง 2 กลุ่มหรือหลาย ๆ กลุ่มมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและความแปรปรวน ถ้าพบว่า แตกต่างกัน ก็ต้องจัดกลุ่มใหม่เพื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน

3.3.2 จับคู่รายบุคคล (Matched subjects) เป็นการจัดให้บุคคลที่มีความเหมือนกันหรือเท่าเทียมกันมาจับคู่กัน แล้วแยกออกเป็นคนละกลุ่ม เช่น การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากคู่แฝด การเลือกกลุ่มตัวอย่างตามผลสัมฤทธิ์ที่ใกล้เคียงกัน เป็นต้น ทำเช่นนี้จนได้ครบตามจำนวนที่ต้องการก็จะได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่มีคุณสมบัติทุกด้านเหมือนกัน นำ 2 กลุ่มนี้มาทดสอบคุณนัยสำคัญเชิงสถิติเพื่อดูความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และความแปรปรวนเช่นเดียวกับการจับคู่

3.4 การใช้เทคนิคสถิติ (Statistical control) วิธีการทางสถิติที่สามารถนำมาควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ก็คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of covariance) จะสามารถปรับคุณสมบัติที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างได้ ทำให้ผลที่ปรากฏเป็นผลจากการทดลองเท่านั้น

3.5 การตัดทิ้ง (Elimination) เป็นการขจัดตัวแปรที่คาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทดลองออกไป เช่น ผู้วิจัยคิดว่าตัวแปรด้านความสนใจอาจจะมีผลเกี่ยวข้องกับการทดลองและผู้วิจัยไม่ต้องการนำตัวแปรดังกล่าวมาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้ จึงจำเป็นต้องตัดตัวแปรนี้ออกไป โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจเหมือน ๆ กัน เป็นต้น

ความเที่ยงตรงของการวิจัยเชิงทดลอง ความเที่ยงตรงของการวิจัยเชิงทดลองจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเที่ยงตรงภายใน (Internal validity) หมายถึง ความเที่ยงตรงที่เกิดจากการดำเนินการทดลองโดยตรง เป็นการพิจารณาว่า ตัวแปรอิสระเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตามหรือไม่ ถ้าเป็นสาเหตุมากก็มีความเที่ยงตรงภายในมาก ตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจมีอิทธิพลต่อความเที่ยงตรงภายในของการวิจัยเชิงทดลองอาจเป็นผลมาจากตัวแปรภายนอก ต่อไปนี้

1.1 ประวัติหรือภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง (History) ถ้ากลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีประวัติที่ แตกต่างกันเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว เมื่อดำเนินการทดลองและเปรียบเทียบผลความแตกต่างย่อมไม่สามารถสรุปได้ว่า เกิดจากการกระทำของตัวแปรทดลองที่ศึกษาเพียงอย่างเดียว เช่น ต้องการทราบว่าการพัฒนา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้สื่อทางโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ในระหว่างการทดลองปรากฏว่ามี สถานการณ์น้ำท่วมใหญ่เกิดขึ้น ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับข่าวสารข้อมูลด้านการบริหารและภาวะ ผู้นำของผู้บริหารทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นเมื่อทำการวัดผลการพัฒนาหลังเหตุการณ์เกิดขึ้นปรากฏว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้โดยใช้สื่อทางโทรทัศน์ หรือจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

1.2 วุฒิภาวะ (Maturation) เป็นความเจริญเติบโตในระดับขีดสุดหรือมีความสมบูรณ์ในแต่ละช่วงอายุ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เช่น ระดับอายุมากขึ้น ทำให้วุฒิภาวะเปลี่ยนแปลงไปย่อมทำให้ผลการทดลองผิดพลาดได้

1.3 การทดสอบ (Testing) การวิจัยเชิงทดลองที่ใช้การสอบ 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการทดลองด้วยเครื่องมือชนิดเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างอาจจะเกิดความคุ้นเคย หรือจำข้อสอบได้หรือเมื่อกลุ่มตัวอย่างทราบว่าตนเองกำลังเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกศึกษาทดลองอยู่ อาจแสดงพฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ คะแนนจากการทดสอบจึงคลาดเคลื่อน ไปจากความจริงได้

1.4 เครื่องมือวัด (Instrumentation) หากใช้เครื่องมือที่ขาดความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ในระดับที่ยอมรับได้ ย่อมทำให้ผลการวัดมีความน่าเชื่อถือน้อยลง และแม้ว่าเครื่องมือที่ใช้วัดจะเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ แต่หากผู้ใช้เครื่องมือขาดความรู้ความเข้าใจ ในเครื่องมือ นั้น ๆ เป็นอย่างดี ก็ย่อมส่งผลให้การทดลองมีความน่าเชื่อถือน้อยลงเช่นกัน

1.5 การถดถอยทางสถิติ (Statistical regression) การทดสอบที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนต่ำมาก หรือสูงมาก มักจะพบว่า ในการทดสอบครั้งหลัง ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจะมีค่าเปลี่ยนไป โดยมีค่าเข้าใกล้ค่าเฉลี่ยของประชากร ซึ่งไม่ใช่ผลทั้งเกิดขึ้นจากตัวแปรอิสระในการทดลอง แต่อย่างใด ดังนั้นการวิจัยเชิงทดลองจึงต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรให้มากที่สุด

1.6 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Selection) การเลือกสมาชิกเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหากดำเนินการโดยมีความลำเอียง เช่น คัดเลือกตัวอย่างที่เก่ง ไว้ในกลุ่มทดลอง ผลที่วัดได้อาจไม่ใช่มาจากตัวแปรต้นแต่เป็นเพราะเป็นคนเก่งอยู่แล้ว เป็นต้น

1.7 การขาดหายไปของกลุ่มตัวอย่างระหว่างการทดลอง (Experimental mortality) กรณีทดลองที่ต้องใช้เวลายาวนาน อาจเป็นสาเหตุให้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนขาดหายไปได้ เช่น การเสียชีวิต การลาออก การเกษียณอายุราชการการย้ายที่ทำงาน เป็นต้น กรณีเหล่านี้ย่อมเป็นผลให้คะแนนของสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างที่ขาดหายไปคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงหากผู้วิจัยเผชิญปัญหาดังกล่าวจึงควรแก้ไขปัญหา โดยการสุ่มสมาชิกในกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่า ออกบางส่วน เพื่อให้จำนวนเท่าเทียมกัน

1.8 ผลร่วมกันระหว่างตัวแปร (Interaction effect) เป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากปฏิกริยาร่วมกันของตัวแปร หรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทดลองนั้น เช่น ผลร่วมกันระหว่างการทดลองใช้นวัตกรรมกับเครื่องมือ หรือระหว่างการขาดหายไป ของกลุ่มตัวอย่างกับการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

2. ความเที่ยงตรงภายนอก (External validity) หมายถึง ผลการทดลองสามารถสรุปอ้างอิงไปยังเนื้อหา สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับประชากร ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมนั้น คือ การทดลองเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรมาใช้ในการศึกษาสถิติอ้างอิงที่เหมาะสม และแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ถูกต้อง ความเที่ยงตรงภายนอกเป็นผลจากปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่

2.1 ผลร่วมกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับตัวแปรอิสระ (Interaction effect of selection biases and independent variable) หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษาไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของประชากร ในขณะที่ตัวแปรอิสระ (Treatment) ที่นำมาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างนั้นไม่มีความเหมาะสม

ทำให้การวิจัยไม่สามารถสรุปผลไปยังประชากรได้อย่างสมบูรณ์ เช่น เลือคนบุคคลเก่งมาเป็นกลุ่มทดลอง ผลการวัดอาจจะได้คะแนนสูงเพราะเป็นคนเก่งอยู่แล้ว ในทางตรงกันข้ามหากเลือกบุคคลที่ไม่เก่งเป็นกลุ่มทดลอง ผลการวัดอาจได้คะแนนน้อยก็ได้

2.2 ผลร่วมกันระหว่างการสอบครั้งแรกกับตัวแปรอิสระ (Interaction effect of testing and treatment) หมายถึง การทดสอบครั้งแรกจะมีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการจำข้อความได้ เมื่อนำไปทดสอบภายหลังการทดลองจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนสูงขึ้น ไม่สามารถสรุปได้ว่าผลการทดสอบครั้งหลังเป็นเพราะตัวแปรอิสระอย่างเดียว จึงสรุปอ้างอิงไปยังประชากรไม่ได้

2.3 ผลการตอบสนองที่ดีผิดปกติ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทราบว่าจะอยู่ระหว่างการทดลอง (Reactive effect experiment procedures) เมื่อผู้วิจัยใช้วิธีการทดลองโดยกลุ่มตัวอย่างทราบว่าตนเองกำลังเป็นส่วนหนึ่งในการทดลอง ในขณะที่ทำการทดลองกลุ่มตัวอย่างจึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือแสวงหาเป็นไปตามที่ผู้วิจัยต้องการ โดยปกปิดพฤติกรรมที่แท้จริงของตนไว้ จึงทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง

2.4 อิทธิพลของการทดลองซ้ำหลายครั้ง (Multiple treatment interference) เป็นกรณีที่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมได้รับตัวแปรทดลองหลาย ๆ ตัวติดต่อกัน ผลจากตัวแปรทดลองตัวแรกยังไม่หมดไปก็ได้รับตัวแปรทดลองตัวใหม่เข้ามาอีก และเป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ต่อเนื่องกัน ผลสรุปที่ได้จึงไม่แน่ใจว่าเป็นผลจากการได้รับตัวแปรทดลองที่แตกต่างกันอย่างแท้จริง เพราะค่าการวัดตัวแปรตัวท้าย ๆ อาจได้รับอิทธิพลมาจากตัวแปรทดลองในตัวแรก ๆ ก็ได้

จากแนวคิดและปัจจัยที่มีผลต่อความเที่ยงตรงภายในและความเที่ยงตรงภายนอกที่กล่าวมา เพื่อให้การทดลองเป็นผลที่มาจากตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงต้องตระหนักและออกแบบการทดลองให้เกิดความเที่ยงตรงทั้ง 2 ประเภทให้มากที่สุด

ประเภทการวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) มีหลายประเภทและหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเมื่อใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มและการสุ่มสามารถแบ่งประเภทการวิจัยเชิงทดลองเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2535, หน้า 80-88)

1. การวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental research) เป็นรูปแบบการทดลองที่ไม่มีการจัดดำเนินการแบบสุ่ม และไม่มีการควบคุม ดังนั้นในการทดลองจึงประกอบด้วยกลุ่มเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มทดลองซึ่งสมาชิกของกลุ่มไม่ได้มาอย่างสุ่ม ตัวอย่างรูปแบบการทดลองประเภทนี้ได้แก่

1.1 กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลเฉพาะหลังการทดลอง (The single group, pretest-only design)

1.2 กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The single group, pretest-posttest design)

1.3 กลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลหลายครั้งก่อนและหลังการทดลอง (The single group, pretest-posttest time series design)

2. การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เป็นรูปแบบการทดลองที่ไม่มี การจัดดำเนินการแบบสุ่ม แต่มีกลุ่มควบคุม ในการทดลองจึงประกอบด้วยทั้งกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมสำหรับไว้ทำการเปรียบเทียบ แต่สมาชิกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่ได้มา อย่างสุ่มตัวอย่างรูปแบบการทดลองประเภทนี้ ได้แก่

2.1 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลเฉพาะหลังการทดลอง (Non-equivalent control group, posttest-only design)

2.2 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Non-equivalent control group, pretest-posttest design)

2.3 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลหลายครั้งก่อนและหลัง การทดลอง (Non-equivalent control group, pretest-posttest time series design)

3. การวิจัยเชิงทดลองที่แท้จริง (True experimental research) เป็นรูปแบบการทดลอง ที่มีการจัดดำเนินการแบบสุ่ม และมีกลุ่มควบคุมไว้สำหรับทำการเปรียบเทียบ ในการทดลอง จึงมีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรและสุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มการทดลอง ซึ่งประกอบด้วย ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตัวอย่างรูปแบบการทดลองประเภทนี้ ได้แก่

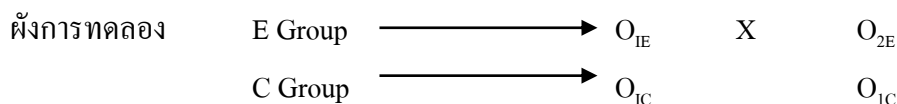
3.1 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่แท้จริง วัดผลเฉพาะหลังการทดลอง (True control group, posttest-only design)

3.2 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่แท้จริง วัดผลก่อนและหลังการ (True control group, pretest-posttest design)

3.3 กลุ่มทดลองที่แท้จริงแบบโซโลมอน 4 กลุ่ม (Solomon four-group design)

รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง จากประเภทการวิจัยเชิงทดลองทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมา สามารถนำเสนอรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองได้ ดังนี้

รูปแบบที่ 4 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลก่อนและหลัง การทดลอง (Non-equivalent control group, pretest-posttest design)

การดำเนินการทดลอง เลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เท่าเทียมกัน ก่อนดำเนินการทดลอง ทำการวัด ตัวแปรตามของการทดลองด้วยเครื่องมือวัดที่กำหนดขึ้น ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมในกลุ่มทดลอง โดย กลุ่มควบคุมยังคงใช้วิธีการเดิมแล้วทำการวัดตัวแปรตามทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยเครื่องมือวัดชุดเดิมคู่ขนานกับชุด เดิมอีกครั้ง

การวิเคราะห์ผลการทดลองเริ่มต้นด้วยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการวัดก่อนการทดลอง ของกลุ่มควบคุม (O_{IC}) กับของกลุ่มทดลอง (O_{IE}) ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้ค่า 1 แบบอิสระ (t -test for independent groups) ถ้าพบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงสามารถนำผลการวัดหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม (O_{2C}) กับผลการวัดหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง (O_{2E}) มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ค่า 1 แบบอิสระ (t -test for independent groups) ถ้าคะแนนการสอบวัดหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง (O_{2E}) สูงกว่าการวัดหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม (O_{2C}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็สรุปได้ว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพดี

ในกรณีที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่าคุณสมบัติเบื้องต้นของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกัน ถือว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลจะนำคะแนนเฉลี่ยของผลต่างก่อนและหลังการทดลองของแต่ละกลุ่ม ($O_{2E} - O_{1E}$ และ $O_{2C} - O_{1C}$) มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ค่า t แบบอิสระ (t -test for independent group) ถ้าพบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของกลุ่มทดลองใช้โปรแกรมสูงกว่ากลุ่มที่ใช้วิธีการเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็แสดงว่านวัตกรรมมีคุณภาพดี แต่ผลสรุปในประเด็นหลังมีความเชื่อถือได้ค่อนข้างต่ำกว่าในประเด็นแรก เพราะอาจมีผลกระทบมาจากความไม่เท่าเทียมกันตั้งแต่เริ่มต้นของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มก็ได้

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมีการทดลองในขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงทดลองใช้รูปแบบของการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เป็นรูปแบบการทดลองที่ไม่มีการจัดดำเนินการแบบสุ่มแต่มีกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองในช่วงการนำแผนปฏิบัติการไปทดลองใช้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้

ความหมายและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการหาความรู้ความจริงอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวเลขหรือจำนวน นักวิจัยให้ความหมายการวิจัยเชิงคุณภาพคล้ายคลึงกัน เช่น Check and Schutt (2012, p. 188) ให้นิยามการวิจัยเชิงคุณภาพว่า เป็นการวิจัยที่มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแตกต่างจากการวิจัยโดยทั่วไปหลายประการ คือ เน้นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Intensive (dept) interview) และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) เป็นต้น เครสเวลล์ (Creswell, 2007, p. 15) ให้นิยามว่าการวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง กระบวนการค้นคว้าวิจัยเพื่อหาความเข้าใจบนพื้นฐานของระเบียบวิธีวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะที่มุ่งค้นหาประเด็นปัญหาของสังคมหรือปัญหาของมนุษย์ เป็นกระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยสรรหาข้อมูลที่ซับซ้อน เป็นองค์รวม วิเคราะห์ข้อความตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล โดยละเอียดและดำเนินการศึกษาวิจัยในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของรัตนะ บัวสนธ์ (2550, หน้า 1-2) กล่าวว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นคำที่มีความหมายในลักษณะเหมือนร่ม (Umbrella term) ที่ใช้ครอบคลุมวิธีการวิจัยแบบหนึ่งที่มีคุณลักษณะบางประการร่วมกัน ได้แก่ การวิจัยที่เก็บข้อมูลของบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เรื่องราว ฯลฯ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่สามารถที่จะใช้สถิติมาอธิบายตีความให้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้ วิธีการที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาหาคำตอบก็มักจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) เป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ “การวิจัยเชิงคุณภาพ” จึงมีความหมายครอบคลุมรวมถึงคำว่า การวิจัยในภาคสนาม (Field research) การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic study) การวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological research) การวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic research) กลุ่มคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic interactionist) การศึกษารายกรณี (Case study) และการตีความ (Interpretive) เป็นต้น เช่นเดียวกับสุภางค์ จันทวานิช (2551) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ว่า การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลานานในการศึกษาดูตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีการหลัก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (สมุทฺร ชำนาญ, 2557)

จากนิยามที่กล่าวมา การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยจะออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเน้นข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยที่ต้องลงไปศึกษาในสนามวิจัยโดยการสังเกต กลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้านในลักษณะเจาะลึก และการสัมภาษณ์เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในสนามวิจัย เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เรื่องราว เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผล แม้ว่าอาจใช้ข้อมูลเชิงปริมาณบ้างก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวิจัยเท่านั้น ไม่ได้มุ่งเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขมาทำการวิเคราะห์

เนื่องจากการกำหนดวิธีการวิจัยอาจใช้วิธีการเชิงปริมาณหรือวิธีการเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับประเด็นข้อสงสัยแต่ละประเด็น วัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นไปตามศาสตร์แต่ละสาขา ซึ่งผู้วิจัยมีหลักการเลือกใช้วิธีการเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2557, หน้า 27-28)

1. เมื่อต้องการสร้างสมมติฐานหรือทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนข้อเท็จจริงใหม่จากที่เคยรู้จักกันมาแต่เดิม และเมื่อต้องการสร้างทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ของศาสตร์สำหรับสภาพที่ยังขาดทฤษฎีของตนเอง เพราะทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม (Context) เป็นสำคัญ แต่ละสังคมซึ่งมีสภาพแตกต่างกัน จึงไม่อาจใช้กฎเกณฑ์เดียวกันมาอธิบายได้ ในกรณีนี้เราจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพก่อนเพื่อสร้างสมมติฐานแล้วใช้วิธีการเชิงปริมาณมาช่วยทดสอบและย้ำความเชื่อถือได้ของสมมติฐานข้างต้น
2. เมื่อต้องการศึกษากระบวนการของปรากฏการณ์สังคมว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรจากระยะเวลาหนึ่งไปยังอีกระยะเวลาหนึ่ง โดยมีเงื่อนไขอะไรเกิดขึ้นในกระบวนการนั้น
3. เมื่อต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในระดับลึกซึ่งถึงความหมายของปรากฏการณ์นั้น ๆ สำหรับสมาชิกสังคมหรือกลุ่มสังคม
4. เมื่อทำการวิจัยในสังคมที่มีผู้ไม่รู้หนังสือ และผู้มีการศึกษาขั้นต่ำมาก เช่น ในท้องถิ่นห่างไกล เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพใช้คนสัมผัสโดยตรง ไม่ใช่เครื่องมือวิจัยอื่น ๆ เป็นสื่อกลาง โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดในการตีความหมายของทั้งสองฝ่ายจึงมีน้อย ในขณะที่การใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ เช่น แบบสอบถาม หรือแบบสำรวจที่ส่งทางไปรษณีย์จะได้ผลต่างกัน
5. เมื่อต้องการทำวิจัยในเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น เกี่ยวกับค่านิยม โลกทัศน์ ความเชื่อ ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของสังคมนั้น

6. เมื่อต้องการข้อมูลระดับลึกมาประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการปฏิบัติงาน เพราะในบางครั้งตัวเลขที่รวบรวมได้และผลงานวิจัยเชิงปริมาณไม่ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจวางแผน

7. เมื่อทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งปัจจุบันใช้กันมากในกิจกรรมพัฒนา ทั้งของภาครัฐและเอกชน จำเป็นต้องใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการทำความเข้าใจปัญหา ในการสร้าง การมีส่วนร่วมและในการหาแนวทางแก้ปัญหาในการพัฒนา

ดังนั้นการที่จะตอบคำถามสำหรับผู้วิจัยว่า ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในสถานการณ์ใด เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยแล้วว่าจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพ และได้กำหนด กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันคือ จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ เก็บรวบรวมได้อย่างไรจึงจะได้คำตอบตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาปัจจัยที่เน้นการเข้าใจปรากฏการณ์การตีความหมาย ของโลกหรือสิ่งที่ต้องการศึกษา ด้วยวิธีการศึกษาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย โดยมีเครื่องมือที่สำคัญ คือ ผู้วิจัย การวิจัยนี้มีการออกแบบที่ยืดหยุ่น การวิเคราะห์ข้อมูลและ การเก็บข้อมูลเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินไปพร้อมกันในภาคสนาม การวิเคราะห์เริ่มจาก การพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์จนมองเห็นโมทัศน์หรือแนวคิดที่มีความหมายจากข้อมูลและ เห็นความเชื่อมโยงของข้อมูลจนสามารถสรุปเป็นคำอธิบาย แนวคิด หรือทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจ ความหมายตามปรากฏการณ์ในทัศนะของผู้ที่ถูกศึกษา โดยมีจุดยืนอยู่บนบริบทของปรากฏการณ์ หรือของผู้ที่ถูกศึกษาเหล่านั้น แต่อย่างไรก็ดี ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งในการวิจัย เชิงคุณภาพ คือ การเก็บข้อมูลให้ได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษามากที่สุดและน่าเชื่อถือมากที่สุด

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมนุษย์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญที่สุด ซึ่งนักวิจัยใช้ภาษาในการสื่อสาร พูดคุย หรือที่เรียกเป็นทางการว่า การสัมภาษณ์ โดยในการเก็บ ข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านข้อเท็จจริง ข้อมูลความคิดเห็น และเจตคติ รูปแบบการสัมภาษณ์นั้น มีตั้งแต่การสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ มีคำถามทั้งที่มีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้างและการพูดคุย อย่างเป็นกันเองเพื่อค้นหาความหมาย ความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์หรือที่เรียกว่า “การสัมภาษณ์ เชิงลึก”

การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ออกไป เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่มเล็ก การสัมภาษณ์แนวลึก เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการ รวบรวมข้อมูล โดยไม่ใช่แบบสอบถาม จะมีแนวของข้อคำถามให้ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้สอบถาม

ผู้ให้สัมภาษณ์ในลักษณะการเจาะลึก และต้องอาศัยความสามารถพิเศษของผู้สัมภาษณ์ในการค้นหา รายละเอียดในประเด็นที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกมักจะศึกษาในประชากรกลุ่มเล็ก ๆ เช่น ผู้บริหาร นักการเมือง ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น โดยที่การสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นมิได้มุ่งหวังว่าจะให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกคำตอบที่นักวิจัยคิดไว้ก่อนหรือสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียวแต่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เลือกคำตอบที่นักวิจัยคิดไว้ก่อนหรือสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียว แต่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น ให้คำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องและสถานการณ์ ตลอดจนความเชื่อ ความหมายต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็น ในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงประเด็นหรือแนวทางการสนทนา อย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งมาจาก ประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีวิธีการเดียวกันแต่มีวัตถุประสงค์ต่างกันอีก เช่น การระดมสมอง (Brain storming) การทำ Delphi technique การสัมภาษณ์ กลุ่ม (Group interview) การประชุมกลุ่ม (Group meeting) ฯลฯ

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบข้อมูล

นักวิจัยจะทำอะไรกับข้อมูลที่ได้อะไร ในขั้นแรกจะต้องตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้อะไร เพียงพอหรือยัง ข้อมูลนั้นตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ ถ้าได้ข้อมูลไม่ตรงกัน จะต้องตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร การตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ (สุภางค์ จันทวานิช, 2557)

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัย ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณา ในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล

การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) คือการตรวจสอบว่า ผู้วิจัย แต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกต โดยตลอด ในกรณีที่ไม่น่าสนใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนาม ควรเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคน

การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory triangulation) คือการตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อาจทำได้ง่ายกว่าในระดับสมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) และแนวคิดขณะที่ยังมือตีความสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ปกตินักวิจัยจะตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีได้ยากกว่าตรวจสอบด้านอื่น

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือการสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบหรือข้อมูลจำนวนหนึ่ง มักไม่ใช่สถิติช่วยในการวิเคราะห์ หรือถ้าใช้สถิติไม่ได้ก็ถือว่าวิธีการทางสถิติเป็นวิธีวิเคราะห์หลัก แต่จะถือเป็นข้อมูลเสริม ด้วยเหตุนี้ผู้วิเคราะห์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการวิจัย ผู้วิเคราะห์ข้อมูลควรมีความรู้ในเรื่องแนวคิดทฤษฎีอย่างกว้างขวาง มีความเป็นสหวิทยาการอยู่ในตัวเอง สามารถสร้างข้อสรุปเป็นแนวคิดและเปลี่ยนแปลงแนวทางที่จะตีความหมายข้อมูลได้หลาย ๆ แบบในที่นี้ขอแนะนำเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ แล้วจัดบันทึกไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบนี้ มี 3 ชนิด คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย การจำแนกชนิดข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล รายละเอียดของแต่ละวิธีมีดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น พิธีกรรม การทำมาหากิน ความเป็นอยู่ในสังคม ฯลฯ เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ แล้วก็ลงมือสร้างข้อสรุป ถ้าข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบยืนยันก็ถือเป็นสมมติฐานชั่วคราว ถ้าหากได้รับการยืนยันแล้วก็ถือเป็นข้อสรุปซึ่งมีความเป็นนามธรรมในระดับต้น ๆ การสร้างข้อสรุปในเชิงนามธรรม (Analytic induction) จากปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น เด็กขาดอาหาร ชาวนาไถนา ฯลฯ นักวิจัยต้องสรุปสิ่งเหล่านี้ให้เป็น และต้องคำนึงว่าการสร้างข้อสรุปนี้ไม่ใช่ทำในตอนท้ายของการรวบรวมข้อมูลเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่นักวิจัยต้องทำตลอดเวลา เมื่อใดที่สัมผัสกับปรากฏการณ์จะต้องสร้างข้อสรุปในระดับใดระดับหนึ่ง ข้อสรุปที่สร้างขึ้นในขั้นตอนนี้ผ่านทางวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเรียกว่าสมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) เช่น สมมติฐานที่อาจตั้งขึ้นจากการพิจารณาข้อมูล

เกี่ยวกับภาวะทุโภชนาการของเด็กกับการศึกษาของแม่ สมมติฐานชั่วคราวก็คือระดับการศึกษาของแม่น่าจะเป็นสาเหตุหรือเป็นคำอธิบายหนึ่งที่ทำให้เด็กขาดอาหาร จะจริงหรือไม่จริงยังไม่ทราบ ต้องไปศึกษาแล้วรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ฉะนั้น ตลอดเวลาที่อยู่ในสนามนักวิจัยต้องลงมือวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น มีการจดบันทึกโดยจำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอนในหนึ่งเหตุการณ์ ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร กับใคร เพราะอะไร มีความหมายว่าอย่างไร ในการทำสิ่งเหล่านี้ นักวิจัยกำลังลงมือวิเคราะห์เบื้องต้นอยู่แล้ว ในการวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในขณะที่อยู่ในสนามด้วยตนเอง พร้อม ๆ กับรวบรวมข้อมูลไปด้วย นักวิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องมีวุฒิภาวะในการตัดสินใจวิเคราะห์ข้อมูล โดยปกติแล้ว การจดบันทึกหรือการลงมือเขียนจะบังคับให้นักวิจัยเกิดการวิเคราะห์ในระดับหนึ่ง ถ้าไม่ลงมือเขียน ทุกอย่างก็จะยังเป็นโจทย์ซึ่งยังไม่ได้รับคำตอบอยู่อย่างนั้น ลงท้ายก็มีแต่ข้อมูล สรุปละไรไม่ได้ นักวิจัยจะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูล หรือสร้างข้อสรุป เป็นระยะ ๆ จะผิดหรือถูกยังไม่ทราบเป็นเพียงสมมติฐานชั่วคราว และระหว่างนั้นรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม หรืออาจจะทำอะไรบางอย่างเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน

การพิสูจน์สมมติฐานสำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพ ไม่เหมือนกับการพิสูจน์สมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณ สมมติฐานในการวิจัยเชิงปริมาณได้มาจากกรอบแนวคิดทฤษฎีซึ่งมีอยู่แต่เดิม และผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการวิจัย กระบวนการวิจัยกระทำในกรอบของทฤษฎีนั้น ๆ และตอนจบของการวิจัยจะตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ สมมติฐานนั้นถูกหรือผิด ส่วนในการวิจัยเชิงคุณภาพสมมติฐานก็ได้มาจากกรอบแนวคิดทฤษฎีเช่นกัน แต่ผู้วิจัยจะไม่กำหนดสมมติฐานจากกรอบแนวคิดอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ ตรงกันข้ามผู้วิจัยจะปรับและเปลี่ยนสมมติฐานอยู่เสมอ โดยการพิสูจน์สมมติฐานเหล่านั้นตลอดเวลา สมมติฐานนั้นอาจผิดหรือถูกก็ได้ เมื่อสมมติฐานนั้นถูกพิสูจน์และตรวจสอบแล้ว จึงจะเป็นข้อสรุป จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูล หัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างสมมติฐาน ยกตัวอย่างเช่น การที่จะบอกว่าเด็กมีภาวะทุโภชนาการนั้น จากปรากฏการณ์ที่มองเห็น เราอาจสร้างสมมติฐานได้มากมาย นอกจากปัจจัยด้านการศึกษาของแม่ ก็อาจจะเกี่ยวกับปัจจัยด้านบริการสาธารณสุขมูลฐานในชุมชน ปัจจัยด้านสภาพการเพาะปลูกในชุมชน มีเนื้อที่ปลูกอะไรกินได้บ้าง เกี่ยวกับปัจจัยด้านความเชื่อ ประเพณีห้ามเด็กกินอะไรหรือเปล่า คนท้องกินอะไรให้กินแต่เกลือหลังคลอดหรือเปล่า นี่ก็สมมติฐานหรือข้อสงสัย นักวิจัยต้องพยายามรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากปรากฏการณ์หลาย ๆ อย่างเพื่อมาพิสูจน์และหาข้อสรุปต่อปัญหานั้น พอสรุปนี้ได้ก็ต้องหาข้อสรุปในเรื่องใหม่ ซึ่งจะสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้โดยตรง

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typologies) คำว่า Typologies ที่ใช้นี้หมายถึง ขั้นตอนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป การจำแนกแบ่งวิธีการได้เป็น 2 แบบ คือ แบบที่ใช้แนวคิดทฤษฎี และไม่ใช้ทฤษฎี

2.1 แบบใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกชนิดในเหตุการณ์หนึ่ง ๆ โดยยึดแนวคิดทฤษฎี เป็นกรอบในการจำแนก เช่น อาจใช้ของ Lofland (1971) ซึ่งแยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมเป็นแนวทางการจำแนก เช่นเดียวกับที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่การจำแนกการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคม

2.2 แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับ ข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้ ผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลเป็นชนิดง่าย ๆ ตามประเภทที่สัมพันธ์กับแบบแผนชีวิตที่นักวิจัยสังเกตเห็น เช่น แบ่งชนิดของเหตุการณ์ ระยะเวลาที่เหตุการณ์เกิด บุคคลที่เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อม แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ของ ชนิดต่าง ๆ ที่แบ่งนี้ เมื่อได้จำแนกข้อมูลเป็นชนิดแล้ว นักวิจัยจะพิจารณาความสม่ำเสมอ (regularities) ของการเกิดข้อมูลชนิดต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการอธิบายสาเหตุของ ปรากฏการณ์ ในการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดทั้งโดยใช้หรือไม่ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยจะได้ กำหนด หน่วยการวิเคราะห์ ให้แก่ข้อมูลโดยปริยาย หมายความว่าข้อมูลที่ไม่ได้แสดงออก อย่างชัดเจน

3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) คือ การใช้วิธีการ เปรียบเทียบ โดยการนำข้อมูลมาเทียบเป็นปรากฏการณ์ เริ่มมีความเป็นนามธรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยที่ได้สังเกตเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์เมื่อได้จำแนกชนิดของข้อมูลในเหตุการณ์ เหล่านั้นแล้ว ก็นำมาเปรียบเทียบกันโดยอาจทำเป็นตารางหาความสัมพันธ์ซึ่งอาจสรุปได้ว่า แบบแผนทางเศรษฐกิจของชุมชนเหมือนกับแบบแผนทางการปกครองศาสนา การศึกษานั้น คือ มีรูปแบบของระบบอุปถัมภ์อยู่ในทุก ๆ เรื่อง จากการเปรียบเทียบนี้เราจะพบความสัมพันธ์ใหม่ เกิดขึ้น หรือผู้วิจัยอาจเปรียบเทียบกิจกรรมในชุมชน ว่าด้วยเรื่องการใช้น้ำ ว่าด้วยเรื่องการใช้ยา ว่าด้วยเรื่องโภชนาการ จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกัน โดยแยกแยะแต่ละปรากฏการณ์ออกเป็น ส่วน ๆ 6 ส่วน ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วพิจารณาว่าทั้งสามเหตุการณ์นั้นมีอะไรที่สัมพันธ์หรือซ้ำ หรือเกี่ยวข้องกันในแง่ไหนบ้าง

จากการวิเคราะห์ระเบียบวิธีในการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการวิจัยเรื่องการพัฒนา พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายเป็นการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในการทำความเข้าใจ ปัญหา ในการสร้างการมีส่วนร่วมและในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการพัฒนา และนอกจากนี้ ยังเป็นการศึกษาข้อมูลในเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นการสังเกตและวัดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ดังนั้น จึงเหมาะแก่การวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อรับรู้ และวิเคราะห์สภาพปัญหาด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ และใช้การสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อร่างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ การตรวจสอบข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อัมพร เรืองศรี (2554) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม จังหวัดสระแก้ว จำนวน 24 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประเมินตนเองของนักเรียน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจดบันทึกและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ t -test dependent และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะ การนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล 2) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรูปแบบการพัฒนาสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ตามแนวทางของเคมมิส และแม็คแทกการ์ต (Kemmis & McTaggart, 1988) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน ครูที่ปรึกษา จำนวน 3 คน และนักเรียน จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความตระหนัก 2) กำหนดความรับผิดชอบ 3) ให้ความรักความอบอุ่น 4) สร้างความสัมพันธ์ 5) สร้างความมั่นใจ 6) สร้างการมีวินัย 7) ปลูกฝังค่านิยม 8) ส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เป็นตัวแบบที่ดี 10) ให้ความช่วยเหลือ และ 11) ให้กำลังใจ ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์มีประสิทธิภาพสูงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสามารถพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนได้ 12 คุณลักษณะ คือ 1) ความประหยัด 2) ความเสียสละ 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ความรับผิดชอบ ในงานที่ได้รับมอบหมาย 5) การแต่งกายเรียบร้อย 6) หลีกเลี้ยงอบายมุข 7) มาเรียนสม่ำเสมอ 8) เข้าเรียนตรงเวลา 9) มีอุปกรณ์พร้อมเรียน 10) กล้าแสดงความคิดเห็น 11) การซักถามเมื่อไม่เข้าใจ 12) การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

พิชัย ผลพันธิน (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาและป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา: กรณีศึกษานักเรียนอาชีวศึกษาประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ช่างกล ขส.ทบ. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมสำหรับการแก้ไขและป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้ คือ 1) ขั้นตอนการพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจนได้โครงสร้างของชุดฝึกอบรม แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน เพื่อขอรับทราบความเห็นเป็นจำนวน 2 รอบ หลังจากนั้นจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของชุดฝึกอบรมทั้งฉบับ หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงชุดฝึกอบรมตามข้อเสนอแนะ 2) ขั้นตอนตรวจสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมและศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน โดยการนำชุดฝึกอบรมที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน การรวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสอบถาม แบบวัดและแบบประเมินต่าง ๆ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ANOVA แบบ Repeated measure และทำการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ภายหลัง (Post hoc comparison) โดยใช้สถิติ Bonferroni 3) ขั้นตอนปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรม โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินความเหมาะสมในด้านการจัดการเรียนการสอนและในด้านความสามารถของวิทยากร และให้วิทยากรประเมินความเหมาะสมของชุดฝึกอบรม

ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเหมาะสมตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการฝึกอบรมทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมตาม

สถานการณ์ต่าง ๆ ได้จริง ในการทดสอบความคงอยู่ของพฤติกรรมที่เหมาะสม พบว่า ไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างผลการประเมินพฤติกรรมหลังสิ้นสุดการฝึกอบรมกับผลการประเมิน พฤติกรรมในขั้นติดตามผล แสดงว่าพฤติกรรมที่เหมาะสมยังคงอยู่ ภายหลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 2 เดือน

คุณพล สุนทรรัตน์ (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพ ของหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนวชิราวุฒิชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 12 ห้องเรียน สุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน และเป็น กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ทดสอบนักเรียนด้วยแบบประเมินผลการใช้หลักสูตร เสริมที่ประเมินเจตคติ และพฤติกรรมการมีคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลัง การทดลองทั้งสองกลุ่ม แล้ววิเคราะห์ผลการทดลองโดยใช้สถิติการหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยเจตคติและพฤติกรรมการมี คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน เมื่อขจัดผลของความแตกต่าง ก่อนการทดลอง (Pre-test) แล้วปรากฏดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมการมี คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนหลังการทดลอง มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .001 2) ผลการเปรียบเทียบเจตคติการมีคุณธรรมจริยธรรมหลังการทดลอง ระหว่าง กลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความมีวินัย และความประหยัด กลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร มีเจตคติต่อการมีคุณธรรมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีคุณธรรมจริยธรรมหลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมกับ กลุ่มทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมด้าน ความมีวินัยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด และความขยันหมั่นเพียร มีพฤติกรรมการมี คุณธรรมจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน

สมพ็กร สันติพงศ์ศักดิ์ (2556) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนา

สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม เทคนิคที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) จำนวน 2 รอบตามแนวคิดของเคมมิส และแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggar, 1988) และสุภางค์ จันทวานิช (2531) กระบวนการวิจัยมี 5 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการวิจัย 2) ระยะการวิเคราะห์สถานการณ์ 3) ระยะวางแผน 4) ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ 5) ระยะการสังเกต และการสะท้อนกลับ พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ คู่มือการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการสรุปเชิงอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 5 กระบวน ได้แก่ 1) สร้างทีมงานทางวิชาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2) ร่วมคิดร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ 3) ร่วมปฏิบัติ: ทีมกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4) ร่วมประเมินและพัฒนา 5) ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่สภาพอนาคต ประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น มีแหล่งการเรียนรู้สำหรับนักเรียนศึกษาค้นคว้า ดังนี้ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติทางภาษา ห้องสมุด ห้องอาเซียน ห้องดนตรีนาฏศิลป์ สวนสมุนไพร โรงเรียนเพาะเห็ดและโรงเรียนเลี้ยงไก่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

มณฑกาญจน์ ทองใย (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ ศึกษาเอกสาร คู่มือผลงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และการหาความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปปฏิบัติโดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน กลุ่มตัวอย่างมีดังนี้ การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 60 คน การสัมภาษณ์และการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 23 รูป/คน และการหาความเหมาะสมในการนำรูปแบบไปปฏิบัติโดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 719 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐานสรุปได้ดังนี้ ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของ
 คณะกรรมการบริหารอย่างชัดเจน สามารถปรับโครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของ
 โรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู
 นักเรียน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ องค์กรทางราชการและองค์กรในชุมชน ด้านบทบาทหน้าที่ของ
 ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรทางราชการและองค์กรในชุมชน ร่วมกันรับผิดชอบในการดูแล
 เยาวชนให้ประพฤติตนเป็นคนดี ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีการสรุปและรายงานผล
 การดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ ด้านผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ โดยการสร้างเยาวชน
 ให้มีขันติ มีความอดทน อดกลั้น มีวิริยะอุตสาหะ รู้จักการให้และทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นหมู่คณะได้
งานวิจัยต่างประเทศ

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ได้ประมวลผลการวิจัยไว้ว่า ความรู้เชิงจริยธรรมนั้น
 ส่วนใหญ่ไม่ทำให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมได้มากนัก แต่สะท้อนให้เห็นระดับสติปัญญา
 ภูมิหลังทางวัฒนธรรมและความต้องการที่จะให้คนอื่นชื่นชมตนของผู้ถูกศึกษาเท่านั้น ส่วนพฤติกรรม
 เชิงจริยธรรมนั้นไม่พบว่า คนมีอายุมากจะมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการโกง ขโมย ความซื่อสัตย์
 ความรับผิดชอบและการเห็นแก่ตัว ส่วนรวมแตกต่างจากคนที่มีอายุน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะพฤติกรรม
 เชิงจริยธรรมนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่บุคคลนั้นกำลังประสบอยู่มากกว่าจะขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัย
 เชิงจริยธรรมของบุคคลเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้บุคคลอาจมีพฤติกรรมที่เหมือนกันแต่มีเหตุผล
 ในการเลือกกระทำแตกต่างกันได้เสมอ

แบร์ (Bear, 1979) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อปัญหา
 ด้านความประพฤติและเซวาน์ปัญญา กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 6 จำนวน 60 คน ในเมืองไอโอวา
 แบร์ใช้การสัมภาษณ์แบบการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก และแบบทดสอบวัดผล
 สัมฤทธิ์ของสแตนฟอร์ด ผลปรากฏว่า ปัญหาความประพฤติจะลดลงและวุฒิภาวะทางจริยธรรม
 เพิ่มขึ้นกับเด็กที่มีเซวาน์ปัญญาสูงจะมีความก้าวหน้าทางด้านจริยธรรม

โอซากวี (Osakwe, 1981) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะการให้ความเห็นเกี่ยวกับจริยศึกษา สำหรับ
 ประสบการณ์ขั้นเริ่มต้นในการใช้แบบพัฒนาตามขั้นตอนของโคลเบอร์ก ใช้รูปแบบการพัฒนาการ
 ทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก สำหรับครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจิจเรีย การวิจัยครั้งนี้ต้องการเสนอ
 พัฒนาการของหลักสูตรการสอนของครู โดยมีแบบอย่างพัฒนาการของโคลเบอร์กที่กล่าวว่า
 พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดขึ้นทีละขั้นในโครงสร้างทั้ง 6 ขั้น เป็นผลจากปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่าง
 มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทุกคนจะผ่านขั้นต่ำโดยไม่มีใครกระโดดข้ามขั้น แต่ว่าจะก้าวช้าหรือ
 เร็วขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง
 ที่จะเปลี่ยนจริยธรรมจากขั้นหนึ่งไปอีกขั้นหนึ่ง

โฮลสไตน์ (Holstein, 1976) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเพศชายและเพศหญิง โดยใช้วิธีการของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ทำการศึกษาวิจัยแบบระยะยาว พบว่า เมื่ออายุ 13 ปี เด็กหญิงส่วนมากมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 ขณะที่เด็กชายส่วนมากจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 2 เมื่ออายุ 16 ปี พบว่า เด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3-5 ขณะที่เด็กชายจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4

วาสนอว์ (Wasnow, 1978) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กเกรด 4 และ 6 ในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง จำนวน 96 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ผลการวิจัยพบว่า เพศและระดับชั้นไม่มีอิทธิพลต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ แต่องค์ประกอบที่น่าสนใจ คือ กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของโรงเรียนอาจส่งเสริมให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า แนวทางในการดำเนินการวิจัย ใช้แนวทางเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action research) ผสมกับการวิจัยเชิงทดลองแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) โดยประยุกต์ใช้หลักการและขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวคิดของเคมมิส และแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart, 1988, pp. 19-21) ได้เสนอหลักเกณฑ์พื้นฐานสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ประการ ดังนี้

- 1) การพัฒนาแผนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วให้ดียิ่งขึ้น
- 2) การปฏิบัติตามแผนหรือการนำแผนไปปฏิบัติ
- 3) การสังเกตผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ
- 4) การสะท้อนผลของการปฏิบัติเพื่อเป็นพื้นฐานของการวางแผนงานต่อไปอย่างต่อเนื่องตลอดวงจร

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observe) และการสะท้อน (Reflect) อย่างรอบคอบเป็นระบบ และผู้วิจัยได้นำเทคนิค AIC (Appreciation influence control) มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา และกำหนดคาพอนาคตที่ต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองเป็นเช่นไร ซึ่งปัญหาและความต้องการได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ

การพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยยึดกรอบทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนในรูปแบบต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า ในขั้นแรกต้องทำให้ ผู้เรียนเกิดความกระจำง ตระหนักรู้ถึงผลที่น่าพึงปรารถนาของการมีคุณธรรมจริยธรรม และจาก งานวิจัยและแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ พบว่า ผู้ที่มีเชาวนปัญญาสูงจะมีความก้าวหน้า ทางคุณธรรมจริยธรรมสามารถตัดสินใจและวิเคราะห์จริยธรรมได้ดี จากนั้นควรมีการสร้างกฎเกณฑ์ การตัดสินใจความถูกต้องด้วยเหตุผล การเสริมแรงและการลงโทษ และการเห็นคุณค่าของการกระทำดี ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและซึมซับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ให้อยู่กับบุคคลนั้นตลอดไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มเป้าหมาย
2. รูปแบบวิจัยที่ใช้
3. ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR)
  - 3.1 ขั้นเตรียมการ
  - 3.2 ขั้นการปฏิบัติการ
  - 3.3 ขั้นการประเมินผล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. วิเคราะห์ข้อมูล

การเลือกกลุ่มเป้าหมาย

1. การเลือกสถานที่ศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การเลือกสถานที่ศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอน และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ และระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นการเลือกสถานที่ศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและ

กลุ่มควบคุมที่มีสภาพใกล้เคียงกัน โรงเรียนในกลุ่มทดลองจะใช้โรงเรียนธรรมวาที อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เนื่องจากผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ในสนามที่ศึกษาเป็นอย่างดีและได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยเรื่องนี้ สะดวกในการประสานงานและติดตามผลการวิจัย ประกอบกับโรงเรียนธรรมวาทีเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนต่าง ๆ เป็นโรงเรียนที่มีสถานที่อยู่ภายในวัด เน้นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีความเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งมีนโยบายในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจและสังคม ส่งเสริมเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งทางด้านวิชาการและกิจกรรม และโรงเรียนในกลุ่มควบคุมที่มีสภาพใกล้เคียงกัน ได้แก่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และชุมชนบริเวณใกล้เคียงในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายสำหรับการสร้างรูปแบบไว้ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ปัญหาด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง จำนวนทั้งหมด 13 คน ได้แก่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และครูผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน และตัวแทนนักเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้สำหรับศึกษาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้วิธีการประชุมระดมพลังสมอง และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interviews) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนของการระดมพลังสมอง จำนวนทั้งหมด 10 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติวิจัย จำนวน 1 คน อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน พระสงฆ์จำนวน 2 รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 1 คน นักวิจัยอิสระจำนวน 1 คน และข้าราชการครูเอกสังคัมศึกษา จำนวน 1 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญใช้สำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองโดยใช้วิธีการประชุมระดมพลังสมอง โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม เพื่อวิพากษ์รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลของนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.1 กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มทดลอง จำนวนทั้งหมด 60 คนผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนธรรมวาที อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรีเป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ใช้วิธีการคัดเลือก

โดยการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับคู่รายบุคคล (Matched subject) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการทำแบบวัดสถานการณ์ ให้เหลือ จำนวน 60 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าลงมา 60 อันดับ

2.2 กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มควบคุม จำนวนทั้งหมด 60 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนแห่งหนึ่งที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นกลุ่มควบคุม โดยใช้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ใช้วิธีการคัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการจับคู่ (Matching) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการทำแบบวัดสถานการณ์ ให้เหลือ จำนวน 60 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าลงมา 60 อันดับ

รูปแบบวิจัยที่ใช้

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงทดลอง ที่เป็นกระบวนการพัฒนาคุณธรรม พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นพลวัตของเคมมีส และแม็คแทกเกิร์ต (Kemmis & McTaggart, 2000) ซึ่งให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการรวบรวมศึกษา เป็นการสะท้อนภาพของผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยนั่นเอง เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของกลุ่ม ชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่อย่างสมเหตุสมผลและยุติธรรม กระบวนการวิจัยจึงประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) ระยะก่อนดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การคัดเลือกชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2) ระยะดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชุมชน พิจารณากำหนดปัญหา ออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป และการนำเสนอผลการวิจัย 3) ระยะหลังดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงานร่วมกับชุมชน การปฏิบัติตามแผนของโครงการ และการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (สิริวัฒน์ วิชาศิลป์, 2548, หน้า 159) และมีการดำเนินการเป็นวงรอบ ซึ่งในแต่ละวงรอบแบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ การวางแผนการปฏิบัติ การสังเกต และการประเมิน แต่ละช่วงของการวิจัยเกิดขึ้นแบบผสมผสานกันและหมุนตามกันเป็นวงจร เคมีส และแม็คแทกเกิร์ต ส่วนจะดำเนินการที่วงรอบขึ้นอยู่กับว่าการวิจัยบรรลุเป้าหมายหรือยัง และใช้เทคนิค AIC (Appreciation-influence-control) มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและกำหนดภาพอนาคตที่ต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์

ต่อตนเองเป็นเช่นไร เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์กิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองและนำมาใช้ในการจัดทำคู่มือ

นอกจากนี้ยังใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ในขั้นตอนของการปฏิบัติและสังเกต (Act & observe: A & O) ซึ่งเป็นรูปแบบการทดลองที่ไม่มีการจัดดำเนินการแบบสุ่ม แต่มีกลุ่มควบคุม ในการทดลองจึงประกอบด้วยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมสำหรับไว้ทำการเปรียบเทียบ แต่สมาชิกของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่ได้มาอย่างสุ่ม โดยมีรูปแบบการทดลองแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Non-equivalent control group, pretest-posttest design) ส่วนการคัดเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับคู่

จากคุณลักษณะของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงทดลองดังกล่าว จึงเป็นรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นวิธีที่สามารถใช้หาคำตอบให้แก่จุดมุ่งหมายการวิจัย 3 ประการที่กล่าวมา เนื่องจาก การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองและการประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ เนื่องจากต้องการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันสังเกตและหาวิธีการที่เหมาะสมกับนักเรียนในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR)

ระยะก่อนดำเนินการวิจัย (ขั้นเตรียมการ)

1. ศึกษาข้อมูลของพื้นที่ที่จะทำวิจัย (ศึกษาชุมชน)

ผู้วิจัยได้ลงไปในพื้นที่ที่คาดว่าจะทำวิจัย เพื่อศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ของพื้นที่เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกเป็นพื้นที่ทำการวิจัย ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งโรงเรียนในกลุ่มทดลองคือโรงเรียนธรรมวาทิ อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี และโรงเรียนในกลุ่มควบคุมคือโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ด้วยการไปสนทนากับ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการ ครูหัวหน้าวิชาการ ครูที่มีความรู้ด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูประจำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน เพื่อพิจารณาว่าเหมาะสมที่จะเลือกเป็นพื้นที่ในการวิจัยหรือไม่ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งก็พบว่าผู้บริหาร

โรงเรียนธรรมวาที และคณะครูยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งโรงเรียนไม่มีโครงการ/ กิจกรรม ที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมด้านความเชื่อส่วนตัวต่อตนเอง และเห็นว่าปัญหาเรื่องความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองมีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในอนาคต

1.2 ติดต่อบริษัทงานกับกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมประชุมระดมพลังสมอง ในขั้นตอนของ AIC (Appreciation-influence-control) ทั้งหมดจำนวน 13 คน ได้แก่ ครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และครูผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 3 คน และตัวแทนนักเรียนของชั้นประถมศึกษา จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองของ นักเรียนในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองได้ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

1.3 ติดต่อบริษัทงานกับกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนารูปแบบในขั้นตอนของ AIC (Appreciation-influence-control) โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group) ทั้งหมด จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติวิจัย จำนวน 1 ท่าน อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 ท่าน พระสงฆ์จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 1 ท่าน นักวิจัยอิสระจำนวน 1 ท่าน และข้าราชการครู เอกสังคมศึกษา จำนวน 1 ท่าน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองของนักเรียนในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัย พบว่าผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองได้ และผู้เชี่ยวชาญให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

1.4 ผู้วิจัยชี้แจงผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมวาที ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มทดลอง และผู้วิจัยชี้แจงผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มควบคุม เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยและ ประสานขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนของทั้งกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมยินดีเข้าร่วม โครงการวิจัย และให้โอกาสผู้วิจัยได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะครู โรงเรียนธรรมวาทีและโรงเรียนในกลุ่มควบคุม และท่านผู้อำนวยการของทั้งโรงเรียนธรรมวาที และโรงเรียนในกลุ่มควบคุม ยินดีให้ครูในโรงเรียนเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

1.4 ชี้แจงโครงการวิจัยให้โรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม รวมทั้ง ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพฤติกรรมความเชื่อส่วนตัวต่อตนเองเข้าใจ

2. เตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ร่วมวิจัย (จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ร่วมวิจัยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม)

โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมดังนี้

2.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัยของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง เป็นเวลา 1 วัน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักในศักยภาพของตนเองให้แก่ผู้ร่วมวิจัย และคัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จะใช้เป็นกลุ่มทดลอง โดยการทำแบบวัดสถานการณ์ก่อนเรียนเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 103 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมวาทิ จำนวน 1 คน ครูประจำชั้นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด จำนวน 100 คน

2.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัยของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม เป็นเวลา 1 วัน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักในศักยภาพของตนเองให้แก่ผู้ร่วมวิจัย และคัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จะใช้เป็นกลุ่มควบคุม โดยการทำแบบวัดสถานการณ์ก่อนเรียนเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 103 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน ครูประจำชั้นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด จำนวน 100 คน

ระยะดำเนินการวิจัย (ขั้นการปฏิบัติการ)

ระยะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ ในแต่ละวงรอบประกอบไปด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยวงรอบที่ 1 (การพัฒนาเนื้อหาในด้านคุณธรรม จริยธรรม)

การวางแผน (Planning: P)

1. ร่างกรอบแนวคิดและศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
  - 1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี
  - 1.2 ศึกษาแนวทางปฏิบัติต้นแบบ จาก Best practice จากแนวทางการพัฒนาความซื่อสัตย์ของประเทศฟินแลนด์ และ Best practice ของโรงเรียนต่าง ๆ ในประเทศไทย
  - 1.3 ร่างกรอบแนวคิดโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.4 จัดประชุมปฏิบัติการนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน โดยการใช้แบบทดสอบวัดสถานการณ์ประเมินผู้เรียนก่อนเรียน

1.5 จัดประชุมปฏิบัติการนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน โดยการใช้แบบทดสอบวัดสถานการณ์ประเมินผู้เรียนก่อนเรียน

1.6 ศึกษาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลัก และบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ โดยนำข้อมูลที่ได้รวบรวม จากหลักการแนวคิดทฤษฎี และวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด Best practice มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยใช้วิธีการประชุมระดมพลังสมอง และสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interviews) ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน และครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อสรุปผลพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการประชุม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยร่วมกันสรุปผลเกี่ยวกับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2 ผู้เข้าร่วมสรุปผลประกอบด้วยผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้แทนครู 3 คน ผู้แทนนักเรียน จำนวน 5 คน รวม 8 คน

การปฏิบัติและสังเกต (Act & Observe: A & O)

การปฏิบัติ

1. จัดประชุมระดมพลังสร้างสรรค์โดยการใช้เทคนิค AIC โดยการจัดประชุมระดมพลังสมอง เพื่อร่างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

1.1 จัดประชุมระดมพลังสร้างสรรค์ วัตถุประสงค์ของการจัดประชุม เพื่อระดมความคิดในการวางแผน การพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

1.2 ผู้ร่วมวิจัยที่เข้าประชุมมี 13 คน ได้แก่ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และครูผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 5 คน และตัวแทนนักเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 คน

1.3 วิธีการจัดประชุมใช้เทคนิค A-I-C ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation: A) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ในปัจจุบันและกำหนดอนาคต เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่เคยปฏิบัติ พฤติกรรมที่ควรยกย่อง พฤติกรรมที่ควรแก้ไข และแนวทางที่ต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

ภาคแรก (A1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันที่รับรู้สำรวจสภาพที่เป็นจริง (The reality) การจัดกิจกรรมในขั้นนี้ ผู้ร่วมวิจัยแบ่งกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มช่วยกันวาดแผนภาพความคิด (Mind map) เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในสภาพปัจจุบัน เป็นอย่างไร มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากน้อยเพียงไร มีพฤติกรรมใดบ้างที่นักเรียนควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ และนักเรียนแสดงออกอย่างไร และมีพฤติกรรมใดบ้างที่นักเรียนควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากนั้นผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่ม แล้วผู้วิจัยสรุปพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในสภาพปัจจุบัน

ภาคสอง (A2) กำหนดสภาพที่ปรารถนาในอนาคต สภาพที่มุ่งหวัง (The ideal vision) การจัดกิจกรรมในขั้นนี้ผู้ร่วมวิจัยกำหนดภาพอนาคตเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ต้องการให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์อย่างไรบ้าง จากนั้นผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่ม แล้วผู้วิจัยนำภาพของทุกกลุ่มมารวมเป็นภาพเดียวกัน สรุปเป็นความต้องการของผู้ร่วมวิจัย

ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) ในขั้นนี้เป็นการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการ แนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ในขั้นนี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ขั้นตอน I1 เป็นขั้นตอนการคิดกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนคิดยุทธศาสตร์ (Strategies) ตามคำฟังให้ได้ประมาณ 1-3 ข้อ เขียนยุทธศาสตร์ ลงบนกระดาษย่อยแผ่นละ 1 ข้อ อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็ก จากนั้นคัดเลือกยุทธศาสตร์ที่เห็นว่าดีที่สุดประมาณ 3-5 ข้อ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์อาจมียุทธศาสตร์ย่อย (มาตรการ) พ่วงด้วยมากกว่า 1 ข้อก็ได้ อภิปรายถกเถียงระดมความคิดเห็น คัดเลือกยุทธศาสตร์ที่พึงพอใจ ได้รับการยอมรับมากที่สุด

ขั้นตอน I2 เป็นขั้นตอนการจำแนกประเภทกิจกรรมที่จะทำให้นักเรียน มีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยผู้เข้าประชุมได้เสนอโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน

ขั้นที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2 และกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม

2. จัดทำคู่มือการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยผู้วิจัย เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

2.1 ผู้วิจัยสร้างคู่มือเพื่อการพัฒนาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

2.1.2 ถอดความรู้เรื่องพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

2.1.3 จัดทำวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง แผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม สื่อ และเครื่องมือวัดผล

2.2 วิพากษ์คู่มือรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยจัดประชุมระดมพลังสมอง ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้จริง

2.3 ปรับปรุงแก้ไขคู่มือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ทดลองใช้โดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง

3.1 ทดลองใช้โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ในรูปแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่าเทียมกัน วัดผลหลายครั้งก่อนและหลังการทดลอง (Non-equivalent control group, pretest-posttest time series design) มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยมีการวัดผลเป็นระยะ ๆ และปรับปรุงแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนธรรมวาทิในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 100 คน โดยพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ให้กับนักเรียนทั้งหมด แต่การประเมินผลจะประเมินผลเฉพาะนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คนเท่านั้น วิธีการพัฒนาจะทดลองเฉพาะส่วนที่ดำเนินการพัฒนา โดยผู้แทนครู และทดลองใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการทดลองตามกิจกรรมกับนักเรียนชั้นดังกล่าว

การสังเกต

1. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Check list) เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง และผู้วิจัย ซึ่งเป็นการประเมินว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย วาจา ที่กำหนดไว้หรือไม่

2. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Check list) เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม และผู้วิจัย ซึ่งเป็นการประเมินว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย วาจา ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลอง โดยให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง จำนวน 60 คน ทำแบบทดสอบโดยใช้แบบวัดสถานการณ์ หลังเรียน เพื่อประเมินว่ามีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่ในระดับใด

4. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มควบคุม โดยให้นักเรียนในกลุ่มควบคุม จำนวน 60 คน ทำแบบทดสอบโดยใช้แบบวัดสถานการณ์หลังเรียน เพื่อประเมินว่ามีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่ในระดับใด

การสะท้อนผล (Reflex: R)

ผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัยร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และการนำเครื่องมือวัดและประเมินผลพฤติกรรมไปใช้ รวบรวมข้อบกพร่องเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงในวงรอบต่อไป

2. การวิจัยวงรอบที่ 2 (การพัฒนารูปแบบโดยเชิญวิทยากรพิเศษ)

การวางแผน (Planning: P)

1. ปรับปรุงคู่มือ แผนการพัฒนา รูปแบบ แบบสังเกต และแบบทดสอบ ได้แผนการพัฒนารูปแบบ กิจกรรม แบบสังเกต และแบบทดสอบพร้อมใช้

2. จัดทำรายละเอียดโครงการที่จะดำเนินการในวงรอบนี้

การปฏิบัติและสังเกต (Act & Observe: A & O)

การปฏิบัติ

1. จัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุง โดยได้เชิญวิทยากรพิเศษมาบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมในบางกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้แทนครูเป็นผู้ช่วย นอกนั้นผู้วิจัยที่เป็นผู้แทนครูเป็นผู้สอนและดำเนินกิจกรรม

2. ดำเนินงานโครงการเสริมสร้างพฤติกรรมในส่วนของโครงการที่เหลือ

การสังเกต

1. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Check list) เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง และผู้วิจัย ซึ่งเป็นการประเมินว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย วาจา ที่กำหนดไว้หรือไม่

2. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Check list) เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม และผู้วิจัย ซึ่งเป็นการประเมินว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย วาจา ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลอง โดยให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง จำนวน 60 คน ทำแบบทดสอบโดยใช้แบบวัดสถานการณ์หลังเรียน เพื่อประเมินว่ามีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่ในระดับใด

4. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มควบคุม โดยให้นักเรียนในกลุ่มควบคุม จำนวน 60 คน ทำแบบทดสอบโดยใช้แบบวัดสถานการณ์หลังเรียน เพื่อประเมินว่ามีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองอยู่ในระดับใด

การสะท้อนผล (Reflex: R)

หลังการดำเนินการโครงการครบทุกโครงการ ผู้วิจัยได้เชิญผู้ร่วมวิจัยมาร่วมกันสรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ในวงรอบนี้ ซึ่งผลปรากฏว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

ระยะหลังการดำเนินการวิจัย (ขั้นการประเมินผล)

1. สรุปผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน
2. สรุปผลการประเมินด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระหว่างนักเรียนในกลุ่มทดลอง
3. สรุปผลการประเมินด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองกับโรงเรียนในกลุ่มควบคุม

สรุปเวลาในการวิจัยทั้ง 2 รอบ เริ่มตั้งแต่ 12 มกราคม พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 รวมระยะเวลาทั้งหมด 11 เดือน แบ่งเป็นวงรอบที่ 1 ใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2559-28 สิงหาคม พ.ศ. 2559 วงรอบที่ 2 ใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2559-30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

ตารางที่ 11 สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยเชิงวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอน/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูล/ เครื่องมือ	วิธีการดำเนินการ
ระยะก่อนดำเนินการวิจัย	เพื่อพิจารณาในการเลือกเป็นพื้นที่ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการ ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูที่มีความรู้ด้านสังคมศึกษา/ เครื่องมือคือหนังสือขออนุญาต	ผู้วิจัยลงไปศึกษาเพื่อหาข้อมูล ที่โรงเรียนธรรมดาที่และโรงเรียนในกลุ่มควบคุม
ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญที่เข้าประชุมระดมพลังสมอง	เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมและสมัครใจเข้าร่วมวิจัย	กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาและติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญ
ชี้แจงกับผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	1. เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย 2. ประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย	ผู้อำนวยการ โรงเรียนธรรมดาที่และโรงเรียนในกลุ่มควบคุม/ เครื่องมือคือรายละเอียดโครงการวิจัย	1. ขออนุญาตผู้อำนวยการเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้บริหารและคณะครู 2. ผู้อำนวยการอนุมัติให้คณะครูเป็นผู้ร่วมวิจัย
การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ร่วมวิจัย	1. เพื่อสร้าง 2. เพื่อคัดเลือกนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างทดลองและกลุ่มควบคุม	ผู้อำนวยการ ครูประจำชั้น และนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม/ เครื่องมือคือแบบวัดสถานการณ์ก่อนการทดลอง	1. จัดประชุมโรงเรียนในกลุ่มทดลองเป็นเวลา 1 วัน 2. จัดประชุมโรงเรียนกลุ่มควบคุมเป็นเวลา 1 วัน

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอน/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูล/ เครื่องมือ	วิธีการดำเนินการ
ระยะดำเนินการวิจัย			
การวิจัยวงรอบที่ 1	1. เพื่อร่างกรอบแนวคิด	1. ผู้วิจัย/ เครื่องมือคือ ตำราเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ	1. วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
ขั้นการวางแผน			
1. ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี และ Best practice	2. เพื่อคัดเลือกนักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง	2. นักเรียนชั้น ป.5 ของกลุ่มทดลองและควบคุม/ เครื่องมือแบบวัดสถานการณ์ (Pretest)	2. ใช้แบบทดสอบโดยใช้แบบวัดสถานการณ์ก่อนเรียน
ร่างรูปแบบโดยวิเคราะห์เนื้อหา			
2. คัดเลือกนักเรียนกลุ่มทดลองและควบคุมโดยทำ Pretest			
การปฏิบัติ			
1. จัดประชุมระดมพลังสร้างสรรค์	1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและร่างรูปแบบ	1. ตัวแทนครู 3 ท่าน ผู้ปกครอง นักเรียน อย่างละ 5 ท่าน/ เครื่องมือคือแบบบันทึกและสรุป AIC	1. จัดประชุมระดมความคิด โดยใช้เทคนิค A-I-C โดยกลุ่มตัวแทนครูและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
2. สร้างคู่มือเพื่อการพัฒนาความซื่อสัตย์	2. เพื่อร่างรูปแบบ	2. ผู้วิจัย/ เครื่องมือคือคู่มือ	2. ผู้วิจัยสร้างคู่มือ
3. วิพากษ์คู่มือโดยจัด Focus group	3. เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของคู่มือ	3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ/ แบบประเมินคู่มือ	3. จัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อระดม
4. ปรับปรุงคู่มือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ	4. เพื่อปรับปรุงรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง	4. ผู้วิจัย/ เครื่องมือ คือคู่มือ	4. จัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อระดม
5. ทดลองใช้โดยการวิจัยเชิงทดลอง	5. เพื่อนำไปทดลองใช้จริง	5. นักเรียนชั้นป.5 ของกลุ่มทดลองและควบคุม/ เครื่องมือ คือแผนการเรียนรู้	5. ผู้วิจัยปรับปรุงคู่มือ
			5. ทดลองสอนตามแผนการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอน/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูล/ เครื่องมือ	วิธีการดำเนินการ
การสังเกต			
1. ประเมินพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ของนักเรียนในกลุ่ม ทดลอง	เพื่อประเมินว่า นักเรียนมี พฤติกรรมตรง ตามที่กำหนด	1. ครูประจำชั้นของ โรงเรียนกลุ่มทดลอง และควบคุม/ เครื่องมือ คือแบบสังเกตแบบ	1. ประเมินพฤติกรรม ของนักเรียนตาม กรอบที่กำหนด ประเมินโดยครู
2. ประเมินพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ของนักเรียนในกลุ่ม ควบคุม	หรือไม่และมี พฤติกรรมด้าน ความซื่อสัตย์ต่อ ตนเองในระดับใด	บันทึกรายการ (Check list) 2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ในกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม/ เครื่องมือ คือ ผลสรุปจาก การทำกิจกรรมต่าง ๆ	ประจำชั้น ป.5 ของโรงเรียนกลุ่ม ทดลองและควบคุม โดยใช้แบบสังเกต 2. การสังเกต พฤติกรรมของ แต่ละกิจกรรมใน ระหว่างการทดลอง โดยครูประจำชั้น ประจำวิชา และผู้วิจัย
การสะท้อนผล สรุปผลการทดลอง การจัดกิจกรรมพัฒนา และการทดลองใช้ เครื่องมือวัด	เพื่อสะท้อน ความเห็นการจัด กิจกรรม และเป็น แนวทางในการ ปรับปรุง	ผู้วิจัยและครูประจำชั้น/ เครื่องมือคือการร่วมกัน สรุปผลและหาแนวทาง พัฒนา	ผู้วิจัยและครูประจำ ชั้นร่วมกันสรุปผล

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอน/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูล/ เครื่องมือ	วิธีการดำเนินการ
ระยะดำเนินการวิจัย	1. เพื่อให้คู่มือ/	1. ผู้เชี่ยวชาญการสอน	1. ผู้วิจัยแก้ไข
การวิจัยวงรอบที่ 2	แนวทางการดำเนิน	ศาสนา ตัวแทนนักเรียน	ปรับปรุงคู่มือ
ขั้นการวางแผน	กิจกรรมมี	และครูสอนวิชาสังคมฯ/	แผนการจัดการเรียนรู้
1) ปรับปรุงคู่มือ/	ความเหมาะสม	เครื่องมือแบบสัมภาษณ์	และเครื่องมือที่ใช้
แนวทางการพัฒนา	ยิ่งขึ้น	เชิงลึก	
โดยสัมภาษณ์เชิงลึก	2. เพื่อให้มีเครื่องมือ	2. ผู้วิจัย/ เครื่องมือ คือ	
ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ที่เหมาะสม	คู่มือ	
2) ปรับปรุงเครื่องมือ	3. เพื่อเตรียม	3. ผู้วิจัย/ เครื่องมือ คือ	
3) ทำรายละเอียด	โครงการ/ กิจกรรม	คู่มือ	
โครงการ	ให้พร้อม		
	ในการปฏิบัติ		
การปฏิบัติ	เพื่อให้ให้นักเรียน	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	1. เชิญวิทยากรพิเศษ
1. นำแผนการจัด	เกิดการตระหนักรู้	วิทยากรพิเศษ/ คู่มือ คือ	จากผู้แทนชุมชน
การเรียนรู้ไปใช้สอน	และมีแบบอย่างของ	แผนการจัดการเรียนรู้	สำรวจ และนิมนต์
นักเรียน	ความประพฤติด้าน		พระสงฆ์มาให้ความรู้
2. ดำเนินงานโครงการ	ความซื่อสัตย์ที่ดี		เพิ่มเติม
ส่วนที่เหลือ			2. ผู้ร่วมวิจัยร่วมจัด
			โครงการหรือ
			กิจกรรมพัฒนา
			พฤติกรรม

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอน/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูล/ เครื่องมือ	วิธีการดำเนินการ
การสังเกต			
1. ประเมินพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ของนักเรียนในกลุ่ม ทดลอง	เพื่อประเมินว่า นักเรียนมี พฤติกรรมตรง ตามที่กำหนด	1. ครูประจำชั้นของ โรงเรียนกลุ่มทดลอง และความคุม/ เครื่องมือ คือ แบบสังเกตแบบ บันทึกรายการ (Check list)	1. ประเมินพฤติกรรม นักเรียนตามกรอบ ที่กำหนด ประเมิน โดยครูประจำชั้น ป.5 ของโรงเรียนกลุ่ม ทดลองและความคุม ใช้แบบสังเกต
2. ประเมินพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ของนักเรียน ในกลุ่มความคุม	หรือไม่และมี พฤติกรรมด้าน ความซื่อสัตย์ต่อ ตนเองในระดับใด	2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ในกลุ่มทดลองและ กลุ่มความคุม/ เครื่องมือ คือ ผลสรุปจากการทำ กิจกรรมต่าง ๆ	2. การสังเกต พฤติกรรมของแต่ละ กิจกรรมในระหว่าง การทดลอง โดยครู ประจำชั้น ประจำวิชา และผู้วิจัย
		3. กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ในกลุ่มทดลองและ กลุ่มความคุม /เครื่องมือ คือ แบบวัดสถานการณ์	3. ประเมินระดับพฤติ กรรมของนักเรียน โดยให้นักเรียนทำ แบบวัดสถานการณ์ หลังเรียน

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอน/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้ให้ข้อมูล/ เครื่องมือ	วิธีการดำเนินการ
การสะท้อนผล ประเมินผลการจัด กิจกรรม	เพื่อประเมินและ สรุปผลการจัด การเรียนรู้และ เพื่อยืนยันรูปแบบ ของกลุ่มมือ ทำให้ได้ รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรม	ผู้วิจัยและครูประจำชั้น/ เครื่องมือคือการร่วมกัน สรุปผลและคู่มือ	ผู้วิจัยและครูประจำ ชั้นร่วมกันสรุปผล
<u>ขั้นการประเมินผล</u> 1. สรุปผลการสร้าง รูปแบบ 2. สรุปผลการประเมิน ด้านพฤติกรรมความ ซื่อสัตย์ต่อตนเองของ นักเรียนระหว่าง นักเรียนในกลุ่มทดลอง 3. สรุปผลการประเมิน ด้านพฤติกรรมความ ซื่อสัตย์ต่อตนเองของ นักเรียนระหว่าง โรงเรียนในกลุ่ม ทดลองกับโรงเรียน ในกลุ่มควบคุม	เพื่อสรุปรูปแบบ และการประเมิน รูปแบบ	นักเรียนในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม/ เครื่องมือคือรูปแบบ แบบสรุปผล แบบประเมินผล	สรุปแนวทางของ รูปแบบ และสรุปผล เปรียบเทียบระหว่าง นักเรียนในกลุ่ม ทดลอง และระหว่าง โรงเรียนในกลุ่ม ทดลองและกลุ่ม ควบคุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. จัดทำหนังสือขออนุญาตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลการวิจัย โดยได้วางแผนพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลหลักในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลไปจนถึงการเผยแพร่ผลการวิจัย โดยได้รับความยินยอมจากกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการ

2. การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์การวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีช่วยในการเก็บข้อมูลหลายอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ช่วยวิจัย จากครูในโรงเรียนที่เป็นพื้นที่วิจัย จำนวน 1 คน และบุคคลในชุมชน จำนวน 1 คน โดยมีหน้าที่ดังนี้

2.1 บันทึกเสียงสัมภาษณ์ บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เวลาประชุม ส่วนคนที่สองทำหน้าที่จดบันทึกข้อมูลการประชุม กิจกรรมผู้เข้าร่วม โครงการการอบรมที่สังเกตได้ พร้อมช่วยงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 เครื่องบันทึกเทป เพื่อนำไปใช้บันทึกเสียงการสัมภาษณ์และการประชุมทุกครั้งเพื่อให้เก็บได้อย่างละเอียด

2.3 กล้องถ่ายภาพนิ่ง เพื่อใช้บันทึกรวบรวมภาพในกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นวิธีการดำเนินงานของการวิจัย

2.4 กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว (VDO) เพื่อใช้ในการบันทึกเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ และบรรยากาศที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการปฏิบัติงานของโรงเรียนและการวิจัย

2.5 อุปกรณ์สำหรับจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้แก่ สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ ขางลบ ไม้บรรทัดและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อเสริมการทำงานให้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น

ขั้นการปฏิบัติการ

1. ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษา Best practices ของรูปแบบวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อร่างกรอบแนวคิดของการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. การประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนก่อนการทดลอง เป็นการประเมินระดับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองก่อนการทดลองของโรงเรียน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโรงเรียนละ 60 คน โดยใช้แบบวัดสถานการณ์

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interviews) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลหลัก และบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ โดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยการสัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียนของตัวแทนนักเรียนของกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในกลุ่มทดลอง และผู้วิจัยสรุปผล การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน เพื่อรับรู้ปัญหา และทราบถึงสภาพลักษณะพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

4. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยใช้เทคนิค A-I-C

5. ศึกษาวิธีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อวางแผนการพัฒนาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ใช้เทคนิค A-I-C

6. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการสรุปผลการวิเคราะห์ลงในแบบบันทึกการวิเคราะห์ห้วงค์กรและการวางแผนปฏิบัติงาน ด้วยเทคนิค AIC

7. สร้างคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมระดมพลังสมองด้วยเทคนิค AIC มาสังเคราะห์เพื่อสร้างคู่มือการจัดกิจกรรม

8. กิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน ให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้สอนเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลคะแนนการทำกิจกรรมของนักเรียนจากแผนการเรียนรู้ต่าง ๆ

ขั้นการประเมินผล

10. การประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนหลังการทดลอง เพื่อติดตามผลหลังจากการดำเนินกิจกรรม ว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองอย่างไรบ้าง โดยการใช้แบบวัดสถานการณ์กับกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

11. การประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนหลังการทดลอง โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขณะทำการสอบในห้องเรียน การเข้าร่วมโครงการกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น โดยมีประเด็นหลักคือ เพื่อประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนว่ามีพฤติกรรมตรงตามกรอบที่กำหนดหรือไม่ โดยใช้แบบบันทึกการสังเกต ซึ่งมีการบันทึกการสังเกตโดยครูที่ปรึกษาของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบบันทึกรายการ Check list

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ต้นแบบและกรณีศึกษาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนต้นแบบทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. แบบวัดสถานการณื เป็นการประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนก่อนการทดลอง เพื่อคัดเลือกนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โรงเรียนละ 60 คน โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้
  - 2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการสร้างแบบวัดสถานการณืจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดสถานการณื
  - 2.2 หาคความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบประเมิน โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
  - 2.3 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดสถานการณื และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบวัดสถานการณืของนักเรียนไปทดลอง (Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แบบวัดสถานการณืที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .25-.88 จำนวน 26 ข้อ จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson formular 20 reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่จับกับเท่ากับ .85
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนแบบมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนถึงพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
  - 3.1 ศึกษาแนวคิดและวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.2 กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้อง

3.4 ปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้

4. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสนทนากลุ่มในขั้นตอนของการประชุมระดมพลังสมอง โดยใช้เทคนิค AIC (Appreciation-influence-control) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ได้แก่

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน เช่น พฤติกรรมโดยรวมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนเป็นอย่างไร นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากน้อยเพียงไร สภาพปัญหาด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองมีอะไรบ้าง ใครบ้างที่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นต้น โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตามประเด็นที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ล่วงหน้า

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นการร่วมกันหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรม โดยเป็นการถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางหรือโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกฝังความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เช่น นักเรียนควรมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองอย่างไรบ้าง ในแต่ละพฤติกรรมควรใช้วิธีการใดที่เหมาะสม ผู้ปกครอง นักเรียน และครูที่ปรึกษาควรมีบทบาทในการช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนให้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้อย่างไร เป็นต้น โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตามประเด็นที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ล่วงหน้า

5. แบบบันทึกการวิเคราะห์ห้วงค์กรและการวางแผนปฏิบัติงาน ด้วยเทคนิค AIC ใช้สรุปผลการวิเคราะห์ในการวางแผนวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยใช้วิธีการจัดประชุมด้วยเทคนิค AIC ในขั้นตอนของการวางแผน (Planning: P) โดยมีการสรุปผลการวางแผนเกี่ยวกับ ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้ (Appreciation: A) เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ในปัจจุบันและกำหนดอนาคต ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) เป็นการใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการ และแนวทางในการพัฒนา และขั้นที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) เป็นการกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 2 และกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม

6. คู่มือเพื่อการพัฒนาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซึ่งเกิดขึ้น
 ในขั้นตอนการระดมพลังสร้างสรรค์ A-I-C เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับครูในการจัดกิจกรรม
 ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการพัฒนา แนวคิดด้านคุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์
 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรม

7. แบบวัดสถานการณ์ เป็นแบบเลือกตอบ เป็นการประเมินพฤติกรรมด้าน
 ความซื่อสัตย์ต่อตนเองหลังการทดลอง เพื่อใช้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา
 พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามผล
 ปฏิบัติตามแผนการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นการติดตามผลเพื่อวิเคราะห์
 ผลว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ตรงตามกรอบที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีการประเมินผล
 เป็นระยะ โดยให้นักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเป็นผู้ทำแบบทดสอบวัดสถานการณ์

8. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หลังการทดลองใช้
 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ตอนปลาย
 โดยใช้การสังเกตแบบบันทึกรายการ (Checklist) ทำการสังเกตว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามรายการ
 ต่าง ๆ หรือไม่ โดยให้ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
 เป็นผู้สังเกต เพื่อใช้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์
 ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

8.1 ศึกษาแนวคิดและวิธีสร้างแบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Check list)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.2 สร้างแบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Check list) เกี่ยวกับการประเมินผู้เรียนว่า
 มีพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองตามที่กำหนดหรือไม่

8.3 นำแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและ
 ความสอดคล้อง

8.4 ปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ร่างกรอบแนวคิดของการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา โดยการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย
 ที่เกี่ยวข้อง และศึกษา Best practices ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียน
 ระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการสัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ถึงพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน และการสัมภาษณ์ระดับลึก (Indept interviews) โดยใช้เทคนิค AIC (Appreciation-influence-control)

3. ร่างรูปแบบของรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิค AIC (Appreciation-influence-control) ในการค้นหาวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

4. วิธีการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (สกุวงศ์ จันทวานิช, 2557) มีขั้นตอนดังนี้

4.1 การใช้แนวคิดทฤษฎีและการสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสร้างความรู้ที่ได้จากการวิจัยตามวิธีการแบบอุปนัย ซึ่งเป็นการนำข้อมูลเชิงรูปธรรมหรือข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้จากการวิจัยมาสรุปเป็นความรู้ ความคิดสู่ข้อสรุปที่เป็นแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ทำการวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบกว้าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล และช่วยในการวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วยให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในการมองปัญหา และนำทฤษฎีมาใช้ในการพิจารณาว่าข้อสรุปที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีใด

4.2 การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจได้ในความเชื่อถือได้ของข้อมูล ข้อมูลมีความครบถ้วนหรือยัง ข้อมูลอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์ได้หรือไม่ และตอบปัญหาการวิจัยได้หรือยัง โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านเวลา แหล่งข้อมูลด้านสถานที่ และแหล่งข้อมูลด้านบุคคล เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องกัน โดยใช้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

4.3 การจัดบันทึกและการทำดัชนีข้อมูล มีวิธีการดำเนินการได้แก่

4.3.1 จัดเตรียมข้อมูลทางกายภาพ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาถอดเทป และพิมพ์ข้อมูลออกมา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนำมาบันทึกโดยเขียนบรรยายเรียบเรียงใหม่ให้สมบูรณ์

4.3.2 ทำดัชนีข้อมูล เป็นการเลือกคำบางคำมาใช้เพื่อจัดหมวดหมู่ โดยก่อนการวิจัยผู้วิจัยมีรายการคำหรือข้อความดัชนีที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีอยู่แล้ว เมื่อผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลได้ จะนำข้อมูลมาจัดทำดัชนีแต่ก็มีการปรับปรุงดัชนีตามข้อมูลที่ได้อยู่เสมอ โดยเขียนดัชนีไว้หน้าข้อความ ซึ่งในการทำดัชนีจะทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลตลอดระยะเวลาของการวิจัย

4.4 สร้างข้อสรุปชั่วคราว และกำจัดข้อมูล หลังจากที่อยู่วิจัยทำดัชนีข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำดัชนีมาจัดเป็นกลุ่มของแนวคิด ประมวล เชื่อมโยงดัชนีเข้าด้วยกัน แล้วเขียนเป็นประโยคหรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของดัชนีหรือข้อมูลที่ศึกษา โดยเขียนเป็นประโยคซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นลักษณะหรือความเชื่อมโยงของข้อมูล เมื่อได้ข้อสรุปชั่วคราวแล้วผู้วิจัยก็จะกำจัดข้อมูลที่เห็นว่าไม่เกี่ยวข้องออกไป

4.5 การสร้างบทสรุป ในขั้นนี้ผู้วิจัยนำข้อสรุปย่อย ๆ มาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เป็นบทสรุปซึ่งจะตอบปัญหาของการวิจัยว่า รูปแบบการปลูกฝังความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร โดยการโยงความสัมพันธ์ของข้อสรุปย่อย ๆ เข้าด้วยกัน แล้วจึงนำไปเขียนเป็นรายงานการวิจัย

5. การประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการประเมินดังนี้

5.1 แบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Checklist) เป็นแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ความถี่ ร้อยละ

5.2 แบบวัดสถานการณ์ (Situation) เพื่อประเมินพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองระหว่างกลุ่มทดลองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง ใช้สถิติ *t*-test (Dependent)

5.3 แบบวัดสถานการณ์ (situation) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการทดลอง ใช้สถิติ *t*-test (independent)

6. สรุปผลการวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interviews) จากการใช้เทคนิค AIC (Appreciation-influence-control) จากแบบวัดสถานการณ์ (Situation) และแบบสังเกตแบบบันทึกรายการ (Checklist) เกี่ยวกับพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาแปลความหมาย หาความสัมพันธ์ของข้อมูล และสรุปข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งจะตอบคำถามของการวิจัยว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร และผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับใด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตอนที่ 1 รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วิธีการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ระยะก่อนดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยเข้าไปติดต่อกับผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมชาติเพื่อแจ้งความประสงค์ของการวิจัยและลงนามเอกสาร เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2559 ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมชาติให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มควบคุม เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและลงนามเอกสาร เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2559 ผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มควบคุมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมประชุมระดมพลังสมอง ผู้วิจัยเข้าไปปรึกษาผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมชาติเพื่อขอคำปรึกษาในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมระดมพลังสมอง โดยผู้อำนวยการและผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับนักเรียนและมีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ดังนี้ คือ ครูที่ปรึกษาครูสอนสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และตัวแทนผู้ปกครองและนักเรียน

รวมทั้งให้ผู้วิจัยขอคำปรึกษาจากครูประจำชั้นเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่สามารถให้ข้อมูลในการพัฒนา รูปแบบได้ และติดต่อประสานงานนักวัดประชมุระดมพลังสมองกับผู้ปกครองที่สามารถให้ข้อมูลได้

3. ผู้วิจัยชี้แจงกับผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยเข้าไปชี้แจงผู้อำนวยการ โรงเรียนธรรมชาติว่าจะมีการประชมุระดมพลังสมองเมื่อใด ต้องการใครร่วม ประชุมบ้าง รวมทั้งติดต่อกับหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม ซึ่งผู้อำนวยการ มอบหมายให้หัวหน้าฝ่ายวิชาการเป็นผู้ดำเนินการ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวันที่ต้องการให้กลุ่มควบคุม ทำแบบวัดสถานการณ์

4. การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยได้ประชมุชี้แจงโรงเรียนกลุ่มทดลอง คือ โรงเรียนธรรมชาติ ถึงแนวทางการประชมุระดมพลังสมอง และประชมุชี้แจงกับหัวหน้า ฝ่ายวิชาการและครูประจำชั้นที่ต้องการทำแบบวัดสถานการณ์ของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม

ระยะดำเนินการวิจัย

การวิจัยวงรอบที่ 1 ขั้นการวางแผน

1. การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี

1.1 ผลการศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎี และ Best practice เพื่อร่างกรอบแนวคิด ขั้นนี้เป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมและกำหนดข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ

- นโยบายการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
- รูปแบบการสอนเพื่อนพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์
- พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลจากการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากบุคคล และองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ต่อตนเองของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในการประชมุระดมพลังสมอง (A-I-C) ได้แก่ แนวทาง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, หลักการแนวคิดทฤษฎีของสภา สัตยธรรม งานวิจัยของอัมพร เรืองศรี (2554), พรสันต์ เลิศวิทย์วิวัฒน์ (2551), พันเอกพิชัย ผลพันธ์ (2550), ดนุพล สุนทรรัตน์ (2550), สมพัทธ์ สันติพงศ์ศักดิ์ (2556), มณฑกาญจน์ ทองใย (2549), โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976), แบริ (Bear, 1979), โอซากะ (Osakwe, 1981), โฮลสไตน์ (Holstein, 1976), วาสโนว์ (Wasnow, 1978) นำมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลได้หัวข้อในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ดังนี้

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใดในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ตั้งใจไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ตั้งใจจะรักษาศีล 8 ในวันพระก็ปฏิบัติตามนั้นได้ ซึ่งแบ่งออกเป็นความสุจริต ใน 2 ด้าน คือ

1) ความสุจริตทางกาย ได้แก่

- ไม่คดโกง ไม่ลักขโมย

- รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียนและตรงตามเวลา ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จด้วยตนเอง ไม่ทุจริตในการสอบ การแบ่งงานกันทำเมื่อทำงานกลุ่ม ไม่เอาเปรียบเพื่อน

- มีระเบียบวินัย เวลากลับบ้านไม่เถลไถล

- ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น

- ไม่ประพฤติผิดกฎหมาย เช่น ไม่ลองสิ่งเสพติด ลักขโมย

2) ความสุจริตทางวาจา

- ไม่พูดเท็จ

- ไม่พูดคำหยาบ

- ไม่พูดประจบสอพลอ

- ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

- พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายให้ผู้อื่นเสียหาย หรือแตกแยก

เกิดความเข้าใจผิด

1.2 ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างรูปแบบ ได้รูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้ กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

การสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมใด ๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการตามลำดับขั้นของ วัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของบลูมและคณะได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม (Receiving attending)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิด เกี่ยวกับค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

1) การรู้ตัว (Awareness)

2) การเต็มใจรับรู้ (Willingness)

3) การควบคุมการรับรู้ (Control)

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม (Responding)

ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้ผู้แสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น ให้ลองทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- 1) การยินยอมตอบสนอง (Acquiescence in responding)
- 2) การเต็มใจตอบสนอง (Willingness to respond)
- 3) ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in response)

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม (Awareness of value)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- 1) การยอมรับในคุณค่านั้น (Acceptance of a value)
- 2) การชื่นชอบในคุณค่านั้น (Reference for a value)
- 3) ความผูกพันในคุณค่านั้น (Commitment for value)

การวิจัยรอบที่ 1 ขั้นการปฏิบัติ

1. จัดประชุมระดมพลังสร้างสรรค์

วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการเตรียมการ

มีการติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมประชุมระดมพลังสมอง จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ เครื่องเสียง อาหารว่าง ผู้ช่วยผู้วิจัย และผู้จัดบันทึกการประชุม และเตรียมจัดห้องประชุม ใช้สถานที่ของห้องประชุม โรงเรียนธรรมวาที

ขั้นการดำเนินงาน

ผลจัดประชุมระดมพลังสมอง AIC ตัวแทนครู จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ครูประจำชั้นครูผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ตัวแทนผู้ปกครองระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ท่าน และตัวแทนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ท่าน ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ณ ห้องประชุมโรงเรียนธรรมวาที เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและร่างรูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 6 การประชุมระดมพลังสมองของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการดำเนินการ

ผลการจัดประชุมระดมพลังสมองของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง ได้ผลสรุปดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้ (A: Appreciation)

ผลการจัดกิจกรรม

1.1 ผู้ร่วมประชุมระดมพลังสมอง ได้แก่ ตัวแทนผู้ปกครอง นักเรียน ครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ครูที่มีความรู้ด้านความเชื่อศรัทธาต่อตนเอง ได้ทราบสภาพปัญหาโดยเรียงลำดับ จากมากไปน้อย ดังนี้

1.1.1 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง ชอบลอกการบ้านเพื่อน มาส่งครู หรือให้ผู้อื่นทำให้

1.1.2 การไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

1.1.3 ครูหรือผู้ปกครองลงโทษนักเรียนแล้ว ยังไม่เชื่อฟัง หรือปรับปรุง

พฤติกรรม

- 1.1.4 ทะเลาะเบาะแว้ง ล้อเลียนเพื่อน ทำร้ายร่างกายเพื่อน
  - 1.1.5 พูดคำหยาบ
  - 1.1.6 ขาดความมีระเบียบวินัย และมักจะแฉะห้องสรรพสินค้าหรือร้านเกม
- ก่อนกลับบ้าน
- 1.1.7 ขโมยของเพื่อน หรือชอบหยิบยืมของเพื่อนโดยไม่บอกกล่าวและไม่นำมาคืนเพื่อน
  - 1.1.8 พูดเท็จ
  - 1.1.9 พูดเพื่อเจ้าเล่ห์ไหล
  - 1.1.10 ชอบกล่าวโทษผู้อื่น
  - 1.1.11 ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานเนื่องจากมีฐานะยากจน ต้องทำงาน
- หาเช่ากินค่า
- 1.2 ได้กำหนดภาพอนาคตที่ต้องการ ได้แก่
    - 1.2.1 นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย
    - 1.2.2 นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการศึกษา ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
    - 1.2.3 นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา และครูบาอาจารย์
    - 1.2.4 มีความสามัคคีปรองดองกันในกลุ่มเพื่อนฝูง ไม่ทำร้ายร่างกายเพื่อน มีเมตตา
- กรุณา
- 1.2.5 พูดด้วยวาจาสุภาพ
  - 1.2.6 มีระเบียบวินัย เวลาก่อนกลับบ้านไม่เถลไถลไปยังสถานที่อื่น
- โดยไม่ขออนุญาตครูหรือผู้ปกครอง
- 1.2.7 มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเงินหรือสิ่งของของผู้อื่น
  - 1.2.8 พูดความจริงและพูดในสิ่งที่เห็นประโยชน์
  - 1.2.9 ทำผิดแล้วยอมรับผิด
  - 1.2.10 ผู้ปกครองมีความใส่ใจในการดูแลบุตรหลานมากขึ้น

ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางพัฒนา (I: Influence)

ผลการจัดกิจกรรมประชุมระดมพลังสมอง AIC และสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติมของ พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนผู้เกี่ยวข้อง สรุปผลการพัฒนาได้ ดังนี้

2.1 การสอนคุณธรรมและจริยธรรมในหลักสูตรของการศึกษามักไม่ชี้แนะให้เห็นถึง ประโยชน์และคุณค่า เนื่องจากผู้เรียนจะเชื่อฟังคำสั่งสอนหรือมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นเพราะ

เห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของการทำความดี จึงต้องใช้วิธีการพัฒนาด้วยการสอนเชิงเหตุผล ให้นักเรียนรู้จักผิดชอบชั่วดี เห็นคุณค่าและประโยชน์ของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง รวมทั้ง เห็นคุณค่าของระบบการศึกษา

2.2 การใช้แรงจูงใจทางบวก การยกย่องสรรเสริญเมื่อผู้เรียนกระทำดี เป็นการสร้างขวัญกำลังใจ เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่มีสภาพทางครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

2.3 การสร้างกฎเกณฑ์ วางรากฐานและแนวทางการปฏิบัติ

2.4 กิจกรรมที่ผู้เรียนชื่นชอบคือการไปทัศนศึกษา การสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนได้ฝึกคิด รูปแบบการสอนที่แปลก หรือเรื่องราวที่ผู้เรียนไม่เคยพบเคยเห็นไม่สามารถศึกษาด้วยตนเองได้ เช่น การศึกษาของประเทศฟินแลนด์ แต่ผู้เรียนไม่ชอบกิจกรรมการขายของตลาดนัด เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด

2.5 ผู้เรียนจะเกิดความเชื่อถือ หากได้รับการยืนยันจากผู้มีประสบการณ์จริง เช่น คนที่ทำงานบริษัท หรือร้านค้า มาบรรยายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติที่ทำให้อาชีพก้าวหน้า พระสงฆ์บรรยายเรื่องกฎแห่งกรรม หรือตำรวจบรรยายเรื่องการทำผิดกฎหมาย

2.6 สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนกมากที่สุดในการประพฤติ ประพฤติชอบ คือ อนาคต ถ้าการประพฤตินั้นส่งผลเสียต่ออนาคตทำให้หมดอนาคต ทำให้บิดามารดาเศร้าเสียใจ ผู้เรียนจะไม่กระทำ เรียงตามลำดับความตระหนก ได้แก่ การกระทำผิดกฎหมาย รongลงมา คือ การทำผิดศีลธรรม

2.7 สอนให้ผู้เรียนนึกถึงบิดามารดา ถ้าซื่อสัตย์แล้วจะมีประโยชน์อย่างไร ถ้านักเรียนมีความซื่อสัตย์แล้วก็จะทำสิ่งที่ดีให้แก่ตนเองและพ่อแม่ ถ้านักเรียนไม่ซื่อสัตย์ทำให้บิดามารดาเศร้าเสียใจต่อความประพฤติของนักเรียน

2.8 ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจความหมายของการซื่อสัตย์ ไม่แต่เฉพาะการคดโกง หรือลักขโมยเท่านั้น โดยความซื่อสัตย์นั้นยังหมายรวมถึง ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ครูบาอาจารย์ ตั้งใจทำงานให้เสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย ถือว่าผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ เป็นต้น

2.9 สอนให้ผู้เรียนนึกถึงอนาคต ให้เห็นประโยชน์และโทษของความซื่อสัตย์และไม่ซื่อสัตย์ ถ้าเราไม่ซื่อสัตย์คดโกง ลักขโมย ต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย ทำให้เสียอนาคต เสียประวัติ สถาบันไหนก็ไม่อยากรับเข้าทำงาน ถ้าเราเป็นคนซื่อสัตย์ เราจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข เวลาไปไหนไม่ต้องคอยหวาดระแวงว่าใครจะมาจับเราผิดคุกคิดตาราง สถาบันไหนก็อยากรับเราเข้าทำงาน เพราะเราไม่คดโกง มีความรับผิดชอบ นี่คือนิยามสงฆ์ของความซื่อสัตย์

2.10 สอนให้เห็นคุณค่าของการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ถ้าเรามีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ การงาน ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ ทำให้เราพบแต่ความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

2.11 พฤติกรรมเป็นสิ่งที่ติดตัวไปตลอดชีวิต ข้อสำคัญ ถ้าเราฝึกให้เป็นนิสัยตั้งแต่วันนี้ให้เป็นคนมีความซื่อสัตย์ ไม่ลักขโมย มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีเมตตา ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดประจบสอพลอ สิ่งเหล่านี้จะติดตัวไปตลอดชีวิต โอกาสที่จะทำผิดกฎหมาย ทำผิดศีลธรรมไม่มีเลย นอกจากไม่คดโกงแล้วเรายังเป็นคนมีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ไครมอบหมาย เราทำงานเราก็จะทำสำเร็จ สร้างความซื่อสัตย์เหล่านี้ถือเป็นศีล 5 หนึ่งไม่ฆ่าไม่ทำร้ายเขา สองไม่ลักทรัพย์ สามไม่ประพฤตินอกใจคือไม่หยิ่งจวนนำสิ่งของคนอื่นมาครอบครอง เป็นของเรา ลีไม่พูดเท็จ และห้าไม่ดื่มสุรายาเมา ซึ่งถ้าเราเป็นคนมีศีล 5 ศีล 5 จะคุ้มครองเรา ไม่ให้ติดคุกติดตาราง ไม่พบกับความหายนะ ศีลจะเป็นศีลที่สมบูรณ์ต้องมีธรรมด้วย เช่นลักขโมย คู่กะแบ่งปัน เราไม่ลักขโมย เรามีศีล เราไม่แบ่งปัน เราขาดธรรม ประกอบอาชีพโดยไม่ลักขโมย เรามีศีล แต่ทำอาชีพไม่สุจริต เราขาดธรรม เราไม่ดื่มสุรา เรามีศีล แต่เราใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เราขาดธรรมเพราะเราขาดสติ ประมาท เราไม่นอกใจภรรยา เรามีศีล แต่เมื่อเราเห็นผู้หญิงสวย เรามองชื่นชม เราขาดธรรม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ (C: Control)

ผลการจัดกิจกรรม

3.1 การจัดทำคู่มือการสอน โดยการใช้เทคนิคการสอนเชิงเหตุผล ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมของโคลเบิร์ต การจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง

3.2 สอนความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบประยุกต์ผสมผสาน

3.3 สร้างกฎเกณฑ์ให้ผู้เรียน ผู้ทำความดีความชั่วได้รับผลตอบแทนอย่างไร

3.4 จัดบันทึกงานต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบ และให้ผู้ปกครองได้รับทราบ

3.5 จัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่ออบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนประพฤติดีประพฤติชอบ

3.6 คอยติดตามดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

3.7 แบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 3 ด้าน ด้านแรกชี้ให้เห็นประโยชน์และโทษของกฎแห่งกรรม ด้านที่สองด้านกฎหมาย และด้านที่สามด้านอนาคต โดยในแต่ละด้าน ใช้วิทยากรที่เชี่ยวชาญด้านนั้นโดยตรง และมีกาให้ผู้เรียนไปทัศนศึกษายังสถานประกอบการ หรือชุมชนบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นภาพจริง

2. สร้างคู่มือเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยนำผลจากการประชุมระดมพลังสมองมาจัดทำคู่มือการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

3. จัดวิพากษ์คู่มือการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

วิธีการดำเนินงาน

ขั้นการเตรียมการ

มีการติดต่อประสานงานกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เมื่อผู้เชี่ยวชาญตอบรับผู้วิจัยจะจัดส่งคู่มือและแบบประเมินคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญศึกษาล่วงหน้าก่อนสนทนากลุ่มประมาณ 1 สัปดาห์ จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ เครื่องเสียง อาหารว่าง ผู้ช่วยผู้วิจัย และผู้จัดบันทึกการประชุม และเตรียมจัดห้องประชุม ใช้สถานที่ของห้องประชุมบัณฑิต 2 มหาวิทยาลัยบูรพา

ขั้นการดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยกำหนดประเด็นเป็นแนวคำถามปลายเปิดที่เปิดกว้างให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความสอดคล้องของรูปแบบในการเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ได้แก่

ภาพที่ 17 การสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิพากษ์คู่มือ

ผลการดำเนินการ

ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ได้ข้อสรุปดังนี้ คือ

1. เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมมากขึ้น
2. ควรมีการนำผู้เรียนออกนอกสถานที่บ้าง
3. ผู้ปกครองมีบทบาทและมีอิทธิพลกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ควรให้ผู้ปกครองเข้ามา มีบทบาทด้วย
4. การวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก ควรมีการติดตามดูพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย ไม่ใช่แค่การสอบวัดผลอย่างเดียว
5. การสอนผู้เรียนให้เป็นคนดี ไม่ควรใช้สิ่งจูงใจเป็นรางวัลตอบแทน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเห็นแก่ผลประโยชน์ เพราะความดีจะต้องออกมาจากภายในจิตใจ
6. การสังเกตว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมความซื่อสัตย์หรือไม่ ควรประเมินจากสถานการณ์จริง เช่น แก้วล้างทำสตาจค์กแล้วดูว่าผู้เรียนจะเก็บมาคืนหรือไม่ โดยที่ไม่บอกผู้เรียนว่ากำลังสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอยู่ว่ามีความซื่อสัตย์หรือไม่ หรือแจกดินสอให้ผู้เรียนคนละ 1 แท่ง โดยบอก

ผู้เรียนว่าให้หิบบได้คนละ 1 แห่งเท่านั้น แล้วลองสังเกตดูว่ามีผู้เรียนคนใดหิบบดินสอมากกว่า 1 แห่งหรือไม่

7. การวัดผลประเมินผล ใช้การติดตามเพื่อดูว่าต้องการให้เด็กเกิดพฤติกรรมใด จึงจะบรรลุจุดมุ่งหมาย

8. ตัดคำว่าตอนปลายออก จากคำว่าระดับประถมศึกษาตอนปลาย เหลือเพียงระดับประถมศึกษา แล้วนิยามศัพท์ลงไปว่าต้องการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากระบบช่วงชั้นได้ถูกยกเลิกไปแล้ว

9. การวัดผลประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ในระดับชั้นของการเห็นคุณค่าเท่านั้น เนื่องจากพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับชั้นนี้ และระบุลงไปด้วยว่าศึกษาถึงแค่ระดับชั้นที่สาม คือชั้นของการเห็นคุณค่าเพราะอะไร

10. การวัดประเมินผลด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่ควรใช้สถิติในการวัดมากเกินไป เนื่องจากการวัดผู้เรียนว่ามีความซื่อสัตย์หรือไม่ จะมีแค่ซื่อสัตย์ และไม่ซื่อสัตย์เท่านั้น จะไม่มี การประเมินว่าซื่อสัตย์มากน้อยระดับไหน

11. ลดกิจกรรมให้สั้นกระชับน้อยลง ในหนึ่งชั่วโมงควรสอนผู้เรียนแค่เรื่องเดียว เพราะผู้เรียนจะทำกิจกรรมไม่ทันเวลา

12. ใช้สื่อประกอบการสอนที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความสนใจและความอยากเรียนรู้ของเด็ก

13. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินพฤติกรรมของเพื่อนด้วยตนเอง หรือสอบถามพฤติกรรมของผู้เรียนจากเพื่อน จะได้ข้อมูลค่อนข้างแท้จริง

ผลการวางแผนรอบที่ 1

ในวันที่ 15 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัย ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและตัวแทนนักเรียนได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง กลุ่มได้กำหนดให้นักเรียนมีเป้าหมาย พฤติกรรมที่จะดำเนินการ 20 ประเด็น (รายละเอียดในตารางที่ 1) โดยแบ่งเป็นขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง และขั้นการเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนครั้งนี้ทุกฝ่ายเห็นชอบกับ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ร่วมนำเสนอ พร้อมกับกำหนดให้มีการดำเนินการควบคู่ไปกับการติดตามสังเกต เก็บข้อมูลความก้าวหน้าของการปฏิบัติ

ตารางที่ 12 แผนการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ รอบที่ 1

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบ สนอง	เห็น คุณค่า		
1.ขั้นการรับรู้	1.1 บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และการสอน โดยใช้ เกม (เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสังคมศึกษา) โดยการใช้ โปรแกรม Microsoft power point สร้างเกมเพื่อนำเสนอ ความหมายของความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทางกาย/วาจา	✓	✗	✗	เข้าใจความหมายของ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การนำเสนอ การร่วมมือ การตอบคำถาม การสัมภาษณ์รายกลุ่ม
1.2 แผนที่นำทาง	1.2 การสอนแบบแผนที่ ที่ความคิด (Mind map) เขียน ความหมายของความซื่อสัตย์ พร้อมนำเสนอ	ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทาง กาย/วาจา	✓	✗	✗	เข้าใจความหมายของ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	เขียนแผนผังได้ถูกต้อง การตอบคำถาม การนำเสนอ การร่วมมือ การสัมภาษณ์รายกลุ่ม

ตารางที่ 12 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
2. ขั้นการตอบสนอง	ติดตามพฤติกรรม ใช้สมุดจด	ความรับผิดชอบ ทำการบ้าน	✓	✓	✓	นักเรียนส่งการบ้านที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่ผู้ปกครองสามารถเช็คการบ้านได้	ตรวจสอบสมุดจดการบ้านของนักเรียน
2.1 สร้างความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน	การบ้านในการตรวจติดตามงานของนักเรียน	ด้วยตนเอง ส่งงานตรงตามเวลา					
2.2 กิจกรรมโฮมรูม	กิจกรรมโฮมรูม การตั้งความคาดหวัง	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบงาน - การโกง การลักขโมย - การบ้าน การสอบ งานกลุ่ม - มีวินัย - ไม่ทำผิดกฎหมาย - ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น - การพูด 	✓	✓	✓	นักเรียนประพฤติดี ประพฤติชอบและตระหนักถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสัมภาษณ์ครูประจำชั้น
2.3 กิจกรรมรางวัลแห่งความดี	สมุดบันทึกความดี การประกาศเกียรติคุณความดี	ส่งเสริมให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ	✓	✓	✗	ยกย่องเกียรติคุณและส่งเสริมพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ตรวจสอบสมุดบันทึกความดี

ตารางที่ 12 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
2.4 กิจกรรมบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	การตัดคะแนนพฤติกรรม/ใช้คะแนนเป็นเกณฑ์	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - ไม่ตรงต่อเวลา - ทำร้ายร่างกายผู้อื่น - ประพฤติผิดกฎหมาย 				ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	
2.5 กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง	สอดส่องดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และกระตุ้นผู้เรียนขณะทำกิจกรรมในการทดลอง	นักเรียนมีความเอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย	✓	✓	✗	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต การสัมภาษณ์
2.6 วางแผนตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียนโดยผู้ปกครอง	ผู้ปกครองจัดตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียนโดยสร้างกฎเกณฑ์ให้กับนักเรียน	นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และฝึกความมีวินัย	✓	✓	✗	นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน	การสัมภาษณ์

ตารางที่ 12 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
2.4 กิจกรรมบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	การตัดคะแนนพฤติกรรม/ใช้คะแนนเป็นเกณฑ์	- ระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - ไม่ตรงต่อเวลา - ทำร้ายร่างกายผู้อื่น - ประพฤติผิดกฎหมาย				ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์	
2.7 สร้างกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานเพื่อฝึกให้เกิดความเคยชิน	กำหนดกฎเกณฑ์ กติกาในการทำงาน ส่งงานตามเวลา อ่านหนังสือเป็นเวลา รับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน	✓	✓	✗	นักเรียนประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียน	การสังเกต การสัมภาษณ์
2.8 กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนธรรมวาที	ให้นักเรียนนำสิ่งของที่เหลือใช้มาขายในกิจกรรมตลาดนัด	นักเรียนรู้จักคุณค่าของเงิน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่ลักขโมยของผู้อื่น	✓	✓	✓	นักเรียนเห็นคุณค่าของ การประกอบอาชีพ	การสังเกต การสัมภาษณ์
3. ขั้นการเห็นคุณค่าด้านจริยธรรม	การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์	เข้าใจศีลธรรมข้อที่ 2 และ 4 ไม่ลักขโมย และไม่พูดปด	✓	✓	✓	นักเรียนมีความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด	การนำเสนอ การร่วมมือ การตอบคำถาม
3.1 กฎแห่งกรรม						ศีลธรรม	การสัมภาษณ์รายกลุ่ม

ตารางที่ 12 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบ สนอง	เห็น คุณค่า		
3.2 นิทานเรื่อง เด็กเลี้ยงแกะ	การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา จริยธรรม(โคลเบิร์ต)	ความซื่อสัตย์ทางวาจา	✓	✓	✓	นักเรียนเห็น โทษของการ พูดปด	การนำเสนอ การร่วมมือ การตอบคำถาม การสัมภาษณ์รายกลุ่ม
3.3 อบรมธรรมะ หน้าเสาธง	การเชิญวิทยากรพิเศษ นิมนต์พระสงฆ์บริเวณ โรงเรียน มาอบรมธรรมะหน้าเสาธงทุก เช้าวันพุธ	ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทาง วาจา	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต ความสนใจ
3.4 กิจกรรมเข้าค่าย จริยธรรมในโรงเรียน	การเชิญวิทยากรพิเศษ การใช้วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรม	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทางกายและวาจา	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต การตอบ คำถาม ความสนใจ ความร่วมมือ
3.5 การใช้วิทยากร พิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม	การเชิญวิทยากรพิเศษ การใช้วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรม	ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทาง กายและวาจา	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต การตอบ คำถาม ความสนใจ ความร่วมมือ

ตารางที่ 12 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
ด้านกฎหมาย	การเชิญวิทยากรพิเศษ	ไม่ประพฤติผิดกฎหมาย	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง	การสังเกต การตอบ
3.6 การใช้วิทยากรพิเศษ	ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เป็นผู้บรรยาย โดยกล่าวถึงโทษของการขโมย					บทลงโทษทางกฎหมาย	คำถาม ความสนใจ
ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ เรื่อง “อนาคตมีคมน ถ้าประพฤติตนไม่ถูกกฎหมาย”	ทำร้ายผู้อื่น การติดสิ่งเสพติด การไม่ดูแลไกลเพื่อป้องกันภัยจาก การหลอกลวง การลักพาตัว การพุดหมิ่นประมาทหยาบคาย ให้ผู้อื่นเสียหาย					ต่อการกระทำผิด	ความร่วมมือ
ด้านอาชีพ/อนาคต	การเชิญสถานการณ์	ไม่ทุจริตในการสอบ	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึงโทษ	การนำเสนอ การร่วมมือ
3.7 หมดอนาคตตัดสิทธิ์ โกงสอบแพทย์						ของการทุจริต	การตอบคำถาม
3.8 ทักษะอาชีพ	การเชิญสถานการณ์	ทักษะอาชีพ ไม่คดโกง	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนัก	การนำเสนอ การร่วมมือ
การรับคนเข้าทำงาน						ความสำคัญของการมี	การตอบคำถาม
สาวคิดผิดใช้ปัญญา มาก่อนจริยธรรม						ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสัมภาษณ์รายกลุ่ม
						ในการประกอบอาชีพ	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

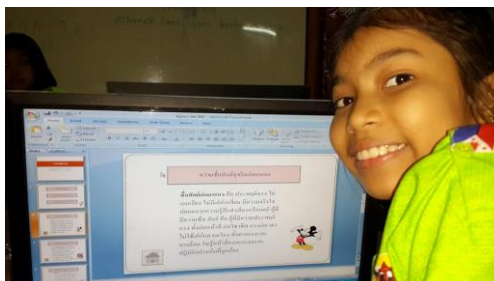
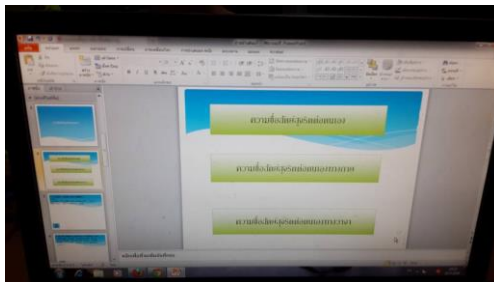
กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
3.9 ทัศนศึกษาสถานประกอบการ	การทัศนศึกษาสถานประกอบการของตัวแทนชุมชนโรงเรียน	คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สำหรับการประกอบอาชีพ	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการประกอบอาชีพ	การสังเกต การสัมภาษณ์ ราชกลุ่ม
3.10 กรณีศึกษาการศึกษาของประเทศฟินแลนด์	การจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง	เห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต	✓	✓	✓	นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษา	การนำเสนอ การร่วมมือ การตอบคำถาม การสัมภาษณ์ราชกลุ่ม

ผลการปฏิบัติ รอบที่ 1

หลังจากที่ ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและตัวแทนนักเรียนได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนานี้เป็นที่เรียบร้อย กลุ่มจึงได้นำแผนไปดำเนินการปฏิบัติเป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยได้ดำเนินการสอนในส่วนภาคเนื้อหา ติดตามพฤติกรรมนักเรียน และร่วมกันวางแผนในการสอนภาคต่อไป คือ ภาควิทยากรใช้ผู้เชี่ยวชาญของแต่ละเรื่องมาบรรยายให้ผู้เรียนฟัง และการทัศนศึกษายังชุมชนสถานประกอบการ ระหว่างที่ปฏิบัติกลุ่มจะสังเกตการปฏิบัติของกันและกันพร้อมกันไป ในระหว่างวันที่ 22-23 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ปกครองในขณะที่ผู้ปกครองมารับบุตรหลานของตนเอง โดยได้ประสานกับครูที่ปรึกษาล่วงหน้าในการดำเนินการ รวมทั้งได้สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา ครูผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียน รวมทั้งการสังเกตของผู้วิจัยในการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียน จากนั้นบันทึกผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคที่พบในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปหาจุดแข็ง (ข้อดี) และจุดอ่อน (ปัญหาและอุปสรรค) เพื่อนำไปสู่การปรับแผนการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป ซึ่งรายละเอียดของผลแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

กิจกรรมในชั้นการรับรู้

1. กิจกรรมความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน

ภาพที่ 18 กิจกรรมความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน

ผลการจัดกิจกรรม

ผลงานการสร้างเกมจากโปรแกรม Microsoft power point พบว่านักเรียนร้อยละ 75 สามารถเข้าใจความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ เนื่องจากนักเรียนมีความสนใจและความตื่นตัวในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการสร้างเกมในหัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทำให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ จึงทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ รวมทั้งหลังจากการสร้างเกมเสร็จต้องมีการนำเสนอ ดังนั้นนักเรียนจึงต้องจดจำและเข้าใจความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง นอกจากนี้ให้นักเรียนนำเสนอแล้วครูยังอธิบายเพิ่มเติมและถามคำถามในแต่ละกลุ่มอีกด้วย ทำให้นักเรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งครูผู้ควบคุมคอยแนะนำในการทำงานกลุ่มของนักเรียนให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม โดยครูจะให้นักเรียนช่วยกันนำเสนอ ไม่ใช่นำเสนอคนเดียว ส่วนการทำโปรแกรมให้ผู้เรียนช่วยกันคิดช่วยกันตัดสินใจ นับว่าการบูรณาการความรู้วิธีนี้นักเรียนมีความตื่นตัวมากกว่าการใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ถือว่าประสบความสำเร็จในความเข้าใจความซื่อสัตย์ต่อตนเองมากที่สุด

2. กิจกรรมแผนที่นำทาง

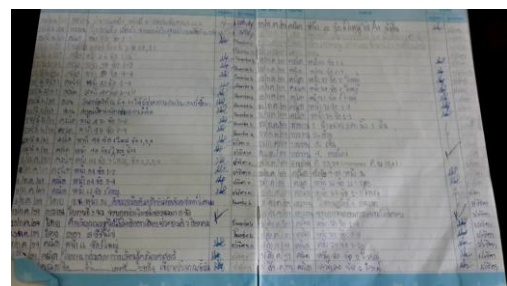
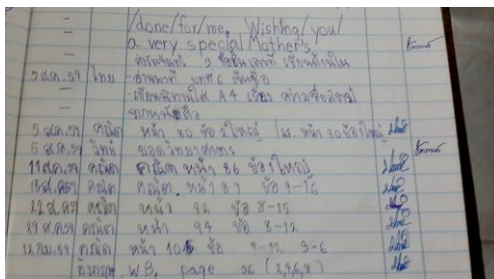
ภาพที่ 19 กิจกรรมแผนที่นำทาง

ผลการจัดกิจกรรม

จากกิจกรรมที่ผ่านการค้นหาความหมายนั้นจะหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองในหลาย ๆ แง่มุม แต่ในกิจกรรมนี้ผู้สอนจะจัดเตรียมใบงาน ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองไว้ให้ผู้เรียน แต่ให้ผู้เรียนฝึกตีความและแตกแขนง ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองในด้านต่าง ๆ ออกมาให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น กิจกรรมนี้ถือว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ร้อยละ 82 กิจกรรมนี้ค่อนข้างประสบความสำเร็จในด้านความร่วมมือ ผู้เรียนทุกคนล้วนมีส่วนร่วม ครูผู้สอนจะคอยแนะนำ ให้แต่ละคนมีบทบาทหากพบว่าผู้เรียนคนใดไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งครูผู้สอนจะให้คำแนะนำแต่ละกลุ่ม ก่อนให้ผู้เรียนลงมือ ทำให้ผู้เรียนมีความใกล้ชิดกับครูผู้สอน รวมทั้งผู้สอนคอยตรวจสอบงาน แต่ละกลุ่มและกระตุ้นผู้เรียนด้วยการให้ดูตัวอย่างของกลุ่มที่เสร็จแล้วและปฏิบัติได้ดี พบว่านักเรียนมีความตื่นตัวมาก นักเรียนนำเสนอข้อมูลได้ชัดเจนขึ้นเนื่องจากแบ่งเนื้อหาต่าง ๆ ออกมาอย่างชัดเจน รวมทั้งผู้เรียนสามารถตอบคำถามของครูผู้สอนได้ดียิ่งขึ้นกว่าครั้งก่อน

กิจกรรมในชั้นการตอบสนอง

1. กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน กิจกรรมสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน และกิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานเพื่อฝึกให้เกิดความเคยชิน โดยได้รวมเป็นกิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

ภาพที่ 20 กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

ผลการจัดกิจกรรม

ครูประจำชั้นจะให้นักเรียนบันทึกการบ้านทุกครั้งทีครูแต่ละวิชามีการสั่งงาน โดยมีหัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้องเรียนต้องนำสมุดจดการบ้านไปด้วยทุกครั้งในการเรียนแต่ละรายวิชา เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบการบ้านของนักเรียนในแต่ละวิชา ผู้ปกครองสามารถตรวจสอบการบ้านของนักเรียนได้เพื่อป้องกันปัญหานักเรียนไม่ส่งการบ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายด้วยดี แต่ยังมีนักเรียนส่วนน้อยที่ไม่นำสมุดจดการบ้านให้ผู้ปกครองดูและมีการปลอมลายเซ็นของผู้ปกครอง ครูประจำชั้นตรวจสอบลายเซ็นของผู้ปกครองปรากฏว่าเหมือนลายเซ็นของนักเรียนจึงสอบถามไปยังผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองไม่ทราบว่านักเรียนมีสมุดจดการบ้าน และได้อธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงการตรวจการบ้านของนักเรียนจากสมุดจดการบ้านของนักเรียน และได้อธิบายด้วยเหตุผลกับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีการปฏิบัติในการรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีขึ้น

2. กิจกรรมโฮมรูม

ภาพที่ 21 ภาพประกอบกิจกรรมโฮมรูม

ผลการจัดกิจกรรม

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียน นักเรียนกล่าวว่า ครูประจำชั้นมีการอบรมนักเรียนในทุกเช้าและบางครั้งในตอนกลางวัน นักเรียนเชื่อในสิ่งที่ครูประจำชั้นพูด เนื่องจากกลัวถูกทำโทษ และเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดี และจะพยายามไม่ทำอีก เช่นเมื่อครูประจำชั้น พบว่า มีนักเรียนพูดคำหยาบคายอย่างเช่น “สาระแน” ก็จะมีการกล่าวตักเตือนทั้งห้องว่าไม่ให้พูดเช่นนี้อีก นักเรียนจึงไม่กล้าพูดคำหยาบคายเช่นนี้อีกต่อไป และครูประจำชั้นมีการพูดหลายเรื่องและบางเรื่องมีการพูดซ้ำ ๆ เพื่อให้ นักเรียนจำและคิดตามได้ นักเรียนกล่าวว่าถ้าครูประจำชั้นพูดบ่อย ๆ พูดสม่ำเสมอเขาจะเกิดการจดจำและเกิดความเกรงกลัว

3. กิจกรรมรางวัลแห่งความดี

ภาพที่ 22 กิจกรรมรางวัลแห่งความดี

ผลการจัดกิจกรรม

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนนักเรียนกล่าวว่า การนำเงินไปคืนเพื่อนแล้วเขาได้รับคำชื่นชมเขารู้สึกพึงพอใจ เบิกบาน และรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ดีและน่าชื่นชม เขามีความภาคภูมิใจ เพราะเขาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อน ๆ ได้ประพฤติปฏิบัติตาม

4. กิจกรรมบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ผลการจัดกิจกรรม

ในขณะที่ทำการทดลองกิจกรรมต่าง ๆ ครูมีการแจ้งให้นักเรียนทราบถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและมีการบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลงสมุดบันทึก ผลจากการสังเกตนักเรียนพบว่านักเรียนเกิดความเกรงกลัวเนื่องจากการกระทำผิดเป็นการลงโทษและมีการบันทึกอย่างจริงจัง และนักเรียนยังกล่าวว่า สิ่งที่เขากลัวมากที่สุดคือการถูกหักคะแนน เนื่องจากเสียคะแนนซึ่งเขากลัวมากกว่าการถูกทำโทษด้วยวิธีอื่น ๆ

5. กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง

ภาพที่ 23 กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง

ผลการจัดกิจกรรม

ผลจากการสังเกตขณะนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมพบว่า ถ้าครูผู้สอนมีความจริงจัง หมั่นเดินตรวจตราดูการปฏิบัติงานของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจและความใส่ใจในการทำงาน รวมทั้งมีการกำหนดชิ้นงานให้ผู้เรียนทำส่งหลังจากการเรียนรู้อย่างชัดเจน ผู้เรียนจะมีความใส่ใจ หากผู้สอนปล่อยปละละเลยไม่ควบคุมพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนจะไม่ค่อยมีความใส่ใจและความสนใจในงานที่ได้รับมอบหมาย จะมีเพียงบางกลุ่มคนที่เป็เด็กที่มีความประพฤติดีอยู่แล้วครูผู้สอนไม่ต้องคอยควบคุมก็สามารถปฏิบัติงานได้

6. วางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน

ภาพที่ 24 กิจกรรมวางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน

ผลการจัดกิจกรรม

ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่า หลังจากทีครูให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนตารางกิจวัตรประจำวัน นักเรียนเกิดความตระหนักในกิจกรรมแต่ละวันว่าควรวางแผนทำงานอย่างไรตอนไหนบ้าง ถึงแม้ว่าจะปฏิบัติตามไม่ครบทุกอย่าง แต่ก็ยังดีกว่าไม่วางแผนอะไรเลย ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองจะคอยดูแลและกำกับว่าในเวลานี้นักเรียนควรทำอะไร เช่น เมื่อเรียนเสร็จกลับบ้านก็จะให้เขาทำการบ้าน รับประทานอาหาร และอาบน้ำให้เสร็จก่อน ถึงให้ทำกิจกรรมอย่างอื่น อย่างแต่ก่อนที่ผู้ปกครองไม่เคยวางแผนกิจวัตรประจำวันของนักเรียน เขาก็จะทำตัวเรื่อยเปื่อย ให้ไปอาบน้ำก็ไม่ไป กว่าจะอาบน้ำได้ ถามว่ามีกรบ้านไหมก็จะตอบว่าไม่มี ซึ่งกิจกรรมการวางแผนนี้ถือว่าช่วยได้มาก ฝึกให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบมากขึ้น

กิจกรรมในชั้นการเห็นคุณค่า

1. กิจกรรมกฎแห่งกรรม

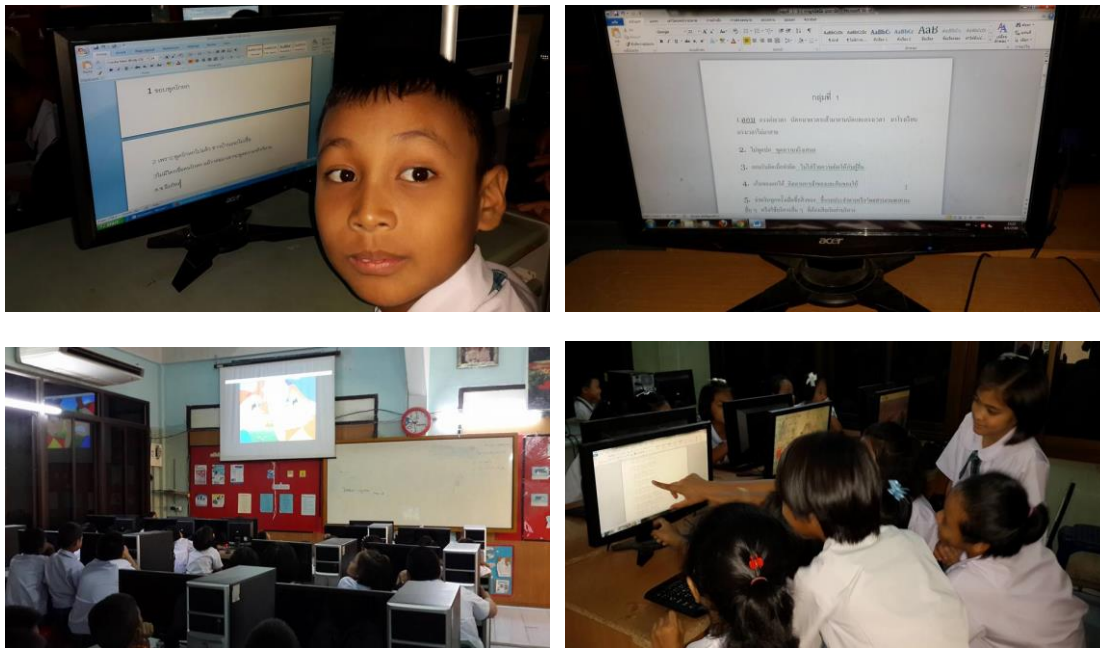

ภาพที่ 26 กิจกรรมกฎแห่งกรรม

ผลการจัดกิจกรรม

นักเรียนมีความสนใจในภาพเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม โดยรวมแล้วนักเรียนมีความตั้งใจในการศึกษาหาความรู้ดี เนื่องจากมีความน่าสนใจและมีความน่าเกรงขาม ครูเปิดวิดีโอให้ผู้เรียนดูก่อนในคราวแรกและแนะนำให้ผู้เรียนเปิดวิดีโอค้นหาเพิ่มเติม แต่ข้อเสียคือภาพของเปรตแต่ละชนิดค่อนข้างหายากและไม่ค่อยมีป้ายกำกับชัดเจน ครูต้องอธิบายรายละเอียดให้ผู้เรียนฟังอีกรอบ ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนว่านักเรียนมีความเกรงกลัวและระมัดระวังหรือไม่ นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่ามีความเกรงกลัว กลัวโดนตัดมือตัดเท้า แต่ยังกลัวน้อยกว่าการหมดอนาคตหรือกลัวตำรวจนั่นเอง

2. กิจกรรมนิทานเรื่องเด็กเลี้ยงแกะ

ภาพที่ 27 กิจกรรมเด็กเลี้ยงแกะ

ผลการจัดกิจกรรม

นักเรียนชอบฟังนิทานการ์ตูนเป็นอย่างมาก นักเรียนค่อนข้างมีความสนใจในวิดีโอเด็กเลี้ยงแกะ นักเรียนบางคนบอกให้เปิดให้ชมอีกหลายรอบ ก่อนเปิดวิดีโอให้ชมครูจะอธิบายให้นักเรียนแต่ละคนสังเกตตรงจุดไหนบ้าง เมื่อนักเรียนชมวิดีโอเรื่องเด็กเลี้ยงแกะจบครูจะถามคำถามผู้เรียนทั้งห้องก่อนเป็นแนวคำถามกว้าง ๆ นักเรียนสามารถตอบคำถามได้ใกล้เคียงกัน บางคนตอบว่าเขาเป็นคนชอบพูดโกหก บางคนตอบว่าเขาเป็นเด็กที่นิสัยไม่ดี และผลจากการตอบคำถามเป็นรายกลุ่มและรายบุคคลพบว่านักเรียนสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์เรื่องเด็กเลี้ยงแกะได้ดี สมาชิกร้อยละ 90 สามารถตอบได้และคิดได้ด้วยตนเองได้ด้วยคำตอบที่หลากหลายแต่อยู่ในประเด็นของการพูดเท็จ ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากกับการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ แต่เนื่องจากนักเรียนยังอายุน้อยจะไม่วิเคราะห์เรื่องราวในภาพรวมได้จะวิเคราะห์ได้เป็นรายข้อ ซึ่งผู้เรียนจะใช้เทคนิคของข้อคำถามที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ได้มากขึ้น

3. กิจกรรมอบรมธรรมะหน้าเสาธง

ภาพที่ 28 กิจกรรมอบรมธรรมะหน้าเสาธง

ผลการจัดกิจกรรม

จากผลการสัมภาษณ์เด็กจะต้องมีการคอยย้ำเตือนอยู่เสมอ เขาจึงจดจำและเห็นคุณค่าของการกระทำนั้น จึงได้จัดให้มีการจัดกิจกรรมอบรมธรรมะหน้าเสาธงในทุกวันพระ โดยพระสงฆ์ในบริเวณวัดของโรงเรียน เด็กมีความตั้งใจฟังอยู่ในระดับปานกลาง อาจมีการคุยกันเล่นกันบ้าง ต้องใช้ครูบางท่านคอยควบคุมให้นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น โดยมีผู้บริหารหรือครูคอยเสริมผู้เรียนหลังจากที่พระสงฆ์กล่าวให้โอวาทจบ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

4. กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมในโรงเรียน

ภาพที่ 29 กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมในโรงเรียน

ผลการจัดกิจกรรม

บรรยากาศโดยรวมเด็กมีความสนใจในการบรรยายดี ก่อนข้างให้ความร่วมมือ และสามารถจดจำบทเพลงและท่าทางต่าง ๆ ได้ ถือเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับฟังบรรยาย ได้ดีกว่าการใ้วิชาจา ถ้าให้เด็กปฏิบัติตามด้วยจะรู้สึกตื่นตัว แต่ข้อเสียคือจอโปรเจคเตอร์จะมองไม่ค่อยชัดถ้าอยู่ในระยะที่ไกลมาก ๆ เนื่องจากเป็นห้องโถง ดังนั้นถ้าจัดในห้องที่มีขีดจำกัดมองเห็นได้ชัดเจนกว่านี้ รวมทั้งการบรรยายเป็นการบรรยายระยะยาวเด็กอาจจะล้าบ้าง แต่โดยรวมถือว่ามีความตื่นตัวเป็นอย่างดี เนื่องจากวิทยากรมีความเชี่ยวชาญ เด็กให้ความสนใจและมีความเข้าใจในระดับร้อยละ 80

ผลการสัมภาษณ์ของวิทยากรกล่าวว่า การบรรยายธรรมะโดยรวมในทุกระดับชั้น ทำให้มีความยากลำบากในการเลือกสื่อ เพราะเด็กเล็กกับเด็กโตการสอนและการเลือกใช้สื่อจะต่างกัน นำเรื่องง่าย ๆ มาดูเด็กโตจะเบื่อ แต่ถ้านำเรื่องยากๆมาดูเด็กเล็กจะไม่เข้าใจคิดไม่ได้ ถ้าเป็นเรื่องไกลตัวเขา

ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ค่อนข้างจำเรื่องราวการสอนของวิทยากรได้ดี เนื่องจากวิทยากรมีเทคนิคในการถ่ายทอดที่ดี เด็กชื่นชอบและชื่นชอบการบรรยายของวิทยากร

5. กิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม

ภาพที่ 30 กิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม

ผลการจัดกิจกรรม

บรรยากาศโดยรวม วิทยากรพระสงฆ์มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นพิเศษ สร้างความเข้าใจ ทำให้เห็นภาพจริง เห็นคุณค่าของการทำความดี รวมทั้งมีความสุขสนุกสนาน เป็นกันเอง เป็นตัวอย่างและตัวแบบที่ดีให้ผู้เรียน ผู้เรียนชื่นชอบยกย่องวิทยากรเป็นอย่างมาก ส่วนผู้เรียนนั้นในการรับฟังวิทยากรบรรยายถือว่ามีความตั้งใจและมีความสนใจสิ่งที่วิทยากรถ่ายทอดมากที่สุด มีเสียงหัวเราะสนุกสนานเฮฮา นอกจากได้ความรู้

คุณธรรมแล้วยังได้รับความบันเทิงอีกด้วย ถึงแม้บางครั้งผู้เรียนจะมีการคุยกันบ้างเล็กน้อยแต่ถือว่าน้อยมาก นักเรียนส่วนใหญ่และตลอดการบรรยาย มีความตั้งใจ และให้ความร่วมมือดี

ผลการสัมภาษณ์วิทยากรถึงเทคนิคการสอนคุณธรรมจริยธรรม วิทยากรกล่าวว่า การสอนเด็กในระดับชั้นประถมปลาย ๆ นี้ จะต้องใช้สื่อให้หลากหลาย สื่อดึงดูดใจ และเป็นเรื่องราวจริง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้เรียนจะค่อนข้างเชื่อถือมากกว่า เรื่องราวไม่จริงผู้เรียนจะไม่ค่อยเชื่อถือ ส่วนสื่อประกอบการสอนระดับประถมนี้จะต้องใช้สื่อหลากหลาย เปลี่ยนสื่อบ่อย แต่ละสื่อไม่ควรยาวเกินไป และควรสอดแทรกข้อคิดข้อแนะนำลงไปให้ผู้เรียนเห็นทั้งประโยชน์ โทษ และมองถึงอนาคต

ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ชื่นชมและยกย่องวิทยากรว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้นำปฏิบัติตาม พระอาจารย์พูดทำให้ผู้เรียนเขาเห็นภาพและมองภาพออกเลยว่าถ้าทำความไม่ดีจะเป็นอย่างไร อนาคตจะเป็นอย่างไร ทำให้เขาเห็นว่าการทำความดีเป็นสิ่งที่ควรกระทำ พระอาจารย์พูดน่าสนใจและอยากให้พระอาจารย์มาบรรยายอีก

6. กิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

ภาพที่ 31 กิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

ผลการจัดกิจกรรม

บรรยากาศโดยรวม วิทยากรผู้พิทักษ์สันติราษฎร์มีความเชี่ยวชาญในด้านความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดเป็นอย่างดี สามารถบรรยายได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง มีการสอดแทรกความสนุกสนานเฮฮา ถึงแม้บางครั้งการบรรยายอาจจะดุตั้งเครียดไปบ้างเนื่องจากบางครั้งมีการบรรยายค่อนข้างวิชาการละเอียด และใช้เวลาในการบรรยายค่อนข้างนานพอสมควร เด็กจึงขาดสมาธิไปบ้าง คุยบ้างเล็กน้อยแต่ก็ยังให้ความสนใจในการบรรยายครั้งนี้ การร่วมตอบคำถาม ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในตอนแรกผู้เรียนยังไม่กล้าแสดงออก แต่หลังจากวิทยากรใช้เทคนิคจูงใจทำให้ผู้เรียนมีความสนใจร่วมอภิปรายตอบคำถามมากมาย และส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในห้องเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจในการเรียนกลับให้ความสนใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น รวมทั้งวิทยากรมีการให้ผู้เรียนจดความรู้ส่งวิทยากร ช่วยกระตุ้นให้มีความสนใจผู้เรียนมากขึ้นอีกด้วย วิทยากรสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนเห็นโทษของการกระทำผิดกฎหมายได้อย่างชัดเจน ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องการไม่ประพฤติผิดกฎหมายมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์วิทยากร วิทยากรกล่าวว่า เทคนิคในการสอนให้ผู้เรียนเกิดความเกรงกลัวในบทของกฎหมายนั้นต้องมีการให้ผู้เรียนเข้าใจในตัวกฎหมายก่อน วิธีการปฏิบัติตน และผลที่จะเกิดตามมา การทำให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่านั้นต้องใช้เวลาสักหน่อยเพื่อฉายให้ผู้เรียนเกิดความคิดในด้านดีจากสื่อ ต้องเน้นการชี้ให้เห็นโทษของสิ่งผิดกฎหมายให้ชัดเจน และเน้นให้เขาเห็นว่าทำผิดกฎหมายส่งผลต่ออนาคตและชาติบ้านเมืองอย่างไร

ผลการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่กล่าวว่า ผู้เรียนมีความชื่นชอบในเรื่องการบรรยายด้านกฎหมาย เรื่องยาเสพติด เขาเห็นโทษหมดแล้ว เขาไม่คิดอยากที่จะลอง และสิ่งที่ผู้เรียนกลัวมากที่สุดคือ ตำรวจ กลัวเรื่องราวเหตุการณ์จริง กลัวการหมดอนาคต ไม่มีหนทางทำมาหากิน กลัวบิดามารดาเศร้าเสียใจ และผู้เรียนอยากมีอนาคตมีชีวิตที่ดี ถ้าไม่มีการบรรยายในวันนี้เขาคงไม่เห็นว่าการทำความดีความชั่วนั้นส่งผลอย่างไร ทำไมต้องทำดีทำชั่ว ทำผิดกฎหมายอย่างการทะเลาะเบาะแว้งทำร้ายร่างกายเพื่อน ถ้ารู้ว่าทำแล้วผิดกฎหมายด้วยเขาจะเกิดความเกรงกลัวสรุปแล้วผู้เรียนต้องการฟังการบรรยายเกี่ยวกับกฎหมายอีก เพราะเขาไม่เคยรู้มาก่อนเลย

7. กิจกรรมหมอดอนาคต ตัดสิทธิ์โงงสอบแพทย์ กิจกรรมนี้ได้ตัดออกเนื่องจากลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรมเหลือเพียงกิจกรรมกรณีศึกษาของประเทศฟินแลนด์เท่านั้น จึงไม่ขอเสนอผลการทดลอง

8. กิจกรรมทักษะอาชีพ การรับคนเข้าทำงาน สาวคิดผิดใช้ปัญญามาก่อนจริยธรรม กิจกรรมนี้ได้ตัดออกเนื่องจากลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรมเหลือเพียงกิจกรรมทัศนศึกษาสถานประกอบการเท่านั้น จึงไม่ขอเสนอผลการทดลอง

9. กิจกรรมทัศนศึกษาสถานประกอบการ

ภาพที่ 32 กิจกรรมทัศนศึกษาสถานประกอบการและชุมชน

ผลการจัดกิจกรรม

กิจกรรมทัศนศึกษาสถานประกอบการและชุมชน สภาพชุมชนใกล้เคียงของโรงเรียน
 ชรรวมวาที่อยู่ภายในบริเวณวัดราษฎร์บำรุง เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองจึงทำให้มี
 ห้างสรรพสินค้า แหล่งร้านค้าต่าง ๆ มากมาย ในขณะที่ผู้เรียนเดินผ่านห้างสรรพสินค้ามีการแตกแถว
 และพูดคุยบ้างเล็กน้อย นักเรียนมีความสนใจต่อสินค้าบริการต่าง ๆ และหยุดชมเป็นพัก ๆ
 ชุมชนบริเวณนั้นให้ความร่วมมือและบรรยายสินค้าต่าง ๆ ให้นักเรียนดู และในระหว่างทาง
 นักเรียนสนใจร้านขายอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือมากที่สุด เมื่อผู้ประกอบการพบปะนักเรียนก็ให้
 ความสนใจแนะนำสินค้าโทรศัพท์และพูดคุยกับนักเรียนเป็นอย่างดี จนกระทั่งมาถึงร้าน
 สถานประกอบการที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งบรรยากาศโดยรวม นักเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดี

ในระหว่างการทำนศึกษาสถาน นักเรียนก็ให้ความร่วมมือดี มีความสนใจเมื่อผู้ประกอบการบรรยาย ชักถามผู้เรียน ผู้เรียนสามารถตอบคำถามของผู้ประกอบการได้ ผู้ประกอบการมีบุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ มีความมั่นใจ และเป็นผู้ประกอบการจริง ๆ หลังจากที่ถูกเลิกจากการทำนศึกษา เมื่อครูผู้สอนให้นักเรียนวิเคราะห์สิ่งที่นักเรียนได้พบเห็น ได้สัมผัสกับสถานประกอบการจริง ๆ และเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนคุ้นเคย ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และชี้ให้เห็นได้ว่า ถ้าไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว ไม่สามารถไปประกอบอาชีพที่ไหนได้ ไม่มีสถานบันไหนอยากรับเข้าทำงาน ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์กิจกรรมจากการทำนศึกษาได้ร้อยละ 88 อาจมีผู้เรียนบางคน สับสนกับข้อคำถาม แต่ผู้สอนจะใช้วิธีการขยายความอีกครั้ง จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ทั้งหมด ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้เป็นแนวทางเดียวกันและหลากหลาย

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการกล่าวว่า เราต้องบอกเด็กไปว่า ถ้าเด็กไม่ซื่อสัตย์ ขโมยของในร้านช้เก็บเงิน คงไม่มีนายจ้างที่ไหนเขารับเข้าทำงาน เพราะคนที่มาทำงานกับเขาต้องไว้วางใจได้ อีกทั้งยังต้องบอกเด็กถ้าตั้งใจเรียน ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน รับผิดชอบ ในอนาคตเด็กมีอาชีพและมีความเป็นอยู่ที่ดี

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่กล่าวว่า ถ้าได้สัมผัสหรือได้เห็นได้ยิน คำบอกเล่าของคนที่เคยทำงานจริง ๆ ที่ที่ๆ เขาผ่านอะไรมาแล้ว เขาย่อมรู้อะไรดีมากกว่าเรา หนูเชื่อเขาอะ หนูอยากเก่งอยากรวยเหมือนพี่เขา

10. กิจกรรมกรณีศึกษา การศึกษาของประเทศฟินแลนด์

ภาพที่ 33 กิจกรรมกรณีศึกษา การศึกษาของประเทศฟินแลนด์

ผลการจัดกิจกรรม

ผู้เรียนค่อนข้างสนใจเรื่องราวของประเทศฟินแลนด์ เพราะเขาไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นมาก่อน ผู้เรียนมีความตั้งใจฟังในสิ่งที่ผู้สอนบรรยายเรื่องประเทศฟินแลนด์ และให้ความสนใจสอบถามฟินแลนด์อยู่ในประเทศไหน เป็นอย่างไร ทำไมเขาถึงการศึกษาดี มีความอยากรู้อยากเห็นและอยากปฏิบัติตาม เห็นการเรียนของประเทศเขาสนุกอยากเรียนแบบนั้นบ้าง เนื่องจากผู้เรียนได้ชินและได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับความซื่อสัตย์มาบ้างแล้วจึงค่อนข้างเข้าใจประโยชน์ของความซื่อสัตย์ เมื่อผู้สอนสอบถามถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำการบ้านการสอบด้วยตนเอง และคุณค่าของการศึกษาคืออะไร ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้เป็นแนวทางเดียวกัน โดยผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดความตระหนักในคุณค่าของการศึกษา

ผลการสัมภาษณ์ของผู้เรียน เขากล่าวว่า เขาอยากเรียนรู้เรื่องประเทศฟินแลนด์เพราะเขาไม่สามารถศึกษาเองได้ และเขาก็อยากรู้ด้วยว่าเด็กฝรั่งเขาทำอะไรถึงเก่ง ไม่แน่ว่าประเทศไทยอาจจะมีอันดับการศึกษาอยู่ต้น ๆ ของอาเซียนก็เป็นได้ล่ะ และการศึกษาในทุกวันนี้เขาเรียนไปเพื่อไปประกอบอาชีพในอนาคต ทั้งนี้เขายอมรับว่าเขาลอกการบ้านเพื่อน หรือลอกข้อสอบเพื่อนบ้าง แต่เมื่อเขาเห็นประโยชน์ของการทำการบ้านด้วยตนเองแล้ว รู้แล้วว่าทำการบ้านหรือข้อสอบด้วยตนเองเกิดประโยชน์อย่างไรก็จะพยายามทำด้วยตนเอง และเขาเห็นโทษของการทุจริตในการสอบแล้ว เขาจะไม่ทุจริตในการสอบอีกต่อไป

ผลการสังเกต รอบที่ 1

ผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนของผู้วิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตดังนี้คือ เครื่องมือสำหรับครู ผู้วิจัย และผู้ปกครองใช้แบบสังเกตพฤติกรรมว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับการรับรู้ ตอบสนอง หรือเห็นคุณค่า ถ้าพฤติกรรมของผู้เรียนอยู่ในระดับเห็นคุณค่า ถือว่าบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาพฤติกรรม ส่วนเครื่องมือสำหรับนักเรียนจะใช้การสัมภาษณ์ตัวแทนนักเรียน เพื่อสัมภาษณ์ถึงพฤติกรรมของผู้เรียน ปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของผู้เรียน ดังนี้

ตารางที่ 13 ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม
หลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยครู

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย		
1. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการคิดดี พุคดี	✓	
2. รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา		✓
3. ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น		✓
4. ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเอง ไม่ให้เพื่อนช่วยทำ		✓
5. ไม่นำงานของผู้อื่นมาเป็นงานของตนเอง	✓	
6. ไม่คดโกงในการทำข้อสอบ	✓	
7. ไม่ลักขโมยของผู้อื่น	✓	
8. นำสิ่งของส่งคืนเจ้าของ ไม่นำมาเป็นของตนเอง	✓	
9. กล้ายอมรับผิดเมื่อกระทำผิด	✓	
10. ไม่คล้อยตามคนที่ชักจูงไปในทางเลื่อมเสียม	✓	
11. ยอมรับฟังและแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของตนเอง	✓	
12. ประพฤติตรงตามที่คิดและพูด	✓	
13. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	✓	
14. ตักเตือนผู้อื่นเมื่อพบเห็นผู้กระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน	✓	
15. แจ้งผู้บริหารหรือครูเมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิด	✓	
16. ไม่สนับสนุนเพื่อนให้กระทำความผิด	✓	
17. ไม่ปกปิดความผิดของเพื่อน	✓	
18. รักษาสมบัติของตนเอง ไม่ใช่สิ่งของทิ้งขว้าง ฟุ่มเฟือย	✓	
19. มั่นคงต่อการกระทำดี	✓	
20. มีความตั้งใจจริงต่อการเรียน		✓
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา		
21. พูดตามความเป็นจริง	✓	
22. ไม่พูดเข้าข้างตัวเอง	✓	
23. ไม่เป็นคนพูดกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้	✓	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
24. ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นในทางเสื่อมเสีย	✓	
25. ให้ข้อมูลกับผู้อื่นที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง	✓	
26. ไม่พูดคำหยาบ		✓

จากตารางที่ 13 พบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกายในด้านที่ไม่มีการปฏิบัติ ได้แก่ รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเองไม่ให้เพื่อนช่วยทำ และมีความตั้งใจจริงต่อการเรียน สำหรับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจาในด้านที่ไม่มีการปฏิบัติ ได้แก่ ไม่พูดคำหยาบ

ตารางที่ 14 ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม
หลังการทดลอง ฉบับประเมิน โดยผู้ปกครองนักเรียน

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย		
1. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการคิดดี พูดดี	✓	
2. รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา		✓
3. ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น	✓	
4. ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเอง ไม่ให้คนในครอบครัวช่วยทำ		✓
5. ไม่นำงานของผู้อื่นมาเป็นงานของตนเอง	✓	
6. ไม่หยิบเงินของคนในครอบครัวโดยไม่ได้รับอนุญาต	✓	
7. ไม่แอบนำของที่บ้านไปโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต	✓	
8. ไม่แอบนำของพี่น้องไปเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาต	✓	
9. กลับถึงบ้านตรงต่อเวลา ไม่เถลไถลไปที่อื่น		✓
10. ไม่นำงานที่โรงเรียนมาอ้างเพื่อนัดเพื่อนเที่ยว เล่นเกม ฯลฯ		✓
11. กล้ายอมรับผิดเมื่อกระทำผิด	✓	
12. ไม่คล้อยตามคนที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย	✓	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
13. ตรงต่อเวลาในการทำการบ้าน		✓
14. ประพฤติตรงตามที่คิดและพูด	✓	
15. ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่	✓	
16. ตักเตือนพี่น้องเมื่อกระทำความผิด	✓	
17. แจ้งผู้ปกครองเมื่อพี่น้องกระทำความผิด	✓	
18. ไม่สนับสนุนพี่น้องให้กระทำความผิด	✓	
19. ไม่ปกปิดความผิดของพี่น้อง	✓	
20. รักษาสมบัติภายในบ้าน ไม่ทำลายข้าวของภายในบ้าน	✓	
21. มั่นคงต่อการกระทำดี	✓	
22. มีความตั้งใจจริงต่อการเรียน	✓	
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา		
23. พูดตามความเป็นจริง		✓
24. ไม่พูดเข้าข้างตัวเอง	✓	
25. ไม่เป็นคนพูดกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้	✓	
26. ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นในทางเสื่อมเสีย	✓	
27. ให้ข้อมูลกับผู้อื่นที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง	✓	
28. ไม่โกหกผู้ปกครองว่านำเงินไปซื้อของเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียน แต่นำเงินไปซื้อของฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น	✓	
29. ไม่พูดคำหยาบ		✓

จากตารางที่ 14 พบว่าพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกายในด้านที่ไม่มีการปฏิบัติ ได้แก่ รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเองไม่ให้คนในครอบครัวช่วยทำ กลับถึงบ้านตรงต่อเวลา ไม่เถลไถลไปที่อื่น ไม่นำงานที่โรงเรียนมาอ้างเพื่อนัดเพื่อนเที่ยวเล่นเกม และตรงต่อเวลาในการทำการบ้าน สำหรับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจาในด้านที่ไม่มีการปฏิบัติ ได้แก่ พูดตามความเป็นจริง และไม่พูดคำหยาบ

ผลการสังเกตการดำเนินกิจกรรมในชั้นการรับรู้

หากครูผู้สอนหมั่นติดตามพฤติกรรม คอยตรวจตรา ควบคุม กระตุ้น ใช้วิธีการสอน โดยกระบวนการกลุ่ม ทำให้สามารถดูแลพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงมากกว่าการสอน โดยวิธีแบบเก่าทำให้ผู้เรียนเรียนคนเดียวและเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้ปฏิบัติ ถ้าผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติลงมือ ทำด้วยตนเองนักเรียนจะมีความรู้สึกตื่นตัว อยากแสดงความสามารถ อาจมีบางกลุ่มที่ขาดความ กระตือรือร้น ครูจะใช้วิธีการกระตุ้นผู้เรียน โดยการใช้กลุ่มเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ที่จัดทำผลงานเสร็จ เรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนจะใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การใช้กระบวนการกลุ่มครูจะ พยายามแนะนำให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม ชี้แจงว่าแต่ละคนจะแบ่งกลุ่มทำงานกันอย่างไร และเนื่องจากนักเรียนต้องนำเสนอหน้าชั้นทำให้นักเรียนสนใจในการจดจำและทำความเข้าใจกับ เนื้อหาที่เรียนเป็นอย่างดี ผู้เรียนจะเข้าใจมากกว่ากระบวนการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ที่ซ้ำซาก จำเจทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย

ผลการสังเกตการดำเนินกิจกรรมในชั้นการตอบสนอง

ด้านครู

ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่ควรปรับปรุงคือ เรื่องความมีวินัยความตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบ ในเรื่องการมาโรงเรียนสายและเข้าเรียนไม่ตรงเวลา นักเรียนมักมาโรงเรียน สายไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ บางครั้งแอบหลบอยู่ในห้องเรียนต้องให้ครูเวรคอยตรวจตราตาม ห้องเรียนในระหว่างเข้าแถวและคอยยื่นฝ่าทางประตูเข้าออกเพื่อคอยสอดส่องดูแลนักเรียน เรื่อง การเข้าเรียนสายและการเข้าเรียนไม่พร้อมกันเป็นปัญหาเสมอ เนื่องจากก่อนชั่วโมงเรียนจะมีพัก เบรกทำให้นักเรียนมาเข้าเรียนไม่พร้อมกัน ยั้งนั่งทานอาหารอยู่ไม่พร้อมเข้าห้องเรียน ครูจะต้อง กระตุ้นและแก้เรื่องการรับประทานขนม โดยสร้างกฎเกณฑ์และกติกาในการเข้าห้องเรียน ถ้ายัง รับประทานอาหารไม่หมดจะต้องถูกยึดไว้ก่อนค่อยส่งคืนตอนท้ายชั่วโมง ส่วนเรื่องการมาเรียน ไม่พร้อมกัน เนื่องจากบางคนไม่ยอมลงมาเรียนหรือในวิชาก่อนหน้าทำงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่เสร็จจึงทยอยปล่อยลงมาไม่พร้อมกัน ทำให้ครูต้องคอยนักเรียนจนครบจึงเริ่มทำการสอนได้ วิธีแก้ปัญหานักเรียนไม่ลงมาเรียนคือเช็คชื่อและนำส่งครูประจำชั้นเพื่อบันทึกพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม ส่วนถ้าครูในรายวิชาก่อนหน้าปล่อยเด็กไม่พร้อมกัน ให้แจ้งครูประจำวิชานั้น ๆ ให้ปล่อยเด็กมาเรียนให้พร้อมกันด้วย

ปัญหาประเด็นนักเรียนไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง ชอบลอกการบ้านเพื่อน วิธีทางแก้คือ ครูต้องหมั่นสังเกตในชั่วโมงพิเศษหลังเลิกเรียนหรือสอบถามนักเรียนว่าเป็นอย่างไร ใครไม่เข้าใจ ครูต้องคอยตรวจตราและกำชับไม่ให้นักเรียนลอกกัน ข้อที่ทำไม่ได้ให้ถามครูหรือเพื่อน

ห้ามเพื่อนทำให้ รวมทั้งบอกถึงประโยชน์ของการบ้าน ในตอนแรกนักเรียนบางคนอาจยังทำการบ้านด้วยตนเองไม่ได้ เพราะเขาทำซ้ำไม่ทันเพื่อน ตัวอย่างเช่น การบ้านมี 4 ข้อให้ครูหรือเพื่อนอธิบายให้ฟัง 2 ข้อทำให้คู่เป็นตัวอย่าง 2 ข้อ ส่วนข้อที่เหลือให้เขาทำเอง ค่อย ๆ ปรับจนเขาทำการบ้านได้เร็วขึ้นจึงให้ทำครบทุกข้อ

ปัญหาในประเด็นไม่ตั้งใจเรียน ผู้เรียนมักคุยหรือไม่ให้ความสนใจในขณะที่ครูสอน ทำให้นักเรียนบางกลุ่มขาดสมาธิในการเรียน วิธีทางแก้คือครูต้องแสดงความจริงจังต่อการกระทำของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี และพูดให้เห็นคุณค่าของการศึกษา รวมทั้งให้ผู้เรียนทำสมาธิก่อนการเรียนการสอน

ส่วนกิจกรรมโฮมรูม เมื่อครูประจำชั้นทราบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในทุก ๆ เช้า ครูประจำชั้นจะมีการอบรมนิสิตนักเรียน พูดในเชิงเหตุผล หลังจากที่ครูประจำชั้นอบรมสั่งสอนผู้เรียนในเรื่องต่าง ๆ ด้วยเหตุผลพบว่าผู้เรียนพยายามปรับปรุงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ในบางครั้งหากครูประจำชั้นไม่อบรมสั่งสอนหรือแจ้งให้นักเรียนทราบ นักเรียนจะไม่ทราบว่าสิ่งนั้นทำแล้วเกิดประโยชน์อย่างไร รวมทั้งครูต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมานักเรียนที่กระทำความดี จะมีการบันทึกลงในสมุดความดีเพื่อเป็นตัวอย่าง ส่วนผู้เรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมจะมีการตักเตือนและบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเกรงกลัวเนื่องจากเห็นว่าการกระทำไม่ดีนั้นมีการแก้ไขอย่างจริงจังและมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน จึงไม่ค่อยกล้ากระทำความผิด และในขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ถ้าครูผู้สอนคอยติดตามและควบคุมดูแลพฤติกรรมผู้เรียน ผู้เรียนมักให้ความสนใจในงานที่รับผิดชอบ

ด้านผู้ปกครอง

พฤติกรรมของผู้เรียนที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ ไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองในตอนแรกกล่าวว่า ผู้เรียนมักแจ้งผู้ปกครองว่าไม่มีการบ้าน แต่เมื่อผู้ปกครองได้สนทนากับครูประจำชั้นทำให้ทราบปัญหว่านักเรียนกล่าวเท็จกับผู้ปกครองว่าไม่มีการบ้าน หรือมักลอกการบ้านเพื่อนและส่งในชั่วโมงเรียนหมดแล้ว จึงเป็นประเด็นให้ผู้ปกครองสนใจและขอให้ครูประจำชั้นแจ้งให้ผู้ปกครองทราบว่าในแต่ละวันนักเรียนมีการบ้านอะไรบ้างและจดบันทึกใส่สมุดจดบ้าน ให้ผู้ปกครองตรวจการบ้านของนักเรียน พบว่าการที่ผู้ปกครองรับรู้ถึงการบ้านของนักเรียนทำให้ผู้ปกครองสามารถติดตามงานของนักเรียนได้ ทำให้นักเรียนมีการรับผิดชอบงานดีขึ้น ส่วนปัญหาอีกประการคือนักเรียนที่กลับบ้านเองในระหว่างทางกลับบ้านมักแวะสถานที่อื่นก่อน เช่นร้านเกม ห้างสรรพสินค้าก่อนกลับบ้าน ถ้านักเรียนกลับบ้านเกินกว่าเวลามากจะแจ้งให้ครูประจำชั้นทราบ เมื่อครูประจำชั้นทราบจะตักเตือนนักเรียน และคอยสอดส่องดูแลนักเรียน

แต่ทั้งนี้ต้องแสดงความจริงจรงในการลงโทษหากพบว่ามีกรกระทำผิดอีก โดยการบันทึกลงสมุดบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้นักเรียนเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด หากนักเรียนมีความจำเป็นในการขออนอกสถานที่ต้องกำชับให้นักเรียนแจ้งครูหรือผู้ปกครองทราบทุกครั้ง ส่วนเรื่องการมาโรงเรียน โดยการอ้างว่าที่โรงเรียนมีกิจกรรมนั้น หรือมีกิจกรรมเสร็จแล้วกลับบ้านไม่ตรงเวลา ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเดียวกัน แต่ถ้าทางโรงเรียนมีกิจกรรมนอกเหนือเวลาเรียนจะแจ้งผู้ปกครองให้ทราบว่าทางโรงเรียนมีกิจกรรมอะไรบ้าง เป็นเวลาเท่าใด ก็จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้

ผลการสังเกตการดำเนินกิจกรรมในชั้นเห็นคุณค่า

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่าผู้เรียนจะกระทำความดีเพราะเห็นคุณค่าของการกระทำ ความดี การประพฤติที่ไม่ดีที่ทำให้ส่งผลต่ออนาคต ผู้เรียนจะเกรงกลัวและไม่เลือกกระทำ ผู้เรียนจะเชื่อในกฎกติกาของสังคม และผู้เรียนเชื่อในบุคคลที่เคยอยู่ในสถานการณ์หรือประสบการณ์นั้น ๆ มากที่สุด เช่น ถ้าให้ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์มาบรรยายเรื่องกฎหมาย หรือให้ผู้ประกอบการกล่าวถึงเรื่องการประกอบอาชีพในอนาคต ผู้เรียนมักศรัทธาและเชื่อถือมากที่สุด กิจกรรมในชั้นตอนเห็นคุณค่า จึงเน้นการวิเคราะห์คุณค่า สอนโดยใช้หลักเหตุผล และเชื่อมโยงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในอนาคต จากการให้ผู้เรียนทำกิจกรรมวิเคราะห์พบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจและเกิดความกระตือรือร้นในการวิเคราะห์หาคำตอบเป็นอย่างดี การให้ผู้เรียนในระดับนี้เกิดการคิดวิเคราะห์ได้ผลคือตั้งคำถามจำกัดความที่ละคำถาม สรุปให้ผู้เรียนฟังถึงเหตุผลที่ละเอียด เป็นขั้นตอน ในขั้นแรกผู้เรียนบางกลุ่มอาจจะตอบไม่ได้ ครูจะใช้เทคนิคไปให้ผู้เรียนเพิ่มเติมหรือแสดงเหตุผลเพิ่มเติมจนกว่าผู้เรียนจะเข้าใจในแบบของตนเอง จนผู้เรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าในพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งได้รับความสนใจและความกระตือรือร้นมากกว่าการสอนแบบปกติทั่วไป

การสะท้อนผล

ผลการประเมินกระบวนการใน รอบที่ 1

หลังจากที่กลุ่มได้นำแผนการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนไปปฏิบัติ ผู้วิจัยได้เชิญผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา และนักเรียน มาเพื่อร่วมสรุปรายงานถึงความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการสนทนากลุ่มพบว่า จุดแข็งคือ ใช้กระบวนการสอนและกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้เด็กสามารถจดจำได้อย่างแม่นยำ มีความกระตือรือร้นและน่าสนใจ จุดอ่อนคือ กรอบกิจกรรมต่าง ๆ บางประเด็นมีความซ้ำซ้อน สามารถนำกิจกรรมที่มีการพัฒนาพฤติกรรมแบบเดียวกันมารวมกันได้ และตัดกิจกรรมให้น้อยลง เนื่องจากในกิจกรรมหนึ่ง ๆ เด็กระดับประถมศึกษาใช้เวลาาน จึงไม่สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างเกินไปภายในชั่วโมงเดียวได้ จึงต้องสั้น กระชับและได้ใจความ

ผลการทบทวนการดำเนินการ รอบที่ 1

ส่วนในข้อที่เป็นจุดอ่อนของการดำเนินการในครั้งนี้คือ กรอบกิจกรรมต่าง ๆ บางประเด็นมีความซ้ำซ้อน ที่ประชุมกลุ่มมีความเห็นต้องปรับปรุงในบางประเด็นดังนี้

1. ขั้นการตอบสนอง กิจกรรมสร้างความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน และกิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานเพื่อฝึกให้เกิดความเคยชิน ที่ประชุมมีมติให้รวมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมใกล้เคียงกัน จึงนำกิจกรรมทั้งสองมารวมกันและเปลี่ยนชื่อเป็น กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

2. ขั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมเด็กเลี้ยงแกะควรนำไปรวมไว้กับการบรรยายโดยวิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม

3. กิจกรรมหมอดอนาคตตัดสิทธิ์โง่สอบแพทย์ ควรตัดออกเปลี่ยนเป็นประเทศฟินแลนด์เนื่องจากคุณลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการมีความคล้ายกัน จึงสมควรตัดออกให้เหลือกิจกรรมเดียวเพื่อลดความซ้ำซ้อน

4. กิจกรรมทักษะอาชีพ การรับคนเข้าทำงาน สาวคิดผิดใช้ปัญญามาก่อนจริยธรรม ควรตัดออกใช้การทำศนศึกษาร้านค้าแทน เพราะเป็นการสร้างบทบาทให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และเด็กสามารถเห็นภาพจริง เนื่องจากการสัมภาษณ์ตัวแทนนักเรียนพบว่า การได้เห็นภาพจริงทำให้มีความน่าเชื่อถือกว่าการบรรยายในชั้นเรียน ถ้าให้ผู้ประกอบอาชีพจริง ๆ มาให้คำแนะนำ เด็กจะเชื่อถือและจดจำมากกว่า

รอบที่ 2

ผู้วิจัยร่วมกับครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการปฏิบัติ ตามแผนการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนที่ได้ร่วมกันกำหนด ซึ่งได้เห็นความก้าวหน้าของการนำไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จึงได้รวบรวมไว้เป็นเรื่อง ๆ ให้เสร็จสิ้นก่อนที่จะมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติม ในการปรับปรุงวิธีการและกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยมีระยะห่างจากการประชุมในรอบแรกเป็นระยะเวลา 1 เดือน ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติมนี้ จะเป็นการเริ่มจากการรายงานให้ข้อมูลกับผู้ปกครองครูที่ปรึกษา และนักเรียนทราบถึงผลจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองครูที่ปรึกษาและนักเรียนว่า มีความก้าวหน้าแต่ละด้านเพียงไร พร้อมกับการร่วมกันแสดงความยินดีกับความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา ส่วนจุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคที่พบกลุ่มได้ร่วมกันวางแผนแก้ไข พร้อมกับกำหนดให้มีการดำเนินการที่ทุกฝ่ายยอมรับและเป็นที่ยึดมั่น ดังต่อไปนี้

ผลการวางแผนรอบที่ 2

ผลจากการดำเนินการที่ผ่านมาทำให้กลุ่มผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียน มีความยินดีกับความก้าวหน้าและผลที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตระหนักที่เกิดขึ้นกับทุกคน ผู้วิจัยได้ปรึกษากับกลุ่มในการนำเอาปัญหาและข้ออุปสรรคที่พบในรอบของการพัฒนาพฤติกรรม ความเชื่อสัจธรรมต่อตนเองที่ผ่านมาร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาลงอุปสรรคต่อไป โดยได้ร่วมกัน จัดทำที่ห้องประชุมโรงเรียน ในวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ในการปรับแผนครั้งนี้กลุ่มได้ตกลง ให้ประเด็นกิจกรรมใดที่มีความชัดเจนแล้วให้ดำเนินการต่อไป ส่วนประเด็นที่มีความซ้ำซ้อนหรือ ประเด็นที่ต้องการปรับเพิ่มให้มีวางแผนใหม่ สรุปเป็นการปรับใหม่ในประเด็น สรุปได้ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แผนการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ รอบที่ 2

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบ สนอง	เห็น คุณค่า		
1. ขั้นการรับรู้	1.1 บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระ	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	✓	✗	✗	เข้าใจความหมายของ	การนำเสนอ การร่วมมือ
1.1 ความซื่อสัตย์ใน	การเรียนรู้ และการสอน โดยใช้	ทางกาย/วาจา				ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การตอบคำถาม
โลกไร้พรหมแดน	เกม (เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสังคมศึกษา) โดยการใช้ โปรแกรม Microsoft power point สร้างเกมเพื่อนำเสนอ ความหมายของความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง						การสัมภาษณ์รายกลุ่ม
1.2 แผนที่นำทาง	1.2 การสอนแบบแผนที่ความคิด (Mind map) เขียนความหมาย ของความซื่อสัตย์ พร้อมนำเสนอ	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทางกาย/ วาจา	✓	✗	✗	เข้าใจความหมายของ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	เขียนแผนผัง ได้ถูกต้อง การตอบคำถาม การนำเสนอ การร่วมมือ การสัมภาษณ์รายกลุ่ม

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
2. ขั้นการตอบสนอง	ติดตามพฤติกรรม ใช้สมุด	ความรับผิดชอบ ทำการบ้าน	✓	✓	✓	นักเรียนส่งการบ้าน	ตรวจสอบจดการบ้าน
2.1 กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน	จัดการบ้านในการตรวจติดตามงานของนักเรียน กำหนดกฎเกณฑ์ กติกาในการทำงาน ส่งงานตามเวลา อ่านหนังสือเป็นเวลา รับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ	ด้วยตนเอง ส่งงานตรงตามเวลา มีพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนด				นักเรียนที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา ผู้ปกครองสามารถเช็คการบ้านได้ และนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามกฎกติกาของโรงเรียน	ของนักเรียน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน
2.2 กิจกรรมโฮมรูม	กิจกรรมโฮมรูม การตั้งความคาดหวัง	- รับผิดชอบงาน - การโง่ การลัทธิขโมย - การบ้าน การสอบ งานกลุ่ม - มีวินัย - ไม่ทำผิดกฎหมาย - ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น - การพูด	✓	✓	✓	นักเรียนประพฤติดี ประพฤติชอบและ ตระหนักถึงความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง	การสัมภาษณ์ครูประจำชั้น

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบ สนอง	เห็น คุณค่า		
2.3 กิจกรรมรางวัล แห่งความดี	สมุดบันทึกความดี การประกาศเกียรติคุณความดี	ส่งเสริมให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ	✓	✓	✗	ยกย่องเกียรติคุณและ ส่งเสริมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ตรวจสอบสมุดบันทึกความดี
2.4 กิจกรรมบันทึก พฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม	การตัดคะแนนพฤติกรรม/ ใช้คะแนนเป็นเกณฑ์	- ระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - ไม่ตรงต่อเวลา - ทำร้ายร่างกายผู้อื่น - ประพฤติผิดกฎหมาย				ลดพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์	
2.5 กิจกรรมสอดส่อง ดูแลและติดตาม ความประพฤติของ นักเรียนในขณะทำ การทดลอง	สอดส่องดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และกระตุ้นผู้เรียนขณะทำ กิจกรรมในการทดลอง	นักเรียนมีความเอาใจใส่ ต่องานที่ได้รับมอบหมาย	✓	✓	✗	นักเรียนมีความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง	การสังเกต การสัมภาษณ์

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบ สนอง	เห็น คุณค่า		
2.6 วางแผนตาราง กิจวัตรประจำวันของ นักเรียนโดยผู้ปกครอง	ผู้ปกครองจัดตารางกิจวัตร ในแต่ละวันควรทำอะไรบ้าง สร้างกฎเกณฑ์ให้กับนักเรียน	นักเรียนมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และฝึกความมีวินัย	✓	✓	✗	นักเรียนมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของนักเรียน	การสัมภาษณ์
2.7 กิจกรรมตลาดนัด โรงเรียนธรรมวาที	ให้นักเรียนนำสิ่งของที่เหลือใช้ มาขายในกิจกรรมตลาดนัด	นักเรียนรู้จักคุณค่าของเงิน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่ลักขโมยของผู้อื่น	✓	✓	✓	นักเรียนเห็นคุณค่าของ การประกอบอาชีพ	การสังเกต การสัมภาษณ์
3. ขั้นการเห็นคุณค่า ด้านจริยธรรม	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์	เข้าใจศีลธรรมข้อที่ 2 และ 4 ไม่ลักขโมย และไม่พูดปด	✓	✓	✓	นักเรียนมีความเกรงกลัว ต่อการกระทำผิด ศีลธรรม	การนำเสนอ การร่วมมือ การตอบคำถาม การสัมภาษณ์รายกลุ่ม
3.1 กฎแห่งกรรม							
3.2 อบรมธรรมะ หน้าเสาธง	การเชิญวิทยากรพิเศษ นิมนต์พระสงฆ์บริเวณโรงเรียน มาอบรมธรรมะหน้าเสาธง ทุกเช้าวันพุธ	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทางวาจา	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต ความสนใจ

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
3.3 กิจกรรมเข้าค่าย จริยธรรมในโรงเรียน	การเชิญวิทยากรพิเศษ การใช้วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรม	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทางกายและวาจา	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต การตอบ คำถาม ความสนใจ ความร่วมมือ
3.4 การใช้วิทยากร พิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม	การเชิญวิทยากรพิเศษ การใช้วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรม	ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทางกายและวาจา	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	การสังเกต การตอบ คำถาม ความสนใจ ความร่วมมือ
ด้านกฎหมาย	การเชิญวิทยากรพิเศษ	ไม่ประพฤติดิฉันกฎหมาย	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนักถึง	การสังเกต การตอบ
3.5 การใช้วิทยากร พิเศษ ผู้พิทักษ์ สันติราษฎร์ เรื่อง “อนาคตมีดมน ถ้าประพฤติดิฉัน ไม่ถูกกฎหมาย”	ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เป็น ผู้บรรยายโดยกล่าวถึงโทษของ การขโมย ทำร้ายผู้อื่น การคิด สิ่งเสพติด การไม่เถลไถล เพื่อป้องกันภัยจากการหลอกลวง การลักพาตัว การพุดหมิ่น ประมาทหาบคายให้ผู้อื่น เสียหาย					บทลงโทษตามกฎหมาย ต่อการกระทำผิด	คำถาม ความสนใจ ความร่วมมือ

ตารางที่ 15 (ต่อ)

กิจกรรม	เทคนิค/วิธีการดำเนินการ	พฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา	รูปแบบการสอน			ผลที่คาดหวัง	วิธีการวัดและประเมินผล
			รับรู้	ตอบสนอง	เห็นคุณค่า		
ด้านอาชีพ/อนาคต	การทัศนศึกษาสถาน	คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์	✓	✓	✓	นักเรียนตระหนัก	การสังเกต การสัมภาษณ์
3.6 ทัศนศึกษาสถานประกอบการ	ประกอบการของตัวแทนชุมชนโรงเรียน	สำหรับการประกอบอาชีพ				ความสำคัญของการมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการประกอบอาชีพ	รายกลุ่ม
3.7 กรณีศึกษาการศึกษาของประเทศฟินแลนด์	การจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง	เห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต	✓	✓	✓	นักเรียนเห็นคุณค่าของการศึกษา	การนำเสนอ การร่วมมือ การตอบคำถาม การสัมภาษณ์รายกลุ่ม

ผลการปฏิบัติ รอบที่ 2

การปฏิบัติในขั้นตอนนี้มีระยะเวลาตั้งแต่หลังการประชุมกลุ่มครั้งที่ 2 ในวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ไปจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ในขั้นตอนนี้เกิดขึ้นหลังจากการนำกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ร่วมกันปรับใหม่ให้เกิดความชัดเจนขึ้นไปปฏิบัติต่อเนื่องจากการดำเนินการในครั้งแรกพร้อมกับการสังเกตผลที่เกิดขึ้นซ้ำอีก และในช่วงวันที่ 3-5 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ปกครองในขณะที่ผู้ปกครองมารับบุตรหลานของตนเอง โดยได้ประสานกับครูที่ปรึกษาล่วงหน้าในการดำเนินการ รวมทั้งได้สัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา ครูผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียน รวมทั้งการสังเกตของผู้วิจัยในการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนอีกครั้งหนึ่งเพื่อสอบถามความต่อเนื่องในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองในตัวนักเรียน

ผลการสังเกต รอบที่ 2

กลุ่มได้ร่วมกันสังเกตความก้าวหน้าในพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองเหมือนกับในรอบแรกซึ่งก็ปรากฏเห็นว่า ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนได้ดำเนินการตามได้เป็นอย่างดีเหมือนกับที่ได้เก็บข้อมูลไว้ในรอบที่ 1 แต่จะให้ความสำคัญติดตามในการแก้ไขปัญหาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในรอบที่ 2 ซึ่งผลการติดตามสังเกตความก้าวหน้าในการนำแผนในส่วนที่ปรับปรุงไปปฏิบัติ พบว่า

ตารางที่ 16 ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม
หลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยครู

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย		
1. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการคิดดี พุคดี	✓	
2. รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา	✓	
3. ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น	✓	
4. ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเอง ไม่ให้เพื่อนช่วยทำ	✓	
5. ไม่นำงานของผู้อื่นมาเป็นงานของตนเอง	✓	
6. ไม่คดโกงในการทำข้อสอบ	✓	
7. ไม่ลักขโมยของผู้อื่น	✓	
8. นำสิ่งของส่งคืนเจ้าของ ไม่นำมาเป็นของตนเอง	✓	
9. กล้ายอมรับผิดเมื่อกระทำผิด	✓	
10. ไม่คล้อยตามคนที่ชักจูงไปในทางเลื่อมเสียม	✓	
11. ยอมรับฟังและแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของตนเอง	✓	
12. ประพฤติตรงตามที่คิดและพูด	✓	
13. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	✓	
14. ตักเตือนผู้อื่นเมื่อพบเห็นผู้กระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน	✓	
15. แจ้งผู้บริหารหรือครูเมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิด	✓	
16. ไม่สนับสนุนเพื่อนให้กระทำความผิด	✓	
17. ไม่ปกปิดความผิดของเพื่อน	✓	
18. รักษาสมบัติของตนเอง ไม่ใช่สิ่งของทิ้งขว้าง ฟุ่มเฟือย	✓	
19. มั่นคงต่อการกระทำดี	✓	
20. มีความตั้งใจจริงต่อการเรียน	✓	
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา		
21. พูดตามความเป็นจริง	✓	
22. ไม่พูดเข้าข้างตัวเอง	✓	
23. ไม่เป็นคนพูดกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้	✓	

ตารางที่ 16 (ต่อ)

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
24. ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นในทางเสื่อมเสีย	✓	
25. ให้ข้อมูลกับผู้อื่นที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง	✓	
26. รักษาคำพูดของตนเอง	✓	

จากตารางที่ 16 พบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย และพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจามีการปฏิบัติในทุกด้าน

ตารางที่ 17 ผลการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในภาพรวม หลังการทดลอง ฉบับประเมินโดยผู้ปกครองนักเรียน

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย		
1. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการคิดดี พูดดี	✓	
2. รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา	✓	
3. ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น	✓	
4. ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเอง ไม่ให้คนในครอบครัวช่วยทำ	✓	
5. ไม่นำงานของผู้อื่นมาเป็นงานของตนเอง	✓	
6. ไม่หยิบเงินของคนในครอบครัวโดยไม่ได้รับอนุญาต	✓	
7. ไม่แอบนำของที่บ้านไปโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต	✓	
8. ไม่แอบนำของพี่น้องไปเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาต	✓	
9. กลับถึงบ้านตรงต่อเวลา ไม่เถลไถลไปที่อื่น	✓	
10. ไม่นำงานที่โรงเรียนมาอ้างเพื่อนัดเพื่อนเที่ยว เล่นเกม ฯลฯ	✓	
11. กล้ายอมรับผิดเมื่อกระทำผิด	✓	
12. ไม่คล้อยตามคนที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย	✓	
13. ตรงต่อเวลาในการทำการบ้าน	✓	
14. ประพฤติตรงตามที่คิดและพูด	✓	

ตารางที่ 17 (ต่อ)

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
15. ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่	✓	
16. ตักเตือนพี่น้องเมื่อกระทำความผิด	✓	
17. แจ้งผู้ปกครองเมื่อพี่น้องกระทำความผิด	✓	
18. ไม่สนับสนุนพี่น้องให้กระทำความผิด	✓	
19. ไม่ปกปิดความผิดของพี่น้อง	✓	
20. รักษาสมบัติภายในบ้าน ไม่ทำลายข้าวของภายในบ้าน	✓	
21. มั่นคงต่อการกระทำดี	✓	
22. มีความตั้งใจจริงต่อการเรียน	✓	
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา		
23. พูดตามความเป็นจริง	✓	
24. ไม่พูดเข้าข้างตัวเอง	✓	
25. ไม่เป็นคนพูดกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้	✓	
26. ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นในทางเสื่อมเสีย	✓	
27. ให้ข้อมูลกับผู้อื่นที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง	✓	
28. ไม่โกหกผู้ปกครองว่านำเงินไปซื้อของเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียน แต่นำเงินไปซื้อของฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น	✓	
29. รักษาคำพูดของตนเอง	✓	

จากตารางที่ 17 พบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย และพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจามีการปฏิบัติในทุกด้าน

ผลการสังเกตการดำเนินกิจกรรมในชั้นเห็นคุณค่า

ในชั้นของการเห็นคุณค่ามีการปรับเปลี่ยนใน 3 ประเด็นดังนี้คือ

ประเด็นแรก คือ กิจกรรมนิทานเรื่องเด็กเลี้ยงแกะ นำไปรวมกับการบรรยายโดยวิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม เนื่องจากวิทยากรได้มีการกล่าวถึงประเด็นนิทานเรื่องเด็กเลี้ยงแกะอยู่แล้ว

ประเด็นที่สอง คือ ตัดกิจกรรมหมกมุ่นคิดตัดสิทธิ์โง่งสอบแพทย์ออก เหลือแต่กิจกรรม การศึกษาของประเทศฟินแลนด์ เนื่องจากพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาเป็นพฤติกรรมเดียวกัน คือ ต้องการให้เห็นคุณค่าของการไม่ทุจริตในการสอบที่ส่งผลต่ออนาคตเหมือนกัน จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต พบว่า ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้เหมือนในรอบ 1 ที่ผ่านมา

ประเด็นที่สาม คือ ตัดกิจกรรมสาวคิดผัดใช้ปัญญามาก่อนจริยธรรม เหลือแต่กิจกรรม ทักษะศึกษาสถานประกอบการ เนื่องจากพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาเป็นพฤติกรรมเดียวกัน คือ ต้องการให้เห็นคุณค่าของการพฤติกรรมความซื่อสัตย์ที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพในอนาคต เหมือนกัน รวมทั้งการทักษะศึกษาผู้เรียนได้เห็นภาพจริง ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือมากกว่า จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่า ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้เหมือนในรอบ 1 ที่ผ่านมา

การสะท้อนผล

ผลการประเมินกระบวนการใน รอบที่ 2

ผลดีที่เกิดขึ้นของการดำเนินการในรอบที่ผ่านมาดีขึ้นและลึกซึ้งมากขึ้น ส่งผลให้ ผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนโดยรวมทั้งกลุ่มดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่มี พฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์และไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ได้เห็นคุณค่าของงานที่ได้รับ มอบหมายเพิ่มขึ้น ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา และนักเรียนเกิดความพอใจและผู้เรียนสามารถปฏิบัติตน ได้ตามกิจกรรมที่กำหนดร่วมกันอย่างลึกซึ้งมากขึ้น

ผลการทบทวนการดำเนินการ รอบที่ 2

ในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระยะ รอบที่ 2 ที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรคระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการ พัฒนาได้รับการติดตามแก้ไขอย่างต่อเนื่องใกล้ชิดจนไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

ขั้นที่ 3 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา จากผลการดำเนินการในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 2

หลังจากที่ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษา ครูที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง และนักเรียนได้ดำเนินการ ตามกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองจนเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายแล้ว ผู้วิจัยและ สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันสกัดเอาความคิดหลักที่เป็นตัวร่วมสำคัญจากผลการดำเนินการในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 2 เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้น คือ สร้างความเข้าใจ สร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบ เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรม สร้างความตระหนักในคุณค่า ซึ่งให้เห็นประโยชน์และโทษ เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในอนาคต ขั้นตอนในการพัฒนาแต่ละขั้นตอนมีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจน จนนักเรียนสามารถปฏิบัติให้เห็นเป็น

ปรากฏการณ์ที่ชัดเจน อีกทั้งยังเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผลกับขั้นตอนอื่นๆ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เอื้อต่อกันและกันอันนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนได้อย่างเป็นที่พึงพอใจของทุกคน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขั้นตอนสำคัญ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
1. สร้างความเข้าใจ เป็นการสร้างความเข้าใจให้นักเรียนรู้ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เรียนรู้ว่าพฤติกรรมแบบใดเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	1. ความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน การเขียนแผนที่ความคิด 2. แผนที่นำทาง	1. นักเรียนเข้าใจความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง 2. นักเรียนรับรู้ถึงพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง 3. นักเรียนสามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง 4. นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมกลุ่ม 5. นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ 6. นักเรียนสามารถจดจำพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้ยาวนาน

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ขั้นตอนสำคัญ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>2. สร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบ</p> <p>เป็นการวางแนวทาง กฎระเบียบ เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เพื่อฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน</p>	<p>1. กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน</p> <p>2. กิจกรรมรางวัลแห่งความดี</p> <p>3. กิจกรรมบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม</p> <p>4. วางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน</p>	<p>1. สามารถตรวจสอบงานที่ได้รับมอบหมายได้</p> <p>2. เป็นการกระตุ้นให้ทำความดี</p> <p>3. เกิดความเกรงกลัวในการทำความผิด</p> <p>4. เป็นการสร้างกรอบความรับผิดชอบต่อให้นักเรียนจนประพฤติกปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน</p>
<p>3. เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรม</p> <p>เป็นการดูแลเอาใจใส่ติดตาม ชี้นำ กระตุ้น และให้กำลังใจกับนักเรียน เพื่อให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสัมฤทธิ์ผลและมีความถูกต้อง ทั้งนี้หากปล่อยให้ผู้เรียนได้กระทำด้วยตนเองโดยไม่มีผู้ควบคุม นั้น เด็กจะขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน</p>	<p>1. กิจกรรมโฮมรูม</p> <p>2. กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง</p>	<p>1. นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของนักเรียน</p> <p>2. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง</p> <p>3. นักเรียนมีความตั้งใจพยายามในการประพฤติดีประพฤติชอบ</p>

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ขั้นตอนสำคัญ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>4. สร้างความตระหนักในคุณค่า</p> <p>เป็นการชี้แจง อธิบายและยกตัวอย่างให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการประพฤติโดยมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองอยู่ภายในจิตใจ ฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่รับรู้และเห็นคุณค่าของการมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง</p>	<p>1. กิจกรรม ตลาดนัด โรงเรียน ชรรวมชาติ</p> <p>2. กิจกรรมกฎ แห่งกรรม</p> <p>3. อบรมธรรมะ หน้าเสาธง</p> <p>4. กิจกรรม เข้าค่ายจริยธรรม ในโรงเรียน</p>	<p>1. นักเรียนรู้จัก ความพอเพียง</p> <p>2. นักเรียนเห็นคุณค่าของการใช้จ่าย</p> <p>3. นักเรียนไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น</p> <p>4. นักเรียนตระหนัก ในความรู้สึกลึกซึ้งของชีวิต</p> <p>5. นักเรียนเห็นคุณค่าของการทำดี</p>
<p>5. สร้างตัวแบบที่ดี</p> <p>เป็นการใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมในการบรรยายเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและสร้างแบบอย่างที่ดี ในการถ่ายทอด อบรม สั่งสอน พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดปัญญา สามารถใช้ปัญญาพิจารณา เลือกระทำสิ่งดี และสร้างแบบอย่างที่ดี โดยการนำประเทศที่เป็นต้นแบบของการศึกษา ที่ดีมีความสุขในความรู้ การนำไป ประกอบอาชีพ เพื่อให้เด็กเกิดการยกย่อง น่าเชื่อถือ มีความภาคภูมิใจ เพราะการมีแบบอย่างที่ดี ทำให้เขามีต้นแบบ ในการประพฤติปฏิบัติตาม</p>	<p>1. การใช้วิทยากร พิเศษด้าน คุณธรรม จริยธรรม</p> <p>2. กรณีศึกษา การศึกษาของ ประเทศฟินแลนด์</p>	<p>1. นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ตรงจาก วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ</p> <p>2. นักเรียนมีเกิดการยกย่อง ชื่นชมแบบอย่างของ ความประพฤติที่ดี</p> <p>3. ทำให้นักเรียน เกิดปัญญาที่จะประพฤติตน ให้มีความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง</p> <p>4. นักเรียนเรียนรู้แนวทาง ของผู้ที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ</p>

ตารางที่ 18 (ต่อ)

ขั้นตอนสำคัญ	กิจกรรม	ผลการปฏิบัติกิจกรรม
<p>6. เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในอนาคต เป็นการอธิบายชี้แนะให้เห็นคุณค่าของการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคต โดยการแสดงให้เห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เห็นว่าการศึกษาคือการเรียนรู้เพื่อให้นำความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคต ถ้าผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความซื่อสัตย์ ต่อหน้าที่ของตนเองแล้วก็จะส่งผลดีต่ออนาคตของนักเรียน เพื่ออธิบายให้ผู้เรียนเห็นภาพและเห็นคุณค่าของการทำความดีโดยการยกตัวอย่างเรื่องราวเหตุการณ์จริง หรือตัวอย่างที่ดี เป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้ยกย่องชื่นชม และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างรู้คุณค่า</p>	<p>1. ทักษะศึกษา สถานประกอบการ 2. การใช้วิทยากร พิเศษ ผู้พิทักษ์ สันติราษฎร์ เรื่อง “อนาคตมีดมน ถ้าประพุดิติน ไม่ถูกกฎหมาย”</p>	<p>1. นักเรียนเห็นคุณค่าของการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อนำความรู้ไปประกอบอาชีพ 2. นักเรียนเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต</p>

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

ระดับประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังทดลองจากแบบวัดสถานการณ์ ปรากฏในตารางที่ 19 ดังนี้

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ย และค่าทดสอบ ก่อนทดลองและหลังทดลอง

แบบวัดสถานการณ์	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	t	p
ก่อนการทดลอง	3.00	2.02	0.12	0.60	23.19*	0.00
หลังการทดลอง	3.00	2.62	0.15			

$p < .01, df = 59$

จากตารางที่ 19 พบว่าพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากแบบวัดสถานการณ์ ปรากฏในตารางที่ 20 ดังนี้

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ย และค่าทดสอบ ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แบบวัดสถานการณ์	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	t	p
กลุ่มทดลอง	3.00	2.62	0.12	0.63	24.17*	0.00
กลุ่มควบคุม	3.00	1.99	0.16			

$p < .01$, $df = 59$

จากตารางที่ 20 พบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง สูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของ นักเรียนระดับศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบ และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนธรรมวาที อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 60 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 สร้างความเข้าใจ คือการสร้างความรู้ความเข้าใจ หลักการประพฤติตน ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ประกอบด้วย กิจกรรมความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน กิจกรรมแผนที่นำทาง

1.2 สร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบ ประกอบด้วยกิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน กิจกรรมรางวัลแห่งความดี กิจกรรมบันทึกพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม วางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน

1.3 เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมสอดส่องดูแล กิจกรรมติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง

1.4 สร้างความตระหนักในคุณค่า ประกอบด้วย กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียน ธรรมวาที กิจกรรมกฎแห่งกรรม กิจกรรมอบรมธรรมะหน้าเสาธง กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรม ในโรงเรียน

1.5 สร้างตัวแบบที่ดี ประกอบด้วยกิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมกรณีศึกษา การศึกษาของประเทศฟินแลนด์

1.6 เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในอนาคต ประกอบด้วยกิจกรรมทัศนศึกษา สถานประกอบการ กิจกรรมการใช้วิทยากรพิเศษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบส่งผลต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจ ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา
  - 2) สร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบ ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน และมีระเบียบวินัย
  - 3) เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรม ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา
  - 4) สร้างความตระหนักในคุณค่า ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา
  - 5) สร้างตัวแบบที่ดี ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา
  - 6) เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในอนาคต ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา
2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบวัดสถานการณ์ ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบวัดสถานการณ์ ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนในกลุ่มทดลอง สูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความเข้าใจส่งผลต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาระดับจริยธรรมของผู้เรียนจะต้องเริ่มต้นจากการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองในลำดับแรก เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ

ความหมาย แนวทางการปฏิบัติตน เป็นการชี้แนวทางให้ผู้เรียนเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคทโวล บลูม และเมมาเซีย (Bloom, 1956 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2558) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น ในขั้นแรกประกอบด้วย ขั้นการรับรู้ (Receiving or attending) ซึ่งก็หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม ดังนี้ การรู้ตัว (Awareness) การเต็มใจรับรู้ (Willingness) การควบคุมการรับรู้ (Control) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1927-1987 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2556) การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามหลักการของโคลเบอร์ก จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกิดจากการรับรู้ การรับฟังคำสอนจากผู้อื่นโดยตรงแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการประมวลความรู้และความเข้าใจในสิ่งที่บุคคลได้รับรู้ในทุก ๆ ลักษณะ ทั้งเรื่องบทบาทของสมาชิกทุกคนที่อยู่ในสังคมกฎเกณฑ์ของสังคมที่กำหนดไว้ แนวความเชื่อเกี่ยวกับคำสอนทางศาสนา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องหล่อหลอมให้ทุกคนมีการตัดสินใจในการเลือกมีเหตุผลในเชิงจริยธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับอรรถจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2552) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนบนเว็บ พบว่า แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ขั้นตอนการเรียนการสอน 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) ขั้นเตรียมก่อนการเรียนการสอน ได้แก่ การปฐมนิเทศ และการวัดคะแนนค่านิยมก่อนเรียน 2) ขั้นกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ทบทวนความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ขั้นประเมินผล ได้แก่ ประเมินผลงานและสะท้อนค่านิยมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 62-72) ที่มีนโยบายให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกฝนให้นักเรียนมีคุณลักษณะในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีทักษะ ค่านิยม เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจำเริญรัตน์ เจือจันทร์ (2548) อธิบายว่า ทฤษฎีทางจริยธรรมมีรากฐานมาจากองค์ความรู้ด้านจริยศาสตร์ (Ethics) หรือปรัชญาจริยะ (Moral philosophy) เป็นศาสตร์ที่พยายามจะทำการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจระบบแนวคิดหรือสัจพจน์ทางจริยธรรม รวมทั้งตัดสินใจหลักการและทฤษฎีทางจริยธรรม โดยการวิเคราะห์แนวความคิด เช่น วิเคราะห์ความถูกต้อง ความผิด ความพอเหมาะพอควร ความดีหรือความเลว ซึ่งสอดคล้องกับภิกษุศักดิ์ กัลยาณมิตร (2552) กล่าวว่า ในปัจจุบันสังคมกำลังก้าวเข้าสู่ยุคโพสต์โมเดิร์น ยุคที่มนุษย์กำลังแสวงหาจุดร่วมที่เหมือนกันและสวางจุดต่าง ๆ

ที่ไม่เหมือนกัน แม้ต่างคนอาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ก็ยอมรับในคุณค่าของกันและกัน มีการหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยนำจุดร่วมที่เหมือนกันมาเสริมสร้าง อันก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป และมองจุดต่างไม่เหมือนกันด้วยการยอมรับในคุณค่าบนความหลากหลายไม่เว้นแม้แต่มุมมองต่อจริยธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมองว่าจริยธรรมมิได้อยู่แต่ในภาษาหรือข้อที่ได้บัญญัติไว้ในคัมภีร์หนึ่งคัมภีร์ใด หรือในที่หนึ่งที่ใด หากแต่มีการย้อนอ่านหรือทบทวนมาตรการหรือหลักการที่ได้เคยมีการอธิบายถึงจริยธรรมไว้ทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ ประเมินค่าดูว่าอะไรที่ยังดีอยู่ มีคุณค่าอยู่หรือพื่อนนำมาใช้แบบผสมผสานกัน เรียกว่า “ย้อนอ่านทุกสิ่ง และไม่ละทิ้งสิ่งใด” ดังนั้น ก่อนที่จะกำหนดถึงแนวทางในการสร้างจริยธรรมในการทำงานให้เกิดขึ้นได้นั้น จะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนถึงองค์ประกอบของจริยธรรมในการทำงานที่ควรจะเป็น ดังนี้ 1) มีความรู้/ ปัญญา อริสโตเทิล (Aristotle) ได้กล่าวไว้ว่า “จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้โดยการถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วย อันเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในทุกสิ่งทั้งภายในและภายนอก และเมื่อนั้นจิตของเราก็จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ราบรื่นอันเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสูงสุดในชีวิต โดยต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด” เช่นเดียวกับ โซเครตีส (Socrates) ที่ได้กล่าวว่า “หากว่ามนุษย์ไม่ได้มีความต้องการตามธรรมชาติก็ตาม แต่ความรู้สึกลึกก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา ดังนั้นหากใครที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของความดี (Goodness) เขาก็ (มัก) จะไม่ทำชั่วนั่นเอง” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของซัยอนันต์ สมุทวณิช (2541, หน้า 3-8 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556) ในด้านการเรียนรู้ นั้น กล่าวว่า มี 3 ระดับ คือ การรู้จำ-การรู้จัก-การรู้แจ้ง การรู้จำ เกิดขึ้นจากการจดจำสิ่งที่ครูบอกหรือสอน การรู้จัก เกิดจากการรู้จักคิด ไตร่ตรองหาเหตุผลหรือการเชื่อมโยงข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ ส่วนการรู้แจ้งนั้น เกิดจากการค้นพบความรู้ หรือสร้างความรู้ขึ้นโดยตัวผู้เรียนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจแจ่มแจ้ง ท่านได้เสนอแนะว่า การเรียนรู้ที่ดีนั้น ควรเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างครบกระบวนการตั้งแต่การรู้จำ-การรู้จัก-การรู้แจ้ง มิใช่เป็นการเรียนรู้ในระดับการจำเท่านั้น

1.2 ผลการวิจัยพบว่า สร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบ ส่งผลต่อพฤติกรรม

ความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนด้านความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน และมีระเบียบวินัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต้องมีการวางแผน วางกฎเกณฑ์ และวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดความเคยชินอย่างจริงจัง ทำให้เกิดการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ

นิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้น คือ 1) สร้างความตระหนัก 2) กำหนดความรับผิดชอบ 3) ให้ความรักความอบอุ่น 4) สร้างความสัมพันธ์ 5) สร้างความมั่นใจ 6) สร้างการมีวินัย 7) ปลูกฝังค่านิยม 8) ส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เป็นตัวแบบที่ดี 10) ให้ความช่วยเหลือ และ 11) ให้กำลังใจ ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนส่งผลโดยตรงต่อการแสดงออกอย่างมั่นใจของนักเรียน เพราะว่าการที่นักเรียนไม่บกพร่องต่องานที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอนหรือผู้ปกครอง การที่นักเรียนไม่ตกอยู่ในสภาพปัญหาของยาเสพติด ไม่ได้ติดเหล้าสุรา ไม่ติดเที่ยว และมีอุปสรรคการเรียนครบในแต่ละรายวิชาพร้อมเรียน เหล่านี้ทำให้นักเรียนเกิดความพร้อมต่อการแสดงออกของตนเองอย่างมั่นใจ เพราะตนเองมิได้บกพร่องหรืออยู่ในสภาวะของปัญหาทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเองไม่ว่าที่โรงเรียนหรือที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับรองศาสตราจารย์แพทย์หญิงชุติมา ศิริกุลชยานนท์ (2556) กล่าวว่า ความตั้งใจตั้งแต่เริ่มต้นอยากให้มีวินัยหรือพฤติกรรมอะไร ควรมีข้อตกลงเบื้องต้น ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ครู คาดหวังจะต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไร โดยมุ่งหวังให้เด็กได้แนวทางในการประพฤติปฏิบัติ โดยการปฏิบัตินั้นซึมซับเข้าไปในตัวเด็กควบคุมตัวเองในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความคาดหวัง และมีความสุข โดยเฉพาะ 1) เป็นคนตรงต่อเวลา 2) มีวินัยในการกิน กินเป็นเวลา 3) มีมือไม่จับจับ 3) การเรียน ใฝ่รู้ จัดตารางสอน ทำการบ้าน อ่านบททวนบทเรียน เข้าเรียนสม่ำเสมอ 4) การเล่นเกมและออกกำลังกายเป็นเวลา 5) การทำงาน ตามที่ได้รับมอบหมาย 6) การเข้านอน ตื่นเป็นเวลา 6) การใช้เงิน รู้จักประหยัด อวดอ้อม รู้คุณค่าของเงิน โดยมีแนวทางปฏิบัติคือ 1) จัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติร่วมกัน ในระดับครอบครัวและในสถาบันการศึกษา เพื่อให้นักเรียนทราบความคาดหวัง ส่งเสริมทางเลือกและโอกาสผ่านกิจกรรมต่าง ๆ 2) หาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน 3) ครู/ผู้ปกครองเป็นแบบอย่าง 4) มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติ ไม่ควรนำเด็กมาเปรียบเทียบกัน 5) ปรับเปลี่ยนเทคนิคให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 6) ให้เด็กรู้แผนงานในแต่ละวัน 7) สิ่งแวดล้อมที่ดี ความรัก ความเข้าใจ 8) การติดตามอย่างต่อเนื่อง 9) สอนให้มีทักษะชีวิต เหมาะสม ไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2556) กล่าวว่า การสร้างวินัย ทั้งคุณพ่อคุณแม่และลูกทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนด บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม การวางแผนที่ไม่ตรงกันนั้นเป็นสิ่งปกติที่พบได้เสมอ ทุกคนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไป บางครั้งอาจใช้เวลา เด็กๆมีโอกาสมหาผิดพลาดได้บ่อย ครอบครัวควรให้โอกาสอดทนและให้อภัยเพื่อประคับประคองจิตใจ และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคุณพ่อคุณแม่กับลูกไว้วิธีแก้ไขมีดังนี้ ระยะที่ 1) คุณพ่อคุณแม่ต้องกำหนดตารางเวลาประจำวันร่วมกับลูก กลับมาบ้าน ต้องทำอะไรบ้าง ช่วงไหนทำการบ้าน ช่วงไหนเล่น ช่วงไหนดูทีวี ส่วนใหญ่วันไปโรงเรียนไม่ควรอนุญาตให้เด็กเล่นเกมเนื่องจากเป็นการยากที่เกม จะจบภายในเวลา 1-2 ชั่วโมง และเมื่อลูกไม่รักษา

ถูกคิดที่วางไว้ ต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสม เช่น ลดเวลาเล่นเกมวันถัดไป งดเล่นในช่วงเวลาหนึ่ง
 ดัดนิสัยการใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกับจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับลูก ได้แก่ วิ่งเล่นกับเพื่อน
 ออกกำลังกาย เล่นกีฬาคนตรี ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เป็นต้น ระยะที่ 2) คุณพ่อคุณแม่เริ่มต้น
 ตั้งกติกาเริ่มเอาจริงเอาจัง เล่นได้วันไหนบ้าง วางกฎคิดตามกำกับสม่ำเสมอ ถ้าละเมิดกฎมีบทลงโทษ
 ตามที่ตกลงไว้ ไม่ใช่ละเมิดแล้วปล่อยปละละเลยลูกจะได้เกิดการเรียนรู้ใหม่และปฏิบัติตามกติกา
 ดังนั้นควรหาวันเริ่มต้นเพื่อตกลงกติกากับลูกใหม่พร้อมทั้งจัดกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เพื่อให้ลูกกลับถึง
 บ้านเวลาใกล้เคียงกับพ่อแม่ พ่อแม่จะได้สามารถติดตามควบคุมเวลาปิด-เปิดเกมได้เหมาะสม
 ระยะที่ 3) ปัญหารุนแรง เล่นติดต่อกันวันละหลายชั่วโมง เกิดปัญหาติดเกมต่อเนื่องยาวนาน
 เป็นเดือน บางรายเป็นปี ควรสอนให้เด็กเรียนรู้การหยุดเล่น เวลาช่วงปิดเทอมเป็นเวลาดีที่สุด
 ที่จะฝึกเด็กให้เลิกยุ่งกับเกม เพื่อให้สมองส่วนอยาก (เล่น) ลดการถูกกระตุ้นลง วิธีการได้แก่
 การพาออกไปค่าย ทัศนศึกษาหรือเข้าโปรแกรมต่าง ๆ เวลาที่ใช้อย่างน้อย 1 เดือนที่เด็กไม่มีโอกาส
 กลับไปเล่นอีก เมื่อสมองส่วนอยากไม่ถูกกระตุ้น ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กเพื่อให้สมองส่วนคิด
 มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การวิเคราะห์ วิจารณ์ คนตรี กีฬา ดึงเด็กมาอยู่ในโลกของความเป็นจริง
 เขายังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ มีการเรียน มีเพื่อน มีคุณพ่อคุณแม่ที่คอยห่วงใยสนับสนุนให้
 กำลังใจ คุณพ่อคุณแม่ควรสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กเก่ง เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เป็นฮีโร่ในชีวิตจริง
 ได้สมดังความฝัน ไม่ใช่แค่ฮีโร่ในเกมหรือโลกไซเบอร์เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับลอเรนซ์ โคลเบิร์ก
 (2470-2530) กล่าวว่า ห้องเรียนทุกห้องจำเป็นต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่นักเรียนทุกคนจะต้อง
 ทราบและปฏิบัติ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน ถ้าครูอธิบายเหตุผลของการมีกฎเกณฑ์
 และพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเขียนระเบียบกฎเกณฑ์ของห้อง แทนการปฏิบัติตาม
 ระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียน เพราะเกรงว่าจะถูกทำโทษหรือประพฤตินี้ เพราะต้องการ
 รางวัล (Berk, 1991) จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนใช้เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นสูง นอกจากนี้
 ครูจะช่วยพัฒนาทางจริยธรรมของนักเรียนได้ ถ้าครูมีความสัมพันธ์กับนักเรียนชี้แจงเหตุผลเวลา
 ทำโทษ จะช่วยนักเรียนให้มีสติมีความรับผิดชอบควบคุมความประพฤติของตนเอง (Self-control)
 ซึ่งสอดคล้องกับสุรางค์ โคว์ตระกูล (2556, หน้า 84) ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของฟรอยด์
 และอีริคสัน ที่กล่าวว่าเด็กอายุราว 6-12 ปี เด็กวัยนี้จะมิมโนธรรม รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก
 โดยใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์

1.3 ผลการวิจัยพบว่า เอาใจใส่ดูแลพฤติกรรมส่งผลต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์
 ต่อตนเองของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง
 ทางวาจา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนต้องคอยดูแลเอาใจใส่พฤติกรรม คอยสนับสนุนให้กำลังใจ
 ให้ความช่วยเหลือ ควบคุมพฤติกรรม ให้คำแนะนำ และกระตุ้นผู้เรียนอยู่เสมอ ผู้เรียนจะมี

ความใส่ใจและมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นกว่าการปล่อยปละละเลยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบาแลนไท (Ballantine, 1993, p. 91) กล่าวว่า ลักษณะการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของนักเรียน การดูแลแบบเข้มงวดเกินไป หรือการปล่อยปละละเลยเกินไปไม่สนใจ มีผลทางลบต่อความสำเร็จของนักเรียน ผู้ปกครองที่ไม่ค่อยเข้าไปมีส่วนร่วมกับนักเรียนในการจัดการการเรียน ปล่อยให้เด็กกำหนดวางแผนการเรียนเอง ตัดสินใจเรื่องการเรียนเอง โอกาสที่จะประสบความสำเร็จมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2544, หน้า 58) ที่เขียนไว้ว่า ปัจจัยในการเสริมสร้างวินัยได้แก่ ภัยธรรมชาติซึ่งเป็นบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ครู ญาติ เพื่อที่จะได้เป็นต้นแบบของพฤติกรรม ให้ความรัก ความอบอุ่น ศรัทธาและความสุขทางจิตใจ ตลอดจนชี้แนะเหตุผลให้ใช้ปัญญาพิจารณา สอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริหารและครูผู้สอนจากผลการวิจัยของ วิชัย กฤษกลาง (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัญหาของปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า พ่อแม่ส่วนมากไม่มีเวลาดูแลบุตร เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจบีบรัดตัว ต้องทำงานนอกบ้าน ปล่อยให้เด็กอยู่กับคนแก่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและไม่ค่อยเชื่อฟังคนแก่เนื่องจากมีปัญหาช่องว่างระหว่างวัยมาก เมื่อมีปัญหาเด็กมักเลือกปรึกษาเพื่อนมากกว่าปรึกษาพ่อแม่หรือครู จึงถูกเพื่อนชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร ตลอดจนครูมีภาระงานมาก ทำให้ขาดการกวาดขันดูแลพฤติกรรมเด็กอย่างต่อเนื่อง บิดามารดาหรือผู้ปกครองควรใช้เวลาใกล้ชิดบุตรหลานของตนเองให้มากขึ้น และหาโอกาสพบปะปรึกษาหารือกับครูเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยและกระบวนการระดับคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมโดยตัวแปรส่วนใหญ่ที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณธรรมของนิสิตนักศึกษาเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับจำนวนพี่น้อง การมีเพื่อนดี การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การได้รับการเอาใจใส่จากครู การได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว การสนใจใฝ่ธรรมะ การอบรมจากพ่อแม่การไปวัดเข้าโบสถ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทย์วิวัฒน์ (2551, หน้า 163) ผลการวิจัยพบว่า ความรักความอบอุ่นและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครูที่ปรึกษากับนักเรียนทำให้นักเรียนแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนวัยรุ่นยังต้องการความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจในความต้องการของนักเรียน เมื่อนักเรียนมีความรู้สึกว่าได้รับสิ่งเหล่านี้ ทำให้นักเรียนแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบของตนเองอย่างสร้างสรรค์และเต็มไปด้วยพลัง ซึ่งสอดคล้องกับ วิกทอทสกี (Vygotsky, 1886-1934 อ้างถึงใน สุรางค์

ไคว้ตระกูล, 2556) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมและสังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาการเขาวรรณปัญญา วิกิอรรถก็กล่าวว่าการเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู เพราะตั้งแต่แรกเกิด มนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์คือ “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมจะช่วยบ่งชี้ผลผลิตของพัฒนาการของเด็ก เป็นต้นว่าเด็กควรจะเรียนรู้อะไรบ้าง ควรจะมีความสามารถทางใดบ้าง สถาบันสังคมต่าง ๆ ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไป ก็มีบทบาทที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเขาวรรณปัญญา พัฒนาการทางเขาวรรณปัญญาของเด็กแต่ละวัยจะเพิ่มถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้ ก็ต่อเมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใหญ่หรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก เช่น ญาติหรือเพื่อนวัยเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับความคิดพื้นฐานของนักจิตวิทยาพุทธิปัญญา นิยมและทฤษฎี Information processing (Sperling, 1960; Atkinson & Shiffrin, 1971 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว้ตระกูล, 2556) จากการวิจัยเรื่องกระบวนการผัสสะพบว่าคนเราสามารถจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างมากที่สุดเพียง 11-12 อย่าง แต่ระยะเวลาที่เก็บสั้นมาก แต่ก็ยาวพอที่จะผ่านไปเก็บในความจำระยะสั้น กระบวนการที่ข้อมูลจะถูกนำเข้าไปเก็บไว้ในความจำระยะสั้นมี 2 อย่าง คือ การรู้จัก (Recognition) และความใส่ใจ (Attention)

1.4 ผลการวิจัยพบว่า สร้างความตระหนักในคุณค่า ส่งผลต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะควรรู้แนวทางให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์แยกแยะสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก ให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการกระทำความดี เป็นการยกระดับจิตใจให้ผู้เรียนเป็นผู้มีปัญญาในการเลือกกระทำในสิ่งที่ดี และเกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์ (2550) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 11 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความตระหนัก 2) กำหนดความรับผิดชอบ 3) ให้ความรักความอบอุ่น 4) สร้างความสัมพันธ์ 5) สร้างความมั่นใจ 6) สร้างการมีวินัย 7) ปลูกฝังค่านิยม 8) ส่งเสริมการเรียนรู้ 9) เป็นตัวแบบที่ดี 10) ให้ความช่วยเหลือ และ 11) ให้กำลังใจ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความตระหนักส่งผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบของนักเรียนและความตระหนักทำให้ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาให้ความรักความอบอุ่นและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน เพราะความตระหนักทำให้ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาแสดงออกถึงความรักความเข้าใจในความต้องการของนักเรียนมากขึ้นให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนมิให้ห่างเหิน และทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบต่อเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นอกจากนั้นความตระหนักที่เกิดขึ้น

จากการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมาร่วมกันเป็นผู้กำหนดกิจกรรม คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์และการสร้างความตระหนักด้วยการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดพลัง นำไปสู่การพัฒนาความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน การที่ผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา ติดตามดูแลเอาใจใส่นักเรียนพร้อม ๆ กับความพยายามในการเข้าใจความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ (2548) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแนวพุทธวิธีเพื่อสร้างพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน 3 ด้าน คือ ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติและการปฏิบัติกรอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม พบว่า รูปแบบการสอนมี 8 ขั้นตอน คือ สร้างความตระหนักและเจตคติ คิดถึงสาเหตุ ของปัญหา เสนอและคิดทางเลือก วางแผนดำเนินการ ประเมินทางเลือก ปฏิบัติตามขั้นตอน ประเมินและปรับปรุง วัดประเมินผลและสรุปผล ซึ่งสอดคล้องกับบทความของรพี (Rough) ที่เขียนถึงเรื่องระดับของความตระหนักโดยอ้างแนวคิดของไอน์สไตน์ที่กล่าวว่า การจะแก้ปัญหาก็แก้ด้วยความตระหนักในระดับเดียวกันกับที่ทำให้เกิดปัญหาไม่ได้ ต้องใช้วิธีที่เหนือกว่านั้น มาแก้ไขจึงจะจัดการลงได้ (Rough, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัฐพร แสงภู (2547, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาการดำเนินกิจกรรมนักเรียนตาม โครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า นักเรียน ขาดจิตสำนึกในการเป็นผู้ประหยัคคอดออมและนิยมไทย และปัญหานักเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎจรรยา มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยให้ครูสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตาม กฎระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษาและกลุ่ม การประหยัคคอดออมและนิยมไทยและการปฏิบัติตามกฎจรรยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์สิทธิ์ อินทิพย์ (2546, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของครูในการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมในเชิงรูปธรรมให้นักเรียนได้ เกิดความตระหนักอย่างแท้จริง เช่น การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของนักเรียน ด้านการสร้าง ความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ ควรมีการวางแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสำนึกและซึมซับค่านิยมด้านการฝึกและปฏิบัติตามค่านิยมที่จะปลูกฝัง ควรมอบหมาย เป็นนโยบายให้ทุกหมวดวิชาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมให้นักเรียน เป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโกวิท ประวาลพุกฤษ์ (2550) การพัฒนาค่านิยมและ จริยธรรมเป็นตัวอย่างของการผสมผสานระหว่างความรู้ ความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ทำไปทำไม ทำแล้วมีผลดีผลเสียต่อใคร ใครเป็น ตัวประกอบสำคัญของการตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำ ฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาเหตุผลโดยให้ผู้เรียน ประเมินปัญหาเชิงจริยธรรม พัฒนาจากการกระทำเพื่อตนเองเป็นการกระทำเพื่อกลุ่มเพื่อคนอื่น

จนถึงทำเพื่อสังคมโดยรวม เมื่อผู้เรียนพัฒนาเหตุผลไปแล้วก็พัฒนาด้านการกระทำ ให้การกระทำนั้น ๆ มีผลตอบสนองในทางที่ดี ทั้งจากเพื่อน จากครูและจากสังคม เป็นการแสดง ค่านิยมและเหตุผลเชิงจริยธรรมให้ประจักษ์ต่อผู้เรียนเอง กลุ่มจึงมีบทบาทในการพัฒนาค่านิยม เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วก็ลดการบังคับลง เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลของตนเอง เป็นการคัดค้าน ค่านิยมจากการบังคับภายนอก ไปเป็นตัวบังคับภายในด้วยวินัยของตนเอง จุดนี้คือการสร้างวินัย ในตนเอง เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองแล้วก็เสริมด้วยการให้ประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยการถามคำถามต่าง ๆ และกระตุ้นให้ยอมรับตนเอง ให้เห็นว่าตนเองมีข้อจำกัด มีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร และต้องเลือกปฏิบัติตามจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ไม่ใช่ทำตามเกณฑ์ของผู้อื่น ต้องใช้เกณฑ์ของตนเองสร้างความพึงพอใจให้กับความสำเร็จของตนเอง อันเป็นการให้รางวัล ด้วยตนเอง

1.5 ผลการวิจัยพบว่า สร้างตัวแบบที่ดี ส่งผลต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย และความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนมักเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เนื่องจากผู้เรียนจะซึมซับพฤติกรรม ต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมของเขที่เป็นอยู่ การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีจะสร้างความน่าเชื่อถือให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา นำยกย่องเคารพนับถือ และประพฤติปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรสันต์ เลิศวิทย์วิวัฒน์ (2550) การเป็นตัวแบบที่ดีส่งผลโดยตรง ทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบ ความมั่นใจ ค่านิยมที่ดี ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะนิสัย ที่พึงประสงค์ในตัวนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การรับรู้จากการเห็นตัวอย่างของผู้ปกครอง และครูที่ปรึกษาเป็นการเรียนรู้ที่ดีกว่าการบอกและการสอน เพราะนักเรียนเห็นตัวอย่างของ ความประหยัด ความมานะอดทน ความขยันขันแข็งในการทำงาน ความมานะอดทน ความรับผิดชอบ โดยอาศัยการมีกิจกรรมร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นสื่อให้เกิดการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาที่กระทำอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่องส่งผลให้นักเรียนแสดงออกซึ่งคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้อย่างชัดเจน มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จ ของส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษาจาก การสัมมนาของกลุ่มอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิสามารถสรุปเป็นวิธีการที่น่าสนใจได้หลายวิธี ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การสร้างวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมให้นิสิต นักศึกษาได้เรียน 3) การชี้นำตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี 4) การสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริม คุณธรรมในมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับสุรางค์ โคว์ตระกูล (2556, หน้า 85) ได้กล่าวว่

การช่วยเด็กที่แสดงความโกรธ โดยการทำร้ายผู้อื่นควรจะใช้การอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมที่แสดงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และควรจะหาตัวอย่างแบบเพื่อนร่วมวัยที่มีพฤติกรรมดีที่เด็กจะเลียนแบบได้ นอกจากนี้ ครูควรพยายามให้แรงเสริมเวลาเด็กสามารถระงับความโกรธได้

การลงโทษเด็ก โดยเฉพาะการตีหรือการลงโทษให้เจ็บกายจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเวลาโกรธมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮิโรโต (Hiroto, 1974 อ้างถึงใน สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2556, หน้า 182) กล่าวว่า นักจิตวิทยาปัญหานิยมเชื่อว่า ถ้านักเรียนมีความสิ้นหวังในการเรียนรู้ ก็จะมีผลเสียหายต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ครูจึงจะต้องระวังไม่ให้เกิดขึ้น หรือในกรณีที่ครูเห็นนักเรียนคนใดที่หัวดี แต่มีความสิ้นหวังอันเกิดจากการเรียนรู้ ครูจะต้องหาวิธีช่วยก่อนที่จะสายเกินไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหากผู้ใหญ่มีพฤติกรรมกับเด็กเช่นไร เด็กจะซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้นจากผู้ใหญ่และปฏิบัติเช่นนั้น

ซึ่งสอดคล้องกับโคห์เลอร์ และคอฟคา (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2556, หน้า 199) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการคิด การแก้ปัญหา (Higher mental processes) โดยกล่าวถึงหลักการที่ 2 คือ หลักการของความคล้ายคลึงหรือเหมือนกัน (The principle of similarity) ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเท่ากัน สิ่งที่เหมาะสมจะจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน นอกจากหลักการเรื่องหลักการรับรู้ดังกล่าว นักจิตวิทยา กลุ่มเกสตัลท์ยังได้ตั้งกฎของการจัดระบบอย่างสมบูรณ์แบบเกสตัลท์ (Gestalt law of organization) อีก 2 กฎ คือ 1) กฎ "Figure" เป็นสิ่งที่เราเห็นหรือรับรู้ หรือเป็นศูนย์กลางของโฟลด์ 2) "Ground" คือพื้นซึ่งอยู่ข้างหลังของรูป (Figure) ที่เราเห็นหรือรับรู้ กฎของ "Figure" กล่าวว่า สนามของการรับรู้ (Perceptual field) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ข้างหน้า (Foregr'ound) และส่วนที่อยู่ข้างหลัง (background) ในการมองสิ่งแวดล้อม ถ้ารับรู้อย่างหนึ่งเป็นรูปอีกอย่างหนึ่งก็จะเป็น Ground "Figure" และ "Ground" จะผลัดเปลี่ยนกัน ตัวอย่างเช่น การมองภาพ The philosopher's cup การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบของบันดูรา (Bandura) มีความเห็นว่าทั้งสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน บันดูรากล่าวว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราอยู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ หรืออาจจะเป็นรูปภาพการ์ตูน หนังสือก็ได้ นอกจากนี้ คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้ การเรียนรู้โดยการสังเกตไม่ใช่การลอกแบบจากสิ่งที่สังเกต โดยผู้เรียนไม่คิด คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญ เช่น ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถที่จะรับรู้สิ่งเร้า และสามารถสร้างรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่

สังเกตเก็บไว้ในความจำระยะยาวและสามารถเรียกใช้ในเวลาที่ผู้สังเกตต้องการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ซึ่ง บันดูรา รอส และรอส (1963) ได้ทดลองโดยใช้ภาพยนตร์แทนของจริง โดยกลุ่มหนึ่งดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว อีกกลุ่มหนึ่งดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มที่ดูภาพยนตร์ที่ดูภาพยนตร์ที่ตัวแบบไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งสอดคล้องกับธอร์นเบอร์ก (Thornburg, 1979) ได้ทำการทดลองใช้วิธีการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) ในการสอนให้ซาบซึ้งและสนใจในวิชาดนตรี โดยการให้ตัวแบบหลายชนิด ในขั้นแรกที่ครูสอนดนตรีเป็นผู้แสดงตัวแบบเล่นเพลงโดยใช้เครื่องดนตรีต่าง ๆ กัน เช่น เปียโน ไวโอลิน ขลุ่ย เป็นต้น ขณะเดียวกันบอกให้นักเรียนที่เก่งดนตรีของโรงเรียนมาแสดงการเล่นดนตรีให้นักเรียนฟัง และขั้นต่อไปให้นักดนตรีอาชีพที่เล่นในวงดนตรีของเมืองนั้นมาเล่นดนตรีให้นักเรียนฟัง และขั้นสุดท้ายพานักเรียนไปฟังคอนเสิร์ตที่หอประชุม จากการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ปรากฏว่านักเรียนทุกคนทำได้ดีมาก และอีก 5 ปี ต่อมา นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนวิชาดนตรีโดยใช้วิธีดังกล่าวได้ลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีมากกว่าทุกปีที่ผ่านมา ซึ่งแสดงว่าการสอนดนตรีที่ธอร์นเบอร์กใช้มีประสิทธิภาพสูง นักเรียนมีความเข้าใจและซาบซึ้งวิชาดนตรีและเห็นประโยชน์ของวิชาดนตรี

1.6 ผลการวิจัยพบว่า เชื่อมโยงกับความเป็นจริงในอนาคต ส่งผลต่อพฤติกรรม ความเชื่อศรัทธาต่อตนเองของนักเรียนด้านความเชื่อศรัทธาสุจริตต่อตนเองทางกาย และความเชื่อศรัทธาสุจริตต่อตนเองทางวาจา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแสดงให้ผู้เรียนเห็นภาพจริง ใ้เห็นถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต เห็นถึงประโยชน์ในระยะยาวของการประพฤติดี เพราะการกล่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในอนาคตย่อมเกิดความน่าเชื่อถือมากกว่า การให้วิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายและถ่ายทอด ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ที่ดีกว่า และเห็นว่ามีคุณค่าควรแก่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ ชุมภูเมือง (2548, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของโรงเรียนสันกลางวิทยา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ด้านวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนสันกลางวิทยา ควรใช้วิธีการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในทุกวัน สดุดีปาห้หรือทุกสิ้นเดือน การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ เช่น นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญตำรวจมาให้ความรู้ การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมทุกภาคเรียนหรือทุกปีการศึกษา การส่งเสริมและให้รางวัลแก่ผู้กระทำความดีหรือประพฤติดี และการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมทางด้านวินัยและความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล (Ausubel, 1963) ออสซูเบลให้ความหมายว่า เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่

ผู้สอน อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ฟังและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ออกซุเบลได้บ่งว่า ทฤษฎีของท่านมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธิปัญญาเท่านั้น (Cognitive learning) ไม่รวมการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก การเรียนรู้ ทักษะทางมอเตอร์ (Motor skills learning) และการเรียนรู้โดยการค้นพบ ซึ่งสอดคล้องกับคลอสไมเออร์ (Klausmeier) และเฟรเยอร์ (Freyer) ของหลักการสอนความคิดรวบยอดขั้นรูปธรรมและขั้นเหมือน โดยอาจแสดงตัวอย่างซึ่งอาจจะเป็นของจริงหรือรูปภาพ พร้อมกับมีของที่เหมือนกับตัวอย่างไว้หลาย ๆ อย่าง ตัวอย่างเช่น การสอนความคิดรวบยอด “สี่เหลี่ยมจัตุรัส” ครูควรจะให้ตัวอย่างสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ต่างขนาดและต่างสี และขณะเดียวกันมีของที่ไม่ใช่ตัวอย่าง เช่น สามเหลี่ยม หรือวงกลมให้ดูด้วย เพื่อให้ผู้เรียนจะได้เห็นความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2537, หน้า 23-24 อ้างถึงใน ทิศนา แจมมณี, 2558, หน้า 177) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนของไทยในสถาบันการศึกษาทุกระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัยว่าเป็นการศึกษาที่สร้างความอ่อนแอทางสติปัญญาและทำลายศักยภาพในการเรียนรู้ เนื่องจากเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาในห้องเรียนและท่องจำจากตำราเป็นใหญ่ ผู้เรียนขาดประสบการณ์และการศึกษาจากความเป็นจริงรอบตัว ขาดการคิดวิจารณ์ญาณ ขาดการนำประสบการณ์หรือข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เป็นปัญญาที่สูงขึ้น การเรียนวิธีนี้จริยธรรมจึงไม่เกิด เพราะจริยธรรมเกิดจากความเข้าใจโลกและเข้าใจตัวเองอย่างลึกซึ้ง ประเวศ วะสี เสนอว่าการศึกษาคที่ดีควรสร้างคนให้ฉลาด เป็นคนดีและมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นที่การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีเรียน และสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ประเวศ วะสี, 2537, หน้า 26-29) ได้เสนอวิธีการเรียนรู้ที่ปรับมาจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญญา 3 อันได้แก่ สุตมยปัญญา (ปัญญาที่ได้จากการรับรู้รับฟัง) จินตามยปัญญา (ปัญญาอันเกิดจากการคิด) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาอันเกิดจากการภาวนา) มาเป็น 1) การศึกษาจากการสัมผัสความจริง ได้แก่ ความจริงทางธรรมชาติ ความจริงทางสังคม วัฒนธรรม ความจริงโดยการทำงานและกิจกรรม ความจริงที่เป็นสุนทรีย์ และความจริงทางข้อมูลข่าวสาร 2) การศึกษาจากการคิด การคิดเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์และต่อเนื่องจากการศึกษาโดยสัมผัสความจริง 3) การศึกษาจากการเจริญสติ การเจริญสติเป็นวิธีการทางปัญญาที่จะช่วยให้การสัมผัสความจริงและการคิดมีความตรงและคมชัดมากขึ้น ทำให้เอาปัญญามาใช้ได้ทันช่วยป้องกันความผิดพลาด และสกัดกั้นความไม่ดั่งงามไม่ให้เข้ามาสู่ตัว ทั้งยังเป็นเครื่องรักษาสุขภาพได้อย่างดีอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสมุห์ยงยุทธจิตตสุโข (บทสัมภาสณ์, 2559) กล่าวว่า การสอนคุณธรรมจริยธรรมที่ได้ผลควรสอนให้ผู้เรียนนึกถึงอนาคต ให้เห็นประโยชน์และโทษของความซื่อสัตย์และไม่ซื่อสัตย์ ถ้าเราไม่ซื่อสัตย์คดโกง ลักขโมย ต้องถูกลงโทษ

ทางกฎหมาย ทำให้เสียอนาคต เสียประวัติ สถาบันไหนก็ไม่อยากรับเข้าทำงาน ถ้าเราเป็นคนซื่อสัตย์ เราจะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เวลาไปไหนไม่ต้องคอยหวาดระแวงว่าใครจะมาจับเราติดคุกติดตาราง สถาบันไหนก็อยากรับเราเข้าทำงาน เพราะเราไม่คดโกง มีความรับผิดชอบ นี่คือนิยามของความสำเร็จ

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการพัฒนารูปแบบในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองมีการชี้แจงให้ผู้เรียนได้รับรู้เข้าใจวิธีการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ใช้กระบวนการเทคนิคการสอนที่น่าสนใจและหลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการจดจำ มีการบูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ ฝึกกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับปัญหา และพฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูคอยชี้แนะแนวทางให้คำปรึกษากับนักเรียน เอาใจใส่คอยควบคุมดูแลผู้เรียน มีแบบอย่างที่เกิดขึ้นจริงเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และเลือกที่จะกระทำความดี ต่อจากนั้นจะมีการใช้เหตุผลความผิดถูกเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ รู้ถึงสิ่งที่จะเกิดตามมา และผลของการกระทำความดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมจำลองการขายสินค้าตลาดนัดทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความยากลำบากของการประกอบอาชีพ ทำให้ผู้เรียนรู้จักคุณค่าของเงินและลดพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ลงไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล มั่นอก (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคมในรอบที่ 1 ในการวางแผนคณะผู้วิจัยใช้กลยุทธ์ 5 อย่าง ได้แก่ 1) กลยุทธ์การเข้าค่ายคุณธรรม 2) กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม 3) กลยุทธ์วันพุธพบพระละกิเลส 4) กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตประจำวัน และ 5) กลยุทธ์ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ 6 กิจกรรมย่อย คือ กิจกรรมการปลูกมะนาว กิจกรรมการปลูกผักพื้นบ้าน กิจกรรมการเลี้ยงปลา กิจกรรมการเลี้ยงกบ กิจกรรมการเพาะเห็ดภูฐาน และกิจกรรมการทำนาข้าวหอมมะลิ ผลการปฏิบัติในรอบแรกตรามกลยุทธ์ 5 กลยุทธ์ พบว่า นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ในวงรอบที่ 2 ของการปฏิบัติการ ผลการปฏิบัติการพบว่า นักเรียนมีคุณธรรม

จริยธรรมโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด และผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม หลังจากการปฏิบัติการ ทั้ง 2 วงรอบของการปฏิบัติการ พบว่า หลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีความขยันอดทน 3) การมีสติปัญญา และ 4) การมีความเพียร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญณา อุณหกานต์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า ด้านผลการดำเนินงาน นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาส ละระกาศิ (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านกุศตาไถ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมความมีคุณธรรม จริยธรรมของตนเองของนักเรียนก่อนการพัฒนา พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ภายหลังการพัฒนาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านยกเว้นด้านความขยันและความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับ

ประถมศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง สูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนในกลุ่มทดลองมีนโยบายระดับโรงเรียนเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการรับรู้ ตอบสนอง เห็นคุณค่า มีการสังเกต ปรับปรุงดูแลพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการปลูกฝังความซื่อสัตย์ของประเทศฟินแลนด์ (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, 2550) ซึ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศฟินแลนด์ในสถานศึกษา รัฐและศาสนจักรมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เมื่อเด็กเข้าเรียนในระดับอนุบาล ครูและพยาบาลในระดับอนุบาลทุกคนได้รับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก ครูจะไม่ทำโทษร่างกายกับเด็ก แต่ใช้วิธีอธิบายซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าทำ ผิดอะไร เกิดผลอย่างไรต่อตนเองและผู้อื่น มีการสอนคุณธรรมจริยธรรมในวิชาศาสนา หรือปรัชญาชีวิตตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การอภิปรายเรื่องความถูกต้อง ดี ชั่ว ที่นักเรียนเป็นผู้ให้คำจำกัดความมิใช่ครูซึ่งมีหน้าที่ให้ข้อเท็จจริง โรงเรียนมีการเน้นให้เด็กมีความซื่อสัตย์อย่างแท้จริง

การโกงไม่ว่ารูปแบบใด ๆ เป็นเรื่องที่สังคมยอมรับไม่ได้ ผู้ที่โกงในการสอบจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยจะถูกให้ออกจากโรงเรียน 1 ปี ในกรณีสอบวัดความรู้ในระดับมหาวิทยาลัย คนที่โกงจะถูกห้ามสอบตลอดชีวิต คนที่ทำผิดจะเกิดความอับอายมากจนไม่มีใครกล้าทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุระ อ่อนแพง (2556, หน้า 262-263) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการอภิปรายสรุปได้ว่าการนำเอาพันธกิจมาจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนการสอนบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมอย่างสอดคล้องสัมพันธ์ทั้งระบบ ก็จะนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักธรรมศาสนาอย่างหลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ตลอดจนบูรณาการในการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธว่า การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้นหรือวิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจนในธรรมนูญสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการรายปีผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเพิ่มการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้มากขึ้น หรือศึกษาจากแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศเพิ่มมากขึ้น เพื่อค้นหาแนวทางเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่หลากหลายในการพัฒนารูปแบบ
2. การวิจัยควรใช้วิธีหลากหลายในการเก็บข้อมูล เช่น วิธีการเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นหรือแนวทางการพัฒนารูปแบบได้มากขึ้น และมีความน่าเชื่อถือได้
3. การประเมินผลควรใช้วิธีหลากหลายในการประเมินผล และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถค้นหาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของผู้เรียนด้วยวิธีที่ดีที่สุด และเป็นวิธีการประเมินที่สามารถวัดพฤติกรรมได้จริง
4. ควรทำการเพิ่มตัวอย่างในการศึกษาให้มากขึ้น หรือศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีสภาพบริบทที่แตกต่างจากการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและค้นหาวิธีการในการพัฒนาที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละประเภท

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
- กมลรัตน์ กรีทอง. (2546). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาจิตวิทยาการศึกษาสำหรับนิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมวิชาการ. (2542). แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2543 ก). ประเภทของความซื่อสัตย์. เข้าถึงได้จาก <http://www.surinarea1.go.th/isresearch/>
- กรมวิชาการ. (2543 ข). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ. (2544 ก.) คู่มือพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ
- กรมวิชาการ. (2544 ข.) กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัย และความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำครูสภา.
- กรรณิการ์ ชุมภูเมือง. (2548). แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ของโรงเรียนสันกลางวิทยา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. เอกสารประกอบการพัฒนา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). แผนปฏิรูปราชการ 4 ปี พ.ศ. 2556-2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. (2522). จริยธรรมในสังคมไทย. ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคม. ปัจจุบัน (หน้า 9-10). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ขวัญภา อุณหกานต์. (2553). การประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียน
ต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
ชัตติยา วรรณสุด, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, เสาวนิจ รัตนวิจิตร และขวัญรัก สุขสมฤทัย.
(2547). รายงานการวิจัย : คุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์. (2550). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะ
และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ. กรุงเทพฯ:
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ชัยพร วิชชาวุธ. (2525). มุสสารจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิสรา ศิลานุกิจ. (2555). จริยธรรมของผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม. (2547). การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมอธรรม.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2540). วัฒนธรรมคือทุน. กรุงเทพฯ: สุขุมและบุตร.
- ชุตินา ศิริกุลชยานนท์. (2556). สร้างวินัยอย่างไรจึงจะสำเร็จ. เข้าถึงได้จาก
<http://www.dekthaidoodee.com/articles>
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตน์ และองอาจ นัยพัฒน์. (2551). แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองและสถิติวิเคราะห์:
แนวคิดพื้นฐานและวิธีการ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์ แดงสายศิริ. (2546). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา
และการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ณัฐพร แสงภู. (2547). การศึกษาการดำเนินกิจกรรมนักเรียนตามโครงการเยาวชนคนศรีสุพรรณ
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

- คุณพล สุนทรรัตน์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน*. คุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2538). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์. (2548). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแนวพุทธวิธีเพื่อสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญานิพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิษยุทธิ์ บัวจุม. (2556). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างความสนใจและทักษะในอาชีพท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนบ้านพะเนงวิทยา*. คุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตร์คุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถวิล ชาราโกชน์ และศรัณย์ คำริสุข. (2548). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ทิพย์สุวรรณ.
- ทวี บุญยเกตุ. (2515). *พ่อสอนลูก*. กรุงเทพฯ: เพ็ญอักษร.
- ทิสนา แคมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19)*. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ธีรนุช สุนทร. (2549). *คู่มือพัฒนาความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระพร อูวรรณโณ. (2533). *จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ธัญญภัทร์ ศิรชัชวราโรจน์. (2557). *จิตวิทยากับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเตอร์คอปอเรชั่น.
- ธานินทร์ ทรัพย์เชียร. (2551). *คุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.senate.go.th/committee2551/committee/files/committee31/part3-1.pdf>.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2551). *การวิจัยปฏิบัติการ*. อุบลราชธานี: ขงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- นีออน พิณประดิษฐ์. (2555). *จริยธรรม: ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2554). *การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: สือตะวัน.
- พระภิกษุวิสุทฐิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2547). *ลักษณะของความซื่อตรง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.theiat.or.th/km/newsdesc.php?n=90210145511>
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). *พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2548). *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชัย ผลพันธุ์. (2550). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมการแก้ไขปัญหาและป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา: กรณีศึกษานักเรียนอาชีวศึกษาประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม โรงเรียนกองทัพกอบกู้เอกราช ช่างกล ขส.ทบ.* ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์. (2544). *รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และการศึกษา*. ใน ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์ (บรรณาธิการ), *ความรู้คู่คุณธรรม* (หน้า 120-135). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ วงษ์นาม. (ม.ป.ป.) *หลักการวิจัยทางการศึกษา*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพศาล มั่นนอก. (2557). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก: กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม*. *สุทธิปริทัศน์*, 28, 99-117.
- ภัทรนันท์ เพ็ชรแก้ว. (2552). *การพัฒนาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงพยาบาลเชียงใหม่ราม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภิกษุศักดิ์ กัลยาณมิตร (2552). *ประมวลจริยธรรมในการทำงานยุคโพสต์โมเดิร์น*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ombudsman.go.th/10/ethical/ethical0.pdf>
- มณฑกาญจน์ ทองไย. (2549). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- เมตต์ เมตต์การ์ณจิต. (2541). *การมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนของคณะกรรมการศึกษา
ประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เขาคี วิบูลย์ศรี. (2544). *การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2550). *คอร์ปชั่นในวงการศึกษไทย*. *วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 11(2), 75-92.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คำสมัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2555). *วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). *วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิ.พรีนธ์ (1991).
- เรียม ศรีทอง. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน: ศาสตร์แห่งการพัฒนาศีวิตและสังคม*.
กรุงเทพฯ: เสมอธรรม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมี
บุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- โรงเรียนธรรมวาที. (2556). *รายงานประจำปีการศึกษา 2556*. ชลบุรี: โรงเรียนธรรมวาที.
- โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์. (ม.ป.ป.). *Best Practice โรงเรียนบ้านเกาะโพธิ์*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.bankohphowankroo.ac.th/images/plan2/3.pdf>.
- โรงเรียนเมืองปัตตานี. (ม.ป.ป.). *แบบรายงาน Best Practice โรงเรียนเมืองปัตตานี*. เข้าถึงได้จาก
[http://202.143.157.85/web58/downloaddata/download_1416560659_
prakard_sudchri.pdf](http://202.143.157.85/web58/downloaddata/download_1416560659_prakard_sudchri.pdf).
- โรงเรียนหนองหานวิทยา. (2557). *Best Practice โรงเรียนหนองหานวิทยา*. เข้าถึงได้จาก
<http://203.172.139.92/nonghan/pic/BP.pdf>.
- วจิรา เดชารัตน์. (2551). *Best Practices มีขั้นตอนอย่างไร*. เข้าถึงได้จาก
<http://guru.google.co.th/guru/b-thread?force=1&tid...table>
- วรเทพ ภูมิศักดิ์พรณ. (2550). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน
อาชีวศึกษาเอกชน*. คุษุณิพนธ์การศึกษาคุษุณิบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วริยา ชินวรรโณ. (2546). *บทนำ: จริยธรรมในวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

- วัชรวิ บูรณสิงห์ และคุณหญิง อารมภ์ ฉนวนจิตร. (2546). *จริยธรรมและภาวะผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร Ethics and leadership in curriculum development* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วาโร เฟิงสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2(4), 2-14.
- วิชัย กฤษกลาง. (2546). *การศึกษาปัญหาของปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2537). *จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วีรวีท คงศักดิ์. (2552). *แผนพัฒนาความซื่อตรงแห่งชาติ*. เข้าถึงได้จาก <http://csr.igetweb.com/index.php?mo=5&qid=375480>.
- ศักดิ์สิทธิ์ อินทิพย์. (2546). *บทบาทของครูในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตาก*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2535). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย ทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีนารถ สุริยะ. (2512). *แบบเรียนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ. (2550). *พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ = Dictionary of research and statistics*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สถาบันวิจัยพัฒนาเพื่อการเรียนรู้. (2549). *เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการ เรื่องการรับรองวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการจัดการคุณภาพการศึกษา โครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพัฒนาเพื่อการเรียนรู้.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2556). *แนวทางการดูแลช่วยเหลือผู้ปกครองและวัยรุ่นที่มีปัญหาติดยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: ดิโนคูมิเดีย พลัส.

- สมพัทธ์ สันติพงศ์ศักดิ์. (2556). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา โรงเรียนวัดชนะสงคราม (อนันตชัยประชานุกูล) จังหวัดฉะเชิงเทรา. คุุณิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมพงษ์ จินา. (2557). สอนอย่างไรนักเรียนจึงมีคุณธรรม จริยธรรมกับโรงเรียนชุมชนบ้านนาเว สังกัด สพป. นครศรีธรรมราช เขต 2. เข้าถึงได้จาก <http://www.obec.go.th/news/57625>
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2552). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย *Statistical methods for research* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ชลบุรี: กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมหวัง วิทยาปัญญานนท์. (2547). การบริหารตามหลักทศพิธราชธรรม. เข้าถึงได้จาก <http://www.budmgt.com/budman/bm01/king10.html>
- สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย. (2525). จริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. เข้าถึงได้จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/00238/chapter2.pdf
- สมุทร ชำนาญ. (2557). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: ศูนย์นวัตกรรมการบริหาร และผู้นำทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สาโรช บัวศรี. (2540). จริยธรรมการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2551). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550 ก). รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กลุ่มประเมินผลการจัดการเรียนรู้ สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550 ข). รายงานการประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานการวิจัยประเมินผลคุณธรรม 8 ประการ
ของผู้เรียน: เจตคติและพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: เพลิน สตูดิโอ.
- สำนักพิมพ์มติชน. (2552). คุณธรรมของผู้นำ ความซื่อตรง. เข้าถึงได้จาก
<http://www.matichon.co.th/khaosod/kh...day=2007/01/21>
- สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. (2554). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร: การศึกษา
เพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา
สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2551). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒนา.
- สุดใจ บุญอารีย์. (2546). ผลการฝึกความสามารถด้านการรู้คิดและความสามารถในการใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรมที่มีต่อทัศนคติต่อพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษา. อุบลราชธานี:
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2550). การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุขุมล เกษมสุข. (2548). การปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2552). หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
ทางการศึกษา. เข้าถึงได้จาก http://www.Supatta.haysamy.com/learn_2_1.html
- สุภางค์ จันทวานิช. (2531). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สุระ อ่อนแพง. (2556). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 5, 258-265.
- สุรางค์ ไถ้วตระกูล. (2556). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา วีรวงศ์. (2544). การประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2544). *จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ: เอกสารประกอบการสอนวิชา 401472*. ชลบุรี: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2539). *จริยศาสตร์กับการศึกษา (Ethics and education) แนวความคิด ทฤษฎี และวิธีการ*. ชลบุรี: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2546). *20 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุวิมล ว่องวานิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนิจ รัตนวิจิตร. (2547). *คุณธรรมพหุวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- หนังสือพิมพ์แนวหน้า. (2557). *โพลเผยปัญหาใหญ่ “สังคมไทย” ไร้ซื่อสัตย์สุจริต-ทุจริตคอร์รัปชัน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.naewna.com/politic/127762>
- อนุรักษ ปัญญาวัฒน์. (2548). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน*. กรุงเทพฯ: เครือข่ายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2552). *แนวทางการสร้างค่านิยมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับมัธยมศึกษา โดยใช้รูปแบบการสอนบนเว็บ*. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 38(1), 1-18.
- อรทัย มูลคำ. (2554). *Best Practices แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ การพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ของโรงเรียนตีประจําอำเภอ (โรงเรียนในฝัน)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัมพร เรืองศรี. (2554). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. *คุณนิพนธ์ปรัชญาคุษุภัณฑ์*, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). *โมเดลคืออะไร*. *วารสารวิชาการ*, 1(3), 22-25.
- Arbuthnot, J. B., & Faust, D. (1981). *Teaching moral reasoning: Theory and practice*. New York: Harper and Row.

- Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1971). The control of short-term memory. *Scientific American*, 224, 82-90.
- Ausubel, D. (1963). *The psychology of meaningful verbal learning*. New York: Grune & Stratton.
- Ballantine, H. (1993). *The sociology of education*. USA: Simon and Schuster.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). A social cognitive theory of action. In J. P. Forgas & M. J. Innes (Eds.), *Recent advances in social psychology: An international perspective* (pp. 127-138). North Holland: Elsevier.
- Bandura, A., & Menlove, F. (1968). Factors determining vicarious extinction through symbolic modeling. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8, 99-108.
- Bandura, A., Ross, D., & Ross, S.A. (1961) Transmission of aggression through imitation of aggressive models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 575-82.
- Bear, G. G. (1979). The relationship of moral reasoning to conduct problems and intelligence. *Dissertation Abstracts International*, 40, 4961-A.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives : the classification of educational goals/ by a committee of college and university examiners*. New York: David McKay.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Effective behavior in organizations*. New York: Richard D. Irwin.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Feldman, R. S. (2011). *Understanding psychology* (10th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Freud, S. (1962). *Civilization and its discontents*. New York: W. W. Norton.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge: Harvard University Press
- Kohlberg, L., Levine, C., & Haver, A. (1983). *Moral stages: a current formulation and a response to critics*. New York: Karger.
- Holstein, C. B. (1976). Irreversible, stepwise sequence in the development of moral judgment a longitudinal study of males and females. *Child Development*, 47(9), 51-61.

- Kegan, J., & Segal, J. (1992). *Psychology an introduction*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Geelong: Deakin University Press.
- Klausmeier, H. J. (1985). *Educational psychology* (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral stage and moralization : The cognitive developmental approach..*
In Moral development and behavior: Theory, research and social Issues.
New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Lahey, B. B. (2004). *An introduction to psychology* (8th ed.). Boston Burr Ridge: McGraw-Hill.
- Lewin, M. (1979). *Understandng psychological research*. New York: Jonh Wiley & Sons.
- Malim, T., & Birch, A. (1998). *Introductory psychology*. London: Palgrave Macmillan.
- Osakwe, V. C. (1981). Moral education: In the use skill for a beginning experience in the use of Kohlbery's stay development. *Dissertation Abstracts International*, 42, 2056-2057-A.
- Parmenter, D. (1996). *Key performance indicators: Developing implementing and using. Winning KPIs*. New York: Wiley Publishers. <http://gotoknow.org/blog/apirakkm/557>.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgement of the child*. New York: Harcourt Brace.
- Shaffer, J. P. (1988). Simultaneous testing. In S. Kotz (Ed.), *Encyclopedia of statistical sciences*. New York: Wiley.
- Seligman, M. E. P. (1975). *Helplessness: On depression, development, and death*. San Francisco, CA: Freeman.
- Shiffrin, R. M., & Atkinson, R. C. (1969). Storage and retrieval processes in long-term memory. *Psychological Review*, 76(2), 179-193.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Free Press.
- Sperling, G. (1960). Negative afterimage without prior positive image. *Science*, 131, 1613-1614.
- Tanner, J. M. (1970). Physical growth. In P. H. Mussen (Ed.), *Carmichael's manual of child psychology* (3rd ed.). New York: Wiley.
- Wasnow, R. (1978). Moral reasoning of children in fourth and sixth grades in two different education environments. *Dissertation Abstracts International*, 39(5), 1450-1451-A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือชุดที่ 1 (T1) แบบทดสอบวัดสถานการณ์ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
ฉบับก่อนและหลังการทดลอง

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบวัดความซื่อสัตย์ต่อตนเองแบบสถานการณ์ที่เป็นภาพการ์ตูน ที่มีรูปแบบคำถามให้นักเรียนระบุแนวทางปฏิบัติ จำนวน 35 ข้อ
2. เมื่อนักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้แล้วให้ตอบคำถามตามความรู้สึกหรือการกระทำของตนเอง ถ้าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตัวเอง คำตอบที่นักเรียนเลือกในแต่ละข้อไม่มีข้อถูกหรือผิด และไม่มีผลต่อการเรียนหรือตัวของนักเรียน จึงขอให้นักเรียนเลือกตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
3. วิธีตอบให้ทำเครื่องหมาย ✕ ให้ตรงกับอักษร ก. ข. หรือ ค. ที่นักเรียนเลือกลงในกระดาษคำตอบเพียง 1 ตัวเลือกเท่านั้น

ตัวอย่าง เมื่อนักเรียนตอบข้อ ก.

1. นักเรียนกำลังซื้ออาหารกลางวันที่โรงอาหาร แต่แม่ค้าทอนเงินเกินมา 10 บาท ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร
  - ✕. คืนเงินให้แม่ค้า เพราะรู้ว่าแม่ค้าทอนเงินผิด
  - ข. คืนเงินให้แม่ค้า เพราะกลัวว่าครูจะจับได้ภายหลัง
  - ค. คืนเงินให้แม่ค้า เพราะกลัวแม่ค้าจะเดือดร้อน

1. นักเรียนคนหนึ่งกำลังซื้ออาหารกลางวันที่โรงอาหาร แต่แม่ค้าทอนเงินเกินมา 10 บาท ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร
- คืนเงินให้แม่ค้า เพราะรู้ว่าแม่ค้าทอนเงินผิด
  - คืนเงินให้แม่ค้า เพราะกลัวแม่ค้าจะเดือดร้อน
  - คืนเงินให้แม่ค้า เพราะกลัวว่าครูจะจับได้ภายหลัง

2. ครูประจำวิชาศิลปะได้จัดประกวดแข่งขันวาดภาพพระบายสี โดยให้นักเรียนกลับไปวาดภาพเองที่บ้าน ผู้ปกครองรับอาสาวาดภาพพระบายสีให้นักเรียนเพราะอยากให้นักเรียนได้รับรางวัล ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร
- ขอวาดภาพด้วยตนเอง เพราะมั่นใจว่าตนเองทำได้
  - ขอวาดภาพด้วยตนเอง เพราะถ้าครูจับได้จะถูกตัดสินแพ้
  - ขอวาดภาพด้วยตนเอง เพราะเป็นการพัฒนาผลงานของตนเอง

3. นักเรียนคนหนึ่งกำลังอ่านหนังสือสอบ แต่เพื่อนกลับคุยเสียงดัง นักเรียนที่อ่านหนังสือสอบจึงขอร้องให้เพื่อนอย่าคุยเสียงดัง ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร
- ไม่คุยเสียงดัง เพราะจะทำให้เพื่อนสอบไม่ผ่าน
  - ไม่คุยเสียงดัง เพราะเพื่อนต้องการสมาธิในการอ่านหนังสือ
  - ไม่คุยเสียงดัง เพราะควรมีความเกรงใจเมื่อเพื่อนกำลังอ่านหนังสือสอบ

4. นักเรียนขอยืมสมุดจดคำศัพท์ของเพื่อนไปลอกที่บ้าน และเพื่อนได้กำชับให้นักเรียนนำสมุดจดคำศัพท์มาคืนในวันรุ่งขึ้น ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร
- นำสมุดจดคำศัพท์มาคืนเพื่อน เพราะยืมของเพื่อนแล้วต้องนำมาคืน
  - นำสมุดจดคำศัพท์มาคืนเพื่อน เพราะถ้าไม่นำมาคืนทำให้เพื่อนถูกครูทำโทษ
  - นำสมุดจดคำศัพท์มาคืนเพื่อน เพราะยืมของเพื่อนแล้วต้องมีความรับผิดชอบ

5. นักเรียนเป็นเวรทำความสะอาดห้องทุกวันศุกร์ มีการแบ่งหน้าที่กัน โดยนักเรียนมีหน้าที่นำขยะไปทิ้ง ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. นำขยะไปทิ้ง เพราะทำให้ปริมาณขยะล้นถัง
- ข. นำขยะไปทิ้ง เพราะเป็นการเอาเปรียบเพื่อน
- ค. นำขยะไปทิ้ง เพราะควรมีความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม

6. เมื่อครูมอบหมายให้ทำรายงานกลุ่ม เพื่อนได้แบ่งหน้าที่ให้นักเรียน มีหน้าที่ค้นหาข้อมูล ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ช่วยค้นหาข้อมูล เพราะทำให้รายงานกลุ่มมีประสิทธิภาพ
- ข. ช่วยค้นหาข้อมูล เพราะทำให้รายงานกลุ่มเสร็จตามกำหนด
- ค. ช่วยค้นหาข้อมูล เพราะการทำรายงานกลุ่มต้องแบ่งหน้าที่กันทำ

7. สมมติว่านักเรียนทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ไม่ได้ เมื่อเพื่อนเห็น จึงให้นักเรียนลอกการบ้าน ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่ลอกแต่ให้สอนการบ้านให้ เพราะเวลาสอบจะทำข้อสอบไม่ได้
- ข. ไม่ลอกแต่ให้สอนการบ้านให้ เพราะช่วยให้เราเข้าใจวิชานั้น
- ค. ไม่ลอกแต่ให้สอนการบ้านให้ เพราะการบ้านมีไว้ทบทวนและฝึกฝนความรู้

8. นักเรียนเห็นรายงานของเพื่อนเล่มหนึ่งทำได้สวยงามส่งไว้บนโต๊ะครู จึงมีความคิดอยากได้รายงานเล่มนั้นมาเป็นของนักเรียน ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะคิดอย่างไร

- ก. ไม่คิดอยากได้รายงานของเพื่อน เพราะไม่ใช่รายงานของเรา
- ข. ไม่คิดอยากได้รายงานของเพื่อน เพราะเป็นการขโมยความคิดและผลงานของผู้อื่น
- ค. ไม่คิดอยากได้รายงานของเพื่อน เพราะการทำรายงานด้วยตนเองเป็นการเพิ่มพูนความรู้

9. ถ้าในวันสอบกลางภาคนักเรียนทำข้อสอบไม่ได้ และเป็นช่วงเวลาที่ครูเฉลยข้อสอบ สามารถลอกข้อสอบเพื่อนได้อย่างสะดวก ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่ลอกข้อสอบเพื่อน เพราะการสอบต้องทำด้วยตนเอง
- ข. ไม่ลอกข้อสอบเพื่อน เพราะการสอบเป็นการวัดความรู้ที่เรียนมา
- ค. ไม่ลอกข้อสอบเพื่อน เพราะการลอกข้อสอบเป็นการกระทำที่ผิดกฎระเบียบของโรงเรียน

10. ในการสอบวิชาภาษาไทยนักเรียนได้นำหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยใส่ไว้ใต้โต๊ะเรียน เมื่อนักเรียนทำข้อสอบไม่ได้ และขณะนั้นครูเฉลยข้อสอบ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ทำข้อสอบด้วยตนเอง เพราะไม่ควรโกงคะแนนข้อสอบ
- ข. ทำข้อสอบด้วยตนเอง เพราะถ้าครูจับได้จะถูกปรับตกในวิชานั้น
- ค. ทำข้อสอบด้วยตนเอง เพราะการสอบเป็นการวัดความรู้ความสามารถของตนเอง

11. ในการสอบปลายภาควิชาคณิตศาสตร์ ครูสั่งให้นักเรียนนำเครื่องคิดเลขมาใช้ในเวลาสอบ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่ใช้เครื่องคิดเลขในเวลาสอบ เพราะเป็นคำสั่งของครู
- ข. ไม่ใช้เครื่องคิดเลขในเวลาสอบ เพราะเป็นการทุจริตในการสอบ
- ค. ไม่ใช้เครื่องคิดเลขในเวลาสอบ เพราะทำให้เราไม่ทราบข้อบกพร่องจากการสอบ

12. ในวันหนึ่งนักเรียนพบกระดาษปัดองศาเพื่อนตกอยู่ที่พื้น ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ส่งให้ครูประกาศหาเจ้าของ เพราะไม่ใช่กระดาษปัดองศาของเรา
- ข. ส่งให้ครูประกาศหาเจ้าของ เพราะไม่ควรนำของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

13. ในช่วงเวลาพักกลางวันครูสั่งให้นักเรียนฝึกพิมพ์ดีด และสั่งห้ามนักเรียนเล่นเกมในช่วงเวลาพักกลางวัน เพราะทำให้งานเสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่เล่นเกมในช่วงเวลาพักกลางวัน เพราะทำให้งานไม่เสร็จตามกำหนด
- ข. ไม่เล่นเกมในช่วงเวลาพักกลางวัน เพราะควรรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
- ค. ไม่เล่นเกมในช่วงเวลาพักกลางวัน เพราะในช่วงเวลาพักกลางวันไม่ควรทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากคำสั่งของครู

14. ถ้าเพื่อนชวนนักเรียนไปดูนักร้องที่ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งก่อนกลับบ้าน แต่นักเรียนยังทำการบ้านไม่เสร็จ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่ไปดูนักร้อง เพราะนักเรียนยังทำการบ้านไม่เสร็จ
- ข. ไม่ไปดูนักร้อง เพราะเมื่อเลิกเรียนแล้วไม่ควรเพลิดเพลินไปทีอื่น
- ค. ไม่ไปดูนักร้อง เพราะเมื่อกลับบ้านไม่ตรงเวลาผู้ปกครองจะเกิดความวิตกกังวล

15. สมมติว่านักเรียนเห็นเพื่อนผู้ชายแอบสูบบุหรี่ในห้องน้ำ และยังสามารถชักชวนนักเรียนสูบบุหรี่ด้วย ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ปฏิเสธการสูบบุหรี่ เพราะไม่ควรลองเสพสิ่งเสพติด
- ข. ปฏิเสธการสูบบุหรี่ เพราะการสูบบุหรี่เป็นการทำลายสุขภาพ
- ค. ปฏิเสธการสูบบุหรี่ เพราะการสูบบุหรี่ในวัยเรียนไม่เหมาะสม

16. นักเรียนไปซื้ออุปกรณ์การเรียนที่ร้านค้าแห่งหนึ่ง เมื่อพนักงานในร้านผลอ และสามารถขโมยของได้อย่างสะดวก ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะมีความคิดอย่างไร

- ก. ไม่คิดขโมยของ เพราะเมื่อพนักงานจับได้จะถูกปรับค่าสินค้า
- ข. ไม่คิดขโมยของ เพราะการขโมยของทำให้เจ้าของร้านค้าเดือดร้อน
- ค. ไม่คิดขโมยของ เพราะการซื้อของต้องจ่ายสตางค์ก่อนนำสินค้าออกจากร้าน

17. นักเรียนขอยืมเงินเพื่อน 20 บาท เพื่อนจึงให้ยืมแต่บอกให้นำมาคืนในวันรุ่งขึ้น ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้เมื่อถึงวันรุ่งขึ้นควรปฏิบัติอย่างไร

- ก. นำเงินมาคืนเพื่อน เพราะเงินจำนวนนั้นไม่ใช่ของเรา
- ข. นำเงินมาคืนเพื่อน เพราะถ้าไม่นำมาคืนถือเป็นการโกงเงินเพื่อน
- ค. นำเงินมาคืนเพื่อน เพราะควรมีความรับผิดชอบไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

18. นักเรียนอยากได้โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ราคาแพง แต่ผู้ปกครองของนักเรียนมีฐานะยากจน ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่อ้อนวอนให้ผู้ปกครองซื้อ เพราะสินค้านั้นมีราคาแพง
- ข. ไม่อ้อนวอนให้ผู้ปกครองซื้อ เพราะทำให้ผู้ปกครองทุกข์ใจ
- ค. ไม่อ้อนวอนให้ผู้ปกครองซื้อ เพราะควรซื้อเฉพาะสินค้าที่จำเป็น

19. สมมติว่าเพื่อนที่เดินสวนทางกับนักเรียน และชนนักเรียนล้ม โดยไม่ได้ตั้งใจ แต่ได้กล่าวขอโทษนักเรียนแล้ว ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ให้อภัยและไม่ทำร้ายเพื่อน เพราะเพื่อนขอโทษนักเรียนแล้ว
- ข. ให้อภัยและไม่ทำร้ายเพื่อน เพราะควรให้อภัยซึ่งกันและกัน
- ค. ให้อภัยและไม่ทำร้ายเพื่อน เพราะการโต้ตอบทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นอีก

20. ถ้านักเรียนเห็นน้องกำลังเล่นของเล่นอยู่ และอยากเล่นบ้าง จึงได้ขอน้องเล่น แต่น้องได้ปฏิเสธไม่ให้นักเรียนเล่น ทำให้เกิดการโต้เถียงจนถึงขั้นทำร้ายร่างกาย ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่แย่งของเล่นน้อง เพราะของเล่นไม่ใช่ของตนเอง
- ข. ไม่แย่งของเล่นน้อง เพราะควรรอให้น้องเล่นเสร็จและอนุญาตให้เล่นของเล่นก่อน
- ค. ไม่แย่งของเล่นน้อง เพราะเป็นการทำร้ายจิตใจและร่างกายซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย

21. นักเรียนสัญญากับผู้ปกครองว่าจะตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและขยันทำการบ้าน เพื่อให้ผลการเรียนดีขึ้น ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ทำตามที่สัญญากับผู้ปกครองไว้ เพราะเป็นหน้าที่ของนักเรียน
- ข. ทำตามที่สัญญากับผู้ปกครองไว้ เพราะทำให้ผู้ปกครองเกิดความภาคภูมิใจ
- ค. ทำตามที่สัญญากับผู้ปกครองไว้ เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานที่ใช้สำหรับประกอบอาชีพในอนาคต

22. ครูประจำชั้นให้นักเรียนแนะนำอาชีพของตนเองหน้าชั้น ซึ่งครอบครัวของนักเรียนมีอาชีพเก็บของเก่าขาย นักเรียนจึงเกิดความอายไม่กล้าพูดความจริง ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. พูดความจริง เพราะการกล่าวเท็จเป็นสิ่งที่ไม่ดี
- ข. พูดความจริง เพราะทำให้ครูและเพื่อนเกิดความเข้าใจผิด
- ค. พูดความจริง เพราะทุกอาชีพมีเกียรติควรภูมิใจในอาชีพสุจริต

23. ครูถามนักเรียนว่าใครไม่ได้นำส้มไม่มีมาบ้างให้ยกมือขึ้น ซึ่งนักเรียนไม่ได้นำส้มไม่มีมา ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ยกมือขึ้นบอกครู เพราะนักเรียนไม่ได้นำส้มไม่มีมา
- ข. ยกมือขึ้นบอกครู เพราะถ้าครูจับได้จะถูกกลงโทษ
- ค. ยกมือขึ้นบอกครู เพราะเมื่อทำผิดต้องยอมรับผิดไม่กล่าวเท็จ

24. เพื่อนคนหนึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดร้องเพลง ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. กล่าวแสดงความยินดีกับเพื่อนด้วยความจริงใจ เพราะเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดี
- ข. กล่าวแสดงความยินดีกับเพื่อนด้วยความจริงใจ เพราะควรแสดงความยินดีเมื่อเพื่อนได้รับรางวัล
- ค. กล่าวแสดงความยินดีกับเพื่อนด้วยความจริงใจ เพราะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้เพื่อนพัฒนาความสามารถต่อไป

25. เพื่อนคนหนึ่งไม่สบายใจที่สอบตกวิชาภาษาอังกฤษ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. พุดให้กำลังใจเพื่อน เพราะเพื่อนกำลังทุกข์ใจ
- ข. พุดให้กำลังใจเพื่อน เพราะควรปรารถนาให้เพื่อนเป็นสุข
- ค. พุดให้กำลังใจเพื่อน เพราะทำให้เพื่อนมีความมั่นใจที่จะทบทวนบทเรียนให้สามารถสอบผ่านได้อีกครั้ง

26. สมมติว่านักเรียนไม่ชอบเพื่อนคนหนึ่ง และเพื่อนคนนั้นสอบได้คะแนนสูงสุดของห้อง ทั้งที่เรียนไม่เก่ง จึงเกิดความคิดที่จะใส่ความเพื่อนคนนั้นว่าทุจริตในการสอบ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะคิดอย่างไร

- ก. ไม่คิดใส่ความเพื่อน เพราะเพื่อนไม่ได้ทุจริตในการสอบ
- ข. ไม่คิดใส่ความเพื่อน เพราะควรตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อน
- ค. ไม่คิดใส่ความเพื่อน เพราะควรยอมรับผลของการสอบและนำไปปรับปรุงแก้ไขตนเอง

27. สมมติว่านักเรียนไม่ชอบเพื่อนคนหนึ่ง จึงเกิดความคิดที่จะพุดยุยงให้เพื่อนคนนั้นแตกแยกกันในกลุ่มเพื่อนของเขา ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะคิดอย่างไร

- ก. ไม่คิดพุดยุยงให้ผู้อื่นแตกแยก เพราะเพื่อนไม่ได้ประพฤติเช่นนั้น
- ข. ไม่คิดพุดยุยงให้ผู้อื่นแตกแยก เพราะไม่ควรนำความพอใจของตนเองมาสร้างความแตกแยกให้เพื่อน
- ค. ไม่คิดพุดยุยงให้ผู้อื่นแตกแยก เพราะเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นทะเลาะวิวาทกัน

28. เพื่อนคนหนึ่งหวังผลให้ครูประจำชั้นให้ตนเองสอบได้ลำดับต้น ๆ ของห้อง จึงมักพูดประจบสอพลอครูประจำชั้นอยู่เสมอ ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น เพราะการพูดประจบสอพลอไม่ทำให้คะแนนเพิ่มขึ้น
- ข. ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น เพราะการสอบได้ลำดับที่ดี ๆ ต้องมาจากความสามารถของตนเอง
- ค. ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น เพราะการตั้งใจเรียนจะทำให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

29. เพื่อนคนหนึ่งมักพูดประจบสอพลอเพื่อนที่มีฐานะร่ำรวยอยู่เสมอ เพื่อต้องการให้เพื่อนคนนั้นเลี้ยงอาหารตนเองอยู่บ่อย ๆ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนคนนั้นจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่พูดประจบสอพลอ เพราะไม่ใช่สตาจ์ของตนเอง
- ข. ไม่พูดประจบสอพลอ เพราะเราต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่รบกวนค่าใช้จ่ายของผู้อื่น
- ค. ไม่พูดประจบสอพลอ เพราะเป็นการแสดงความไม่จริงใจ ต้องการให้เพื่อนเลี้ยงอาหาร

30. นักเรียนขออนุญาตครูไปเข้าห้องน้ำ แต่บังเอิญนักเรียนผ่านไปเห็นขนมวางขายอยู่ จึงเกิดความคิดที่อยากจะซื้อขนม ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. เดินไปเข้าห้องน้ำ เพราะขออนุญาตครูไปเข้าห้องน้ำ
- ข. เดินไปเข้าห้องน้ำ เพราะถ้าซื้อขนมจะคิดสังเกตทำให้ครูจับได้
- ค. เดินไปเข้าห้องน้ำ เพราะถ้าซื้อขนมทำให้เสียเวลาเรียน

31. ในวันหยุดนักเรียนขออนุญาตผู้ปกครองมาตีว้อสอบปลายภาคกับครูประจำชั้น แต่เพื่อนกลับชวนนักเรียนไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์เช่นนี้จะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไปตีว้อสอบ เพราะไม่ควรกล่าวเท็จกับผู้ปกครอง
- ข. ไปตีว้อสอบ เพราะถ้าผู้ปกครองทราบทำให้วิตกกังวล
- ค. ไปตีว้อสอบ เพราะการไปเที่ยวโดยผู้ปกครองหรือครูไม่รับรู้อาจทำให้เกิดอันตรายกับตนเองได้

32. นักเรียนเห็นเพื่อนคนหนึ่งพูดคำหยาบคาย เมื่อมีผู้อื่นอึดอัดแบบคนอื่นสอ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนคนนั้นจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. พูดด้วยวาจาสุภาพ เพราะจะทำให้เพื่อนโกรธ
- ข. พูดด้วยวาจาสุภาพ เพราะการพูดคำหยาบเป็นคำพูดที่ไม่น่าฟัง
- ค. พูดด้วยวาจาสุภาพ เพราะการใช้วาจาไม่สุภาพเป็นการบ่งบอกถึงกิริยามารยาทที่ไม่ดี

33. เช้าวันหนึ่งผู้ปกครองมาปลุกให้น้องของนักเรียนรีบตื่นไปโรงเรียนแต่เช้าเพราะกลัวไปโรงเรียนสาย แต่น้องของนักเรียนกลับพูดคำหยาบกับผู้ปกครองและไม่ยอมตื่น ถ้านักเรียนเป็นน้องจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่พูดคำหยาบ เพราะเมื่อขามรับผู้ใหญ่ต้องตอบด้วยวาจาสุภาพ
- ข. ไม่พูดคำหยาบ เพราะเป็นเวลาที่ต้องตื่นไปโรงเรียน
- ค. ไม่พูดคำหยาบ เพราะนักเรียนควรรู้หน้าที่ของตนเอง

34. เมื่อกลุ่มเพื่อนของนักเรียนกำลังพูดคุยสนทนากัน แต่เพื่อนคนหนึ่งชอบพูดเพื่อเจ้าแสดงการโอ้อวดว่าบ้านมีฐานะร่ำรวยอยู่จนจน กลุ่มเพื่อนเกิดความรำคาญ ถ้าเราเป็นนักเรียนคนนั้นจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ไม่พูดเพื่อเจ้าโอ้อวดเกินจริง เพราะควรพูดในสิ่งที่มีประโยชน์
- ข. ไม่พูดเพื่อเจ้าโอ้อวดเกินจริง เพราะทำให้เพื่อนขาดความสนใจ
- ค. ไม่พูดเพื่อเจ้าโอ้อวดเกินจริง ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนที่สนทนาทุกคน

35. เมื่อเพื่อนชวนนักเรียนมาทำรายงานกลุ่ม แต่เพื่อนคนหนึ่งกลับไม่ทำงานพูดเรื่องไร้สาระตลอดทั้งวัน โดยพูดโอ้อวดว่าตนเองมีความรู้มากมาย ถ้าเราเป็นนักเรียนคนนั้นจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. ชักชวนให้เพื่อนทำรายงานกลุ่ม เพราะในขณะที่ทำงานไม่ควรสนใจเรื่องอื่น
- ข. ชักชวนให้เพื่อนทำรายงานกลุ่ม เพราะทำให้งานกลุ่มไม่เสร็จตามที่กำหนด
- ค. ชักชวนให้เพื่อนทำรายงานกลุ่ม เพราะควรพูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ในเวลาทำงาน งานจะออกมามีประสิทธิภาพ

**แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียน หลังการทดลอง
ฉบับประเมินโดยครู**

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกการสังเกต จัดทำขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์

ต่อตนเองทางกาย และวาจา ประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยครูหลังการทดลอง จึงขอความร่วมมือให้ครูตอบตามความเป็นจริง โดยคำตอบไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการเรียนของนักเรียน

2. ให้ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตามสภาพจริง แล้วพิจารณาว่านักเรียนมีพฤติกรรมดังที่กำหนดหรือไม่ แล้วให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติ

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย		
1. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการคิดดี พูดดี		
2. รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา		
3. ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น		
4. ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเอง ไม่ให้เพื่อนช่วยทำ		
5. ไม่นำงานของผู้อื่นมาเป็นงานของตนเอง		
6. ไม่คัดลอกในการทำข้อสอบ		
7. ไม่ลักขโมยของผู้อื่น		
8. นำสิ่งของสิ่งอื่นเจ้าของ ไม่นำมาเป็นของตนเอง		
9. กล้ายอมรับผิดเมื่อกระทำผิด		
10. ไม่คล้อยตามคนที่ชักจูงไปในทางเลื่อมเสียม		
11. ยอมรับฟังและแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของตนเอง		
12. ประพฤติตรงตามที่ได้คิดและพูด		
13. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน		
14. ตักเตือนผู้อื่นเมื่อพบเห็นผู้กระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน		
15. แจ้งผู้บริหารหรือครูเมื่อพบเห็นผู้กระทำความผิด		

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย(ต่อ)		
16. ไม่สนับสนุนเพื่อนให้กระทำความผิด		
17. ไม่ปกปิดความผิดของเพื่อน		
18. รักษาสมบัติของตนเอง ไม่ใช้สิ่งของที่ยืมไป		
19. มั่นคงต่อการกระทำดี		
20. มีความตั้งใจจริงต่อการเรียน		
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา		
21. พูดตามความเป็นจริง		
22. ไม่พูดเข้าข้างตัวเอง		
23. ไม่เป็นคนพูดกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้		
24. ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นในทางเสื่อมเสีย		
25. ให้ข้อมูลกับผู้อื่นที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง		
26. รักษาคำพูดของตนเอง		

ลงชื่อ ..... ผู้

ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

**แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักเรียน หลังการทดลอง
ฉบับประเมินโดยผู้ปกครองนักเรียน**

คำชี้แจง

1. แบบบันทึกการสังเกต จัดทำขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย และวาจา ประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยผู้ปกครอง หลังการทดลอง จึงขอความร่วมมือให้ครูตอบตามความเป็นจริง โดยคำตอบไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการเรียนของนักเรียน
2. ให้ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตามสภาพจริง แล้วพิจารณาว่านักเรียนมีพฤติกรรมดังที่กำหนดหรือไม่ แล้วให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติ

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย		
1. เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการคิดดี พูดดี		
2. รักษาเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา		
3. ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น		
4. ทำงานในวิชาเรียนหรือการบ้านด้วยตนเอง ไม่ให้คนในครอบครัวช่วยทำ		
5. ไม่นำงานของผู้อื่นมาเป็นงานของตนเอง		
6. ไม่หยิบเงินของคนในครอบครัวโดยไม่ได้รับอนุญาต		
7. ไม่แอบนำของที่บ้านไปโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต		
8. ไม่แอบนำของพี่น้องไปเล่นโดยไม่ได้รับอนุญาต		
9. กลับถึงบ้านตรงต่อเวลา ไม่เถลไถลไปที่อื่น		
10. ไม่นำงานที่โรงเรียนมาอ้างเพื่อนัดเพื่อนเที่ยว เล่นเกม ฯลฯ		
11. กล้ายอมรับผิดเมื่อกระทำผิด		
12. ไม่คล้อยตามคนที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย		
13. ตรงต่อเวลาในการทำการบ้าน		
14. ประพฤติตรงตามທີ່คิดและพูด		

พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกาย (ต่อ)		
15. ปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่		
16. ตักเตือนพี่น้องเมื่อกระทำความผิด		
17. แจ้งผู้ปกครองเมื่อพี่น้องกระทำความผิด		
18. ไม่สนับสนุนพี่น้องให้กระทำความผิด		
19. ไม่ปกปิดความผิดของพี่น้อง		
20. รักษาสมบัติภายในบ้าน ไม่ทำลายข้าวของภายในบ้าน		
21. มั่นคงต่อการกระทำดี		
22. มีความตั้งใจจริงต่อการเรียน		
ความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา		
23. พูดตามความเป็นจริง		
24. ไม่พูดเข้าข้างตัวเอง		
25. ไม่เป็นคนพูดกลับกลอกเชื่อถือไม่ได้		
26. ไม่พูดให้ร้ายคนอื่นในทางเสื่อมเสีย		
27. ให้ข้อมูลกับผู้อื่นที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง		
28. ไม่โกหกผู้ปกครองว่านำเงินไปซื้อของเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียน แต่นำเงินไปซื้อของฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น		
29. รักษาคำพูดของตนเอง		

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

(.....)

ตำแหน่ง.....

แนวทางการจัดประชุมระดมพลังสมอง

เรื่อง การศึกษาสภาพทั่วไปและแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
ผู้ให้ข้อมูลหลักในการประชุมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียน

ชุดที่ 1 สอบถามผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

2. คำตอบของการสัมภาษณ์ให้ผู้ปกครองตอบตามความเป็นจริง ตามความรู้สึก และตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งข้อมูลที่ตอบถือเป็นความลับ ไม่มีการนำมาเปิดเผยและไม่มี การระบุชื่อของผู้ถูกสัมภาษณ์

3. ปัญหาที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปใช้ในการค้นหาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ว่าควรใช้วิธีการใดที่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

หมายเหตุ: ความซื่อสัตย์ต่อตนเองในที่นี้หมายถึง เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใด ในทางที่ดีที่ชอบ ก็ทำอย่างที่เกิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จ ก็ตั้งใจทำงานนั้น จนเสร็จเรียบร้อย

ซึ่งมีการวัดความสุจริต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อน ให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ใน 2 ด้าน คือ

- กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

- วจิตสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะ ทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

ชุดที่ 1 สอบถามผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อมูลพื้นฐานของผู้สัมภาษณ์ เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ..... วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ประเด็นในการสนทนา

1. การแนะนำตัวให้รู้จักกัน

- สมาชิกทุกคนแนะนำตัวให้รู้จักกัน
- สอบถามพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนเมื่อนักเรียนกลับจากโรงเรียนนักเรียนทำ

อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา

2.1 ด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในสภาพปัจจุบัน

- 1) ท่านเคยมีปัญหาดังต่อไปนี้กับนักเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ได้แก่
  - 1.1 ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย หรือใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่ผู้ปกครองให้
  - 1.2 นักเรียนไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง
  - 1.3 ทำการบ้านเสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา หรือไม่ทำการบ้าน
  - 1.4 เผลอเผลอลากลับบ้านไม่ตรงเวลา
  - 1.5 พุดโกหก พุดคำหยาบคาย พุดเพื่อเจ้า
  - 1.6 ขอบริ้งแกลหรือทำร้ายผู้อื่น
  - 1.7 ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

.....

.....

.....

2.2 ด้านภาพอนาคตเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่ต้องการให้เกิดขึ้น
ในตัวนักเรียน

1) ท่านต้องการให้บุคลรหลานของท่านมีความซื่อสัตย์แบบใดในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่านักเรียนควรมีความซื่อสัตย์มากน้อยเพียงไร อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3) ท่านคิดว่าความซื่อสัตย์มีความจำเป็นต่อนักเรียนมากน้อยเพียงไร

.....

.....

.....

.....

4) ท่านคิดว่าตัวท่านและครูควรมีบทบาทอย่างไร ในการช่วยเหลือส่งเสริมให้
พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนดีขึ้น

.....

.....

.....

.....

5) ท่านคิดว่าใครมีอิทธิพลมากที่สุดในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์

.....

.....

.....

.....

2.3 ด้านการสร้างแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้กับนักเรียน

1) บุตรหลานของท่านจะเชื่อฟังท่านเมื่อท่านใช้วิธีการใดต่อไปนี้มากที่สุด

- 1.1 อบรมสั่งสอนด้วยการชี้แจง ตักเตือน
- 1.2 ใช้แรงจูงใจเพื่อให้พฤติกรรมของบุตรหลานดีขึ้น เช่น การให้รางวัล
- 1.3 พุดชี้แนะให้เขาเห็นประโยชน์และคุณค่าของการทำความดี

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าวิธีการใดที่ผู้ปกครองและโรงเรียนควรใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนได้ผลดีที่สุด (เช่น อบรมสั่งสอน ใช้แรงจูงใจ พุดชี้แนะให้เห็นคุณค่าของการทำดี หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา)

.....

.....

.....

.....

3) ผู้ปกครองคิดว่านักเรียนที่มีความซื่อสัตย์ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้นหรือไม่

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์..... วันที่..... เวลา.....

แนวทางการประชุมระดมพลังสมอง

เรื่อง การศึกษาสภาพทั่วไปและแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
ผู้ให้ข้อมูลหลักในการประชุมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียน

ชุดที่ 2 สอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

2. คำตอบของการสัมภาษณ์ให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริง ตามความรู้สึก และตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งข้อมูลที่ตอบถือเป็นความลับ ไม่มีการนำมาเปิดเผยและไม่มีการระบุชื่อของผู้ถูกสัมภาษณ์

3. ปัญหาที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้ในการค้นหาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ว่าควรใช้วิธีการใดที่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

หมายเหตุ: ความซื่อสัตย์ต่อตนเองในที่นี้หมายถึง เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใดในทางที่ดีที่ชอบ ก็ทำอย่างที่เกิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้น จนเสร็จเรียบร้อย

ซึ่งมีการวัดความสุจริต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ใน 2 ด้าน คือ

- กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

- วจิตสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

ชุดที่ 2 สอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อมูลพื้นฐานของผู้สัมภาษณ์ เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ..... วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ประเด็นในการสนทนา

1. การแนะนำตัวให้รู้จักกัน

- สมาชิกทุกคนแนะนำตัวให้รู้จักกัน
- สอบถามพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนเมื่อนักเรียนกลับจากโรงเรียนนักเรียนทำอะไรบ้าง

อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา

2.1 ด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในสภาพปัจจุบัน

- 1) นักเรียนเคยมีปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กับนักเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ได้แก่
  - 1.1 ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย หรือใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่ผู้ปกครองให้
  - 1.2 นักเรียนไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง
  - 1.3 ทำการบ้านเสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา หรือไม่ทำการบ้าน
  - 1.4 เผลอไถลกลับบ้านไม่ตรงเวลา
  - 1.5 พุดโกหก พุดคำหยาบคาย พุดเพื่อเจ้า
  - 1.6 ขอบริ้งแกลหรือทำร้ายผู้อื่น
  - 1.7 ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูบาอาจารย์

.....

.....

.....

.....
2.2 ด้านสภาพอนาคตเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่ต้องการให้เกิดขึ้น
ในตัวนักเรียน

1) ในอนาคตนักเรียนต้องการมีความซื่อสัตย์แบบใดมากที่สุด

.....
.....
.....
.....

2) นักเรียนคิดว่าในวัยของนักเรียนควรมีความซื่อสัตย์มากน้อยเพียงไร อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

3) นักเรียนคิดว่าความซื่อสัตย์มีความจำเป็นหรือไม่ต่อการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน จะ
เกิดประโยชน์อย่างไรถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์

.....
.....
.....
.....

4) นักเรียนคิดว่าผู้ปกครองและครูควรมีบทบาทอย่างไร ในการช่วยเหลือส่งเสริมให้
พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนดีขึ้น

.....
.....
.....
.....

5) นักเรียนเชื่อฟังใครมากที่สุดที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำและคำสั่งสอน

.....
.....
.....
.....

2.3 ด้านการสร้างแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้กับนักเรียน

1) นักเรียนจะเชื่อฟังผู้ปกครองหรือครูถ้าใช้วิธีการใดต่อไปนี้มีมากที่สุด

- 1.1 อบรมสั่งสอนด้วยการชี้แจง ตักเตือน
- 1.2 ใช้แรงจูงใจเพื่อให้พฤติกรรมของนักเรียนดีขึ้น เช่น การให้รางวัล
- 1.3 พุดชี้แนะให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของการทำความดี

.....

.....

.....

.....

.....

2) นักเรียนคิดว่าวิธีการใดที่ผู้ปกครองและโรงเรียนควรใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนและเพื่อนของนักเรียนได้ผลดีที่สุด (เช่น อบรมสั่งสอน ใช้แรงจูงใจ พุดชี้แนะให้เห็นคุณค่าของการทำดี หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา)

.....

.....

.....

.....

3) นักเรียนคิดว่านักเรียนที่มีความซื่อสัตย์ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้นหรือไม่

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์..... วันที่.....

เวลา.....

แนวทางการประชุมระดมพลังสมอง

เรื่อง การศึกษาสภาพทั่วไปและแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
ผู้ให้ข้อมูลหลักในการประชุมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียน

ชุดที่ 3 สอบถามครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

2. คำตอบของการสัมภาษณ์ให้ผู้ปกครองตอบตามความเป็นจริง ตามความรู้สึกละและตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งข้อมูลที่ตอบถือเป็นความลับ ไม่มีการนำมาเปิดเผยและไม่มีการระบุชื่อของผู้ถูกสัมภาษณ์

3. ปัญหาที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้ในการค้นหาวิธีการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ว่าควรใช้วิธีการใดที่ทำให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

หมายเหตุ : ความซื่อสัตย์ต่อตนเองในที่นี้หมายถึง เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำสิ่งใดในทางที่ดีที่ชอบ ก็ทำอย่างที่คุณคิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้น จนเสร็จเรียบร้อย

ซึ่งมีการวัดความสุจริต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด ไม่เอาเปรียบใคร ใน 2 ด้าน คือ

- กายสุจริต ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

- วจิตสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

ชุดที่ 3 สอบถามครูประจำชั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อมูลพื้นฐานของผู้สัมภาษณ์ เพศ.....อายุ.....ปี อาชีพ..... วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ประเด็นในการสนทนา

1. การแนะนำตัวให้รู้จักกัน

- สมาชิกทุกคนแนะนำตัวให้รู้จักกัน
- สอบถามพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนเมื่อนักเรียนอยู่โรงเรียนมีพฤติกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา

2.1 ด้านพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนในสภาพปัจจุบัน

- 1) ท่านเคยมีปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กับนักเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ได้แก่
  - 1.1 ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย หรือใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่ผู้ปกครองให้
  - 1.2 นักเรียนไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง
  - 1.3 ทำการบ้านเสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา หรือไม่ทำการบ้าน
  - 1.4 เผลอเผลอลากลับบ้านไม่ตรงเวลา
  - 1.5 พุดโกหก พุดคำหยาบคาย พุดเพื่อเจ้า
  - 1.6 ขอบริ้งแกลหรือทำร้ายผู้อื่น
  - 1.7 ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู

.....

.....

.....

.....

2.2 ด้านสภาพอนาคตเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่ต้องการให้เกิดขึ้น
ในตัวนักเรียน

1) ท่านต้องการให้นักเรียนของท่านมีความซื่อสัตย์แบบใดในอนาคตมากที่สุด

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่านักเรียนควรมีความซื่อสัตย์มากน้อยเพียงไร อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3) ท่านคิดว่าความซื่อสัตย์มีความจำเป็นต่อนักเรียนมากน้อยเพียงไร

.....

.....

.....

.....

.....

4) ท่านคิดว่าผู้ปกครองและครูควรมีบทบาทอย่างไร ในการช่วยเหลือส่งเสริมให้
พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนดีขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

5) ท่านคิดว่าใครมีอิทธิพลมากที่สุดในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ด้านการสร้างแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้กับนักเรียน

1) นักเรียนของท่านจะเชื่อฟังท่านเมื่อท่านใช้วิธีการใดต่อไปนี้มากที่สุด

- 1.1 อบรมสั่งสอนด้วยการชี้แจง ตักเตือน
- 1.2 ใช้แรงจูงใจเพื่อให้พฤติกรรมของบุตรหลานดีขึ้น เช่น การให้รางวัล
- 1.3 พุดชี้แนะให้เขาเห็นประโยชน์และคุณค่าของการทำความดี

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าวิธีการใดที่ผู้ปกครองและโรงเรียนควรใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนได้ผลดีที่สุด (เช่น อบรมสั่งสอน ใช้แรงจูงใจ พุดชี้แนะให้เห็นคุณค่าของการทำดี หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา)

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์..... วันที่..... เวลา.....
---

3. ผู้ปกครองนักเรียนและครูที่ปรึกษาควรมีบทบาทในการช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนให้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้อย่างไร และด้วยวิธีการใดที่เหมาะสม?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. อะไรที่เป็นตัวบ่งบอกว่านักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และมีแนวทางในการประเมินผลอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....
วันที่.....
เวลา.....

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)
 ในการประเมินคู่มือรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 วันอังคารที่ 12 กรกฎาคม 2559 เวลา 13.00 น.
 ณ ห้องประชุมบัณฑิต 2 คณะศึกษาศาสตร์ ม.บูรพา

1. ผศ.ดร.สุรินทร์ สุทธิชาติพิทย์	อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ดร.ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์	อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ดร.สมุท ชำนาญ	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
5. ผศ.ดร.ปริญญาพร หนูอุไร	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะสหเวชศาสตร์ ม.บูรพา คณะกรรมการบริหารโรงเรียนธรรมวาที
6. พระ ดร.สุทัศน์ ยโสธโร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. ดร.ฉัตรชัย แนวพญา	นายกพุทธสมาคมจังหวัดชลบุรี
8. นางสาววรรณพร สุวรรณเชษฐ	ผู้ช่วยวิจัย คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ร่วมก่อตั้ง บจก. เเลนส์ แอนด์ สมาร์ทคลาสรูม
9. นางอัญชลี หนูอุไร	อดีตข้าราชการ วิชาเอกสังคมศึกษา
10. พระครูสมุห์ ยงยุทธฐิตสทุโธ	รองเจ้าอาวาสวัดคุณทีธาร (วัดหัวกุ่มแจ้) ต.คลองแก้ว อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

1. ผศ.ดร.สุรินทร์ สุทธิชาติพิชัย อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ดร.สมุท ชำนาญ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ดร.ชนวิน ทองแพง อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
4. พระ ดร.สุทัศน์ โสธโร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5. นางอัญชลี หนูอุไร อดีตข้าราชการ วิชาเอกสังคมศึกษา

ภาคผนวก ก

- คะแนนเฉลี่ยการคัดเลือกนักเรียน โรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- คะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ก่อนและหลังการทดลองจากแบบวัดสถานการณ์
- คะแนนเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากแบบวัดสถานการณ์

ผลการเปรียบเทียบการคัดเลือกนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คะแนนเฉลี่ยการเปรียบเทียบการคัดเลือกนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏในตารางที่ 21 ดังนี้

ตารางที่ 21 คะแนนเฉลี่ยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในสภาพบริบทที่ใกล้เคียงกัน

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยกลุ่มควบคุม	คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลอง
1	1.86	1.97
2	2.00	2.09
3	2.03	2.14
4	2.03	1.86
5	2.11	2.09
6	2.14	2.06
7	1.83	1.94
8	1.97	2.06
9	2.03	2.06
10	1.54	2.17
11	1.86	1.89
12	1.97	2.23
13	1.97	1.97
14	1.89	2.17
15	1.83	2.29
16	2.06	1.94
17	2.00	2.03
18	1.66	2.17
19	2.06	2.11
20	2.11	2.06

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยกลุ่มควบคุม	คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลอง
21	2.11	2.26
22	2.17	2.14
23	2.03	2.20
24	2.06	1.97
25	2.03	2.11
26	1.80	2.11
27	2.03	2.23
28	2.17	1.94
29	2.09	2.23
30	1.91	1.77
31	2.14	1.91
32	2.20	1.94
33	2.20	2.14
34	2.11	2.09
35	2.03	2.14
36	2.03	1.63
37	1.77	1.97
38	1.86	1.74
39	2.09	1.97
40	2.14	1.83
41	2.06	1.94
42	1.57	1.69
43	1.89	2.11
44	2.20	1.80
45	2.17	2.20

ตารางที่ 21 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยกลุ่มควบคุม	คะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลอง
46	2.17	2.14
47	2.09	1.86
48	1.89	1.86
49	1.86	2.17
50	1.74	1.94
51	2.14	2.20
52	2.20	1.91
53	1.89	2.03
54	2.11	1.89
55	1.83	1.89
56	1.89	2.09
57	2.06	2.06
58	1.66	1.86
59	2.14	2.20
60	2.11	2.00

ผลการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกันระหว่างโรงเรียน
ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการเปรียบเทียบการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกันระหว่าง
โรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมปรากฏในตารางที่ 22 ดังนี้

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนผลต่างเฉลี่ย และค่าทดสอบ
ระหว่างการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แบบวัดสถานการณ์	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	$\bar{D}$	t	p
กลุ่มควบคุม	3.00	1.99	0.16	0.03	1.17*	0.25
กลุ่มทดลอง	3.00	2.02	0.15			

$p < .01$, $df = 59$

จากตารางที่ 22 พบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกัน

**ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้รูปแบบจากแบบวัดสถานการณ์**

คะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาก่อนและหลังการใช้
รูปแบบจากแบบวัดสถานการณ์ ปรากฏในตารางที่ 23 ดังนี้

ตารางที่ 23 คะแนนเฉลี่ยก่อนทดลองและหลังทดลองของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
1	1.97	2.57
2	2.09	2.57
3	2.14	2.46
4	1.86	2.49
5	2.09	2.51
6	2.06	2.49
7	1.94	2.37
8	2.06	2.54
9	2.06	2.66
10	2.17	2.51
11	1.89	2.60
12	2.23	2.57
13	1.97	2.43
14	2.17	2.57
15	2.29	2.80
16	1.94	2.51
17	2.03	2.57
18	2.17	2.66
19	2.11	2.37
20	2.06	2.57

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
21	2.26	2.57
22	2.14	2.71
23	2.20	2.40
24	1.97	2.63
25	2.11	2.57
26	2.11	2.46
27	2.23	2.51
28	1.94	2.51
29	2.23	2.57
30	1.77	2.66
31	1.91	2.60
32	1.94	2.63
33	2.14	2.66
34	2.09	2.49
35	2.14	2.71
36	1.63	2.54
37	1.97	2.89
38	1.74	2.74
39	1.97	2.57
40	1.83	2.74
41	1.94	2.77
42	1.69	2.60
43	2.11	2.63
44	1.80	2.80
45	2.20	2.71

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
46	2.14	2.77
47	1.86	2.54
48	1.86	2.77
49	2.17	2.74
50	1.94	2.60
51	2.20	2.80
52	1.91	2.51
53	2.03	2.63
54	1.89	2.74
55	1.89	2.69
56	2.09	2.83
57	2.06	2.83
58	1.86	2.60
59	2.20	2.66
60	2.00	2.77

**ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
คะแนนเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจากแบบวัดสถานการณ์
ปรากฏในตารางที่ 24 ดังนี้**

ตารางที่ 24 คะแนนเฉลี่ยระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง	คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม
1	2.57	1.86
2	2.57	2.00
3	2.46	2.03
4	2.49	2.03
5	2.51	2.11
6	2.49	2.14
7	2.37	1.83
8	2.54	1.97
9	2.66	2.03
10	2.51	1.54
11	2.60	1.86
12	2.57	1.97
13	2.43	1.97
14	2.57	1.89
15	2.80	1.83
16	2.51	2.06
17	2.57	2.00
18	2.66	1.66
19	2.37	2.06
20	2.57	2.11

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง	คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม
21	2.57	2.11
22	2.71	2.17
23	2.40	2.03
24	2.63	2.06
25	2.57	2.03
26	2.46	1.80
27	2.51	2.03
28	2.51	2.17
29	2.57	2.09
30	2.66	1.91
31	2.60	2.14
32	2.63	2.20
33	2.66	2.20
34	2.49	2.11
35	2.71	2.03
36	2.54	2.03
37	2.89	1.77
38	2.74	1.86
39	2.57	2.09
40	2.74	2.14
41	2.77	2.06
42	2.60	1.57
43	2.63	1.89
44	2.80	2.20
45	2.71	2.17

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ลำดับที่	คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในกลุ่มทดลอง	คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนในกลุ่มควบคุม
46	2.77	2.17
47	2.54	2.09
48	2.77	1.89
49	2.74	1.86
50	2.60	1.74
51	2.80	2.14
52	2.51	2.20
53	2.63	1.89
54	2.74	2.11
55	2.69	1.83
56	2.83	1.89
57	2.83	2.06
58	2.60	1.66
59	2.66	2.14
60	2.77	2.11

ภาคผนวก ง
หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา โทร. ๒๐๕๒

ที่ ศธ ๖๖๒๑/๖๒๑

วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สมุทรา ชำนาญ

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความสื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รักงาม เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

3A-16

ที่ ศร ๖๖๒๑/ ๖ ๕๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้โครงยอวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารสื่อสังคมของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รังงาม เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

3A:17

บันทึกข้อความ

สำนักงาน คณะศึกษาศาสตร์ ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา โทร. ๒๐๕๒
 ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว ๒๑ วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.ธนวิน ทองแพง

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมความสื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รังงาม เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
 รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
 คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว ๕๗๙

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๗ มีนาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนธรรมวาที

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รังงาม ประธานกรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออำนาจความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๗๔-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

30-19

ที่ ศธ ๖๖๒๑/๑ ส

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๕ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบขออนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน พระสุทัศน์ ยโสโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เค้าโครงยอวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตัวนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมความสือสตัยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ ธิงาม เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้ อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรง ของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ธิรสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๕๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

๑๕-๒๐

ที่ ศธ ๒๖๒๑/๖๕๑

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๙ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบขออนุญาตในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน นางอัญชลี หนูอุไร

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำโครงการวิจัยนิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัญชลี สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมความสื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รุ่งงาม เป็นประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา
โทรศัพท์ ๐๓๘-๑๐-๒๐๕๒ โทรสาร ๐๓๘-๗๔๕-๘๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

ที่ ศธ ๖๖๒๑/๕๓ ๗)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

ณ มีนาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะเคียนเตี้ย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รังงาม เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านเพื่อการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๒๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๗/ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รั้งงาม ประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๓๙-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๒๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

พ/ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญาพร หนูอุไร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รังงาม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออนุญาตความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๗๔-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ ๒๕๕๙

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระ.ศุทัศน์ ยโสโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รั้งงาม ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๗๔-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ ๒๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

พ/ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางสาววรรณพร สุวรรณเชษฐ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รั้งงาม ประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๗๔-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ ๒๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๗/ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางอัญชลี หนูอุไร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รังงาม ประธานกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๗๔-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา โทร. ๒๐๕๒
 ที่ ศธ ๒๒๑๘/ ๔๙ วันที่ ๓/ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สมุท ข่านาญ

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รุ่งงาม ประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกจากท่านในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
 รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
 คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา โทร. ๒๐๕๒
ที่ ศธ ๖๒๑๘/๕๙ วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สุรัตน์ ไชยชมภู

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รุ่งงาม ประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกจากท่าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรม การวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา โทร. ๒๐๕๒
 ที่ ศธ ๖๒๑๘/๕๓ วันที่ ๓/ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๙
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.ณัฐกฤตา งามมีฤทธิ์

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุรวรเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รั้งงาม ประธานกรรมการควบคุมคุณูปการ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกจากท่าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรม การวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
 รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
 คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๒๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๗/ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพนธ์ รักงาม ประธานกรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์ ในการนี้มหาวิทยาลัยบูรพามีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทรศัพท์ ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๓
โทรสาร ๐-๓๘๗๔-๕๗๑๑
ผู้วิจัยโทร. ๐๘๖-๘๒๓-๐๗๒๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา โทร. ๒๐๕๒
ที่ ศธ ๒๒๑๘/๔๙๗ วันที่ ๐๗/ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๙
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วยนางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการ เรื่อง รูปแบบ การพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในความควบคุมดูแลของ ดร.ชัยพจน์ รังงาม ประธานกรรมการ ควบคุมคุณูปการ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกจากท่าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรม การวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาคผนวก จ

คู่มือการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

คู่มือครู

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำนำ

คู่มือรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นี้ เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์ปริญญาคุษภินิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้บริหาร ครู ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการศึกษา มีพฤติกรรม และเจตคติที่ดีต่อการศึกษา อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคตอย่างสุจริตได้

คู่มือรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยยึดหลักความสุจริตใน 2 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริตทางกาย และ 2) ความซื่อสัตย์สุจริตทางวาจา ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางจริยธรรมไปถึงในระดับขั้นของการเห็นคุณค่าของค่านิยม (awareness of value) ที่ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.ชัยพจน์ รังงาม ผศ.ดร.สฎายุ ธีระวณิชตระกูล ที่ปรึกษาคุษภินิพนธ์ และผศ.ดร.สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์ ที่ให้แนวคิด ให้คำปรึกษาแนะนำ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และนักการศึกษาทุกท่าน ที่เขียนหนังสือ เอกสาร ตำรา สื่อสารนิเทศทุกเรื่องที่ผู้วิจัยนำมาใช้อ้างอิงคู่มือในเล่ม

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

หลักการและเหตุผล

การทุจริตโดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่อำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นรวมถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง การเห็นแก่ญาติพี่น้องกินสินบนฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้ระบบอุปถัมภ์ และความไม่เป็นธรรมอื่นๆที่ข้าราชการหรือบุคคลใดใช้เป็นเครื่องมือในการลิดรอนความเป็นธรรม และและความถูกต้องตามกฎหมายและสังคมปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า การคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นปัญหาหนักแม้จะมีมาตรการป้องกันและแก้ไขก็ไม่สามารถจัดปัญหาคอร์รัปชันให้หมดไปจากสังคมไทยได้ตราบดีที่คนไทยยังมีการดำรงชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ใช้เงินมากกว่ารายได้ขาดการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้นทั้งนี้เนื่องจาก ปัญหาเศรษฐกิจกระแสบริโภคนิยมวัตถุนิยม เกิดการใช้จ่ายเงินเกินรายได้ โดยนิยมหรือชื่นชมกันวัตถุนิยม

ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์ของผู้เรียนในวัยเรียน ซึ่งปัญหาที่นับว่าเป็นปัญหาหนักที่สุด คือ การที่นักเรียนไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง ลอกคำตอบของเพื่อนมาส่งครู หรือให้ผู้อื่นทำให้นับว่าส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงกับระบบการศึกษา เป็นความเข้าใจที่ผิดของผู้ปกครองและนักเรียนที่ต้องการเรียนให้ได้คะแนนสูง โดยไม่คำนึงถึงผู้เรียนที่จะขาดทักษะ และความประพฤติที่ดี ทำให้ไม่ได้รับความรู้ และจะทำให้พฤติกรรมของความไม่ซื่อสัตย์ติดตัวไปในอนาคต ผู้เรียนไม่สามารถนำวิชาความรู้ไปเรียนต่อในระดับที่สูงหรือประกอบอาชีพในอนาคตได้ ทำให้เกิดผลเสียในด้านความไม่ซื่อสัตย์อื่น ๆ ตามมา (การประชุมระดมพลังสมองของโรงเรียนธรรมมาภิ, 2559) นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น การไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน พูดคำหยาบคาย กลั่นแกล้งเพื่อนในผู้เรียนส่วนน้อย ซึ่งทุกปัญหาล้วนต้องแก้ไข

การแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมความไม่ซื่อสัตย์สุจริต บิดามารดา หรือผู้ปกครองนับว่ามีบทบาทสำคัญที่สุด เนื่องจากผู้เรียนจะเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา หรือผู้ปกครองมากที่สุด ปัญหาที่ส่งผลทางอ้อมที่ทำให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์เกิดจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีเวลาในการดูแลพฤติกรรมของผู้เรียน(การประชุมระดมพลังสมองของโรงเรียนธรรมมาภิ, 2559)

ผลการจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนและการประชุมระดมพลังสมอง พบว่า ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองดีขึ้น เพราะการเห็นประโยชน์และเห็นคุณค่าของการทำความดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว สังคม ชุมชน ควรให้ความร่วมมือในการอบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้แก่ผู้เรียนได้เห็นประโยชน์และความสำคัญของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและระบบการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนตั้งแต่ในวัยเยาว์ ทั้งนี้เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริตในอนาคต มากกว่าการเรียนรู้อันหวังผลเพื่อให้ได้คะแนนสูง ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน ให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียน ด้วยการพัฒนาคู่มือวิธีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายฉบับนี้

วัตถุประสงค์

1. มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหา ความสำคัญ และความจำเป็นของการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้
2. สามารถประพฤติตนให้เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

3. สามารถวิเคราะห์และเห็นคุณค่าของการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยมีความสุจริตอยู่ในใจ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน

คู่มือการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมฉบับนี้ มีการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตในด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกายและวาจา ซึ่งระดับของการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย(ใช้กลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5) ตรงกับรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของแครทโวล บลูม และมาเซียในขั้นที่ 3 คือขั้นการเห็นคุณค่าของค่านิยม (awareness of value) ที่เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น ซึ่งเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นี้ไม่สามารถมีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นที่ 4 และ 5 ของแครทโวล บลูม และมาเซียได้ เนื่องจากเด็กยังไม่สามารถวิเคราะห์และจัดระบบคุณธรรมในระดับสูงเท่ากับผู้ใหญ่ โดยอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎีดังนี้

แนวคิดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ความซื่อสัตย์ คือ ลักษณะที่ตรง ไม่คด ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมลบลมคมใน คนซื่อสัตย์คือคนที่มีความจริงอยู่ในใจ มุ่งรักษาความจริง จริงใจ และรักษาคำมั่นสัญญา พูดว่าจะทำอะไรทำสิ่งนั้นจนสำเร็จ เช่นการปฏิญาณตนว่าจะรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ยิ่งกว่าชีวิต ก็ยอม ตายเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์(ผกา สัตยธรรม , 2557)

ลูกเสือปฏิญาณว่าจะบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ก็ทำตามคำปฏิญาณ ไม่หลีกเลียง รักษาตามคำสัญญา

คนที่ซื่อสัตย์ มีวาจาสัตย์ คือกล่าวความจริงอยู่เป็นปกติวิสัยไม่หลอกลวงผู้ใด

ผู้ที่ทำผิดก็ยอมรับผิด ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ก็จัดว่าเป็นคนซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ตั้งใจไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ตั้งใจจะรักษาศีล 8 ในวันพระก็ปฏิบัติตามนั้นได้

ความสุจริต คือ ประพฤติชอบหรือถูกต้อง ไม่คดโกง ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด รวมทั้งไม่เอาเปรียบใครด้วย แม้ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่ทำ โดยจะเป็นผู้มีความสุจริต ไม่ลอกการบ้านของเพื่อนมาส่งครู เป็นการไม่ถูกต้อง มีเจตนาจะให้ครูเชื่อว่าเป็นงานที่ทำด้วยตนเอง ก็คือหลอกลวงนั่นเอง หรือในเวลาสอบก็ลอกคำตอบของเพื่อน หรือลอกจากตำราหรือหนังสือเรียน ก็ไม่สุจริตเช่นเดียวกัน การทุจริตดังกล่าวนี้แม้จะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน แต่ก็เป็ผลร้ายแก่ตัวเองคือ ทำให้มีนิสัยคดโกง ทุจริตทำบ่อยเข้าก็จะกำเริบกล้าแข็งขึ้นถึงแก่ทุจริตในเรื่องใหญ่และสำคัญขึ้นเป็นลำดับโดยไม่สำนึกและปราศจากอาย

ความสุจริต แบ่งเป็น 3 ทาง คือ

1. **กายสุจริต** ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

2. **วจีสุจริต** ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล

3. **มโนสุจริต** ได้แก่ การคิดในทางที่ดีที่ชอบ ไม่คิดโลภอยากได้ของของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และพยาบาทจองเวรใคร

หลักการ ทฤษฎี ของรูปแบบการเรียนการสอน

จากแนวคิดด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองในด้านความสุจริตทางกายและวาจา ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการสอนเพียง 3 ระดับขั้นดังนี้

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของแครทวอล บลูม และมาเซีย (Instructional Model Based on Affective Domain by Krathwohl, Bloom and Masia)

1. ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบ

แครทวอล บลูม และมาเซีย (Bloom, 1956) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความรู้ (cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (affective domain) และด้านทักษะ (psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้น แครทวอล (Krathwohl) บลูม (Bloom) และมาเซีย (Masia) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้น ประกอบด้วย

1) ขั้นการรับรู้ (receiving or attending) ซึ่งก็หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวผู้เรียน

2) ขั้นการตอบสนอง (responding) ได้แก่ การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้น แล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

3) ขั้นการเห็นคุณค่า (awareness of value) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น

4) ขั้นการจัดระบบ (organization of a value) เป็นขั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน

5) ขั้นการสร้างลักษณะนิสัย (characterization by value) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนรับมาอย่างสม่ำเสมอและทำงานกระทั่งเป็นนิสัย

ถึงแม้ว่าบลูมได้นำเสนอแนวคิดดังกล่าวมุ่งใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนเป็นสำคัญ แต่ก็สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนได้

2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม หรือจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

การสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมใด ๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถดำเนินการตามลำดับขั้นของวัตถุประสงค์ทางด้านเจตคติของบลูมและคณะได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ค่านิยม (receiving attending)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ในค่านิยมนั้นอย่างใส่ใจ เช่น เสนอกรณีตัวอย่างที่เป็นประเด็นปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมนั้น คำถามที่ท้าทายความคิดเกี่ยวกับค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- 1) การรู้ตัว (awareness)
- 2) การเต็มใจรับรู้ (willingness)
- 3) การควบคุมการรับรู้ (control)

ขั้นที่ 2 การตอบสนองต่อค่านิยม (responding)

ผู้สอนจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสตอบสนองต่อค่านิยมนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น ให้ออกแสดงความคิดเห็นต่อค่านิยมนั้น ให้ออกทำตามค่านิยมนั้น ให้สัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้ที่มีค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- 1) การยินยอมตอบสนอง (acquiescence in responding)
- 2) การเต็มใจตอบสนอง (willingness to respond)
- 3) ความพึงพอใจในการตอบสนอง (satisfaction in response)

ขั้นที่ 3 การเห็นคุณค่าของค่านิยม (awareness of value)

ผู้สอนจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น เช่น การให้ลองปฏิบัติตามค่านิยมแล้วได้รับการตอบสนองในทางที่ดี เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลอื่นที่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เห็นโทษหรือได้รับโทษจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามค่านิยมนั้น เป็นต้น ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- 1) การยอมรับในคุณค่านั้น (acceptance of a value)
- 2) การชื่นชอบในคุณค่านั้น (preference for a value)
- 3) ความผูกพันในคุณค่านั้น (commitment for value)

ขั้นที่ 4 การจัดระบบค่านิยม (organization of a value)

เมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้นและมีความไว้วางใจที่จะรับค่านิยมนั้นมาใช้ในชีวิตของตน ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาค่านิยมนั้นกับค่านิยมหรือคุณค่าอื่น ๆ ของตน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมต่าง ๆ ของตน ในขั้นนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสำคัญ ดังนี้

- 1) การสร้างมโนทัศน์ในคุณค่านั้น (conceptualization of value)
- 2) การจัดระบบคุณค่านั้น (organization of a value system)

ขั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัย (characterization by value)

ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมนั้นอย่างสม่ำเสมอ โดยติดตามผลการปฏิบัติ และให้ข้อมูลป้อนกลับ และการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย ในขั้นนี้ผู้สอนควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมดังนี้

- 1) การมีหลักยึดในการตัดสินใจ (generalization set)
- 2) การปฏิบัติตามหลักยึดนั้นจนเป็นนิสัย (characterization)

แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของผู้เรียนโดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์

ตามแนวคิดของ เพียเจท์ (1932/1965 อ้างใน Shaffer, 1988: 318) การมีวุฒิภาวะทางจริยธรรม (Moral Maturity) แสดงถึงการเชื่อถือปฏิบัติตามกฎและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) กล่าวคือ คนทุกคนจะได้รับความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันภายใต้กฎระเบียบของสังคม ซึ่งนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายตรงกับชั้นจริยธรรมเชิงอัตนัย (Moral Relativism or Autonomous Morality) หรือจริยธรรมจากภายใน เมื่อเด็กอายุ 10-11 ปี (กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5) เด็กจะพัฒนามาสู่ขั้นที่สองตามแนวคิดของเพียเจท์ คือ ชั้นจริยธรรมเชิงอัตนัย หรือการที่เด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผล เพียเจท์ ใช้คำว่า “Moral Relativism” “สัมพัทธนิยมทางจริยธรรม” โดยอธิบายว่าเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กเข้าใจว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมเป็นเพียงข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกันระหว่างคนในสังคมเป็นสิ่งที่ถูกมองว่าทำทนาย และสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยกลุ่มคนที่ได้กำหนดขึ้นมา และเด็กจะมีความรู้สึกที่ว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ควรเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของคนในกลุ่ม ดังนั้น คนที่ขับรถเร็วเพื่อนำผู้ป่วยไปส่งโรงพยาบาลก็ไม่ถือว่าทำความผิดแม้ว่าจะฝ่าฝืนกฎจราจร การตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิดจะต้องพิจารณาที่เจตนาของผู้กระทำมากกว่าผลของการกระทำ ตัวอย่างที่เพียเจท์ให้ไว้ว่า เด็กอายุ 10 ขวบคนหนึ่งบอกว่า เฮนรี เป็นเด็กที่ซุกซนมากกว่าจอห์น เพราะมีเจตนาที่ไม่ดีจะไปโหมแย้มที่แม่เก็บไว้ในตู้

และเมื่อเด็กในวัยนี้ถูกถามเกี่ยวกับการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เด็กที่พัฒนาการถึงขั้นนี้จะเลือกการลงโทษแบบที่ต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ (Reciprocal Punishment) หรือการลงโทษทางสังคม ตัวอย่างเช่น เด็กที่เตะฟุตบอลโดนกระຈกหน้าตาต่างแตก จะต้องถูกหักเงินค่าขนมเพื่อชดใช้ค่ากระຈก และในขณะเดียวกันเด็กคนนั้นก็ได้เรียนรู้ว่ากระຈกนั้นมีราคาเมื่อทำเสียหาย เขาจะต้องชดใช้ การลงโทษแบบนี้จะช่วยให้ผู้ที่ทำผิดมีความเข้าใจในผลของการฝ่าฝืนกฎและไม่ทำซ้ำอีก และเด็กที่พัฒนาความคิดถึงขั้นนี้แล้วจะไม่เชื่อในเรื่องการกระทำใดจะต้องถูกตอบแทนไปตามผลของการกระทำนั้นหรือกรรมตามสนอง เพราะจากประสบการณ์เด็กได้เรียนรู้ว่ามีผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทางสังคมมากมายที่ไม่ได้ถูกสอบสวนหรือถูกลงโทษแต่อย่างใด เด็กจะมีความเชื่อเรื่องกรรมตามสนองตอนอยู่ในชั้นจริยธรรมเชิงปรนัยเท่านั้นและความเชื่อนี้จะยิ่งลดลงเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กโคลเบิร์ก

ซึ่งเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตรงกับ ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) บุคคลยังไม่เห็นตัวของตัวเอง ชอบทำตามการชักจูงของผู้อื่นเพื่อคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพอันดี พบในวัยรุ่นตอนต้นอายุ 10-13ปี

ก. สิ่งที่ถูก

- กระทำในสิ่งที่สังคมคาดหวัง
- มีความปรารถนาดีและอาทรต่อผู้อื่น
- ความไว้วางใจ ความภักดี ความเคารพ และความกตัญญู

ข. เหตุผล

- ต้องการเป็นคนดีในทรรศนะของตนและของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม
- ต้องการรักษากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมเพื่อรักษาพฤติกรรม ดีงามต่าง ๆ ให้คงอยู่

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม

การกระจ่างค่านิยมคือการทำค่านิยมให้กระจ่าง (Value Clarification ย่อว่า VC) เป็นวิธีสอนจริยธรรมที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ในประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศไทยก็มีผู้ให้ความสนใจไม่ใช่น้อย

3.1 แนวความคิดพื้นฐาน ผู้ที่เสนอกระบวนการ VC กลุ่มแรก (Raths, Harmin and Simon, 1966) ถือว่าค่านิยมคือหลักการประพฤติปฏิบัติตนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้องและควรแก่การยึดถือ กระบวนการ VC มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองว่าหลักการ ประพฤติปฏิบัติของตนเองต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างไร และหลักการที่ดีที่ถูกที่ควรตามธรรมชาติของตนเป็น อย่่างไร

3.2 วิธีปลูกฝังจริยธรรม การปลูกฝังจริยธรรมตามแนวความคิดพื้นฐานของนักทฤษฎี VC คือการช่วยให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในความเชื่อ ในทัศนคติ ในพฤติกรรมและในความรู้สึกของ ตนเอง หน้าที่ของครูในการปลูกฝัง ค่านิยมคือการชี้แนะหรือจัดการให้มีการชี้แนะให้นักเรียนเกิดการ ฉูกคิดขึ้นมาว่า ความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม และความรู้สึกของตนที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ๆ นั้น เป็นไปตาม เกณฑ์ 7 ประการของกระบวนการของค่านิยมหรือไม่ กล่าวคือ

- (1) เกิดจากการเลือกของตนอย่างอิสระหรือเปล่า
- (2) ได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ หรือเปล่า
- (3) ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่าง ๆ หรือเปล่า
- (4) มีความภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกหรือเปล่า
- (5) จะยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนอย่างเปิดเผยหรือไม่
- (6) จะทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกหรือไม่
- (7) จะกระทำซ้ำอีกหรือไม่

4. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม (Skinner, 1953)

การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification ย่อว่า BM) เป็นการประยุกต์หลักการเรียนรู้เพื่อ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล วิธี BM ใช้ได้ผลดีในการสร้างและรักษาพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และในการลดพฤติกรรมไม่น่าปรารถนา ดังนั้น วิธี BM จึงถือเป็นวิธีปลูกฝังจริยธรรมวิธีหนึ่ง

4.1 แนวความคิดพื้นฐาน วิธีการของ BM ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อว่า พฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ หากกำหนดให้พฤติกรรม หนึ่ง ๆ เช่น กล้าแสดงออก สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ผู้กระทำต้องการเป็นเงื่อนไขการเสริมแรง พฤติกรรมกล้าแสดงออกก็จะเกิดด้วยความถี่สูงขึ้น ในทางกลับกันหากกำหนดให้พฤติกรรมดังกล่าวนี้ สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ไม่ต้องการเป็นเงื่อนไขการลงโทษพฤติกรรมก็จะค่อย ๆ หดหายไป (Skinner, 1953)

4.2 วิธีปลูกฝังจริยธรรม ตามแนวความคิดนี้ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้อง จัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริมและถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใด ก็ต้อง จัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริม หรืออาจได้รับการลงโทษด้วยก็ได้ แต่ นักทฤษฎี BM เสนอว่าควรใช้เงื่อนไขการเสริมแรงมากกว่าเงื่อนไขการลงโทษ เพราะการลงโทษอาจทำ ให้เกิดผลเสีย เช่น การลักลอบ การหลีกเลี่ยง ตลอดจนการคัดค้าน

5. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, 1977)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning ย่อว่า SL) ถือว่าจริยธรรมเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม (Bandura, 1977) กฎเกณฑ์เหล่านี้เกิดจากการ เรียนรู้

5.1 แนวความคิดพื้นฐาน การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกต พฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น การเรียนรู้ประเภทหลังนี้ช่วยให้มนุษย์มีความรู้ว่าจะทำอะไรอย่างไรอย่างกว้างขวางและอย่างรวดเร็ว

ผลของการเรียนรู้อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมความเชื่อนี้ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เป็นเพราะความสามารถในการสังเกตและในการคิดของมนุษย์ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่เกิดขึ้นจริงก็มีความซับซ้อน นอกจากนี้ก็ยังมีเชื่ออีกหลายอย่างที่เกิดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น โดยเฉพาะคำบอกเล่าที่โน้มน้าวใจ และมีความน่าเชื่อถือสูง คำบอกเล่าเหล่านี้จำนวนไม่ใช่น้อย ทดสอบกับความเป็นจริงไม่ได้ คำสอนของศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในประเภทนี้

ความเชื่อของมนุษย์มีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้จากตัวอย่างการยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากในปัจจุบันด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในอนาคต และตัวอย่างการยอมตายเพื่อชีวิตที่ดีกว่าในภพต่อไป

5.2 วิธีปลูกฝังจริยธรรม หลักการสำคัญของการปลูกฝังจริยธรรม ทฤษฎี SL คือการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ตัวอย่างและคำบอกให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่าการกระทำอะไรนำไปสู่ผลกรรมอะไร และผลกรรมนั้นนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไร การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรมนี้จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรง ตัวอย่าง และคำบอกและถ้าหากคำบอกมีลักษณะเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรงและจากตัวอย่างที่ประสบด้วยแล้ว การเรียนรู้ก็จะเกิดในลักษณะที่ตรงไปและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เทคนิคการสอน

ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสอนจัดกระบวนการดำเนินการดำเนินกิจกรรม ในการพัฒนาระดับการเรียนรู้ทางจริยธรรม 3 ระดับ คือ ระดับการรับรู้ ระดับการตอบสนอง และระดับการเห็นคุณค่า ด้วยการใช้เทคนิคการสอนดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ชาอุชัย อินทรประวัตินและพวงเพ็ญ อินทรประวัติน (2534 : 89-98) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมพร้อมด้วยตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. ชี้นำเสนอปัญหา

1.1 ผู้สอนนำเสนอปัญหา ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของปัญหา กรณีศึกษา ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ เรื่องจริง โดยอาจจะใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การอ่านให้ฟัง การใช้สื่ออื่น ๆ เช่น ฟังจากวิทยุเทป ดุวิตทัศน์ เป็นต้น แต่ผู้สอนจะต้องมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหานั้นทุกคน

1.2 ผู้สอนอธิบายเพื่อชี้ประเด็นปัญหาหรือข้อเท็จจริง หรืออาจจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวที่นำเสนอจนทุกคนเข้าใจชัดเจน

1.3 ผู้สอนเปิดการอภิปรายทั่วไปทั้งชั้น โดยผู้สอนอาจจะเป็นผู้นำการอภิปราย ซึ่งอาจจะใช้คำถามเพื่อขยายความคิดของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการนำไปสู่การอภิปรายกลุ่มย่อยต่อไป

2. ชี้นำแบ่งกลุ่มผู้เรียน

การแบ่งกลุ่มผู้เรียนในแต่ละกลุ่มย่อยควรจะมีผู้เรียนที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันอยู่รวมกัน ทั้งนี้เพื่อที่พวกเขาจะได้แสดงเหตุผลประกอบการอภิปรายทัศนคติของเขาในกลุ่มย่อย ซึ่งการแบ่งกลุ่มควรมีจำนวนสมาชิกประมาณ 6-8 คน เพราะถ้ามีสมาชิกมากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นน้อยลง และถ้าสมาชิกน้อยเกินไปก็จะทำให้ได้ความคิดและเหตุผลที่แคบเกินไป

3. ชี้นำอภิปรายกลุ่มย่อย

โดยพุ่งประเด็นไปที่การวิเคราะห์ปัญหา หรือการแก้ปัญหา หรือการประเมินค่าของพฤติกรรม โดยจะต้องระบุเหตุผลของตนเองให้ชัดเจน การสอนในขั้นนี้จะต้องสิ้นสุดลงด้วยข้อสรุปและเหตุผลของแต่ละกลุ่ม

4. ชี้นำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย

ให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่มมาเสนอสรุปผลการอภิปราย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ในชั้นซักถามและเสนอเหตุผลเพิ่มเติม

5. สรุปเหตุผลของผู้เรียนทั้งชั้น

ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเหตุผลของทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นเหตุผลในการกระทำของเพื่อน ๆ อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางที่ดีสู่การปฏิบัติ

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

แนวคิด

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์นี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่รวมวิธีสอนเทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธีเข้าด้วยกัน มีการนำคุณธรรมและหลักธรรมต่าง ๆ มาใช้เป็นเกณฑ์ปฏิบัติ รวมทั้งการนำข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการ และประสบการณ์ของผู้เรียนในการตัดสินใจ

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นสร้างศรัทธา

ขั้นนี้เป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น ผู้เรียนสนใจและเชื่อมั่นว่าบทเรียนนี้สำคัญต่อชีวิตของเขา เชื่อมั่นว่าจะช่วยพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ เชื่อมั่นในตัวผู้สอนและเชื่อมั่นว่าบทเรียนนี้จะช่วยให้เขามีประสบการณ์ที่มีคุณค่า กิจกรรมขั้นนี้คำนึงถึงในตัวผู้สอนและเชื่อมั่นว่าบทเรียนนี้จะช่วยให้เขามีประสบการณ์ที่มีคุณค่า

2. ขั้นศึกษาสังคัม (ฝึกทักษะรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ)

เพื่อนำไปสู่การฝึกนิสัยและทักษะในการแสวงหาความรู้ข่าวสาร ดังนั้นในการฝึกผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้นั้น ผู้สอนจึงควรฝึกนิสัยและฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้เพื่อเป็นการเตรียมตัวในขั้นแรกของการศึกษา

3. ขั้นระดมเผชิญสถานการณ์ (ฝึกทักษะการประเมินค่า)

การฝึกฝนและเรียนรู้ประสบการณ์ขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการผจญปัญหาและสถานการณ์ เป็นการนำข่าวสารความรู้ที่ได้มาจัดสรุปประเด็นของข่าวสารไว้อย่างเป็นระเบียบ แล้วประเมินค่าว่าประเด็นไหนถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริง ประเด็นในบกพร่อง ผิดพลาด ชั่วร้าย ไม่เหมาะสม ไม่ถูกไม่ควร ทำไปจะเกิดผลร้าย หรือเป็นผลดีชั่วครู่ช่วยยาม เคลือบแฝงความชั่วร้ายเอาไว้

4. ขั้นวิจารณ์ความคิด (ฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจ)

เมื่อผู้เรียนได้ฝึกการประเมินค่าข้อมูลต่าง ๆ ไว้หลาย ๆ ทางแล้วนั้น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่เราให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์วิจารณ์ทางเลือกต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจซึ่งมีความสำคัญมาก ผู้เรียนจะต้องรู้

4.1 ขั้นตอนของการเลือกและตัดสินใจ

4.1.1 การรวบรวมข้อมูลที่ดี

4.1.2 การประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง

4.1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่ประเมินค่าแล้ว ทำให้สามารถกำหนดทางเลือก (Alternative) และทางออก (Assumption) ของสถานการณ์นั้นได้

4.1.4 ถ้าไม่มีทางเลือกหรือมีทางเลือกทางเดียวที่ตัดสินใจไม่ได้ จะต้องหาทางออกใหม่ (New Assumption) ที่นำไปใช้ได้

4.1.5 ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

4.1.6 เมื่อมีทางเลือกหลายทาง บุคคลต้องอาศัยประสบการณ์ หลักการและการทำนายผลช่วยกำหนดเกณฑ์เพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

4.1.7 วางแนวทางปฏิบัติให้ได้ผล

5. ขั้นปรับพฤติกรรม (ฝึกการปฏิบัติ)

การปฏิบัติและการเรียนรู้ประสบการณ์ขั้นนี้ เป็นขั้นตอนของการเผชิญ คือ การลงมือแก้ปัญหา และเผชิญสถานการณ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยยึดเกณฑ์ของการปฏิบัติดังนี้คือ ยึดทางสายกลาง ประสานประโยชน์ และปฏิบัติการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

6. ขั้นสรุปและประเมินผล

ขั้นตอนนี้เป็นการนำสาระและกิจกรรมของบทเรียนนับแต่เริ่มต้น มาสรุปย่อ ๆ ชำทวน ตรวจสอบ โดยวิธีที่ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนผู้เรียนประเมินซึ่งกันและกัน การประเมินผู้เรียนและวัดผลการเรียนการสอน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างประสบการณ์หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสร้างศรัทธา การจัดการกิจกรรมที่เร้าความสนใจของผู้เรียน การมีส่วนร่วม การฝึกปฏิบัติและการนำไปใช้ในชีวิตรจริง ดังนั้นผู้สอนจะต้องจัดบรรยากาศ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้คิดปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ได้แก่ กรณีตัวอย่าง (Case Study) สถานการณ์จำลอง (Simulation) หรือบทบาทสมมติ (Roleplaying) เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์สามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

กระบวนการเผชิญสถานการณ์	ผลผลิต	วิธีการสอน	กิจกรรม
1. การสร้างศรัทธา 2. ศึกษาสังคม (การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้) 3. ระดม เผชิญสถานการณ์ (การประเมินค่า) 4. วิจารณ์ความคิด (การเลือกและตัดสินใจ) 5. ปรับพฤติกรรม (ฝึกปฏิบัติ) 6. สรุปและประเมินผล	1. เนื้อหา หลักการความรู้ ความเข้าใจ 2. การคิด วิธีคิด 3. การประยุกต์ความคิด และแสวงหาแนวทางสนอง จุดประสงค์ 4. ทักษะความสามารถ ปฏิบัติได้แก้ปัญหาได้ เจตคติ คุณธรรมและคุณสมบัติ อันพึงประสงค์	แบบค้นคว้า แบบสืบสวน สอบสวน แบบหน่วย แบบแก้ปัญหา แบบอนุমান แบบอุปมาน	บรรยาย อภิปราย ค้นคว้า รายงาน ศึกษาสถานนอกสถานที่ การทดลอง การวิเคราะห์ การสรุปผล สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ การแสดง การเล่านิทาน การร้องเพลง การถาม – ตอบ การสาธิต

วัดและประเมินผลด้วย	➤ การทดสอบข้อเขียนแบบต่าง ๆ
	➤ การสังเกตพฤติกรรมแบบต่าง ๆ
	➤ การสนทนา การสัมภาษณ์

แผนภูมิ แสดงการประยุกต์กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการจัดการเรียนรู้

3. การจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง

แนวคิดการทำค่านิยมให้กระจ่าง

การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ คนเราต้องเรียนรู้วิธีการตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การวางแผน ชีวิตและการพัฒนาอุดมการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิต

การทำค่านิยมให้กระจ่าง มีแนวคิดส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนแนวการสอนแบบเดิมที่คอยป้อนคำตอบให้แก่ผู้เรียนด้วยการอบรมสั่งสอน มาเป็นการสอนที่สร้างสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเข้าใจในคุณค่าต่าง ๆ ด้วยตัวของเขาเอง ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พิจารณาค่านิยมที่เขาชอบด้วยตนเอง

การทำค่านิยมให้กระจ่างมุ่งที่จะใช้วิธีการคัดเลือกค่านิยมที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกคน ต้องการช่วยให้บุคคลเกิดความกระจ่างว่าพฤติกรรมของเขาที่แสดงออกมานั้น เป็นค่านิยมที่แท้จริงของเขาหรือไม่ ช่วยให้คนเราพิจารณาเลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยการตรวจสอบจากการกระทำของเขาเอง

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่างมีขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นนำ** นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนสร้างความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้การสนทนา ซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น รูปภาพ สไลด์ แถบบันทึกเสียง

2. ขั้นสอน

1. การเลือกค่านิยมอย่างอิสระ ผู้สอนแจกกรณีตัวอย่างให้ผู้เรียนทุกคนศึกษา มีหนังสืออ่านประกอบ ผู้เรียนเลือกค่านิยม จากกรณีตัวอย่างที่ศึกษาด้วยตนเอง จดบันทึกทางเลือก
2. การเลือกแนวปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนสรุปแนวทางปฏิบัติโดยวิธีการเลือกค่านิยมอย่างมีเหตุผล หนึ่งทางเลือกและบันทึก
3. การพยากรณ์ ผู้เรียนคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกค่านิยมอย่างมีเหตุผล จดบันทึก
4. อภิปรายกลุ่ม ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ สมาชิกกลุ่มเสนอค่านิยมของตนต่อกลุ่มพร้อมเหตุผลในการเลือกและคุณค่าที่เกิดขึ้น และบันทึกตามมติของกลุ่ม
5. การยึดมั่นค่านิยม กำหนดค่านิยมตามมติของกลุ่ม สมาชิกทุกคนบันทึกมติกลุ่ม
6. การแสดงค่านิยม ผู้แทนกลุ่มเสนอค่านิยมของกลุ่มที่เลือกต่อสมาชิกของห้องเรียนพร้อมเหตุผล สมาชิกแต่ละคนตัดสินใจเลือกทางเลือกอีกครั้ง จดบันทึก
7. กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหาแนวทางปฏิบัติตน จดบันทึก ผู้เรียนแต่ละคนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตนพร้อมจดบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติตน

3. ขั้นสรุป

ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปค่านิยมที่ยอมรับ จากการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติอีกครั้ง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

1. **ขั้นนำ** นำเข้าสู่บทเรียน

2. **ขั้นสอน**

2.1 การเลือกค่านิยมอย่างอิสระ

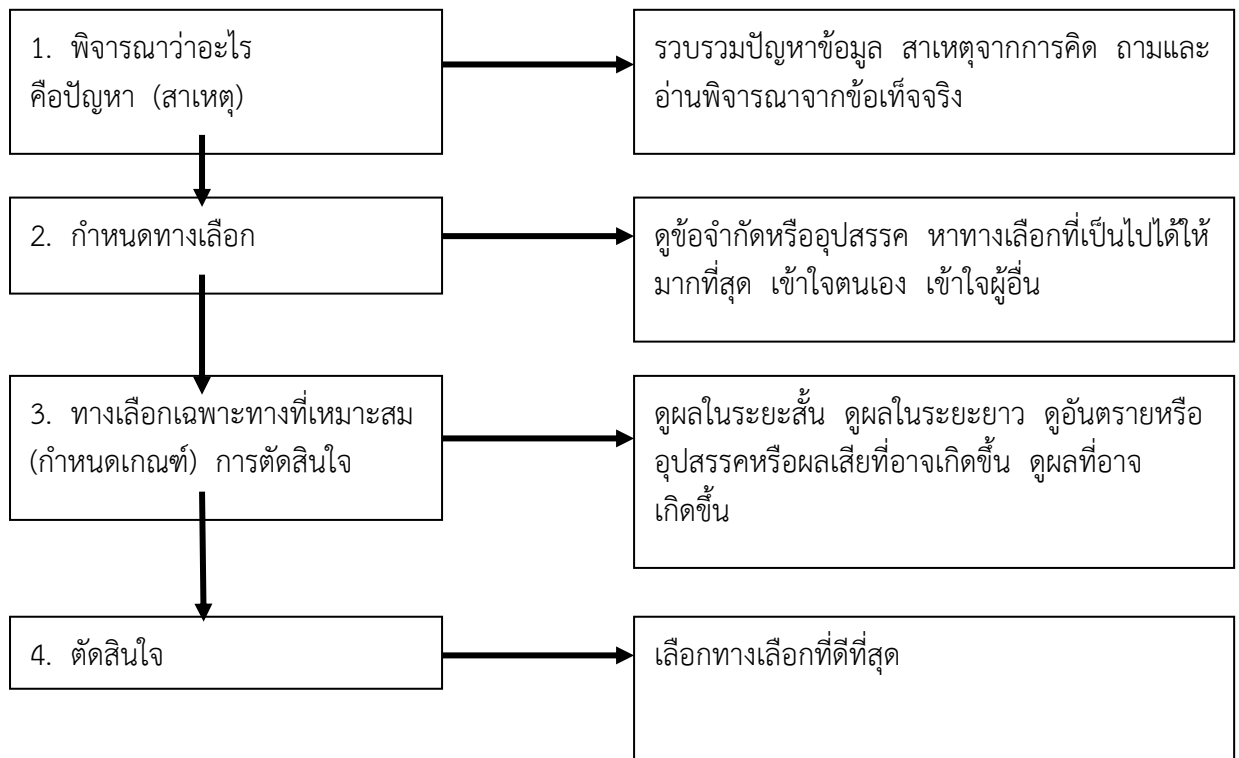
- 2.2 การเลือกแนวปฏิบัติด้วยตนเอง
- 2.3 การพยากรณ์
- 2.4 อภิปรายกลุ่ม
- 2.5 การยึดมั่นค่านิยม
- 2.6 การแสดงค่านิยม
- 2.7 กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตน

3. **ขั้นสรุป** สรุปค่านิยมที่ยอมรับ

แผนภูมิ แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง

ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกค่านิยม

การตัดสินใจรายบุคคล มักเป็นผลมาจากประสบการณ์และค่านิยมของตนเอง เพราะทุกคนจะตัดสินใจเลือกทางเลือกที่คิดว่าเป็นประโยชน์ที่สุดกับตัวเอง ส่วนการตัดสินใจของกลุ่มต้องมีเกณฑ์เพื่อให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์มากที่สุด

กิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

1. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาด้านความรู้ทักษะ/กระบวนการหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันเพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราว ประเด็นหัวข้อ หรือประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งและชัดเจน ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิตยิ่งขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา : 2547)

2. การสอนโดยใช้เกม (Game)

เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ ข้อดี คือ นักเรียนมีความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้จากการเล่น

3. แผนที่ความคิด (Mind map) มีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 เขียนหัวเรื่องตรงกลาง
- 3.2 เขียนความคิดหลักเป็นสาขา
- 3.3 เขียนความคิดย่อยเป็นกิ่งก้าน
- 3.4 ใช้ คำ รูปภาพ สี สัญลักษณ์ ในการเชื่อมโยงแผนที่ความคิด

4. การยกคำพูดผู้อื่นมาอ้าง (Quotations)

การอ้างอิงคำพูดผู้อื่น หรือใช้คำพังเพย สุภาษิต มีผลต่อการปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครูใช้เขียนติดบนฝาผนังห้องเรียน ให้นักเรียนเห็นได้ตลอดเวลา โดยใช้คำสั้น ๆ จำง่าย

ครูบางคนเลือกติดสุภาษิต คำพังเพย หรือคำสอน บนผนังห้องตลอดภาคเรียน จนกลายเป็นเครื่องประดับห้อง ในขณะที่ครูบางคนเปลี่ยนตัวอย่างทุกสัปดาห์หรือทุกวัน ตัวอย่างเช่น

นิमितต์ สาธุรูปนํ กตัญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทิตี เป็นเครื่องหมายของความดี พุทธสุภาษิต
รู้อะไรรู้กระจ่างเพียงอย่างเดียว แต่ให้เชี่ยวชาญเกิดจะเกิดผล สุนทรภู่

ไม่ควรถามว่าประเทศชาติทำอะไรให้ท่าน แต่ควรถามว่าท่านทำอะไรเพื่อประเทศชาติของท่านบ้าง Ask not what your country can do for you, But what you can do for your country. ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี
--

นอกจาก
อ้างอิงถึงคำพูด
ปฏิบัติงาน และ
นักเรียนโดยกล่าว

ควรใช้คำพูดโดย
สอน การ
ที่ ครูบอก
ท่านนั้น” หรือครู

ลูกเสือ-อนุชาตคนก่อนเคยกล่าวไว้ว่า “ก่อนกลับขอให้ทำที่ปักของเธอนให้ดีกว่าที่วันที่เธอมาปัก”

ดังนั้นครูจึงควรรวบรวมคำพูด กวีนิพนธ์ สุภาษิต คำพังเพย ฯลฯ ไว้บ้าง เพื่อจะได้ใช้อ้างอิงถึงในการสอดแทรกเพื่อปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมต่อไป

5. การฝึกคิดหาคคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม

การฝึกคิดหาคคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม เป็นการฝึกให้เด็กคิดว่าสิ่งของต่าง ๆ นั้น มีคุณค่ามีประโยชน์ที่แท้จริงต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร

การฝึกในขั้นนี้ครูควรอธิบายให้เด็กเข้าใจเสียก่อนว่า สิ่งของทั้งหลายย่อมมีคุณค่าในการใช้สอย มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การทำงาน และการแก้ปัญหาซึ่งเป็นคุณค่าแท้ แต่คนเรามักสร้างคุณค่าเทียมขึ้นมาภายหลัง เช่น ความสวยงาม หรือการมียี่ห้อแบรนด์เนม หรือของที่ถูกราคาจนเกินความจำเป็น ทำให้คนเราเกิดกิเลสอยากได้ในสิ่งที่ไม่จำเป็นจนเกิดความฟุ่มเฟือย วัตถุนิยม สิ่งของเครื่องใช้ทุกวันนี้จึงมีคุณค่าเทียมแฝงอยู่มาก ยกตัวอย่าง คุณค่าแท้ของดินสอคือไว้ใช้เขียน เขียนได้ดี ก็ถือว่าเป็นดินสอที่ดีแล้ว ส่วนคุณค่าเทียมของดินสอที่เรามักพบ คือ ทำให้ดินสอมีสีส้น และลวดลายสวยงาม มีรูปร่างแปลก ๆ มีการประดับตกแต่งด้วยตุ๊กตาบ้างสิ่งอื่น ๆ บ้าง มียี่ห้อนำเข้าจากต่างประเทศบ้าง คุณค่าเทียมที่เพิ่มขึ้นทำให้ดินสอมีราคาแพงขึ้นด้วย

ตัวอย่างการฝึก

- ให้นักเรียนหาคคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมของสิ่งของต่อไปนี้
- อาหาร
- กระเป๋าใส่สตางค์
- นาฬิกา
- โทรศัพท์มือถือ

ฯลฯ

การฝึกคิดแบบนี้ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักเลือกรับประทาน เลือกใช้เครื่องอุปโภคบริโภคอย่างฉลาด อย่างมีปัญญา คือ ได้ประโยชน์และประหยัด

6. การเชิญวิทยากรพิเศษ

มีบุคคลทั้งทางด้านศาสนา ฆราวาส ศิษย์เก่า นักวิชาการมีผลงานด้านคุณธรรม จริยธรรมดีเด่น หลายท่านในสังคม บางครั้งอาจเชิญท่านมาบรรยายพิเศษในบางหัวข้อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงทางด้านจริยธรรม โดยบุคคลผู้มีประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับเท่ากับให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กไปด้วยในตัว

7. การทัศนศึกษา (Field Trip)

เป็นการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากสถานที่จริงและมีการอภิปรายสรุปผลการเรียนรู้จากข้อมูลที่ศึกษามา ข้อดี คือ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนา

บทบาทของครู

1. ชี้แจงให้นักเรียน ครูที่ปรึกษา และผู้ปกครองให้เข้าใจถึงความสำคัญ รายละเอียดของการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. ดำเนินการสอนและจัดทำกิจกรรมตามที่กำหนดในคู่มือ
3. กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และเห็นคุณค่าของพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้มากที่สุด
4. ดำเนินการสรุป ชี้แนะให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญเพิ่มเติม
5. ติดตามประเมินผล และสรุปผลการพัฒนา

บทบาทของผู้ปกครอง

1. มีส่วนร่วมและให้ข้อมูลในการติดตามพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียน โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและให้ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็น
2. ชี้แนะแนวทางแก่นักเรียนถึงการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

บทบาทของนักเรียน

1. ร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตามกิจกรรมทุกขั้นตอน
2. จดบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม
3. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้ดีขึ้น
4. ให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือกับครูในทุกขั้นตอนและการประเมินผล

แผนการดำเนินงานกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระยะเวลาระหว่าง ดังนี้

กิจกรรม	ระยะเวลา	จำนวนเวลา
นักเรียนทำแบบวัดสถานการณ์ก่อนการพัฒนา		1 ชั่วโมง
แผนการดำเนินงานกิจกรรมหน่วยที่ 1 ชั้นการรับรู้		
กิจกรรมที่ 1.1 ความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน ใบงานที่ 1.1.1 การค้นหาความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ใบงานที่ 1.1.2 การสร้างเกมโดยใช้โปรแกรม Microsoft Power Point		3 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 1.2 แผนที่นำทาง ใบงานที่ 1.2.1 ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ใบงานที่ 1.2.2 กิจกรรมเขียนตอบความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง		2 ชั่วโมง
แผนการดำเนินงานกิจกรรมหน่วยที่ 2 ชั้นการตอบสนอง		
กิจกรรมที่ 2.1 กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน		
กิจกรรมที่ 2.2 กิจกรรมโฮมรูม		
กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมรางวัลแห่งความดี		
กิจกรรมที่ 2.4 กิจกรรมบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม		
กิจกรรมที่ 2.5 กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียนในขณะที่ทำการทดลอง		
กิจกรรมที่ 2.6 วางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน		2 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 2.7 กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนธรรมวาที		2 ชั่วโมง

แผนการดำเนินงานกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระยะเวลาระหว่าง ดังนี้ (ต่อ)

กิจกรรม	ระยะเวลา	จำนวนเวลา
---------	----------	-----------

แผนการดำเนินกิจกรรมหน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า		
กิจกรรมที่ 3.1 กฎแห่งกรรม ใบงานที่ 3.1.1 ศิล ข้อที่ 2 และข้อ 4 ใบงานที่ 3.1.2 กฎแห่งกรรม ใบงานที่ 3.1.3 ค้นหาภาพเปรต		2 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3.2 อบรมธรรมะหน้าเสาธง		ทุกวันพุธ
กิจกรรมที่ 3.3 กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมในโรงเรียน		6 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3.4 การใช้วิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม		3 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3.5 การใช้วิทยากรพิเศษ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์		3 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3.6 ทศนศึกษาสถานประกอบการ ใบงานที่ 3.6.1 คุณธรรมที่นายจ้างต้องการมาก ที่สุด ใบงานที่ 3.6.2 กิจกรรมวิเคราะห์จากการทัศน ศึกษา		2 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3.7 กรณีศึกษา การศึกษาของประเทศ ฟินแลนด์ ใบงานที่ 3.7.1 สื่อ Power Point เกี่ยวกับ ประเทศฟินแลนด์ ใบงานที่ 3.7.2 วิดีโอเกี่ยวกับการศึกษาของ ประเทศฟินแลนด์ ใบงานที่ 3.7.3 ทำไมเด็กฟินแลนด์จึงฉลาด		2 ชั่วโมง
นักเรียนทำแบบวัดสถานการณ์หลังการพัฒนา		1 ชั่วโมง
รวม		18 ชั่วโมง

ชั้นการรับรู้

แผนการดำเนินกิจกรรม หน่วยที่ 1 ชั้นการรับรู้ กิจกรรมที่ 1.1 ความซื่อสัตย์ในโลกไร้พรหมแดน

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของความซื่อสัตย์
2. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการถ่ายทอดความหมายของความซื่อสัตย์ได้

2. สารสำคัญ

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ได้คิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย

ความสุจริต ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ทาง คือ

1. **กายสุจริต** ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร
2. **วจีสุจริต** ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อมพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล

3. เทคนิค

บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการสอนโดยใช้เกม (เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสังคมศึกษา) โดยการใช้โปรแกรม Microsoft Power Point สร้างเกมเพื่อนำเสนอความหมายของ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

4. สื่อการเรียนรู้

สื่อการสอน ppt

ใบงานที่ 1.1.1 การค้นหาความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ใบงานที่ 1.1.2 การสร้างเกมโดยใช้โปรแกรม Microsoft Power Point

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ชี้นำเสนอปัญหา

5.1.1 ครูสาธิตตัวอย่างเกมที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยอธิบายวิธีการเล่นเกมว่าเล่นอย่างไร ครูแจ้งให้นักเรียนทราบถึงหัวข้อที่จะให้นักเรียนสร้างเกม คือหัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเอง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความสุจริตทางกาย ความสุจริตทางวาจา

5.1.2 ครูสาธิตวิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองจากอินเทอร์เน็ต

5.1.3 ครูชี้แจงให้เด็กค้นหาความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองจากอินเทอร์เน็ต

5.1.4 ครูสาธิตวิธีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองจากอินเทอร์เน็ต

5.1.5 ครูชี้แจงให้เด็กค้นหาความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองจากอินเทอร์เน็ต

5.1.6 ครูสาธิตวิธีการสร้างเกมจาก Microsoft Power Point โดยสร้างปุ่มลิ่งค์สำหรับหัวข้อในแต่ละหัวข้อ หัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเองลิ่งค์ไปเนื้อหาหน้าความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางกายลิ่งค์ไปเนื้อหาความสุจริตต่อตนเองทางกาย หัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจาลิ่งค์ไปเนื้อหาความสุจริตต่อตนเองทางวาจา

5.2 ชั้นแบ่งกลุ่มผู้เรียนและอภิปรายกลุ่มย่อย

5.2.1 แบ่งกลุ่มผู้เรียน 3-4 คน ให้นักเรียนเลือกเกมของเพื่อนที่สร้างได้ดีที่สุดในกลุ่ม และช่วยกันแบ่งหน้าที่การนำเสนอความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองในแต่ละส่วน

5.3 ชั้นนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย

5.3.1 ให้แต่ละกลุ่มมานำเสนอความหมายของความซื่อสัตย์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น ๆ ว่ามีความเข้าใจในความหมายของความซื่อสัตย์มากน้อยเพียงไร

5.4 ชั้นสรุปความคิดของผู้เรียนและครูเสนอแนะเพิ่มเติม

5.4.1 ครูสรุปความหมายของความซื่อสัตย์พร้อมยกตัวอย่าง แล้วถามนักเรียนแต่ละกลุ่มหลังจากที่นำเสนองานไปแล้ว ว่าความซื่อสัตย์มีความหมายอย่างไร เพื่อทบทวนอีกครั้งว่านักเรียนมีความเข้าใจในความหมายมากน้อยเพียงไร

5.4.2 กล่าวยกย่องชมเชยเมื่อมีกลุ่มที่อภิปรายได้ดี และมอบรางวัล

6. การวัดผลและประเมินผล

ผลงานการสร้างเกมจากโปรแกรม Microsoft Power Point

การนำเสนอความหมาย

การสัมภาษณ์นักเรียนแต่ละกลุ่ม

ใบงานที่ 1.1.1 การค้นหาความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

คำสั่ง : ให้นักเรียนค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

.....
.....
.....

2. ความสุจริตทางกาย

.....
.....
.....

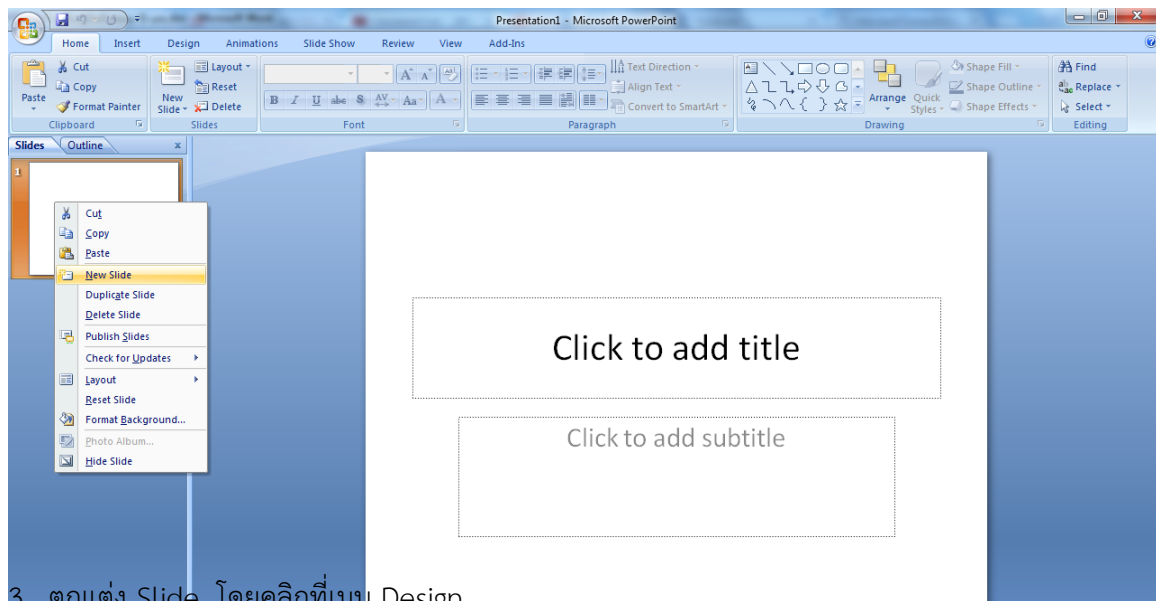
3. ความสุจริตทางวาจา

.....
.....
.....

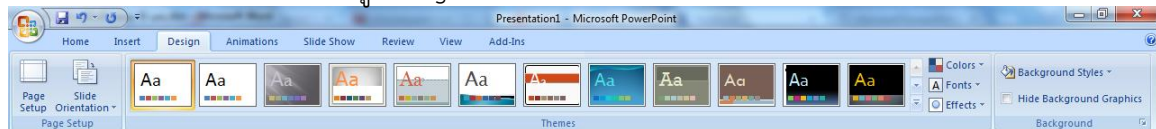
ใบงานที่ 1.1.2 การสร้างเกมโดยใช้โปรแกรม Microsoft Power Point

คำสั่ง : ให้นักเรียนนำข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากอินเทอร์เน็ตมาสร้างเกม โดยใช้โปรแกรม Microsoft Power Point ทำปุ่มเชื่อมโยงลิงค์ไปหน้าเนื้อหาในหัวข้อต่าง ๆ ทั้ง 3 หัวข้อ ได้แก่ (1) ความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง (2) ความสุจริตทางกาย (3) ความสุจริตทางวาจา โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

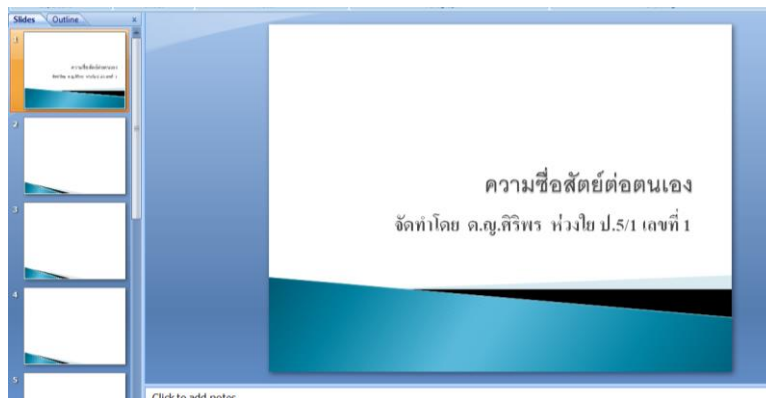
1. เปิดโปรแกรม Microsoft Power Point 2007
2. สร้าง Slide จำนวน 5 Slide โดยคลิกขวาที่ตัวสไลด์เล็ก ๆ ด้านข้าง เลือก New Slide จำนวน 5 ครั้ง

3. ตกแต่ง Slide โดยคลิกที่เมนู Design

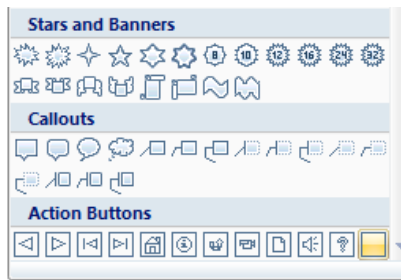

4. หน้าแรกให้เขียนหัวข้อเรื่อง และชื่อของนักเรียนเอง

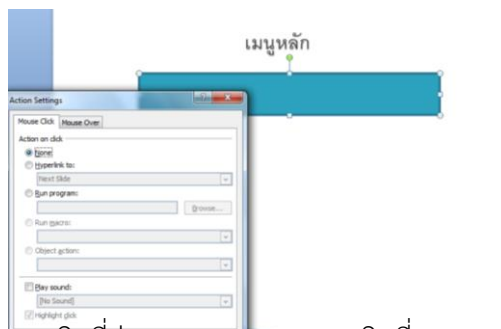

5. หน้าที่สองเป็นหน้าเมนูหลักสำหรับเชื่อมโยงลิงค์ไปยังเนื้อหาของแต่ละหัวข้อ พิมพ์คำว่าเมนูหลักไว้ด้านบนและสร้างเมนูดังนี้

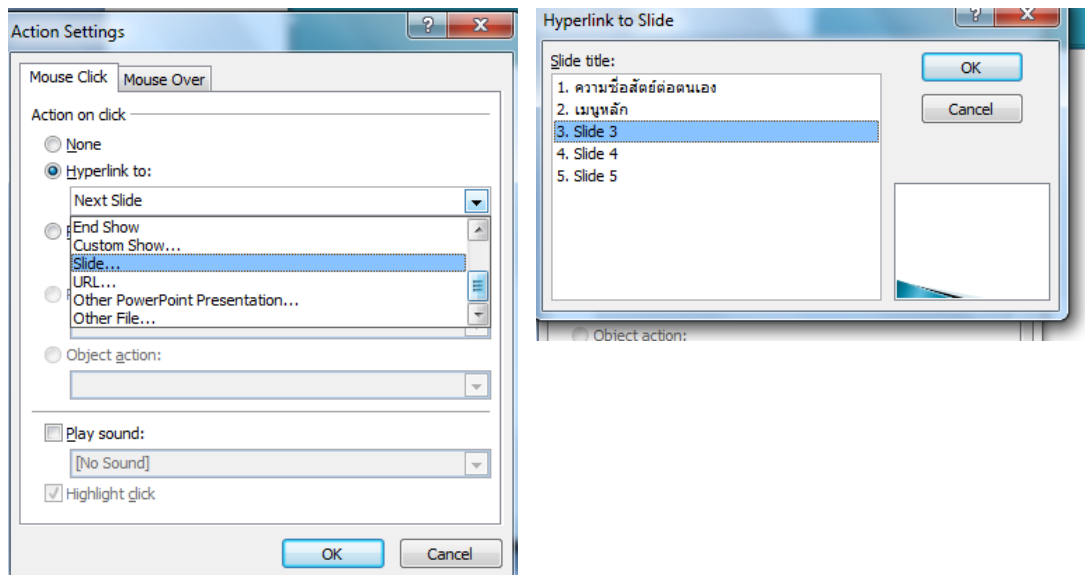
5.1 คลิกที่เมนู Home ที่เมนู Action Buttons เลือกปุ่มเปล่า ๆ

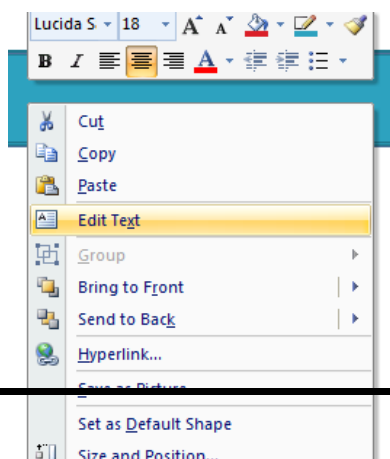
5.2 ลากปุ่มให้มีขนาดพอประมาณจะปรากฏดังรูป

5.3 คลิกที่ช่อง=Hyperlink to : คลิกที่ Slide แล้วเลือก Slide 3

5.4 ใส่ข้อความโดยคลิกขวาที่ปุ่ม เลือก Edit text แล้วพิมพ์ข้อความว่า ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

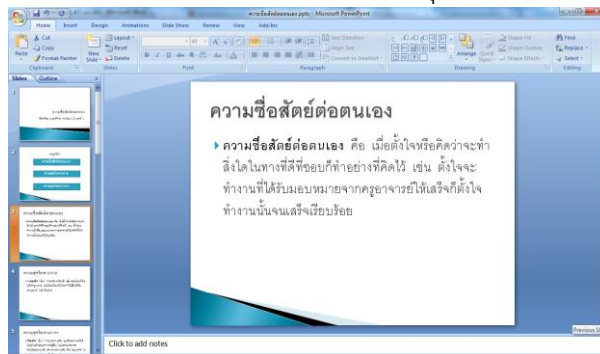

5.5 ทำการ Copy ปุ่มแรกแล้ววางปุ่มอีกสองอัน โดยให้แก้มการลิ้งค์ ปุ่มที่สองลิ้งค์ไป Slide 4 ปุ่มที่สามลิ้งค์ไป Slide 5

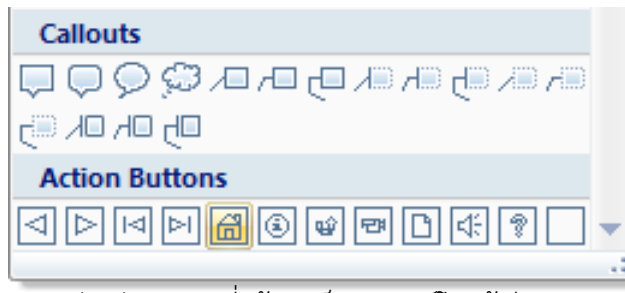
5.6 พิมพ์เมนูให้ครบทั้ง 3 ปุ่ม โดยปุ่มแรกพิมพ์หัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ปุ่มที่สองพิมพ์ว่า ความสุจริตทางกาย และปุ่มที่สามพิมพ์ว่าความสุจริตทางวาจา ดังรูป แล้วตกแต่งให้สวยงาม

6. แผ่น Slide ที่ 3 ใส่เนื้อหาในหัวข้อ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
7. แผ่น Slide ที่ 4 ใส่เนื้อหาในหัวข้อ ความสุจริตทางกาย
8. แผ่น Slide ที่ 5 ใส่เนื้อหาในหัวข้อ ความสุจริตทางวาจา

9. สร้างปุ่มในหน้าเนื้อหาให้เชื่อมโยงไปยังหน้าเมนูหลัก โดยเลือกปุ่มรูปบ้าน

10. ตัวอย่าง PPT ที่สร้างเสร็จสมบูรณ์โดยผู้เรียน

แผนการดำเนินกิจกรรม หน่วยที่ 1 ชั้นการรับรู้ กิจกรรมที่ 1.2 แผนที่นำทาง

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้
2. นักเรียนสามารถเขียนแผนที่ความคิดเกี่ยวกับความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้

2. สาระสำคัญ

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ได้คิดไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย

ความสุจริต ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ทาง คือ

1. **กายสุจริต** ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

2. **วจีสุจริต** ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล

3. เทคนิค

การสอนแบบแผนที่ความคิด (Mind map)

4. สื่อการเรียนรู้

กระดาษสีขนาดใหญ่สำหรับเขียนแผนที่ความคิด

ปากกาสีเมจิก

ใบงานที่ 1.2.1 ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ใบงานที่ 1.2.2 กิจกรรมเขียนตอบความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ชี้นำเสนอปัญหา

5.1.1 ครูสาธิตวิธีการเขียนแผนที่ความคิด โดยให้เขียนหัวข้อหลักไว้ตรงกลางกระดาษ แล้วแตกกิ่งก้านสาขาสรุปความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

5.1.2 ครูแจกใบงานที่ 1.2. ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ครูแจ้งให้นักเรียนทราบถึงหัวข้อที่จะให้นักเรียนวาดแผนที่ความคิด คือหัวข้อความซื่อสัตย์ต่อตนเอง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ หัวเรื่องหลัก เรื่อง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หัวเรื่องรองคือ ความสุจริตทางกาย และความสุจริตทางวาจา

5.2 ชี้นำแบ่งกลุ่มผู้เรียนและอภิปรายกลุ่มย่อย

5.2.1 แบ่งกลุ่มผู้เรียน 6-8 คน แจกอุปกรณ์การเขียนแผนที่ความคิด ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนแผนที่ความคิดในแต่ละส่วน และสมาชิกในกลุ่มแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

5.2.2 ครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ อธิบายเพิ่มเติมเป็นรายกลุ่มอีกครั้ง และตรวจการทำงานของแต่ละกลุ่ม

5.3 ชี้นำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย

5.3.1 ให้แต่ละกลุ่มนำแผนที่ความคิดของกลุ่มตนเองมานำเสนอ โดยอธิบายความหมายของความเชื่อสัตย์ตามแผนที่ความคิดที่ตนเองสร้าง พร้อมทั้งขยายความและยกตัวอย่าง พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น ๆ ว่ามีความเข้าใจในความหมายของความเชื่อสัตย์มากน้อยเพียงไร

5.4 ชั้นสรุปความคิดของผู้เรียนและครูเสนอแนะเพิ่มเติม

5.4.1 ครูสรุปความหมายของความเชื่อสัตย์พร้อมยกตัวอย่าง แล้วถามนักเรียนแต่ละกลุ่มหลังจากที่นำเสนองานไปแล้ว ว่าความเชื่อสัตย์มีความหมายอย่างไร เพื่อทบทวนอีกครั้งว่านักเรียนมีความเข้าใจในความหมายมากน้อยเพียงไร

5.4.2 กล่าวยกย่องชมเชยเมื่อมีกลุ่มที่อภิปรายได้ดี และมอบรางวัล

5.4.3 ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนสรุปความหมายของความเชื่อสัตย์โดยการตอบคำถามในแต่ละข้อ โดยใช้กิจกรรมที่ 1.2 กิจกรรมเขียนตอบความหมายของความเชื่อสัตย์ต่อตนเอง

6. การวัดผลและประเมินผล

ผลงานการเขียนแผนที่ความคิด

การนำเสนอความหมาย

การสัมภาษณ์นักเรียนแต่ละกลุ่ม

ใบงานที่ 1.1.2 กิจกรรมเขียนตอบความหมายของความเชื่อสัตย์ต่อตนเอง

ใบงานที่ 1.2.1 ความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ใบงานที่ 1.2.1 เรื่องความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ตั้งใจไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย ตั้งใจจะรักษาศีล 8 ในวันพระก็ปฏิบัติตามนั้นได้ ซึ่งแบ่งออกเป็นความสุจริต ใน 2 ด้าน คือ

1.1 ความสุจริตทางกาย ได้แก่

- ★ ไม่คดโกง ไม่ลักขโมย
- ★ รับผิดชอบในหน้าที่ของนักเรียนและตรงตามเวลา ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จด้วยตนเอง ไม่ทุจริตในการสอบ การแบ่งงานกันทำเมื่อทำงานกลุ่ม ไม่เอาเปรียบเพื่อน
- ★ มีระเบียบวินัย เวลากลับบ้านไม่เถลไถล
- ★ ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น
- ★ ไม่ประพฤติผิดกฎหมาย เช่น ไม่ลองสิ่งเสพติด ลักขโมย

1.2. ความสุจริตทางวาจา

- ★ ไม่พูดเท็จ
- ★ ไม่พูดคำหยาบ
- ★ ไม่พูดประจบสอพลอ
- ★ ไม่พูดเพื่อเจ้าเอวไหล
- ★ พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายให้ผู้อื่นเสียหาย หรือแตกแยกเกิดความเข้าใจผิด

ใบงานที่ 1.2.2 กิจกรรมเขียนตอบความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง พร้อมทั้งยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

.....
.....
.....

2. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางกาย หมายถึง พร้อมทั้งยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

.....
.....
.....

3. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองทางวาจา หมายถึง พร้อมทั้งยกตัวอย่างมา 1 ตัวอย่าง

.....
.....
.....

๕ ขั้นตอนการตอบสนอง

แผนการดำเนินกิจกรรม หน่วยที่ 2 ชั้นการตอบสนอง

กิจกรรมที่ 2.1 กิจกรรมสร้างกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน

ติดตามพฤติกรรม ใช้สมุดจดการบ้านในการตรวจติดตามงานของนักเรียน กำหนดกฎเกณฑ์ กติกาในการทำงาน ส่งงานตามเวลา อ่านหนังสือเป็นเวลา รับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ

วิธีการ

1. แจงให้ครูผู้สอนทุกวิชาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หากมีการบ้านให้นักเรียนจดบันทึกไว้ในสมุดจดการบ้าน
2. ก่อนกลับบ้านให้ครูประจำชั้นเซ็นชื่อกำกับ
3. เมื่อกลับถึงบ้านให้นักเรียนนำสมุดจดการบ้านให้ผู้ปกครองรับทราบ และให้ผู้ปกครองช่วยตรวจการบ้านของนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง หากมีการบ้านไหนคั่งค้าง ให้ผู้ปกครองควบคุมให้นักเรียนทำการบ้านนั้นให้เสร็จ
4. ครูสร้างกฎเกณฑ์ของผู้ไม่ส่งการบ้าน หรือไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง จะบันทึกไว้ในสมุดบันทึกพฤติกรรมไม่เหมาะสม หากผู้เรียนไม่ปรับปรุงให้ดีขึ้น ให้หักคะแนนความประพฤติของนักเรียน
5. ครูสร้างกฎเกณฑ์ของการเข้าเรียน และการกลับบ้านของนักเรียน หากมีการประพฤติผิดจะบันทึกไว้ในสมุดบันทึกพฤติกรรมไม่เหมาะสม หากผู้เรียนไม่ปรับปรุงให้ดีขึ้น ให้หักคะแนนความประพฤติของนักเรียน
6. ครูสร้างกฎเกณฑ์ของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และกิจกรรมยามว่าง หรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 2 ชั้นการตอบสนอง กิจกรรมที่ 2.2 กิจกรรมโฮมรูม

กิจกรรมโฮมรูม การตั้งความคาดหวัง

วิธีการ

1. อบรมสั่งสอน ชี้แนะ ให้แนวทางแก่ผู้เรียนในทุกเช้าก่อนเริ่มชั่วโมงเรียนในแต่ละวัน โดยในแต่ละวันให้ชี้แนะในหัวเรื่องต่าง ๆ กันไปวันละเรื่อง ได้แก่เรื่อง รับผิดชอบงาน การโกง การลักขโมย การบ้าน การสอบ งานกลุ่ม มีวินัย ไม่ทำผิดกฎหมาย ไม่ทำร้ายร่างกายผู้อื่น การพูด หมุนเวียนกันไป
2. นอกจากอบรมสั่งสอน ชี้แนะแล้ว ครูประจำชั้นต้องตั้งความคาดหวังในตัวนักเรียน ว่านักเรียนสามารถมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ได้ โดยครูประจำชั้นต้องคอยให้กำลังใจนักเรียน และค่อยๆ ปรับพฤติกรรมของผู้เรียน
3. เมื่อเห็นนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ครูควรให้กำลังใจและคำชื่นชม หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้ครูสร้างกำลังใจนักเรียนอยู่เสมอและคาดหวังให้นักเรียนรับรู้ว่านักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 2 ชั้นการตอบสนอง กิจกรรมที่ 2.3 กิจกรรมรางวัลแห่งความดี

สมุดบันทึกความดี การประกาศเกียรติคุณความดี

วิธีการ

1. หากผู้เรียนมีพฤติกรรมที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองมากที่สุดใน 3 ลำดับ ให้ครูจดบันทึกไว้ในสมุดบันทึกความดี เมื่อถึงเวลาของการบรรยายโดยวิทยากรพิเศษให้ครูจัดทำใบประกาศนียบัตรมอบรางวัล พร้อมถ่ายภาพกับวิทยากร
2. ส่วนผู้เรียนอื่น ๆ ที่มีพฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองรองลงมา ให้ครูยกย่องสรรเสริญผู้เรียนคนนั้นในห้องเรียน พร้อมมอบรางวัลเล็กน้อย
3. ข้อควรระวังในการมอบรางวัล ครูต้องทำการแสดงให้เห็นว่าความดีที่ผู้ได้รับรางวัลนี้เกิดผลดีและนำมาเป็นแบบอย่างอย่างไร ไม่ให้แสดงให้นักเรียนเห็นในเชิงทำความดีต้องได้รับรางวัลตอบแทนทุกครั้ง

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 2 ชั้นการตอบสนอง กิจกรรมที่ 2.4 กิจกรรมบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

การตัดคะแนนพฤติกรรม/ใช้คะแนนเป็นเกณฑ์

วิธีการ

1. หากผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้ เช่น ไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ตรงต่อเวลา เกล่เกล่ไม่กลับบ้าน ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ประพฤติผิดกฎหมายและลองสิ่งเสพติด ให้ครูจดบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลงสมุดบันทึก หากมีการจดบันทึกครบ 3 ครั้ง ของนักเรียนคนใดคนหนึ่ง ให้ครูที่เกี่ยวข้องพิจารณาในการตัดคะแนนความประพฤติของนักเรียนตามที่ได้เห็นสมควร
2. ข้อควรระวังในการบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้ครูที่เกี่ยวข้องชี้แจงให้ผู้เรียนทราบถึงเหตุผลในการจดบันทึกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนทุกครั้ง ว่าผู้เรียนทำผิดอย่างไร เกิดผลเสียหายอย่างไร และต้องได้รับโทษอย่างไร โดยครูต้องแสดงความจริงจังให้ผู้เรียนเห็นว่าการกระทำความผิดต้องได้รับการลงโทษอย่างจริงจัง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเกรงกลัวมากขึ้น

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 2 ชั้นการตอบสนอง
กิจกรรมที่ 2.5 กิจกรรมสอดส่องดูแลและติดตามความประพฤติของนักเรียน
ในขณะที่ทำการทดลอง

สอดส่องดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และกระตุ้นผู้เรียนขณะทำกิจกรรมในการทดลอง

วิธีการ

1. ขณะผู้เรียนทำกิจกรรมในการทดลองให้ครูให้คำแนะนำเป็นรายกลุ่มก่อนทุกกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ จากนั้นเดินสำรวจดูพฤติกรรมของผู้เรียนว่ากลุ่มใดทำไม่ถูกต้อง หรือขาดตกบกพร่องประการใด ให้ครูผู้สอนช่วยแนะนำเพิ่มเติม
2. กลุ่มใดปฏิบัติเสร็จก่อนและเป็นตัวอย่างที่ดีได้ ให้ครูชี้แจงให้เด็กทราบ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกกลุ่มทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา
3. เมื่อนักเรียนนำเสนองานเสร็จให้ครูย้อนถามความรู้ที่ได้ปฏิบัติอีกครั้ง พร้อมทั้งให้คำแนะนำผลงานของแต่ละกลุ่ม และวิธีการนำเสนอ
4. ในขณะที่นักเรียนทำงานกลุ่ม ให้ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน พร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในงาน หากพบว่าคนใดไม่มีส่วนร่วมในงานให้ชี้แนะว่าหน้าที่แต่ละคนควรแบ่งหน้าที่กันอย่างไร

กิจกรรมที่ 2.6 วางแผนตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน

นักเรียนและผู้ปกครองจัดตารางกิจวัตรในแต่ละวันควรทำอะไรบ้าง สร้างกฎเกณฑ์ให้กับนักเรียน

วิธีการ

1. ให้นักเรียนวิเคราะห์ว่าในแต่ละวันหลังจากที่นักเรียนกลับจากโรงเรียน นักเรียนควรทำอะไรบ้าง และนำไปร่วมกับผู้ปกครองในการวิเคราะห์เพิ่มเติม รวมถึงวิเคราะห์ว่าผู้ปกครองมีบทบาทอย่างไรในการดูแลเอาใจใส่พฤติกรรมของนักเรียน
2. ให้นักเรียนวิเคราะห์ว่าในวันหยุดนักเรียนควรทำอะไรบ้าง มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการเรียนอย่างไร งานบ้านอย่างไร และสมควรได้รับการพักผ่อนมากน้อยเพียงไร จากนั้นให้ร่วมมือกับผู้ปกครองร่วมทำตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียน
3. ตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียนว่าสามารถทำตามที่คุณปกครองวางแผนไว้ได้หรือไม่
4. ร่วมมือกับครูประจำชั้น หรือผู้ร่วมวิจัย เพื่อสอบถามตารางกิจวัตรประจำวันว่าเหมาะสมหรือไม่
5. ปรับปรุงตารางกิจวัตรประจำวันของนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง สังเกตและบันทึกผล หากนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามได้ให้ค่อยๆ ปรับพฤติกรรมจนนักเรียนมีความประพฤติที่ดีขึ้น

กิจกรรมที่ 2.7 กิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนธรรมวาที

ให้นักเรียนแต่ละชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย อาจเป็นสินค้ามือหนึ่งหรือมือสองก็ได้ เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำมาหากิน เห็นคุณค่าของการทำมาเลียงชีพและใช้จ่ายเงิน โดยให้ครูประจำชั้นช่วยพิจารณาในการนำสินค้ามาจำหน่าย ส่วนผู้ซื้อนั้นเป็นผู้ปกครอง ครูท่านอื่น ๆ และนักเรียนที่ไม่ได้นำสินค้ามาจำหน่าย

วิธีการ

1. ครูประจำชั้นชี้แจงให้นักเรียนทราบว่าโรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนธรรมวาทีขึ้นเมื่อใด วัตถุประสงค์ของการจัดงาน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งสอบถามความประสงค์และคัดเลือกตัวแทนนักเรียนที่ต้องการขายสินค้า โดยพิจารณาจากนักเรียนที่มีสิ่งของเหลือใช้ หรือต้องการนำสินค้าของที่บ้านออกมาจำหน่าย
2. ก่อนวันจัดกิจกรรมตลาดนัดโรงเรียนธรรมวาที จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนทราบถึงวันจัดกิจกรรม นักเรียนที่เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าในแต่ละชั้นให้นำสินค้ามาเป็นตัวอย่างที่ต้องการวางขายเพื่อให้ครูประจำชั้นและเพื่อนร่วมห้องช่วยกันพิจารณาว่าสินค้านั้นสามารถขายได้หรือไม่ เป็นจำนวนเงินเท่าใด และต้องการหาสินค้าอื่นมาลงทุนเพื่อจำหน่ายเพิ่มหรือไม่
3. ครูจัดอบรมเรื่องการค้าขาย การทอนเงิน รวมทั้งในวันจัดงานช่วยควบคุมดูแลเรื่องการทอนสตางค์ของนักเรียน รวมทั้งกระตุ้นการขายโดยการจูงใจให้ลูกค้าช่วยซื้อสินค้า
4. เมื่อขายสินค้าเสร็จเรียบร้อยตรวจของและนับจำนวนเงินที่ขายได้พร้อมทั้งกำไรขาดทุน รวมทั้งสัมภาษณ์ถึงความรู้สึกของตัวแทนนักเรียนที่นำสินค้ามาจำหน่าย

ชั้นการเห็นคุณค่า

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.1 กฎแห่งกรรม

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองกับศีล 5 ได้
2. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม
3. นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ในจิตใจ

2. สาระสำคัญ

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ดีไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย

ความสุจริต แบ่งเป็น 3 ทาง คือ

1. **กายสุจริต** ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

2. **วจีสุจริต** ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล

3. **มโนสุจริต** ได้แก่ การคิดในทางที่ดีที่ชอบ ไม่คิดโลภอยากได้ของของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และพยาบาทจองเวรใคร

ความซื่อสัตย์ต่อตนเองกับศีล 5 นั้นตรงกับศีลข้อที่ 2 และศีลข้อที่ 4 ดังนี้

ศีลข้อที่ 2 อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทังสะมาทิยามิ “เว้นจากการลักขโมย” ซึ่งตรงกับ ความสุจริต ด้านกายสุจริต

ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ “เว้นจากการพูดเท็จ” ซึ่งตรงกับ ความสุจริต ด้านวจีสุจริต

3. เทคนิค

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์

4. สื่อการเรียนรู้

- วีดีโอผลของการกระทำผิดศีล 5
- วีดีโอวัดเปรต (วัดแสนสุข)
- ใบงานที่ 3.1.1 ศีล ข้อที่ 2 และข้อ 4
- ใบงานที่ 3.1.2 กฎแห่งกรรม
- ใบงานที่ 3.1.3 ค้นหาภาพเปรต

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ชี้นำเสนอปัญหา

5.1.1 ครูให้นักเรียนดูวีดีโอวัดแสนสุข พร้อมทั้งชี้แจงให้นักเรียนฟังว่าครูต้องการสอนผลของกรรมเรื่องอะไร

- 5.1.2 ครูอธิบายให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และศีล 5
(ใบงานที่) 3.1.1 ความซื่อสัตย์ต่อตนเองกับศีล 5
- 5.1.3 ครูชี้แจงให้เด็กเห็นถึงโทษของการทำผิดศีลธรรม เช่น การขโมยของผู้อื่น
(ใบงานที่) 3.1.2 กฎแห่งกรรม
- 5.1.4 ครูชี้แจงว่าความซื่อสัตย์ต่อตนเองแต่ละด้านเกี่ยวข้องกับศีลธรรมอย่างไร โดย
ทำกิจกรรมที่ 3.1 กิจกรรมตอบคำถามร่วมห้อง
- 5.2 ชั้นแบ่งกลุ่มผู้เรียนและอภิปรายกลุ่มย่อย
- 5.2.1 แบ่งกลุ่มผู้เรียน 4-6 คน ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันค้นหาภาพเปรตที่ทำผิดศีล
ข้อ 2 และข้อ 4 โดยทำกิจกรรมที่ 3.1 กิจกรรมค้นหาภาพเปรต และช่วยกันอภิปรายว่าผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์
สุจริตจะได้รับผลกระทบอย่างไร
- 5.3 ชี้นำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย
- 5.3.1 ให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มมาเสนอสรุปผลการอภิปราย ให้นักเรียนเสนอโทษของการทำ
ผิดศีลธรรมโดยการไม่ซื่อสัตย์สุจริต พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น ๆ ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร
- 5.4 ชั้นสรุปความคิดของผู้เรียนและครูเสนอแนะเพิ่มเติม
- 5.4.1 ครูสรุปความคิดเห็นของผู้เรียน พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการปฏิบัติตนไม่ให้เกิด
ผิดศีลธรรม
- 5.4.2 กล่าวยกย่องชมเชยเมื่อมีกลุ่มที่อภิปรายได้ดี และมอบรางวัล

6. การวัดผลและประเมินผล

- การตอบคำถามร่วมห้อง
- การค้นหาภาพเปรตที่ทำผิดศีลข้อที่ 2 และ 4
- การอภิปรายผลแห่งกรรม
- การสัมภาษณ์นักเรียนแต่ละกลุ่ม

ใบงานที่ 3.1.1 ความซื่อสัตย์ต่อตนเองกับศีล 5

ความซื่อสัตย์ต่อตนเองกับศีล 5 นั้นตรงกับศีลข้อที่ 2 และศีลข้อที่ 4 ดังนี้

ศีลข้อที่ 2 อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทังสะมาทิยามิ “เว้นจากการลักขโมย”

ในเรื่องของศีลข้อ 2 ที่ให้เว้นจากการลักขโมยยังหมายถึง “การห้ามคดโกงทุกประเภท” โกง ตาชั่ง โกงเวลา อุ้งงาน ใช้เล่ห์เพทุบายหลอกลวงผู้อื่น คอรัปชั่น รับสินบน นัดแล้วไปไม่ตรงเวลา และมีอีกมากมายที่ล้วนผิดศีลข้อ 2 ทั้งหมด ในที่นี้ขอยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนคือ นักเรียนขี้เกียจ คนทำงานอุ้งงาน

ตัวอย่างการการผิดศีลข้อ 2 นักเรียนขี้เกียจ

นักเรียนขี้เกียจ

คนที่เป็นนักเรียน นักศึกษาถึงแม้ว่ากำลังเรียนหนังสืออยู่ก็มีโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับศีลข้อ 2 ได้ เหมือนกันถ้าใครชอบไปโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนสาย ลอกข้อสอบ ไม่ตรงเวลา เข้าห้องน้ำบ่อย ไม่อยากเรียน ขี้เกียจเรียน อันนี้ก็เป็นกรผิดศีลข้อ 2 ได้

ศีลข้อที่ 4 มุสาวทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ “เว้นจากการพูดเท็จ”

ในศีลข้อ 4 เป็นการสร้างกรรมง่ายที่สุดและเป็นกรรมที่เราสร้างมากที่สุด เพราะคนต้องใช้ คำพูดในการสื่อสารกันทุกวัน สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (เจ้าอาวาสวัดพิชัยญาติ) ท่านเทศน์ให้ฟังในเรื่อง ของคำพูด ไม่ว่าจะพูดเรื่องคนอื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการนินทา พูดใส่ร้ายป้ายสีไม่ว่าเขาจะผิดจริงหรือไม่ เป็นการให้ร้าย การว่ากล่าว ด่าทอ พูดหยาบคาย ทั้งหมดล้วนเป็นการสร้างกรรมด้วย คำพูด หรือที่เรียกว่า วชิหุจริต มี 4 อย่างคือ พูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ ไม่ว่าจะ พูดอะไรก็แล้วแต่ เราต้องรับผิดชอบทั้งหมด อย่างถ้าเราเห็นคนเขาล้มเหลว ล้มละลาย แล้วก็ไปพูด เรื่องของเขา ทำมาหากินอย่างไรก็ไม่รู้ ล้มละลายไปแล้ว ไม่เข้าคนที่พูดก็จะล้มละลาย แบบเขาไปด้วย หรือพูดว่าทำมาหากินอย่างไรโกงเขาตลอด นี้เขาโกงก็เรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา ถ้าใครพูด เดวก็จะเป็นคนโกงแบบเขา

ในศีลข้อที่ 4 มีบางเรื่องบางรายนาม่าเป็นธรรมทานจากชีวิตของแต่ละคนที่ทำให้เห็นว่าชีวิตทำ กรรมอย่างนี้ ก็ได้รับผลอย่างนี้ ถ้าทำให้คนอื่นเดือดร้อน ทำให้คนอื่นเกิดความแตกแยก เราอาจจะเป็ นพยานเท็จโดยที่เราไม่เคยรู้เลยว่าคนผิดที่แท้จริงคือใคร คำพูดที่เราพูดไปอาจจะไปทิ่มแทงใครทำให้เขา ตายทั้งเป็น ในศีลข้อ 4 นี้การพูดเพ้อเจ้อเหลวไหลทุกอย่างจะกลับมาเป็นเรื่องของเรทั้งหมด

วจีกรรมเป็นกรรมที่แสดงอย่างชัดเจน เวลาที่เราพูดเรื่องของใครมันจะส่งตรงมาที่เราอย่างรวดเร็ว อย่างถ้าเกิดว่าเราไปเจอคนช่างพูด เมื่ออ่านหนังสือของแม่ชีแล้วเราอย่าไปคิดว่าคนนี้ต้องรับกรรมอย่าง นั้น อย่างนี้ ห้ามคิด เพราะว่ามันเป็นกระบวนการของกรรมของแต่ละคน กรรมมันเป็นที่ฟังของแต่ละ คน แล้วความคิดที่เราจะคิดหวังดีกับเขาไปตักเตือนเขา นั่นก็ไม่ใช่หน้าที่ของเรา ถ้าเราอยากจะให้เขาดี แต่เราอยู่ในฐานะที่เราจะบอกเขาหรือเปล่า เราไม่ได้เป็นครูบาอาจารย์ ไม่ได้เป็นญาติ ไม่ได้เป็นพ่อแม่ ของเขา ในส่วนที่เราพูดออกไปกลับกลายเป็นว่าเราอื้อวด เหมือนกับว่าฉันที้แล้ว แต่เราดีจริงหรือเปล่า

แล้วถ้าเราเจอคนที่พูดจากกลับไปกลับมา พูดกับเราอย่างแล้วไปพูดกับอีกคนอย่างหนึ่ง เราต้อง คิดว่าเขาเป็นของเขายังนี้ พระพุทธองค์นั้นยังต้องราคะิน พวกเราเป็นคนเดินดินหรือจะพันคนนินทา เราต้องคิดไว้ไม่มีใครชมเราทั้งวันและไม่มีใครสรรเสริญเราทั้งวัน แล้วก็ไม่มีใครมาด่าว่าเราทั้งวันเช่นกัน

ใบงานที่ 3.1.2 กฎแห่งกรรม

ลักทรัพย์

ทรัพย์สมบัติ

ผิดศีลข้อที่ 2 : ลักทรัพย์ ขโมย ฉ้อโกง ยักยอก ทำลายทรัพย์
ผลกรรมคือ

- 1.ธุรกิจไม่เจริญก้าวหน้า เจ๊ง ขาดทุน ผิดเคือง โดนโกง
- 2.มีแต่อุบัติเหตุให้เสียทรัพย์สิน ต้องชดใช้ให้คนอื่นอย่างไรเหตุผล
- 3.ทรัพย์หายบ่อย ๆ หลงลืมทรัพย์วางไว้ไม่เป็นที่ หากไม่เจอ
- 4.มีคนมาผลาญทรัพย์เรื่อย ๆ ทั้งคนใกล้ตัวและคนทั่วไป
- 5.ลูกหลานแย่งชิงมรดก โดนลักขโมยบ่อย ๆ
- 6.ตระกูลอัปจนไม่มีที่สิ้นสุด มีแต่คนมาทำลายทรัพย์

แนะนำหนทางทูเลา : ตั้งสัจจะไม่ยุ่งกับทรัพย์สินของคนอื่น หากอยากได้ให้ขอเสียก่อน จนกว่าเจ้าของจะอนุญาตด้วยความเต็มใจ หมั่นทำบุญสังฆทาน บริจาคค่าน้ำ ค่าไฟวัดเพื่อที่ศาสนาจะได้ไม่ขาดแคลนปัจจัย
ส่งผลบุญให้เราไม่ขัดสน มอบทุนการศึกษาแด่ผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ผลบุญทำให้เรามีปัญญาที่จะหาทรัพย์อย่างสุจริตรวม ทั้งต้องตั้งสัจจะที่จะมีสัมมาอาชีพ ไม่ฉ้อโกงใคร แม้แต่สิ่งเดียวและอื่น ๆ ตามแต่จะสะดวกและตามกำลัง

มุสาวาทา เวมณี สิกขาปทสมายามิ

ผิดศีลข้อ 4 : โทหก ปลิ้นปล้อน กลับคำ ไม่มีสัจจะ (หลอกลวงผู้อื่นใส่ร้ายผู้อื่น ยุแหยงให้คนแตกกัน ใช้วาจาดูหมิ่น พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ ขี้โม้ นินทา ด่าทอ ด่าพ่อลื้อแม่ ด่าและเถียงผู้มีพระคุณ ผิดสัญญาสาบานแล้วไม่ทำตาม)

ผลกระทบคือ

1. ปากไม่สวย ฟันไม่สวย มีกลิ่นปาก มีปัญหาเรื่องปากเรื่องฟันอยู่เนืองนิจ
2. มีแต่คนพูดให้เสียหาย มีคนซุบซิบนินทาเรื่องของเรา มีคนคอยใส่ร้ายดูหมิ่นและส่อเสียดเราอยู่เสมอ
3. ไม่มีใครจริงใจด้วย มีแต่คนมาพูดจาหลอกลวง ผิดสัญญาต่อเรา
4. เกิดในสังคมที่พูดแต่คำหยาบคำส่อเสียดปลิ้นปล้อน นินทาอยู่เนืองนิจ เพียงตื่นมาก็พบเจอความไม่เป็นมงคล (สังคมที่ปากไม่เป็นมงคล)
5. หลงเชื่อคนอื่นได้ง่าย โดนหลอกได้ง่าย ไม่มีความระวังเวลาโดนโทหก
6. ไม่มีใครเชื่อถือในคำพูดของเรา, เป็นคนที่พูดอะไรแล้วคนเมิน, พูดตืดๆ ซัดๆ, นึกจะพูดอะไรก็ไม่ได้ตั้งใจ

แนะนำหนทางทูเลา : ตั้งสัจจะว่าจะไม่ปลิ้นปากโกหกหรือส่อเสียดนินทา ยุแหยงใคร ไม่ด่าใคร พูดตามความเป็นจริงทุกอย่าง สิ่งใดควรพูดก็ควรพูด ไม่ควรพูดก็อดทนไว้ ไม่ด่า ไม่เถียง ไม่นินทาผู้มีพระคุณ เช่น พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ให้คำสัจ ญญาใครไว้ต้องรักษา

อย่าสาบานอะไรพร่ำเพรื่อ ว่างๆ ก็ออกค่าใช้จ่ายให้ค่าทำฟันแก่คนยากคนจนและอื่นๆ ตามแต่จะสะดวกและตามกำลัง หมั่นให้สัจธรรมความจริงแก่คนทั่วไป พูดแต่ธรรมะ สอนธรรมะอยู่เสมอ หมั่นพูดหรือเผยแพร่ธรรมะให้คนอื่นฟังบ่อยๆ ทำตัวให้มีธรรมะให้มีสัจจะพูดอะไรก็ไม่ผิดคำพูด ไม่กลับคำ ไม่หลอกลวงใคร คนจะเชื่อถือมากขึ้น

ใบงานที่ 3.1.3 ค้นหาภาพเปรต

กิจกรรมถามตอบพร้อมห้อง

1. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองตรงกับศีลในข้อใด ได้แก่อะไรบ้าง
2. การลักทรัพย์ ขโมย ฉ้อโกง ยักยอก ทำลายทรัพย์ ผิดศีลธรรมข้อใด และได้รับผลกระทบอย่างไร
3. โทหก ปลิ้นปล้อน กลับคำ ไม่มีสัจจะ ผิดศีลธรรมข้อใด และได้รับผลกระทบอย่างไร
4. นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไรให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองทั้งทางกายและวาจา

กิจกรรมรายกลุ่ม

1. ให้นักเรียนค้นหาภาพเปรตที่ทำผิดศีลข้อ 2 และข้อ 4 จากอินเทอร์เน็ต แล้วนำภาพเปรตมาจัดวางในโปรแกรม Microsoft Word

2. ให้นักเรียนศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับเปรตตามอัธยาศัย
3. ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันนำเสนอว่าเปรตในภาพทำผิดศีลข้อไหน ได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.2 อบรมธรรมะหน้าเสาธง

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. นักเรียนมีความรู้สึกรับผิดชอบชีวิตต่อการกระทำผิดศีลธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต
3. นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ในจิตใจ

2.สาระสำคัญ

วจีสุจริต ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อเหลวไหล

3. เทคนิค

การเชิญวิทยากรพิเศษ

นิมนต์พระสงฆ์บริเวณโรงเรียนมาอบรมธรรมะหน้าเสาธงทุกเช้าวันพุธ

4. สื่อการเรียนรู้

พระสงฆ์เป็นผู้ให้อิโวาสา

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ

5.1.1 กล่าวถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการอบรมให้นักเรียนทราบ

5.2 ขั้นสอน

5.1.2 บรรยายโดยการแสดงให้เห็นคุณค่าของการมีพฤติกรรมทางด้านวจีสุจริตที่ดี โดยในแต่ละสัปดาห์ให้พูดคนละประเด็นผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป เช่น สัปดาห์ที่ 1 พูดเรื่องการพูดความจริง สัปดาห์ที่ 2 พูดเรื่องการไม่พูดคำหยาบ เป็นต้น

5.3 ขั้นสรุป

5.1.3 พระสงฆ์สรุปประเด็นให้ผู้เรียนฟัง พร้อมทั้งคติสอนใจของเรื่องที่บรรยายในสัปดาห์นี้

5.1.4 ตั้งคำถามกับผู้เรียน 1 คำถามให้ผู้เรียนตอบตามความสนใจ เพื่อเป็นคติ แง่คิด ให้ผู้เรียนจดจำ และนำไปใช้

6. การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต

การตอบคำถาม

การสัมภาษณ์เป็นรายกลุ่ม

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.3 กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมในโรงเรียน

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. นักเรียนมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่อการกระทำผิดศีลธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต
3. นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ในจิตใจ

2. สาระสำคัญ

การอยู่ร่วมกันจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นไม่ควรทะเลาะเบาะแว้งหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ควรอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีจะทำให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

นักเรียนมีหน้าที่ศึกษาหาความรู้ ดังนั้นจึงต้องมีความเพียรพยายามที่จะตั้งใจเรียน และทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ยิ่งตั้งใจและพยายามเท่าใดยิ่งประสบความสำเร็จมากขึ้นเท่านั้น

3. เทคนิค

การเชิญวิทยพิเศษ

การใช้วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

4. สื่อการเรียนรู้

คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก โปรเจคเตอร์

วีดีโอสำหรับการบรรยายในเรื่องต่าง ๆ

ของรางวัลสำหรับผู้ตอบคำถาม

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ

5.1.1 เตรียมความพร้อมของผู้เรียนโดยการร้องเพลงและท่องกลอนตักเตือนตั้งใจ พร้อมทั้งทำท่าประกอบ

5.1.2

5.2 ขั้นบรรยาย

5.2.1 เปิดวิดีโอเกี่ยวกับความพยายาม ให้เห็นว่าการผลึกหรือดิ่งสิ่งของชิ้นหนึ่งต้องทำอย่างไร

5.2.2 ชี้แจงให้นักเรียนทราบว่า หน้าที่ของนักเรียนนั้นคืออะไร ซึ่งนักเรียนควรมีความตั้งใจและความพยายามในการศึกษาเล่าเรียนให้ประสบความสำเร็จ

5.2.3 เปิดวิดีโอเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน โดยชี้แจงให้นักเรียนเห็นว่าคนเราอยู่ด้วยกันต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ให้อภัยและเข้าใจกัน ไม่ควรทะเลาะเบาะแว้ง หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น

5.2.4 เปิดวิดีโอชาวเขาร้องเพลงชาติไทย ซึ่งร้องไม่เพราะ พร้อมกับชี้แจงให้เห็นว่าเราควรภูมิใจที่อยู่ในผืนแผ่นดินไทย มีที่อยู่ ดังนั้นควรสามัคคีกัน

5.3 ขั้นสรุป

5.3.1 กล่าวสรุปจะเห็นได้ว่าใครทำอะไรย่อมได้อย่างนั้น

5.3.2 ตั้งคำถามถามผู้เรียนด้วยความสมัครใจ ผู้ที่ตอบถูกจะได้รับรางวัลเพื่อการยก
ย่องเล็ก ๆ น้อย ๆ

6. การวัดผลและประเมินผล

ความสนใจ ความร่วมมือ

การตอบคำถาม

แผนการดำเนินงานกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.4 การใช้วิทยากรพิเศษด้านคุณธรรม จริยธรรม

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. นักเรียนมีความรู้สึกรับผิดชอบชีวิตต่อการกระทำผิดศีลธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต
3. นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ในจิตใจ

2. สาระสำคัญ

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ เมื่อตั้งใจหรือคิดว่าจะทำอะไรในทางที่ดีที่ชอบก็ทำอย่างที่ดีไว้ เช่น ตั้งใจจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ให้เสร็จก็ตั้งใจทำงานนั้นจนเสร็จเรียบร้อย

ความสุจริต แบ่งเป็น 3 ทาง คือ

1. **กายสุจริต** ได้แก่ การประพฤติตนดี อยู่ในระเบียบวินัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน โดยทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ไม่ทำร้ายใคร

2. **วจีสุจริต** ได้แก่ การพูดความจริง พูดด้วยความหวังดี ไม่พูดในลักษณะทำลายผู้อื่น ไม่ประจบสอพลอ บิดเบือนความจริง อำพรางความจริง คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล

3. **มโนสุจริต** ได้แก่ การคิดในทางที่ดีที่ชอบ ไม่คิดโลภอยากได้ของของผู้อื่น ไม่อิจฉาริษยา และพยาบาทจองเวรใคร

3. เทคนิค

การเชิญวิทยากรพิเศษ

การใช้วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

4. สื่อการเรียนรู้

คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก โปรเจคเตอร์

วีดีโอสำหรับการบรรยายในเรื่องต่าง ๆ

แผ่นป้ายอิงค์เจ็ทการจัดกิจกรรมอบรม

กระดาษและปากกาสำหรับจดบันทึกของนักเรียนที่เข้าอบรม

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ชี้นำเสนอปัญหา

5.1.1 ให้ผู้เรียนร้องเพลงเพื่อเตรียมความพร้อม (ใบงานที่)

5.1.2 ให้ผู้เรียนท่องกลอนตั้งอกตั้งใจ

5.1.3 เกริ่นนำเนื้อหา ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง เมื่อตั้งใจทำอะไรแล้วทำ

สำเร็จ ซื่อสัตย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บกระเป๋าสตางค์มาส่งคืนอย่างเดียว ความซื่อสัตย์แบ่งได้หลายอย่าง คือ ซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ ซื่อสัตย์ต่อคนอื่น ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เช่น นักเรียนที่ตั้งใจเรียน ถือว่าซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ เลิกเรียนกลับบ้านซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ วันพระรักษาศีล 5 ได้ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ทางกายและวาจา ถ้าประพฤติตัวไม่ตัวอย่างลักขโมยของก็จะติดคุก ไม่ได้กินหมูกระทะ เป็นต้น

5.1.4 วิทยากรเปิดวิดีโอตัวอย่างผู้เก็บสตางค์ได้แล้วนำมาส่งคืนเจ้าของในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ตัวอย่างที่ 1 เด็กหูหนวก พูดไม่ได้ เก็บเงินได้ 1,000 บาท ตัวอย่างที่ 2 เด็กอายุ 8 ปี เก็บเงินได้ 25,000 บาท ที่ จ.ชัยภูมิ ตัวอย่างที่ 3 เด็ก 3 คน เก็บเงินคืนเจ้าของ ตัวอย่างที่ 4 เรืองเล่าเข้านี้ เด็กเล็กชั้นอนุบาลนำเงินมาคืนที่ห้องธุรการ ตัวอย่างที่ 5 เก็บเงินได้ 700,000 บาท เมื่อลูกค้ามานั่งทานในร้านอาหาร ในจังหวัดชลบุรี

5.1.5 วิทยากรอธิบายให้ผู้เรียนฟังว่าการกระทำดังกล่าวน่ายกย่องอย่างไร และเป็นบุคคลผู้มีความซื่อสัตย์อย่างไร

5.1.6 วิทยากรเปิดวิดีโอตัวอย่างคนเร่ร่อนคนหนึ่งที่มีเงินติดตัวอยู่ 10 บาท แต่เก็บกระเป๋าสตางค์ได้นำไปส่งคืนเจ้าของ ซึ่งเจ้าของกระเป๋าสตางค์เห็นว่าเป็นคนซื่อสัตย์ จึงรับไปทำงานด้วย ทำให้ชีวิตของคนเร่ร่อนพลิกผันมีงานทำเป็นหลักแหล่ง ซึ่งเจ้าของกระเป๋าสตางค์เป็นเจ้าของโรงงานกล่าวว่า คนทำความดีสมควรได้รับการยกย่อง ซึ่งคุณลุงเป็นคนดีมาก ถ้าเขาเป็นคนเร่ร่อนเขาคงไม่นำสตางค์ไปคืนเจ้าของ

5.1.7 วิทยากรชี้แจงให้เห็นถึงคุณค่าของความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์เป็นย่นต์ศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองเรา นำมาซึ่งความไว้วางใจ โรงงานทุกโรงงาน สถานประกอบการทุกแห่งต้องการคนซื่อสัตย์ไปทำงานที่ไหนก็มีแต่คนอยากรับเข้าทำงาน ถ้าเป็นคนขาดความซื่อสัตย์แล้วคงไม่มีใครไว้วางใจให้ทำงาน

5.1.8 วิทยากรทบทวนว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความสุจริตทางกาย ทางวาจาอย่างไร

5.1.9 วิทยากรให้ดูตัวอย่างวิดีโอคนงานก่อสร้าง ที่เป็นตัวอย่างเรื่องความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ทำให้ประสบความสำเร็จในอนาคตอย่างไร ซึ่งตัวละครชื่ออิว เป็นคนงานก่อสร้างเมื่อปี 2548 ซึ่งงานที่ทำเป็นงานไม่สบาย แต่เขามีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และขยันทำงานทำให้ออนาคตเขาทำงานในห้องแอร์ เป็นพนักงานร้านอาหารที่ต้องคอยเก็บสตางค์ของลูกค้า ซึ่งถ้าเขาเป็นคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ทำให้เจ้านายของเขาไม่รับเข้าทำงานอย่างแน่นอน และได้ไปพักยังแคชเชียร์ที่เก็บสตางค์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเห็นภาพของการทำงานที่ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตสูง

5.1.10 วิทยากรให้ดูตัวอย่างวิดีโอตัวอย่างของเด็กคนหนึ่งที่มีความตั้งใจเรียน และหลังจากเวลาเรียนเขาหารายได้พิเศษโดยต้องคอยดูแลเรื่องเงินทอนตอนที่เจ้าของร้านไม่อยู่หรือเข้าห้องน้ำ เจ้าของร้านกล่าวว่าถ้าเขาเป็นคนไม่ซื่อสัตย์ ก็คงไม่ได้รับความไว้วางใจให้ทำงานอย่างแน่นอนด้วยความขยันพากเพียร ส่งผลให้ออนาคตของเขามีอาชีพครู ซึ่งเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

5.1.11 วิทยากรสรุปความซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ส่งผลให้ออนาคตข้างหน้าประสบความสำเร็จ

5.1.12 วิทยากรพูดให้เห็นโทษของยาเสพติด ทำให้สุขภาพร่างกายเสื่อมโทรม โดยเปิดวิดีโอแสดงภาพคนเมาสุรา ซึ่งเป็นวิดีโอตลก แสดงคนขับซิ่งรถจักรยานยนต์ไม่ตรงทาง และเดินกลับบ้านได้ไม่ตรงทางจนเดินตกหลุม ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน จดจำ และมองเห็นภาพของโทษยาเสพติดได้ชัดเจน

5.1.13 วิทยากรทบทวนความซื่อสัตย์ต่อตนเองทางวาจา

5.1.14 วิทยากรให้ผู้เรียนดูวิดีโอเรื่อง เด็กเลี้ยงแกะ ถามผู้เรียนว่ามีแกะทั้งหมดกี่ตัว เพื่อให้ผู้เรียนสนใจ และชี้แจงให้ผู้เรียนทราบว่าหลังดูวิดีโอจบจะมีการถามคำถาม ซึ่งวิดีโอเรื่องเด็กเลี้ยง

แกะนี้มีความสนุกสนานเฮฮา เนื่องจากต่างจากวิดีโอทั่วไป มีการเพิ่มมุขตลกแทรกเข้าไป ทำให้ผู้เรียน
ตั้งใจดูวิดีโอเด็กเลี้ยงแกะเป็นอย่างมาก

5.4 ชั้นสรุปความคิดของผู้เรียนและวิทยากรเสนอแนะเพิ่มเติม

5.4.1 วิทยากรสรุปเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองทั้งหมด

5.4.2 วิทยากรถามคำถามนักเรียนผู้เข้าร่วมอบรม พร้อมทั้งสรุปผลรางวัลในแต่ละ
รางวัล

5.4.3 วิทยากรมอบรางวัลพร้อมใบเกียรติบัตรให้กับผู้ที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง

6. การวัดผลและประเมินผล

ความสนใจ ความร่วมมือ

การตอบคำถาม

คำถามจากวิทยากร

1. ทำไมเด็กเลี้ยงแกะคนนั้นพูดความจริงแต่ตอนหลังไม่มีใครเชื่อ
2. เธอมีสตางค์อยู่ 2-3 พันบาท ถ้าทำหล่นหาย เธอรู้สึกอย่างไร และถ้าต่อมามีคนเก็บกระเป๋าสตางค์เธอได้เธอรู้สึกอย่างไร
3. ความซื่อสัตย์เมื่อสักครู่นี้พระอาจารย์พูดหมายถึงความซื่อสัตย์ต่อใคร
4. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง หมายถึง

แผนการดำเนินกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.5 การใช้วิทยาการพิเศษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย
2. นักเรียนมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่อการกระทำผิดกฎหมาย
3. นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ภายในจิตใจ

2. สารสำคัญ

การใช้วิทยาการตำรวจเป็นผู้บรรยาย ซึ่งหัวข้อที่ใช้ในการบรรยาย ได้แก่

- “กฎหมายยาเสพติด บทลงโทษ และพิษภัยของยาเสพติด”
- “กฎหมายการลักขโมย บทลงโทษ และผลเสีย”
- “กฎหมายการทำร้ายร่างกายผู้อื่น บทลงโทษ และผลเสีย”
- “กฎหมายการพูดคำหยาบ บทลงโทษ และผลเสีย”
- “วิธีป้องกันตัวจากภัยการลักพาตัวและถูกลอบทำร้าย”

กฎหมาย หมายถึง คือ กฎหรือกติกาของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

กฎหมายความปลอดภัย คือ กฎหรือกติกาของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนผู้นั้นต้องรับโทษ

ยาเสพติดมีอันตรายอย่างไร

สมองประกอบด้วย 2 ส่วน แบ่งเป็น ซ้าย ขวา และตรงกลาง

สมองส่วนที่ 1 ประกอบด้วยสมองส่วนอยาก หรือ Lymbic System ทำหน้าที่ควบคุมอารมณ์ สัญชาติญาณ ความอยาก เช่น กำหนดพฤติกรรมเมื่อเราหิว จะเกิดการกระตุ้นให้เราหาอาหาร และแย่งชิงเพื่อให้ได้อาหารมา แต่สมองคนเรายังมีสมองอีกส่วนหนึ่งทำหน้าที่ควบคุมสมองส่วนนั้นก็คือ

สมองส่วนที่ 2 ประกอบด้วยสมองส่วนคิด หรือ Cerebral Cortex ทำหน้าที่ควบคุมสมองส่วนอยากให้ใช้แต่เหตุผล ไม่ใช่แต่อารมณ์ เราจึงไม่ทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม

เวลาที่เราเสพยาเสพติด ตัวยากระตุ้น สารเคมีชื่อว่า “โดปามีน” เป็นสารที่ทำให้เรารู้สึกมีความสุข ยาเสพติดจะไปสร้างโดปามีนมากกว่าที่เรากำหนดเอาไว้ ทำให้เรารู้สึกมีความสุขมากกว่าปกติ พอเสพไปหลาย ๆ ครั้ง สมองจะจดจำตัวกระตุ้นที่อยู่แวดล้อมขณะเสพยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ เพื่อนที่เคยเสพยาเสพติด ตัวยาเสพติด และเอาไปเชื่อมโยงกับความสุขกับฤทธิ์ของยาเสพติด ทีนี้เมื่อสมองไม่ได้รับการกระตุ้นจากยาเสพติด “โดปามีน” สารที่สร้างขึ้นจากธรรมชาติไม่พอสร้างความสุข ทำให้เกิดอาการทรมานร่ายต้องเมื่ออยากมีความสุขต้องพึ่งยาเสพติด สมองจึงหลั่ง “โดปามีน” มากกว่าปกติได้ อาการเช่นนี้เรียกว่าติดยาเสพติด ในที่สุดก็ห้ามตัวเองไม่ได้ ต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ยาเสพติด คราวนี้สมองส่วนอยากจะทำงานเหนือ สมองส่วนคิดจะทำให้คิดอะไรไม่ออก ไม่รู้สึกผิดชอบชั่วดี พฤติกรรมจะเปลี่ยนไป ก้าวร้าวไม่รับผิดชอบ เมื่อเสพไปนาน ๆ สมองจะถูกทำลายจนคุ้มคลั่ง ควบคุมตนเองไม่ได้เลย สุดท้ายอาจมีอาการทางจิตอาจถึงขั้นเป็นอาการทางจิตถาวรไปเลยก็ได้ ผู้ติดยาเสพติดต้องได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง การที่คิดว่าจะเลิกยาเสพติดได้ต้องทำจิตใจให้เข้มแข็งเป็นความคิดที่ผิด เพราะฉะนั้นเราจึงไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดตั้งแต่เริ่มต้นโดยเด็ดขาด

การลักขโมย หมายถึง การหยิบฉวยสิ่งของของผู้อื่นโดยที่เขาไม่ยินยอม ซึ่งการเสพยาเสพติด อาจทำให้ผู้เสพยาไม่สามารถใช้สมองส่วนคิดในการควบคุมความรู้สึกผิดชอบชั่วดีได้ อาจทำให้เกิดการลักขโมยเพื่อนำไปซื้อยาเสพติด

การทำร้ายร่างกายผู้อื่น หมายถึงการทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ อาจบาดเจ็บเล็กน้อยไปจนถึงขั้นบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต ทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา ถ้าทำร้ายร่างกายผู้อื่นโดยถูกอวัยวะสำคัญจะมีโทษหนัก เช่น ถูกดวงตา ศีรษะ คอ หัวใจ ทำให้ขาพิการ เป็นต้น

การพูดคำหยาบคาย หมายถึง ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ คำที่ไม่สมควรพูด ทำให้ผู้ฟังเกิดความขุ่นข้องหมองใจ และสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีได้ ถือเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ดังนั้นควรพูดจาให้เพราะน่าฟังทำให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ โทษของการพูดคำหยาบ สามารถแจ้งความจับได้ เป็นความผิดลหุโทษ โดยอาจเสียค่าปรับ 500 บาท หรือหากเป็นการพูดโดยการละเมิดทำให้ผู้อื่นเสียหาย ก็อาจมีโทษหนักขึ้น โดยต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน 3 เดือน เพื่อดำเนินการสอบสวน

การป้องกันภัยจากการลักพาตัวและการถูกทำร้าย ถ้านักเรียนออกจากโรงเรียนแล้วพบคนแปลกหน้าเข้ามาชวนนักเรียนไปสถานที่อื่น เข้ามาชวนคุย หรือนำสิ่งของมาให้ ควรปฏิเสธ อยู่ห่าง ๆ ไม่พูด ไม่คุย ไม่อยากรู้ อยากเห็น นอกจากนั้นไม่ควรคบกับคนแปลกหน้าหรือไว้วางใจใครง่าย ๆ เมื่อพบเหตุการณ์คนถูกจับเป็นตัวประกัน นักเรียนไม่ควรเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ ไม่ควรมุงดู หรือแอบดูอยู่ในสถานที่ที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ เพราะอาจถูกจับเป็นตัวประกันหรือโดนทำร้ายได้ ควรแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการระงับเหตุ

3. เทคนิค

การเชิญวิทยากรพิเศษผู้พิทักษ์สันติราษฎร์

การใช้วิทยากรบรรยายพิเศษด้านกฎหมาย โดย ร.ต.ท. ลี โคตรสมบัติ

4. สื่อการเรียนรู้

คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก โปรเจคเตอร์

วิดีโอสำหรับการบรรยายในเรื่องต่าง ๆ

แผ่นป้ายอิงค์เจ็ทการจัดกิจกรรมอบรม

กระดาดและปากกาสำหรับจดบันทึกของนักเรียนที่เข้าอบรม

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ชี้นำเสนอปัญหา

5.1.1 ชี้แจงให้ผู้เรียนรู้จักความหมายของคำว่า กฎหมาย พร้อมทั้งให้ผู้เรียนจดบันทึก

5.1.2 ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจของคำว่า ยาเสพติด พร้อมยกตัวอย่าง และตั้งคำถาม

นักเรียนว่าพฤติกรรมดังกล่าวใช่การติดยาเสพติดหรือไม่

5.1.3 ตั้งคำถามกับผู้เรียนว่ายาเสพติดมีอันตรายอย่างไร พร้อมทั้งให้ผู้เรียนจดบันทึก

ตามความเข้าใจของตนเอง

5.1.2 แนะนำวิดีโอ “สิ่งที่ซ่อมไม่ได้” พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจของสิ่งที่ซ่อมไม่ได้

ว่าสิ่งที่ซ่อมไม่ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

5.1.3 บอกถึงหัวข้อที่ใช้ในการบรรยาย พร้อมทั้งให้ผู้เรียนจดบันทึกสิ่งที่สำคัญ

5.2 ชั้นปฏิบัติการกิจกรรม

5.2.1 ตั้งคำถามกับผู้เรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถือว่าเป็นผิดกฎหมายหรือไม่ มีโทษหรือไม่

5.2.2 ชี้แจงให้ผู้เรียนจดบันทึกในหัวข้อต่าง ๆ ตามความเข้าใจ ผู้ใดจดได้ดีมีรางวัล

5.2.3 เปิดวิดีโอในหัวข้อ สิ่งที่ย่อมไม่ได้ โดยเป็นวิดีโอมีเนื้อหาเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด ว่ามีผลต่อสมองและอนาคตของผู้เสพยาเสพติดอย่างไร

5.2.4 ในขณะที่เปิดวิดีโอไปคอยหยุดวิดีโอเป็นจังหวะเพื่อบรรยาย ดังนี้ ช่างคนหนึ่งชื่อช่างฤทธิ์ ฉายาช่างเทวดา มีอยู่วันหนึ่งหลังจากซ่อมรถเสร็จ เจ้าแก้วเป็นลูกชายของช่างฤทธิ์ มีอาชีพเป็นนักเรียน แต่เจ้าแก้วทำอะไรหลังเลิกเรียน ตั้งคำถามถามนักเรียน เจ้าแก้วออกไปหาเพื่อน ซึ่งเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ พร้อมกับแนะนำว่าการกระทำดังกล่าวถือว่าไม่ถูกต้อง ถือว่าทำผิดกฎของครอบครัว ถ้าออกไปข้างนอกในวันหยุดต้องขออนุญาตผู้ปกครอง ต้องให้ผู้ปกครองยินยอมและรับรู้เสียก่อน ไม่ใช่ออกไปข้างนอกทั้ง ๆ ที่ผู้ปกครองไม่อนุญาต

มีอยู่วันหนึ่งหลังจากที่ซ่อมรถเสร็จ วิทยากรถามนักเรียนว่า วันหยุดนักเรียนต้องทำงานอะไร ต้องทำกิจกรรมที่บ้านใช่หรือไม่ แก้วเป็นลูกหลานฤทธิ์ แก้วทำอาชีพอะไรที่นอกเหนือจากการเรียน ให้นักเรียนคอยติดตามดู เขาจะไปหาเพื่อน เขาทำถูกไหม แต่ว่าไปทำกิจกรรมอะไรกับเพื่อน แก้วไปร้านอาหาร เตะ หลังจากไปพบเพื่อน ต่อมาทำให้เขาขาดเรียนบ่อย มีชั่วโมงเรียนไม่ครบ ซึ่งอาจจะหมดสิทธิ์สอบ เพื่อนและอาจารย์จึงโทรมาตามแก้ว ในขณะที่แก้วเมาอยู่ทั้งเหล่า ทั้งยาเสพติดทำให้ไม่รับสาย และคุณครูได้สอนนักเรียนเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด ว่าการเสพยาเสพติดนั้นทำลายสมองอย่างไร ดังนี้ สมองคนเรามี 2 ส่วน ถ้าใครติดยาสมองส่วนไหนติด สมองส่วนแรกส่วนอยากจะควบคุมอารมณ์ นิสัย ความสุข สูดท้ายความพึงพอใจหรือความไม่พอใจ ซึ่งสมองส่วนนี้จะทำให้รู้สึกหิว อยากทานอาหาร อารมณ์ เช่น ถ้าเป็นคนปกติ ถ้าผู้ปกครองใช้ให้ล้างจาน ก็จะตอบว่าได้ครับ ได้ค่ะ แต่ถ้าติดยาเสพติด อารมณ์จะเปลี่ยนไป จะตอบทำนองว่าทำไมต้องใช้ให้ฉันล้างจานด้วย อารมณ์ไม่ดีเดี๋ยวจะโดนฆาตกรรมเสียเลย นี่คือคนเสพยา ยาเสพติดดีไม่ตีรู้กันภายหลัง

สมองส่วนที่ 2 สมองส่วนคิดทำหน้าที่ควบคุมสมองส่วนอยาก ประกอบด้วย สติปัญญา IQ การคิด การตัดสินใจ เหตุผล เมื่อสมอง 2 ส่วน มีสารที่ร่างกายที่รับเข้าไปมากจะติดใจ คือ สารเสพติด หรือ ยาเสพติด ต้องการใช้ซ้ำ ๆ และต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังเช่นผู้ชายคนในเรื่องต่อไปนี่

5.2.5 วิทยากรเปิดให้ดูวิดีโอเรื่องราวของครูบรรจงที่ติดยาเสพติด และเป็นผู้ค้ายาเสพติด จนถูกตัดสินประหารชีวิต ชื่อตอนว่า ตอนตายทั้งเป็น คุณครูบรรจง มีอาชีพรับราชการครู ครูท่านนี้ติดยาเสพติดจนทำลายสมองทั้ง 2 ส่วน เหลือแต่สมองส่วนอยากอย่างเดียวมากที่สุด จะเกิดอะไรขึ้นไปดู นี่คือโทษของยาเสพติด

วิทยากรทวนคำถามนักเรียน ยาเสพติดมีโทษอย่างไรบ้าง และบรรยายให้นักเรียนฟังว่า 1) โทษของยาเสพติดทำให้สมองทั้ง 2 ส่วนถูกทำลาย 2) ทำลายอนาคตของตนเอง เสร็จแล้ววิทยากรให้ผู้เรียนชมวิดีโอ ตอน ตายทั้งเป็น

ครูบรรจงจบสาขาครุศาสตร์บัณฑิต มีใบประกอบวิชาชีพครู อาชีพรับราชการ ผู้ชายคนนี้ขาดความยั้งคิด หลงผิด ถูกจับในข้อหาค้ายาเสพติด เดิมทีครูบรรจงเป็นผู้มีความประพฤติดี รักและเมตตาศิษย์ ในการสอนมีสื่อการเรียนการสอนอย่างดี แต่ในวันนั้นเขาเกิดความคิดถึงบ้าน จึงนำยาเสพติดมาขาย เมื่อคลุกคลีกับยาเสพติดไปนาน ๆ เข้า ร่างกายก็ติดยาเสพติดตามมาด้วย

ครูบรรจงพูดขึ้นมาว่า เสพยาบ้าแล้วทำให้มีความสุข ลืมทุกสิ่ง วิทยากรถามผู้เรียน ผู้เรียนตอบว่าไม่จริง วิทยากรกระตุ้นผู้เรียนอีกครั้งว่าใช้ยาเสพติดแล้วจะทำลายอะไร ยาเสพติดเมื่อลอง

ครั้งแรกแล้วร่างกายรับไปในทันทีเข้าสู่สมอง ต้องการยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ แสดงว่าติดยาเสพติดแล้ว เมื่อครูบรรจุเริ่มอยากยาเสพติดมากขึ้นจึงละเว้นไม่สนใจหน้าที่ ไม่สนใจเพื่อน เช่น ไม่มาสอนนักเรียน สื่อการสอนที่เคยทำให้โรงเรียนก็ทำไม่ได้ ครูบรรจุเมื่อสมองถูกทำลาย จึงไม่สนใจการงานจึงขาดสอน เมื่อขาดสอนนาน ๆ เข้าจึงมีโทษถูกไล่ออกจากราชการ นี่คือโทษของยาเสพติดนอกจากทำลายสมองแล้วยังทำให้หมดอนาคตอีกด้วย

นอกจากนั้นยังส่งผลไปถึงการลักขโมย เนื่องจากต้องการเงินไปซื้อยาเสพติด ยาบ้า ราคาเม็ดละ 300 บาท ในหนึ่งวันต้องเสพออย่างน้อยสิบกกว่าเม็ดจะเป็นเงินเท่าไร เงินที่เคยมีเก็บก็หมด แถมยังถูกไล่ออกจากราชการ จะนำเงินที่ไหนมาเสพยาบ้า จากในตอนแรกที่เสพก็กลายเป็นผู้ค้ายาบ้าเสียเอง เนื่องจากเงินไม่พอ นอกจากนั้นยังชักจูงศิษย์ให้ติดยาบ้าและขายยาบ้าให้ลูกศิษย์อีกด้วย

เมื่อครูบรรจุนอน ผลจากการถูกทำลายสมองทำให้นอนไม่หลับ หวาดระแวงตลอดเวลาว่าจะมีใครเข้ามาทำร้าย อยู่มาวันหนึ่งตำรวจได้เข้าจับกุมนายบรรจุ ซึ่งมีโทษสูงสุดคือประหารชีวิต ในขณะที่ครูบรรจุถูกตำรวจจับ ได้ร้องตะโกนขึ้นว่า “ปล่อยผม” วิทยากรได้เสริมว่า ร้องว่าปล่อยผมจะให้ตำรวจปล่อยได้อย่างไร ในเมื่อก่อนจะทำความผิดไม่คิด มาถึงตอนนี้คงแก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว เหมือนกับนักเรียนถึงเวลากลับบ้านไม่กลับแะร้านเกมก่อนกลับบ้าน เมื่อถูกครูจับได้ก็ถูกครูทำโทษ และมักจะร้องว่า อ่า หรือปล่อยผม ก็เหมือนกันครูคงไม่ปล่อยเพราะก่อนที่นักเรียนจะทำผิดไม่คิด ไตร่ตรองดูก่อนก็สมควรได้รับโทษเช่นกัน

ในขณะที่ครูบรรจุถูกจับ ได้สารภาพบาปว่า ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ เขาจะไม่คิดลองยาเสพติดอีกเลย

5.2.6 ถึงตอนการลักขโมยของ วิทยากรให้ดูวิดีโอตอนสิ่งที่ซ่อมไม่ได้ต่อ ถึงตอนที่แก้ขโมยเงินของพ่อ ว่ายาเสพติดเป็นบ่อเกิดให้เกิดพฤติกรรมในทางลบหลาย ๆ อย่าง ดังนั้นจึงไม่ควรเสพยาเสพติด

5.2.7 วิธีป้องกันภัยจากการลักพาตัว คนติดยาหวาดระแวงจับเด็กเป็นตัวประกัน นักเรียนพบเหตุการณ์ควรทำอย่างไร วิทยากรเปิดวิดีโอเกี่ยวกับเด็กถูกจับเป็นตัวประกัน โดยนำเด็กขึ้นหลังคา แล้วมีพ่อของเด็กได้ขึ้นไปช่วย แล้ววิทยากรถามนักเรียนว่า จากเหตุการณ์เช่นนี้ต้องทำอะไร พร้อมกับแนะนำว่าไม่ควรไปมุงดู แอบดู หรือเข้าไปในเหตุการณ์ เพราะอาจตกเป็นตัวประกันได้ ควรแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ดังกล่าว

5.2.7 วิธีป้องกันภัยจากการลักพาตัว การจับตัวเองเป็นตัวประกันทำร้ายตัวเอง การทำร้ายตัวเองไม่ผิดกฎหมายแต่อาจเกิดอันตรายกับตนเองได้ นักเรียนไม่ควรเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์เช่นกัน ควรแจ้งเจ้าหน้าที่ระงับเหตุ

5.2.8 วิธีป้องกันภัยจากการลักพาตัว และภัยจากการถูกทำร้าย วิทยากรให้คำแนะนำกับนักเรียนว่า เมื่อกลับบ้านไม่ควรเถลไถล หรือออกไปไหนโดยที่ไม่ขออนุญาต ผู้ปกครองหรือครู เพราะอาจทำให้เกิดภัยอันตรายกับนักเรียนได้ วิธีป้องกันตนเองคือ ให้สังเกตสิ่งรอบตัวถ้ามีอะไรผิดปกติหรือผิดสังเกตให้อยู่ห่าง ๆ เช่น มีรถตู้คอยแอบมองพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น ถ้าเจอคนแปลกหน้าเข้ามาถามให้ปฏิเสธ คนแปลกหน้าให้สิ่งของไม่ควรรับ ไม่ควรอยากได้ หรือชวนไปสถานที่ใดไม่ควรหลงเชื่อ ควรปฏิเสธและไม่เข้าไปใกล้ อีกทั้งไม่ควรคบหาสมาคมกับคนแปลกหน้า เพราะเป็นสิ่งที่อันตรายที่สุดเพราะคนแปลกหน้ารู้ความเคลื่อนไหวของเรา

5.2.9 การพูดคำหยาบ วิทยากรอธิบายความหมายของคำหยาบ ซึ่งเป็นคำไม่สุภาพ เป็นคำไม่สมควรพูด เช่นการว่าเพื่อนโดยเรียกค่านำหน้าเพื่อนที่ไม่สุภาพ หรือการล้อเลียนชื่อผู้ปกครอง

ของเพื่อน สิ่งเหล่านี้ถ้าใช้คำไม่สุภาพแล้วทำให้เพื่อนโกรธ และรู้สึกไม่ดีต่อเรา หรือทำให้ผู้ที่ได้ยินมองว่าเป็นเด็กที่มีความก้าวร้าว กิริยามารยาทไม่เรียบร้อย เป็นต้น การพูดคำหยาบสามารถแจ้งความได้ โดยถูกปรับ 500 บาท หรือถ้าเป็นการพูดเพื่อละเมิดให้ผู้อื่นเสียหายที่เข้าข่ายหมิ่นประมาท โทษก็จะหนักขึ้นไปอีก แต่การแจ้งความต้องแจ้งภายใน 3 เดือน ความผิดเกี่ยวกับการพูด เป็นความผิดลหุโทษ หมายถึงเป็นความผิดที่ไม่หนัก แต่ถ้ามีการทำร้ายร่างกายด้วยจะเป็นความผิดที่หนักขึ้น

5.2.10 การทำร้ายร่างกายผู้อื่น วิทยากรเปิดวิดีโอคนตีดาบ้ำที่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นให้ดู และกล่าวว่า การกระทำดังกล่าวที่ถูกจับเป็นตัวประกันแสดงว่าละเมิดหรือไม่ การกระทำดังกล่าวถือว่าเป็นการละเมิดเพราะเป็นการทำร้ายร่างกายและจิตใจผู้อื่น ทำให้เด็กเกิดอาการกลัว ซึ่งการทำร้ายร่างกายผู้อื่น เช่น เราใส่แหวนและตีศีรษะเพื่อน และไปโดนสิวที่ศีรษะเพื่อน ทำให้ศีรษะเป็นหนอง เกิดการติดเชื้อ ถ้าหากการทำร้ายร่างกายไปโดนอวัยวะส่วนที่สำคัญ เช่น สมอ ตา คอ หัวใจ ทำให้ขาพิการ ถือว่าเป็นโทษหนัก

5.4 ชั้นสรุปความคิดของผู้เรียนและวิทยากรเสนอแนะเพิ่มเติม

5.4.1 วิทยากรสรุปเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองทั้งหมด

5.4.2 วิทยากรถามคำถามนักเรียนผู้เข้าร่วมอบรม พร้อมทั้งสรุปผลรางวัลในแต่ละรางวัล

5.4.3 วิทยากรมอบรางวัลพร้อมใบเกียรติบัตรให้กับผู้ที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง

6. การวัดผลและประเมินผล

ความสนใจ ความร่วมมือ

การตอบคำถาม

การจดบันทึก

คำถามจากวิทยากร

1. ยาเสพติด มีอันตรายอย่างไรบ้าง
2. การลักขโมย
3. การทำร้ายร่างกายผู้อื่น
4. การพูดคำหยาบ
5. วิธีป้องกันภัยจากการลักพาตัว
6. วิธีป้องกันภัยจากการถูกทำร้าย

แผนการดำเนินกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.6 ทักษะสถานประกอบการ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนของการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตในอนาคต
2. นักเรียนเห็นประโยชน์ของการเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริตที่ส่งผลต่ออาชีพในอนาคต
3. นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ภายในจิตใจ
4. นักเรียนเห็นความสำคัญการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

2. สารสำคัญ

การศึกษาหาความรู้ เป้าหมายที่แท้จริงแล้วเพื่อการนำความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคต ดังนั้นผู้เรียนควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนด้วยความสุจริต เพื่อให้ได้ความรู้ที่แท้จริง ไม่ใช่การเรียนเพื่อต้องการเกรดหรือคะแนนสูง ๆ และในการประกอบอาชีพในอนาคตนั้น ความซื่อสัตย์สุจริตถือว่ามี ความจำเป็นมาก เพราะนายจ้างต้องการคนที่มีความสุจริตในการทำงาน ซึ่งการทำงานนายจ้างไม่สามารถควบคุมตลอดเวลาได้ จึงต้องการคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน เป็นสิ่งที่สำคัญและ จำเป็นมาก หากพบว่าลูกจ้างขาดความซื่อสัตย์สุจริตไม่มีนายจ้างคนไหนที่อยากรับลูกจ้างที่มีพฤติกรรม เช่นนี้ เพราะลูกจ้างที่ขาดความซื่อสัตย์สุจริตจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่นายจ้าง

3. เทคนิค

การทัศนศึกษาสถานประกอบการของตัวแทนชุมชนโรงเรียน

4. สื่อการเรียนรู้

สถานประกอบการของผู้แทนชุมชน

ตัวแทนชุมชนผู้เป็นเจ้าของสถานประกอบการ

แคนเตอร์รับงาน และแคชเชียร์ที่เก็บเงิน

กระดานรายงานสำหรับวิเคราะห์กิจกรรมทัศนศึกษา

ใบงานที่ 3.6.1 คุณธรรมที่นายจ้างต้องการมากที่สุด

ใบงานที่ 3.6.2 กิจกรรมวิเคราะห์จากการทัศนศึกษา

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ชี้นำเสนอปัญหา

5.1.1 ครูชี้แจงให้นักเรียนทราบว่าคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งที่นายจ้างต้องการมากที่สุด หากขาดคุณธรรมข้อนี้แล้วคงไม่มีนายจ้างสถาบันไหนอยากรับเข้าทำงาน (ใบงานที่ 3.6.1)

5.1.2 ครูชี้แจงนักเรียนว่าจะพื่อนำนักเรียนไปทัศนศึกษาสถานประกอบการ ซึ่งเป็นสถานประกอบการของผู้แทนของชุมชน และผู้แทนชุมชนจะกล่าวเรื่องการประพฤติตนด้วยความซื่อสัตย์มีผลอย่างไรต่อการประกอบอาชีพในอนาคต ต้องการให้นักเรียนเข้าไปสัมผัสกับผู้ประกอบการจริงในบริเวณชุมชน

5.1.2 ครูชี้แจงให้นักเรียนให้สำรวจเมื่อเข้าไปยังสถานประกอบการ

5.2 ชี้นกิจกรรมทัศนศึกษาสถานประกอบการของชุมชน

5.2.1 ระหว่างพานักเรียนไปทัศนศึกษา ให้ครูผู้ควบคุมดูแลความปลอดภัยเรื่องการจราจร รวมทั้งบรรยายสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชนไปด้วยในตัวก่อนถึงเป้าหมายยังสถานประกอบการของผู้แทนชุมชน

5.2.2 ครูสนทนาความต้องการกับผู้ประกอบการว่าต้องการให้นักเรียนทัศนศึกษาดูงานเรื่องอะไร โดยเริ่มแรกให้ผู้แทนชุมชนแนะนำสถานประกอบการอย่างคร่าว ๆ

5.2.3 ให้ผู้ประกอบการอธิบายว่าคุณสมบัติที่นายจ้างของสถานประกอบการต่าง ๆ ต้องการคุณธรรมด้านใดมากที่สุด อะไรบ้าง และคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใดจึงมีความจำเป็น

5.3 ชั้นวิเคราะห์และสรุปการไปทัศนศึกษาสถานประกอบการของผู้แทนชุมชน

5.3.1 ครูสรุปเพราะเหตุใดจึงต้องมีความซื่อสัตย์เริ่มจากการศึกษา การประกอบอาชีพ มีความเกี่ยวข้องและส่งผลถึงกันอย่างไร

5.3.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้จากการไปทัศนศึกษาสถานประกอบการของผู้แทนชุมชน (กิจกรรมที่ 3.6 กิจกรรมทัศนศึกษาชุมชน)

6. การวัดผลและประเมินผล

ผลงานการเขียนแผนที่ความคิด

การนำเสนอความหมาย

การสัมภาษณ์นักเรียนแต่ละกลุ่ม

ใบงานที่ 3.6.2 กิจกรรมวิเคราะห์จากการทัศนศึกษา

ใบงานที่ 3.6.1 คุณธรรมที่นายจ้างต้องการมากที่สุด

ใบงานที่ 3.6.2 กิจกรรมวิเคราะห์จากการทัศนศึกษา

คำถาม : หลังจากที่นักเรียนไปทัศนศึกษาสถานประกอบการของผู้แทนชุมชนแล้วให้วิเคราะห์ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนไม่ซื้อสตั๊ดจะส่งผลอย่างไรต่ออนาคต การประกอบอาชีพ นายจ้างจะรับนักเรียนเข้าทำงานหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

2. แท้ที่จริงแล้วเราศึกษาหาความรู้เพื่ออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

แผนการดำเนินกิจกรรม หน่วยที่ 3 ชั้นการเห็นคุณค่า กิจกรรมที่ 3.7 กรณีศึกษา การศึกษาของประเทศฟินแลนด์

เวลา 2 ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถนำต้นแบบของประเทศตัวอย่างที่มีผลการเรียนอันดับหนึ่งของโลกและมีความซื่อสัตย์อย่างสูงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้
2. นักเรียนเห็นประโยชน์ของการเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริต
3. นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ และเห็นคุณค่าในการตัดสินใจที่จะประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมโดยมีความสุจริตอยู่ภายในจิตใจ
4. นักเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษา

2. สารสำคัญ

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของฟินแลนด์

รัฐและศาสนจักรมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เมื่อเด็กเข้าเรียนในระดับอนุบาล ครูและพยาบาลในระดับอนุบาลทุกคนได้รับการฝึกอบรมเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก ครูจะไม่ทำโทษร่างกายกับเด็ก แต่ใช้วิธีอธิบายซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าทำ ผิดอะไร เกิดผลอย่างไรต่อตนเองและผู้อื่น มีการสอนคุณธรรมจริยธรรมในวิชาศาสนา หรือปรัชญาชีวิตตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การอภิปรายเรื่องความถูกต้อง ดี ชั่ว ที่นักเรียนเป็นผู้ให้คำจำกัดความมิใช่ครูซึ่งมีหน้าที่ให้ข้อเท็จจริง โรงเรียนมีการเน้นให้เด็กมีความซื่อสัตย์อย่างแท้จริง

การโกงไม่ว่ารูปแบบใด ๆ เป็นเรื่องที่สังคมยอมรับไม่ได้ ผู้ที่โกงในการสอบจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง โดยจะถูกให้ออกจากโรงเรียน 1 ปี ในกรณีสอบวัดความรู้ในระดับมหาวิทยาลัย คนที่โกงจะถูกห้ามสอบตลอดชีวิต คนที่ทำผิดจะเกิดความอับอายมากจนไม่มีใครกล้าทำ

3. เทคนิค

การจัดการเรียนรู้โดยการทำค่านิยมให้กระจ่าง

4. สื่อการเรียนรู้

กระดาษรายงาน ปากกา ยางลบ

ใบงานที่ 3.7.1 สื่อ Power Point เกี่ยวกับประเทศฟินแลนด์

ใบงานที่ 3.7.2 วีดีโอเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศฟินแลนด์

ใบงานที่ 3.7.3 ทำไม้เด็กฟินแลนด์จึงฉลาด

5. กระบวนการจัดกิจกรรม

5.1 ขั้นนำ

5.1.1 ผู้สอนเปิดวีดีโอให้ดูบรรยากาศการเรียนของประเทศฟินแลนด์ระดับประถมศึกษา

5.1.2 ผู้สอนนำเสนอผลการศึกษาของประเทศฟินแลนด์

5.1.3 ผู้สอนถามผู้เรียนทำไมประเทศฟินแลนด์ถึงมีการศึกษาเป็นอันดับ 1 ของโลก เพราะเขามีคุณลักษณะอย่างไร

5.2 ชั้นสอน

5.2.1 การเลือกค่านิยมอย่างอิสระ

ผู้สอนแจกกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยด้านความซื่อสัตย์สุจริตของประเทศฟินแลนด์และเลือกค่านิยมพร้อมจดบันทึก

5.2.2 การเลือกแนวปฏิบัติด้วยตนเอง

ผู้เรียนสรุปแนวทางเลือก พร้อมบันทึกเหตุผลในแบบบันทึก

5.2.3 การพยากรณ์

ผู้เรียนคาดการณ์สิ่งที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง และไม่ควรมนำมาเป็นแบบอย่าง

5.2.4 อภิปรายกลุ่ม

แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม แต่ละคนเสนอทางเลือกพร้อมอภิปรายสิ่งที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง และไม่ควรมนำมาเป็นแบบอย่าง แต่ละคนเสนอทางเลือกพร้อมอภิปรายผลดีและผลเสียต่อกลุ่มและคุณค่าที่เกิดขึ้น สรุปและบันทึกเป็นของกลุ่ม

5.2.5 การยึดมั่นค่านิยม

หัวหน้ากลุ่มสรุปทางเลือกที่เป็นค่านิยมของกลุ่มเสนอต่อสมาชิก ทุกคนในกลุ่มบันทึก

5.2.6 การแสดงค่านิยม

ผู้แทนกลุ่มเสนอทางเลือกของกลุ่มตนพร้อมเหตุผลที่ผู้เรียนแต่ละคนตัดสินใจเลือกอีกครั้ง และจดบันทึก

5.2.7 กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตน

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหาแนวทางปฏิบัติตน ผู้เรียนแต่ละคนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตนพร้อมจดบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติตน

5.3 ชั้นสรุป

5.3.1 ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปค่านิยมที่ยอมรับ เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต จาก การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตนอีกครั้ง

5.3.2 ครูเสนอตัวอย่างของกลุ่มที่อภิปรายได้ดีและให้การยกย่องชมเชย

6. การวัดผลและประเมินผล

การสังเกต การอภิปราย การตอบคำถาม การมีส่วนร่วม การตรวจบันทึก

2. โรงเรียน

- โรงเรียนในฟินแลนด์
ไม่ว่าเมืองหรือชนบท
คุณภาพใกล้เคียงกัน

3. ผู้ใหญ่

- ผู้ใหญ่จะไม่ลงโทษทางร่างกายกับ
เด็ก แต่จะใช้การอธิบายซ้ำแล้วซ้ำ
เล่าว่าผิดอะไร ผู้ใหญ่ต้องไม่ยอมรับ
และสอนให้เด็กไม่ยอมรับการโกงทุก
อย่าง **ผู้ที่โกงในการสอบต้องถูก
ลงโทษอย่างรุนแรง** โดยจะถูกให้ออก
จากโรงเรียน 1 ปี หากเป็นระดับ
มหาวิทยาลัยคนที่โกงจะถูกห้ามสอบ
ตลอดชีวิต

ครูจะเน้นให้นักเรียนสรุป
ความรู้ด้วยตัวเองมากกว่าให้

4. สังคม

- นอกจากครอบครัว โรงเรียน
ศาสนาแล้ว ก็ยังมีองค์กรเพื่อเด็ก
และเยาวชนที่มีบทบาทต่อการ
ปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมของ
เด็กๆ อีก โดยรัฐสนับสนุนองค์กร
เหล่านี้ เช่น องค์กรลูกเสือ องค์กร
สิทธิการเมืองของเด็ก องค์กรกีฬา
ซึ่งองค์กรที่มีสมาชิกมากที่สุด คือ
ลูกเสือและเนตรนารี และองค์กร
เยาวชนที่มีบทบาทมากที่สุดคือ
องค์กรสิทธิการเมือง

สรุป

วิธีสร้างเด็กดีของฟินแลนด์

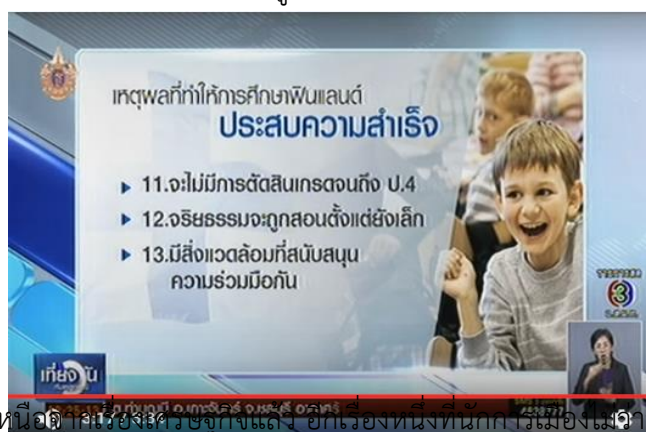
- พ่อแม่ให้โอกาสลูกคิด และทำอย่างอิสระ
- โรงเรียนสอนเรื่องคุณธรรม สังคม ศาสนา ละคร ดนตรี ตั้งแต่ชั้นเล็กๆ ก่อน แล้วค่อยมาเน้นวิชาการตอนชั้นโตๆ
- ไม่ลงโทษทางร่างกาย ใช้การอธิบายชี้ๆ ว่าผิดอะไร
- หากโกงจะลงโทษอย่างรุนแรง โกงสอบก็ห้ามสอบตลอดชีพ
- รัฐให้การสนับสนุนการศึกษาทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียม
- เลือกเรียนได้ตามความสามารถ และความสนใจ
- ครอบครัว โรงเรียน สังคม และรัฐ ล้วนมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมรับผิดชอบและซื่อสัตย์ให้เยาวชน

Dek-D
www.dek-d.com

ใบงานที่ 3.7.2 วีดีโอเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศฟินแลนด์

13 เหตุผล ที่ทำให้การศึกษาฟินแลนด์อยู่แถวหน้าของโลก

นอกเหนือจากเรื่องเศรษฐกิจแล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจคือเรื่องเวลา เพราะจากพรรคไหนให้ความสำคัญมากคือการศึกษา

ฟินแลนด์ถูกยกย่องว่ามีการศึกษาที่ติดอันดับต้น ๆ ของโลก ระบบการศึกษาฟินแลนด์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด โดยล่าสุด สำนักข่าวต่างประเทศระบุว่า ฟินแลนด์ยังเตรียมที่จะปรับการเรียนการสอนจากเรียนเป็นวิชา ไปเป็นเรียนตามหัวข้อด้วย

โดยนักเรียนที่นั่นจะไม่ต้องเรียน สังคม คณิตศาสตร์อย่างละชั่วโมงแล้ว แต่จะเป็นการเรียนรู้อื่น เช่น ชั่วโมงนี้เรียนด้านการบริการในร้านอาหาร เด็ก ๆ ก็จะได้ใช้ความสามารถแบบผสมผสาน ทั้งใช้การคิดเงิน การสื่อสารกับลูกค้า และการจัดการอารมณ์ด้วย

Sophia Faridi นักการศึกษาจากสหรัฐฯ ได้เข้าไปดูระบบการศึกษาของฟินแลนด์ และพบว่า 13 ข้อที่ทำให้การศึกษาฟินแลนด์ประสบความสำเร็จก็คือ

1. การเรียนที่ฟินแลนด์เน้นไปที่การเล่น เพราะคิดว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านการเล่นและการค้นพบด้วยตนเอง ครูจึงไม่เพียงแต่อนุญาตให้เล่นได้แต่ยัง สนับสนุนให้เด็กๆ เล่นด้วย จึงไม่แปลกที่แม้จะอยู่ระดับมัธยมศึกษาแล้ว ยังจะเห็นเด็กโตนั่งเล่นวิดีโอเกมส์ที่ student center
2. การสอบไม่ได้เป็นไปแบบเอาเป็นเอาตาย โรงเรียนที่นั่นเชื่อว่า หากต้องเตรียมตัวอ่านหนังสือจนไม่มีเวลา จะทำให้ไม่เวลาคิดอย่างอิสระ แต่จะมีการประเมินความรับผิดชอบของเด็กตลอดการเรียนการสอนแทน
3. ความเชื่อใจ เป็นสิ่งที่ Faridi เห็นว่าแตกต่างที่สุดจากประเทศอื่น ๆ เพราะรัฐบาลของฟินแลนด์เชื่อมั่นในเขตการปกครองย่อย ๆ ของตนเอง และหน่วยปกครองย่อยก็เชื่อมั่นในโรงเรียนลงไปถึงครู ครูก็ไว้วางใจนักเรียนตัวเอง ในทางกลับกัน ผู้ปกครองจะก็เชื่อมั่นในครูมาก เทียบเท่ากับบอซซิ่ง แพทย์เลย
4. แต่ละโรงเรียนไม่แข่งกันเอง ไม่มีการจัดลำดับโรงเรียน เพราะเชื่อว่าทุกโรงเรียนนั้นดีเท่ากัน
5. การคัดเลือกก่อนที่จะเป็นครูนั้นเข้มงวด เหตุผลหนึ่งที่ครูได้รับความไว้วางใจมากเพราะการคัดเลือกนั้นเข้มงวดมาก ต้องเป็นระดับหัวกะทิเท่านั้นถึงจะได้เป็นครู และไม่ใช่ว่าแค่ได้คะแนนทดสอบสูงเท่านั้น ต้องผ่านการสัมภาษณ์ด้านศีลธรรมรวมถึงถามถึงแรงบันดาลใจในการเป็นครูด้วยและจะต้องจบปริญญาโทเท่านั้น
6. เวลาส่วนตัวของเด็กนั้นสำคัญ เพราะทุก ๆ 45 นาที เด็กจะมีสิทธิ์พักส่วนตัว 15 นาทีตามกฎหมาย เพราะเชื่อว่าการเรียนรู้นั้น จะสำเร็จได้หากผู้เรียนได้รับการผ่อนคลายเป็นช่วงเวลา

7.น้อยแต่ดี เด็กจะไม่ต้องเข้าโรงเรียนจนถึงอายุ 7 ขวบ และระยะเวลาเรียนระหว่างวันยังสั้นอีกด้วย เช่นเรียนประมาณ 4-5 ชั่วโมงต่อวัน ในระดับประถมศึกษา

8.เน้นที่คุณภาพชีวิต ระบบการศึกษาฟินแลนด์เชื่อว่า ครูที่มีความสุขคือครูที่ดีและครูที่ทำงานหนักเกินไปจะไม่ใช่ครูของพวกเขา ซึ่งจะมีชั่วโมงสอนประมาณ 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

9.เรียนสายไหนก็ได้รับการยอมรับ เมื่อหลังจากอายุ 16 ปีเด็กสามารถเลือกได้ว่าจะเรียนสายสามัญหรืออาชีพ แต่ทั้งสองสายได้รับการยอมรับสูงในสังคมฟินแลนด์ และสามารถต่อมหาวิทยาลัยได้

10.ระบบการศึกษามีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนตามหลักสูตร โดยแล้วแต่ครูจะสร้างสรรค์ แต่ยังอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

11.จะไม่มีการตัดสินเกรดจนถึง ป.4 เพราะเน้นการเรียนรู้มากกว่า

12.จริยธรรมจะถูกสอนตั้งแต่วัยเด็ก แม้เด็กเล็กจะเรียนจริยธรรมจากห้องเรียนสอนศาสนาอยู่แล้ว แต่ก็จะมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่ได้นับถือศาสนา ก็จะต้องเข้าเรียนวิชาจริยธรรม

13. มีสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนความร่วมมือกัน โดยแต่ละห้องเรียนนั้นอาจมารวมกันในพื้นที่หนึ่งๆ เพื่อที่จะให้เด็กต่างระดับชั้นได้เรียนรู้ร่วมและแลกเปลี่ยนกันโดยไม่แบ่งแยก รวมถึงครูยังได้ร่วมกันช่วยเป็นที่ปรึกษาให้เด็กเหล่านี้ด้วย

ใบงานที่ 3.7.3 ทำไมเด็กฟินแลนด์จึงฉลาด

คำถาม : จากเรื่องประเทศฟินแลนด์ให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้จากเรื่องนี้ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ฟินแลนด์ส่งเสริมคุณธรรมด้านใดมากที่สุด

.....
.....
.....

2. ฟินแลนด์มีบทลงโทษอย่างไรกับผู้ทุจริตในการสอบ

.....
.....
.....

3. การทำการบ้านหรือการสอบด้วยตนเองทำให้นักเรียนมีความรู้มากขึ้นเพราะอะไร

.....
.....
.....

4. การสัมภาษณ์แต่ละกลุ่มว่าควรยึดคุณธรรมแบบใดมาใช้

.....
.....
.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ
วัน เดือน ปี เกิด	2 สิงหาคม พ.ศ. 2527
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	222/43 ม.8 ตำบลบ้านสวน ถนนสุขประยูร อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2552	ครู งานธุรการ สารสนเทศ โรงเรียนธรรมวาทิ ตำบลมะขามหย่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
พ.ศ. 2560-ปัจจุบัน	ครูผู้ช่วย โรงเรียนวัดฉาง (โรงเรียนในโครงการ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) ตำบลบางปรอก อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2550	เทคโนโลยีบัณฑิต (เทคโนโลยีสารสนเทศ) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2553	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2554	ป.บัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2560	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา